

Бухгалтерлерге арналған
Әдеп стандарттары жөніндегі кеңес®

**Кәсіби бухгалтерлерге арналған халықаралық
Әдеп кодексі бойынша нұсқаулық**

**Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса
алғанда**

2022 жылғы басылым

Халықаралық бухгалтерлер федерациясы®

Бесінші авеню, 529
Нью-Йорк, Нью-Йорк 10017 АҚШ

Осы басылым Халықаралық бухгалтерлер федерациясымен (IFAC®) жарияланды. Оның миссиясы: жоғары сапалы халықаралық стандарттарды әзірлеуді қолдау; осы стандарттарды қабылдауға және енгізуге жәрдемдесу; кәсіби бухгалтерлік ұйымдардың әлеуетін арттыру; және қоғамдық қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша пікір айту арқылы қоғамдық мүдделерге қызмет ету болып табылады. Осы басылымды жеке пайдалану үшін жүктеуге немесе Бухгалтерлердің халықаралық Әдеп стандарттары бойынша кеңестің® (IESBA®) www.ethicsboard.org веб-сайтынан сатып алуға болады.

Халықаралық Кәсіби Бухгалтерлер Әдеп Кодексі™ (оның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттары™), түсіндіру жобаларын, кеңес беру құжаттарын және IESBA-ның басқа да басылымдарын IFAC жариялаған және авторлық құқықпен қорғалған.

IESBA және IFAC осындай шығындардың немқұрайлылықтан немесе басқа да жолмен туындағанына қарамастан, осы басылымның материалдарына сүйене отырып, әрекет ететін немесе әрекет етпейтін кез келген тұлғаға келтірілген залал үшін жауап бермейді.

«Бухгалтерлерге арналған халықаралық Әдеп стандарттары жөніндегі кеңес», *Халықаралық Кәсіби Бухгалтерлердің Әдеп Кодексі (оның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттары™), «Халықаралық бухгалтерлер федерациясы», «IESBA», «IFAC», IESBA логотипі және IFAC логотипі немесе тіркелген IFAC сауда белгілері мен АҚШ-тағы және басқа елдердегі IFAC-тың қызмет көрсету белгілері болып табылады.*

Авторлық құқық © 2022 жылғы қыркүйек Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC). Барлық құқықтар қорғалған. Құжат жеке коммерциялық емес мақсатта пайдаланылған жағдайларды қоспағанда, осы құжатты көбейту, сақтау немесе беру және басқа да осыған ұқсас пайдалану үшін IFAC-тың жазбаша рұқсаты қажет. Байланыс permissions@ifac.org.

ISBN: 978-1-60815-541-5

Жарияланды:

International
Federation
of Accountants®

«Кәсіби бухгалтерлердің этика Кодексі бойынша осы анықтамалықты, бухгалтерлер этикасының халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің 2022 жылғы басылымын IFAC 2022 жылғы қыркүйекте ағылшын тілінде жариялаған, Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі 2023 жылғы қарашада қазақ тіліне аударған және IFAC рұқсатымен қайта шығарылған. Кәсіби бухгалтерлердің этика Кодексі бойынша анықтамалықты аудару процесі, 2022 жылғы басылымды IFAC қарады және аударма «Саясат туралы мәлімдеме - IFAC шығарған стандарттарды аудару және көбейту саясаты» бойынша жүзеге асырылды. Кәсіби бухгалтерлер Кодексі бойынша анықтамалықтың бекітілген мәтіні, 2022 жылғы басылым IFAC ағылшын тілінде шығарған мәтін IFAC қаралды». IFAC аударманың дәлдігі мен толықтығы үшін немесе одан туындауы мүмкін әрекеттер үшін жауап бермейді.

Ағылшын тіліндегі мәтін Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants, 2022 Edition. Халықаралық бухгалтерлер Федерациясы (IFAC). 2022, Барлық құқықтар сақталған.

Қазақ тіліндегі мәтін кәсіби бухгалтерлердің этика кодексiнiң анықтамалығы, Халықаралық бухгалтерлер федерациясының (IFAC) 2022 жылғы басылымы. 2023, Барлық құқықтар сақталған.

Түпнұсқа атауы: Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants, Edition 2022
ISBN: 978-1-60815-508-8

Осы құжатты ойнатуға, сақтауға немесе беруге рұқсат алу үшін электрондық пошта permissions@ifac.org арқылы хабарласыңыз.»

**КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРГЕ АРНАЛҒАН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘДЕП
КОДЕКСІ ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ
(ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘУЕЛСІЗДІК СТАНДАРТТАРЫН ҚОСА АЛҒАНДА)
2022 ЖЫЛҒЫ БАСЫЛЫМ**

Нұсқаулық қалай құрылған

Нұсқаулық мазмұны бойынша келесі бөлімдерге бөлінген:

Бухгалтерлердің халықаралық әдеп стандарттары жөніндегі кеңеске кіріспе.....	1
Халықаралық бухгалтерлер федерациясының рөлі	2
Осы нұсқаулықтың қолданылу аясы	3
2021 жылғы басылыммен салыстырғанда мазмұны бойынша өзгерістер	4
Кодекс бойынша нұсқаулық	5
Мазмұны	10
Алғы сөз	13
1-бөлім – Кодекстің сақталуы, негізгі принциптері және тұжырымдамалық негіздері	14
2-бөлім – Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер	35
3-бөлім – Қоғамдық тәжірибедегі кәсіби бухгалтерлер	73
Халықаралық тәуелсіздік стандарттары (4А және 4В бөлімдері)	
4А-бөлімі – Аудит және шолу тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік.....	122
4В-бөлім – Аудиттен және шолу тексерулерінен айрықша куәландыру тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік	228
Қысқартулар тізімін қамтитын глоссарий	269
Күшіне енген күні	283
Кодекстегі өзгерістер	284

Авторлық құқық және аударма

IFAC IESBA нұсқаулықтарын, стандарттарын және басқа басылымдарын шығарады және авторлық құқыққа ие.

IFAC қаржылық есептілікті құрастырушылар мен пайдаланушылардың, аудиторлардың және басқа кәсіби бухгалтерлердің, реттеушілердің, ұлттық стандарттарды әзірлеушілердің, IFAC мүше ұйымдарының, заңгерлердің, ғылыми топтардың, студенттердің және ағылшын тілінде сөйлемейтін елдердегі басқа да мүдделі топтардың ана тіліндегі стандарттарға қол жеткізуінің маңыздылығын мойындайды. Сондықтан IFAC өзінің басылымдарын көбейтуді немесе аударуды және таратуды ынталандырады және жеңілдетеді.

IFAC-тың авторлық құқықпен қорғалған басылымдарын аудару және көбейту саясаты *Халықаралық бухгалтерлер федерациясы жариялаған стандарттарды аудару және көбейту саясатында* және *Халықаралық бухгалтерлер федерациясының басылымдарын көбейту саясатында* көрсетілген. Осы нұсқаулықты қайта шығаруға немесе аударуға және көбейтуге ниет білдірген мүдделі тұлғалар тиісті ережелермен және шарттармен танысу үшін permissions@ifac.org хабарласуы тиіс.

БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ӘДЕП СТАНДАРТТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕҢЕСКЕ КІРІСПЕ®

Бухгалтерлердің халықаралық әдеп стандарттар жөніндегі кеңесі® (IESBA®) стандарттарды қалыптастырушы тәуелсіз жаһандық кеңес. IESBA миссиясы – барлық кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп мінез-құлық пен тәжірибе деңгейін сенімді, жаһандық қолданыстағы *Халықаралық Кәсіби Бухгалтерлер Әдеп Кодексі (соның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттары)* (Кодекс) арқылы арттыруға бағытталған этика стандарттарын, соның ішінде аудиторлардың тәуелсіздігіне қойылатын талаптарды белгілеу арқылы қоғамдық мүдделерге қызмет ету болып табылады.

IESBA жоғары сапалы этикалық стандарттардың бірыңғай жиынтығы кәсіби бухгалтерлер ұсынатын қызметтердің сапасы мен дәйектілігін арттырады, осылайша бухгалтер мамандығына деген қоғамдық сенімділікті арттырады деп санайды. IESBA өз стандарттарын IESBA кеңес беруші тобының (CAG) ұсыныстарына сүйене отырып және Қоғамдық мүдделерді қадағалау кеңесінің (PIOB) қадағалауымен белгілейді.

IESBA құрамына әлемнің әр түрлі елдерінен келген кеңестің 18 мүшесі кіреді, олардың кемінде 9-тәжірибелі мамандар және кемінде 3-қоғамдық мүшелер (жалпы жұртшылықтың мүддесін білдіретін және солай деп саналатын тұлғалар). Мүшелерді басқарудың ұжымдық дағдыларын теңестіру және көптеген мүдделі тараптардың қатысуымен әртүрлі құрамды қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып, Стандарттарды белгілеу жөніндегі PIOB басқармасының Тағайындау комитетін (SSB NomCo) таңдайды. SSB NomCo IESBA мүшелерін PIOB мақұлдауына тағайындауды ұсынады.

Өз стандарттарын әзірлеу кезінде IESBA өз қызметінде ашық болуға және PIOB бекіткен тиісті процедураны ұстануға міндетті. Басқарма отырыстары жұртшылық үшін ашық, ал күн тәртібіндегі құжаттармен IESBA веб-сайтында танысуға болады.

Қосымша ақпарат алу үшін www.ethicsboard.org сайтына өтіңіз.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БУХГАЛТЕРЛЕР ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ РӨЛІ

Халықаралық бухгалтерлер федерациясы[®] (IFAC[®]) өзінің мүше ұйымдарымен бірге бүкіл әлемде ұйымдардың, нарықтар мен экономикалардың дамуына ықпал ететін бухгалтер мамандығының өзектілігін, беделін және мықты да тұрақты құндылығын арттыра отырып, қоғамдық мүдделерге қызмет етеді. Ол жаһандық кәсіптің өкілі ретінде әрекет етеді және қатысады, болашаққа дайын кәсіпті басқарады және дамытады, сонымен қатар жоғары сапалы халықаралық стандарттарды әзірлеуге, қабылдауға және енгізуге үлес қосады. 1977 жылы негізі қаланған IFAC қазіргі уақытта 135 елде және юрисдикцияда 180-ден астам мүшелері мен қауымдастырылған қызметкерлері бар, олар мемлекеттік тәжірибе, білім беру, мемлекеттік қызмет, өнеркәсіп және Коммерция салаларында 3 миллионнан астам бухгалтерлерді қамтыған.

Қоғам мүддесі үшін өз мандаты аясында IFAC бірінші кезекте IESBA қолдауының арқасында бухгалтерлерге арналған жоғары сапалы халықаралық әдеп стандарттарын әзірлеуге, қабылдауға және енгізуге үлес қосады. IFAC осы тәуелсіз стандарттар кеңесіне тұлға ресурстарын, жабдықты басқаруды, коммуникациялық қолдауды және қаржыландыруды қамтамасыз етеді және кандидатуралар мен кеңес мүшелерін іріктеу процесін жеңілдетеді.

IESBA өзінің күн тәртібін белгілейді және өзінің жарияланымдарын тиісті процедураға сәйкес және IFAC қатысуынсыз бекітеді. IFAC күн тәртібіне немесе жарияланымға әсер ету мүмкіндігіне ие емес. IFAC нұсқаулықтарды, стандарттарды және басқа басылымдарды шығарады және авторлық құқыққа ие.

IESBA тәуелсіздігі бірнеше жолмен қамтамасыз етіледі:

- қатаң тиісті процедураларды, соның ішінде қоғамдық кеңестерді қамтитын PИОВ стандарттарын белгілеу үшін қоғамдық мүдделерді ресми, тәуелсіз қадағалау (қосымша ақпарат [алу үшін www.ipriob.org](http://www.ipriob.org) қараңыз);
- кандидаттарды ұсыну туралы жария хабарландыру және PИОВ ұсынған кандидатура/іріктеу процесін ресми тәуелсіз қадағалау;
- стандарттарды белгілеудің тиісті тәртібі тұрғысынан да, күн тәртібіндегі материалдарға, кездесулерге және әрбір түпкілікті стандарт бойынша қорытындылар үшін жарияланған негізге қоғамдық қол жетімділік тұрғысынан да толық ашықтық;
- стандарттарды белгілеу процесіне кеңес беруші топ пен бақылаушыларды тарту; және
- IESBA мүшелері, сондай-ақ тағайындалған/жалға алынған ұйымдар тәуелсіздік, әділдік және директорлар кеңесінің қоғамдық мүддесін сақтау принциптерін ұстануды талап ету.

Қосымша ақпарат алу үшін IFAC-тың www.ifac.org веб-сайтына кіру

КОДЕКС БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

ОСЫ НҰСҚАУЛЫҚТЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ АЯСЫ

2022 ЖЫЛҒЫ БАСЫЛЫМ

Осы нұсқаулықта әрі қарай танысу үшін IFAC рөлі туралы ақпарат және IESBA шығарған *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексінің (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда)* (бұдан әрі – Кодекс) ресми мәтіні жинақталған.

2021 ЖЫЛҒЫ БАСЫЛЫММЕН САЛЫСТЫРҒАНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР (КОДЕКС)

Осы нұсқаулық 2021 жылғы басылымның *Кәсіби бухгалтерлерінің халықаралық әдеп кодексі жөніндегі нұсқаулықтың орнын басады (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда)* және 2022 жылдың желтоқсанында күшіне енетін келесі өзгерістерді қамтиды:

- Бухгалтерлік және салықтық есеп қызметтері (NAS) және қызметтерге ақы төлеуге қатысты кодекстің ережелеріне өзгерістер.
- Қызмет сапасын тексеруші (EQR) және басқа да тиісті тексерушілердің объективтілігіне қатысты өзгерістер.
- Халықаралық аудит және сапаны растау стандарттары кеңесі (IAASB) әзірлеген сапаны басқару стандарттары пакетін жетілдіру нәтижесінде шығарылған сапаны басқаруға қатысты Кодекске түзетулер.

Әлі күшіне енбеген бекітілген өзгерістер

Нұсқаулықтың 2022 жылғы басылымында қоғамдық мүддені қорғаушы ұйымның (PIE) қайта қаралған анықтамасы бар, онда, басқалармен қатар, «листингке енгізілген ұйым» санатын алмастыратын «ашық түрде сатылатын ұйым» жаңа санатын қоса алғанда, PIE санаттарының кең тізімі көрсетілген.

PIE-нің қайта қаралған анықтамасы және онымен байланысты ережелер 2024 жылдың 15 желтоқсанында немесе одан кейінгі кезеңдердегі қаржылық есептілікке аудит жүргізу кезінде күшіне енеді. Мерзімінен бұрын қолдану рұқсат етіледі.

Өзгерістер IESBA веб-сайтында 2022 жылдың сәуірінде жарияланды.

2024 жылы күшіне енетін өзгерістер 2024 жылы электронды кодексте көрсетілетін болады.

2022 жылдың сәуірінен кейін жарияланған Кодекстегі өзгерістер және ақпаратты ашу жобалары

Соңғы оқиғалар туралы ақпарат алу және 2022 жылдың сәуірінен кейін жарияланған соңғы мәлімдемелер немесе аяқталмаған жобалар үшін IESBA-ның www.ethicsboard.org веб-сайтына кіріңіз.

КОДЕКСТІ ҚОЛДАНУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

(Осы нұсқаулық Кодексті пайдалану бойынша қосалқы құрал болып табылады)

Кодекстің мақсаты

1. *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексі (Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда)* («Кодекс») кәсіптің қоғамдық мүддесі үшін өз жауапкершілігін мойындауын көрсететін кәсіби бухгалтерлер этикасының негізгі принциптерін белгілейді. Бұл принциптер кәсіби бухгалтерден күтілетін мінез-құлық стандартын белгілейді. Негізгі принциптері: адалдық, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті сақтық, құпиялылық және кәсіби мінез-құлық.
2. Кодекс кәсіби бухгалтерлердің негізгі қағидаларды ұстанбау қаупін анықтау, бағалау және жою үшін қолдануы тиіс тұжырымдамалық негізді қамтамасыз етеді. Кодексте бухгалтерлерге осы тақырыптарға тұжырымдамалық негіздерді қолдануға көмектесу үшін әртүрлі тақырыптар бойынша талаптар мен өтінім материалдары келтірілген.
3. Аудитке, шолу тексерулеріне және сенімділікті қамтамасыз ететін басқа да тапсырмаларға қатысты Кодекс тәуелсіздікке қатысты қауіп-қатерлерге тұжырымдамалық негіздерді қолдану арқылы анықталатын *Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын* белгілейді.

Кодекс қалай құрылымдалған

4. Кодекс келесі материалды қамтиды:
 - 1-бөлім – *Кодекстің, іргелі принциптердің және тұжырымдамалық негіздің сақталуы* барлық кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын іргелі принциптер мен тұжырымдамалық негізді қамтиды.
 - 2-бөлім – *Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер*, кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде бизнестегі кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын қосалқы материалдар баяндалады. Бизнестегі кәсіби бухгалтерлерге жалдау немесе келісімшарт бойынша атқарушы немесе атқарушы емес сапада жалданған кәсіби бухгалтерлер кіреді, мысалы:
 - Сауда, өнеркәсіп немесе қызмет көрсету саласы.
 - Мемлекеттік сектор.
 - Білім беру.
 - Коммерциялық емес сектор.
 - Реттеуші немесе кәсіби органдар.

КОДЕКС БОЙЫНША НҮСҚАУЛЫҚ

2-бөлім мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде болсын, фирмамен қарым-қатынасқа сәйкес кәсіби қызметті жүзеге асыратын қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлер болып табылатын жеке тұлғаларға да қатысты.

- 3-бөлім – *Қоғамдық тәжірибедегі кәсіби бухгалтерлер*, онда кәсіби қызмет көрсету кезінде қоғамдық тәжірибеде кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын қосымша материалдар баяндалады.
- *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары*, онда аудиторлық қызметтерді ұсыну кезінде кәсіби бухгалтерлерге қолданылатын қосымша материалдар көрсетілген, атап айтқанда:
 - 4А бөлімі – *Аудит және шолу тексерулерді орындау кезіндегі тәуелсіздік*, аудит немесе шолу тексерулерді орындау кезінде қолданылады
 - 4В бөлімі – *Аудит және шолу тексерулерінен басқа сенімділік тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік*, Аудит немесе шолу тексерулерінен басқа сенімділік тапсырмаларын орындау кезінде қолданылады.
- Белгілі бір терминдерді (қажет болған жағдайда қосымша түсіндірмелермен бірге) және Кодекстің белгілі бір бөлімдерінде нақты мағынасы бар терминдерді қамтитын *глоссарий*. Мысалы, Глоссарийда айтылғандай, 4А бөліміндегі «аудиторлық тапсырма» термині аудитке де, шолу тапсырмаларына да бірдей қолданылады. Глоссарийда Кодексте және Кодекске сілтеме жасайтын басқа да стандарттарда қолданылатын қысқартулардың тізімдері бар.

5. Кодексте белгілі бір тақырыптарға арналған бөлімдер қамтылған. Кейбір бөлімдерде осы тақырыптардың нақты аспектілеріне арналған кіші бөлімдер берілген. Кодекстің әр бөлімі, қажет болған жағдайда, төмендегідей құрылымдалған:

- Кіріспе – аталған бөлім қарастырылған тақырыпты баяндайды және тұжырымдамалық негіз контекстінде талаптар мен өтінім материалдарымен таныстырады. Кіріспе материалдарында әр бөлікті және оның бөлімдерін түсіну және қолдану үшін маңызды пайдаланылатын терминдердің түсіндірмесі бар ақпарат кездеседі.
- Талаптар – қарастырылып отырған мәселеге жалпы және нақты міндеттемелерді белгілейді
- Өтінім материалдары – талаптарды орындауға көмектесетін контекст, түсініктемелер, қарастыруды қажет ететін әрекеттер немесе мәселелер бойынша ұсыныстар, иллюстрациялар және басқа да нұсқауларды қамтиды.

Кодексті қалай пайдалануға болады

Негізгі қағидалар, тәуелсіздік және тұжырымдамалық негіздері

б. Кодекс кәсіби бухгалтерлерден этиканың негізгі принциптерін ұстануды талап етеді. Сондай-ақ, Кодекс олардан келесі принциптерді сақтау қаупін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негіздерді қолдануды талап етеді.

Тұжырымдамалық негізді қолдану ізденімпаз ақыл-ойды, кәсіби пайымдауды және үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпарат берілген тестін қолдануды талап етеді.

7. Тұжырымдамалық схема кәсіпте, заңнамада, ережелерде, фирмада немесе жұмыс беруші ұйымда белгіленген шарттардың, саясаттың және процедуралардың болуы қауіпті анықтауға әсер етуі мүмкін екенін мойындайды. Бұл шарттар, саясат және процедуралар кәсіби бухгалтердің қауіптің қолайлы деңгейде екенін бағалауында маңызды фактор болуы мүмкін. Егер қауіп қолайлы деңгейге сәйкес келмесе, тұжырымдамалық негіздер кәсіби бухгалтерден осы қауіпті жоюды талап етеді. Қауіпті жоюдың бір жолы – қорғаныс шараларын қолдану. Қорғаныс шаралары – бұл кәсіби бухгалтер қауіптерді қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендету үшін жеке немесе жиынтықта жасайтын әрекеттер.
8. Сонымен қатар, Кодекс кәсіби бухгалтерлерден аудит, тексеру және басқа да сенімділік шараларын жүргізу кезінде тәуелсіз болуын талап етеді. Тұжырымдамалық негіздер тәуелсіздік қатерлерін анықтауға, бағалауға және басқаруға, сондай-ақ негізгі принциптерді сақтау қауіптеріне қолданылады.
9. Кодексті ұстану білімді, түсінуді және қолдануды қажет етеді:
 - 1-бөлімнің контекстіндегі нақты бөлімнің барлық тиісті ережелері, жағдайларға байланысты 200, 300, 400 және 900 тарауларда көрсетілген қосымша материалдармен бірге берілген.
 - Белгілі бір бөлімнің барлық тиісті ережелері, мысалы, «Жалпы» және «Аудиттің барлық клиенттері» субтитрлерінде көрсетілген ережелерді қосымша нақты ережелермен бірге қолдану, оның ішінде «Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер» немесе «Аудит қоғамдық қызығушылық тудыратын клиенттер».
 - Белгілі бір бөлімде көрсетілген барлық тиісті ережелер, кез-келген тиісті бөлімде көрсетілген кез-келген қосымша ережелермен бірге.

Талаптар мен өтінім материалдары

10. Талаптар мен өтінім материалдарының негіз қалаушы принциптерді ұстану, тұжырымдамалық негізді қолдану және аудит, рецензиялау және шынайылықты қамтамасыз ету жөніндегі басқа да іс-шараларды жүргізу кезінде тәуелсіздікті қамтамасыз ету мақсатында оқылуы және қолданылуы тиіс.

Талаптар

11. Талаптар «R» әрпімен белгіленеді және көп жағдайда «тиісті» сөзін қамтиды. Кодекстегі «тиісті» сөзі кәсіби бухгалтерге немесе фирмаға «тиісті» қолданылған нақты ережені сақтау міндеттемесін жүктейді.

КОДЕКС БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

12. Кейбір жағдайларда Кодекс кейбір талаптарда ерекшелік болу мүмкіндігін қарастырады. Мұндай жағдайда талап «R» әрпімен белгіленеді, бірақ «мүмкін» немесе шартты тұжырым қолданылады.
13. Кодексте «мүмкін» сөзі қолданылған кезде, ол белгілі бір жағдайларда, соның ішінде талаптан ерекшелік ретінде белгілі бір әрекетті жасауға рұқсатты білдіреді. Ол мүмкіндікті көрсету үшін пайдаланылмайды.
14. Кодексте «мүмкін» сөзі қолданылған кезде, ол сұрақтың туындау мүмкіндігін, оқиғаның басталуын немесе белгілі бір әрекет бағытын қабылдауды білдіреді. Бұл термин қауіпке байланысты қолданылған кезде мүмкіндіктің немесе ықтималдықтың нақты деңгейін білдірмейді, өйткені қауіп деңгейін бағалау кез келген нақты мәселенің, оқиғаның немесе әрекеттің фактілері мен жағдайларына байланысты.

Өтінім материалдары

15. Талаптардан басқа, Кодексте оны дұрыс түсінуге қатысты контексті ұсынатын өтінім материалдары бар. Атап айтқанда, өтінім материалдары кәсіби бухгалтерге белгілі бір жағдайлар жиынтығына тұжырымдамалық негіздерді қалай қолдану тиістігін түсінуге және белгілі бір талапты түсінуге және орындауға көмектесуге арналған. Осындай өтінім материалдың өзі талап етпесе де, тұжырымдамалық негізді қолдануды қоса алғанда, кодекстің талаптарын дұрыс қолдану үшін материалды қарау үшін қажет. Өтінім материалдары «A» әрпімен белгіленеді.
16. Өтінім материалдарында мысалдар тізімі болса, аталған тізімдер толық болып саналмайды.

Кодекс бойынша нұсқаулыққа қосымша

17. Осы нұсқаулықтың қосымшасында Кодекске шолу берілген.

1-БӨЛІМ
КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР ЖӘНЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР
(БАРЛЫҚ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР 100-199 СЕКЦИЈАЛАР)

2-БӨЛІМ
БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ
БУХГАЛТЕР
(200-299 БӨЛІМДЕР)
2 БӨЛІМ СОНДАЙ-АҚ
ФИРМАЛАРМЕН ҚАРЫМ
ҚАТЫНАСТА КӘСІБИ
ҚЫЗМЕТТІҢ АТҚАРУ
БАРЫСЫНДА ЖАРИЯ
ТҮРДЕ ТӘЖІРИБЕСІ БАР
ЖЕКЕ КӘСІБИ
БУХГАЛТЕРЛЕРГЕ ДЕ
ҚОЛДАНЫЛАДЫ

3-БӨЛІМ
КӨПШІЛІК АЛДЫНДАҒЫ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР
(300-399 БӨЛІМДЕР)

ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ
(4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІМДЕРІ)
4А-БӨЛІМІ - АУДИТОРЛЫҚ ЖӘНЕ ШОЛУ
ТАПСЫРМАЛАРЫНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІГІ
(400-899 БӨЛІМДЕР)
4В-БӨЛІМІ- АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН
БАСҚА СЕНІМДІЛІК ҚАМТАМАССЫЗ ЕТЕТІН
ТАПСЫРМАЛАР ҮШІН ТӘУЕЛСІЗДІК
(900-999 БӨЛІМДЕР)

ГЛОССАРИ
(БАРЛЫҚ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР)

**КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘДЕП КОДЕКСІН
ҚОЛДАНУ ЖӨНІНДЕГІ НҰСҚАУЛЫҚ
(ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘУЕЛСІЗДІК СТАНДАРТТАРЫН қоса алғанда)
МАЗМҰНЫ**

	Бет
АЛҒЫ СӨЗ	13
1-БӨЛІМ – КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР МЕН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР	14
100 Кодекстің сақталуы	15
110 Негізгі принциптер	18
111 – Адалдық	19
112 – Объективтілік	20
113 – Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық.	20
114 – Құпиялылық	21
115 – Кәсіби мінез-құлық	23
120 Тұжырымдамалық негіз	24
2 БӨЛІМ - БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР	35
200 Тұжырымдамалық негіздерді қолдану – Бизнес­тегі кәсіби бухгалтерлер	36
210 Мүдделер қайшылығы	41
220 Ақпаратты дайындау және ұсыну	44
230 Жеткілікті тәжірибемен әрекет ету	49
240 Қаржылық есептілікке және шешім қабылдауға байланысты қаржылық мүдделер, өтемақылар және ынталандырулар	51
250 Сыйлықтар мен қонақжайлылықты қоса алғандағы көтермелеулер	53
260 Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмағаны үшін жауапкершілік	59
270 Негізгі принциптерді бұзу үшін мәжбүрлеу	69
3 БӨЛІМ - ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР	
300 Тұжырымдамалық негіздерді қолдану – кәсіби бухгалтерлер қоғамдық тәжірибеде	74

КОДЕКС БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

310	Мүдделер қайшылығы	81
320	Кәсіби кездесулер	88
321	Екінші пікір	92
325	Өзара әрекеттесу сапасы бойынша сарапшының және басқа да тиісті тексерушілердің объективтілігі	93
330	Алымдар және сыйақының басқа да түрлері	96
340	Тартулар, сыйлықтар мен қонақжайлықты қоса алғанда	99
350	Клиенттің активтерін сақтау	100
360	Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмағаны үшін жауапкершілік	106

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘУЕЛСІЗДІК СТАНДАРТТАРЫ (4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІМДЕРІ) 122

4А БӨЛІМІ - АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК 122

400	Аудит және шолу тапсырмаларын орындау кезінде тәуелсіздікті қамтамасыз ету үшін тұжырымдамалық негіздерді қолдану	124
410	Алымдар	141
411	Сыйақы және бағалау саясаты	155
420	Сыйлықтар мен қонақжайлық	156
430	Нақты немесе қауіп төндіретін сот	157
510	Қаржылық мүдделер	158
511	Қарыздар мен кепілдіктер	163
520	Іскерлік қатынастар	165
521	Отбасылық және жеке қатынастар	167
522	Аудит клиентіне көрсетілген қызметтер	171
523	Аудит клиенті директорының немесе лауазымды тұлғасының функцияларын орындау	172
524	Аудиторлық клиенттің соңғы қызметі	173
525	Қызметкерлерді уақытша тағайындау	177
540	Персоналдың (серіктестердің ротациясын қоса алғанда) аудит клиентімен ұзақ мерзімді байланысы	178
600	Аудит клиентіне сақтандырылмайтын қызметтерді ұсыну	184
		194
	601 – Аудит клиентіне сақтандырылмайтын қызметтерді ұсыну	
	602 – Әкімшілік қызметтер	197
		198

КОДЕКС БОЙЫНША НҮСҚАУЛЫҚ

603 – Бағалау жөніндегі қызметтер	
604 – Салық қызметтері	200
605 – Ішкі аудит қызметтері	208
606 – Ақпараттық технологиялар саласындағы қызметтер	212
607 – Сот процестерін сүйемелдеу қызметтері	214
608 – Заң қызметтері	217
609 – Персоналды іріктеу жөніндегі қызметтер	220
610 – Корпоративтік қаржы жөніндегі қызметтер	222
800 Пайдалануға және таратуға шектеулерді қамтитын арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы есептер (Аудит және Міндеттемелерді қайта қарау)	225
	228

4В БӨЛІМІ - АУДИТТЕН ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН

БАСҚА КУӘЛАНДЫРУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ

КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

900 Аудит және шолу бойынша міндеттемелерден өзгеше сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындау кезінде тәуелсіздікке тұжырымдамалық негіздерді қолдану	229
905 Алымдар	238
906 Сыйлықтар мен қонақжайлылық	243
907 Нақты немесе қауіп төндіретін сот процессі	244
910 Қаржылық мүдделер	245
911 Қарыздар мен кепілдіктер	248
920 Іскерлік қатынастар	250
921 Отбасылық және жеке қатынастар	252
922 Клиент үшін растау бойынша орындалған соңғы қызмет	256
923 Сақтандыру компаниясы клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу	258
924 Сенім білдіретін клиентпен жұмыс	259
940 Сенім білдірілген персоналдың клиентпен ұзақ мерзімді байланысы	261
950 Аудиттелетін тұлғаға кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді көрсету	263
990 Пайдалану және тарату шектеулерін қамтитын есептер (аудит және тексеруден басқа кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелері)	267

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚАМТИТЫН ГЛОССАРИЙ 269

КҮШІНЕ ЕНГЕН КҮНІ 283

АЛҒЫ СӨЗ

IESBA стандарттарды белгілеу жөніндегі өз органына сәйкес *Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық әдеп кодексін (оның ішінде Халықаралық тәуелсіздік стандарттары)* («Кодекс») әзірлейді және шығарады. Кодекс бүкіл әлем бойынша кәсіби бухгалтерлердің қолдануына арналған. IESBA тиісті процедураға сәйкес халықаралық өтінімнің Кодексін белгілейді.

Халықаралық бухгалтерлер федерациясы (IFAC) Кодекске қатысты өзінің мүше органдарына жеке талаптар қояды.

1-БӨЛІМ – КОДЕКСТІҢ САҚТАЛУЫ, НЕГІЗГІ ҚАҒИДАЛАР МЕН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР

	Бет
100-тарау Кодекстің сақталуы	15
110-тарау Негізгі принциптер	18
111-кіші тарау – Адалдық	19
112-кіші тарау – Объективтілік	20
113-кіші тарау – Кәсіби құзыреттілік және тиісті қамқорлық.	20
114-кіші тарау – Құпиялылық	21
115-тарау – Кәсіби мінез-құлық	23
120-тарау Тұжырымдамалық негіздер.	24

**1-БӨЛІМ – КОДЕКСКЕ СӘЙКЕСТІК, НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕР МЕН
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР**

100-ТАРАУ

КОДЕКСКЕ СӘЙКЕСТІК

Кіріспе

100.1 Бухгалтер мамандығының айрықша ерекшелігі – оның қоғамдық мүддеге әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы.

100.2 Бухгалтер мамандығына деген сенім кәсіпорындардың, үкіметтердің және басқа ұйымдардың қаржылық және корпоративтік есептілікті, кепілдікті қамтамасыз етуді және басқа да кәсіби қызметтерді қоса алғанда, көптеген салаларда кәсіби бухгалтерлерді тартуының себебі болып табылады. Бухгалтерлер осындай сенімділік:

- (a) Әдеп принциптері мен кәсіби стандарттарды ұстану;
- (b) Іскерлік шеберлікті пайдалану;
- (c) Техникалық және басқа да мәселелер бойынша сараптамалық білімді қолдану; және
- (d) Кәсіби пайымдаудың көрінісі бухгалтерлердің кәсіби қызметіне әкелетін дағдылары мен құндылықтарына негізделгенін түсінеді және мойындайды.

Осы дағдылар мен құндылықтарды қолдану бухгалтерлерге ұсынылған мақсаттарға сәйкес келетін және осындай нәтижелердің болжамды пайдаланушылары сене алатын ұсыныстар немесе басқа нәтижелер беруге мүмкіндік береді.

100.3 Кодекс Халықаралық бухгалтерлер федерациясының (IFAC) мүшелері болып табылатын кәсіби бухгалтерлік ұйымдардың қабылдауы немесе мұндай мүшелердің этикалық кодекстерінің негізі ретінде пайдалануы үшін кәсіби бухгалтерлерден күтілетін жоғары сапалы этикалық мінез-құлық стандарттарын белгілейді. Кодексті белгілі бір салалардағы немесе юрисдикциялардағы кәсіби бухгалтерлер үшін әдеп стандарттарын белгілеуге жауапты тұлғалар, сондай-ақ фирмалар этика және тәуелсіздік саясатын әзірлеу кезінде қолдана алады немесе қабылдай алады.

100.4 Кодексте барлық кәсіби бухгалтерлер ұстануы тиіс бес негізгі қағида бар. Кодекс сонымен қатар осы негізгі принциптерге сәйкес келетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін қолданылатын тәсілді анықтайтын тұжырымдамалық негізді, ал аудиттер мен басқа да кепілдік шаралары жағдайында тәуелсіздікке төнетін қауіпті қамтиды. Кодекс сонымен қатар кәсіби бухгалтерлер бизнесте де, қоғамдық тәжірибеде де кездесетін бірқатар фактілер мен жағдайларға негізгі принциптер мен тұжырымдамалық негіздерді қолданады.

Талаптар мен өтінім материалдары

- 100.5 A1 Кодекстің «R» әрпімен белгіленген талаптары міндеттемелерді жүктейді
- 100.5 A2 «A» әрпімен белгіленген өтінім материалында мәнмәтін, түсіндірмелер, қарастырылатын әрекеттер немесе сұрақтар бойынша ұсыныстар, иллюстрациялар және кодексті дұрыс түсінуге қатысты басқа нұсқаулар бар. Атап айтқанда, өтінім материалдары кәсіби бухгалтерге белгілі бір жағдайлар жиынтығына тұжырымдамалық негіздерді қалай қолдану тиістігін түсінуге және белгілі бір талапты түсінуге және орындауға көмектесуге арналған. Осындай өтінім материалдардың өзі талап етпесе де, тұжырымдамалық негізді қолдануды қоса алғанда, кодекстің талаптарын дұрыс қолдану үшін материалды қарау үшін қажет.
- R100.6** Кәсіби бухгалтер Кодексті ұстануы тиіс.
- 100.6 A1 Негізгі принциптерді ұстану және Кодекстің нақты талаптарына сәйкес болу кәсіби бухгалтерлерге қоғамдық мүддедегі іс-әрекеттер үшін жауапкершіліктерін орындауға мүмкіндік береді.
- 100.6 A2 Кодекстің сақталуы мақсатқа тиісті назар аударуды және нақты талаптардың мақсатын қамтиды.
- 100.6 A3 Кодекстің талаптарын сақтау кәсіби бухгалтерлер әрқашан қоғамдық мүдде үшін әрекет ету міндетін орындайды дегенді білдірмейді. Бухгалтердің Кодекстің талаптарын немесе ережелерін сақтауы қоғамдық мүдделерге сәйкес келмеуі немесе пропорционалды емес нәтижеге әкелуі мүмкін деп санайтын ерекше немесе ерекше жағдайлар туындауы мүмкін. Мұндай жағдайларда бухгалтерге кәсіби немесе реттеуші орган сияқты тиісті органмен кеңесу ұсынылады.
- 100.6 A4 Қоғамдық мүдде үшін әрекет ете отырып, кәсіби бухгалтер жеке клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның қалауын немесе талаптарын ғана емес, сонымен қатар кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде басқа мүдделі тараптардың мүдделерін де ескереді.
- R100.7** Егер заңдар немесе ережелер кәсіби бухгалтерге Кодекстің белгілі бір бөліктерін ұстануға мүмкіндік бермейтін жағдайлар болса, онда бұл заңдар мен ережелер басым болады және бухгалтер Кодекстің барлық басқа да бөліктерін ұстануы тиіс.
- 100.7 A1 Кәсіби мінез-құлық принципі кәсіби бухгалтерден тиісті заңдар мен ережелерді ұстануды талап етеді. Кейбір юрисдикцияларда Кодексте көрсетілгеннен өзгеше немесе одан тыс ережелер болуы мүмкін. Осы юрисдикциялардағы бухгалтерлер осы айырмашылықтар туралы білуі,

егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаса, оларды қатаң түрде ұстануы тиіс.

Кодексті бұзу

R100.8

R400.80 - R400.89 және R900.50 - R900.55 тармақтары *Халықаралық тәуелсіздік стандарттарын* бұзуға қатысты. Кодекстің кез-келген басқа ережесінің бұзылуын анықтайтын кәсіби бухгалтер бұзушылықтың маңыздылығын және оның бухгалтердің негізгі принциптерді ұстану қабілетіне әсерін бағалауы тиіс. Бухгалтерге мыналарды:

- (a) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін мүмкіндігінше тезірек барлық мүмкін әрекеттерді жасау; және
- (b) Бұзушылық туралы тиісті тараптарға хабарлау тиістігін анықтау қажет.

100.8 A1

Осындай бұзушылық туралы хабардар болуы мүмкін тиісті тараптарға оған әсер етуі мүмкін тұлғалар, кәсіби немесе реттеуші орган немесе қадағалау органы жатады.

110-ТАРАУ

НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕР

Жалпы

110.1 A1

Кәсіби бухгалтерлер этикасының бес негізгі принципі бар:

- (a) Адалдық – барлық кәсіби және іскерлік қатынастарда тікелей және адал болу.
- (b) Объективтілік – өзіне зиян келтірместен, кәсіби немесе іскерлік пайымдауды білдіру:
 - (i) Біржақтылық;
 - (ii) Мүдделер қайшылығы; немесе
 - (iii) Жеке тұлғалардың орынсыз әсері немесе оларға негізсіз тәуелділік, ұйымдардың, технологиялардың немесе басқа да факторлардың орынсыз әсері немесе оларға негізсіз тәуелділік.
- (c) Кәсіби құзыреттілік және тиісті мұқияттылық, бұл:
 - (i) Қолданыстағы техникалық және кәсіптік стандарттар мен тиісті заңнама негізінде клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның құзыретті кәсіптік қызметтерді алуын қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыларды игеру және қолдау; және
 - (ii) Қолданылатын техникалық және кәсіби стандарттарға сәйкес адал әрекет ету.
- (d) Құпиялылық – кәсіби және іскерлік қатынастар нәтижесінде алынған ақпараттың құпиялылығын сақтау.
- (e) Кәсіби мінез-құлық, бұл:
 - (i) Тиісті заңдар мен нормативтік актілерді сақтау;
 - (ii) Кәсіби жауапкершілікке сәйкес әрекет ету, барлық кәсіби қызмет пен іскерлік қатынастарда қоғамдық мүдде үшін әрекет ету; және
 - (iii) Кәсіби бухгалтер білетін немесе оның кәсібіне нұқсан келтіруі мүмкін кез келген мінез-құлықтан аулақ болу.

R110.2

Кәсіби бухгалтер барлық негізгі принциптерді ұстануы тиіс.

110.2 A1

Әдептің негізгі принциптері кәсіби бухгалтерлер ұстанатын мінез-құлық стандартын белгілейді. Тұжырымдамалық негіздер бухгалтер осы негізгі принциптерді орындау үшін қолдануы керек тәсілді анықтайды. 111-ден 115-ке дейінгі кіші тараулар негізгі принциптердің

әрқайсысына қатысты талаптар мен өтінім материалдарын көрсетеді.

110.2 A2

Кәсіби бухгалтер бір немесе бірнеше басқа негізгі принциптерді ұстана отырып, бір негізгі принципті ұстануға қайшы келетін жағдайға тап болуы мүмкін. Осындай жағдайда бухгалтер мыналардан:

- Фирманың немесе жұмыс беруші ұйымның басқа қызметкерлерінен.
- Басқаруға жауапты тұлғалардан.
- Кәсіби органнан.
- Реттеуші органнан.
- Заң кеңесшісінен анонимді кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

Алайда, мұндай кеңес бухгалтерді жанжалды шешу үшін кәсіби пайымдауды қолдану міндетінен босатпайды немесе қажет болған жағдайда заңмен немесе ережелермен салынбаған болса, жанжал тудырған мәселеден алшақтайды.

110.2. A3

Кәсіби бухгалтерге мәселенің мәнін, кез-келген талқылаудың егжей-тегжейін, қабылданған шешімдерді және осы шешімдердің негіздемесін құжаттау ұсынылады.

111-КІШІ ТАРАУ – АДАЛДЫҚ

R111.1

Кәсіби бухгалтер барлық кәсіби және іскерлік қатынастарда бухгалтерден тікелей және адалдықты талап ететін адалдық принциптерін ұстану тиіс.

111.1 A1

Адалдық әділдікті, шыншылдықты және дұрыс әрекет етуге мүмкіндік беретін мінез-құлық күшінің болуына, тіпті қызметкерлерге басқаша әрекет ету үшін қысым жасалған жағдайларда немесе бұл ықтимал қолайсыз жеке немесе ұйымдық салдарға әкелуі мүмкін жағдайларда да дұрыс әрекет етуге мүмкіндік береді.

111.1 A2

Дұрыс мінез-құлық:

- (a) Мәселелер мен қиын жағдайларға тап болған кезде өз ұстанымын қорғау; немесе
- (b) Жағдайларға сәйкес мән-жайлар қажет болған кезде басқаларға қарсы тұруды білдіреді.

R111.2

Егер кәсіби бухгалтердің ақпараты:

- (a) айтарлықтай жалған немесе жаңылыстыратын мәлімдемені қамтыған;

КОДЕКС

- (b) Абайсызда берілген өтініштерді немесе ақпаратты қамтыған; немесе
- (c) Мұндай жіберіп алу немесе жасыру жаңылыстыратын кезде қажетті ақпаратты бермейді немесе жасырады

деп санаса есептермен, декларациялармен, хабарламалармен немесе басқа ақпаратпен саналы түрде байланысты болмауы тиіс.

111.2 A1 Егер кәсіби бухгалтер осындай есепке, декларацияға, хабарламаға немесе басқа ақпаратқа қатысты өзгертілген есепті ұсынса бухгалтер R111.2 - тармағын бұзбайды.

R111.3 Кәсіби бухгалтер 111.2 - тармақта сипатталған ақпаратпен байланысты екенін білсе, онда ол осы ақпараттан алшақтау үшін шаралар қабылдауы тиіс.

112-КІШІ ТАРАУ – ОБЪЕКТИВТІЛІК

R112.1 Кәсіби бухгалтер:

- (a) Біржақтылық;
- (b) Мүдделер қайшылығы; немесе
- (c) Жеке тұлғаға, ұйымға, технологияға немесе басқа факторға заңсыз әсер ету немесе заңсыз тәуелділік әсеріне ұшырамай бухгалтерден кәсіби немесе іскерлік пайымдауды талап ететін объективтілік принципін ұстануы тиіс.

R112.2 Кәсіби бухгалтер, егер қандай да бір жағдай немесе қарым-қатынас бухгалтердің осы қызметке қатысты кәсіби пікіріне шамадан тыс әсер етсе, кәсіби қызметті атқармауы тиіс.

113-КІШІ ТАРАУ – КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ЖӘНЕ ТИІСТІ МҰҚИЯТТЫЛЫҚ

R113.1 Кәсіби бухгалтер:

- (a) Қолданыстағы техникалық және кәсіптік стандарттар мен тиісті заңнама негізінде клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның құзыретті кәсіптік қызметтер алуын қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіптік білім мен дағдыларды игеру және қолдау; және
- (b) Адал және қолданылатын техникалық және кәсіби стандарттарға сәйкес әрекет ету сияқты бухгалтерден талап ететін кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін ұстануы тиіс.

113.1 A1 Клиенттерге және жұмыс беруші ұйымдарға қызмет көрсетудегі кәсіби құзыреттілік кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде кәсіби білім мен дағдыларды қолдану кезінде дұрыс пайымдауды талап етеді.

113.1 A2 Кәсіби құзыреттілікті қолдау тиісті техникалық, кәсіптік, іскерлік және технологиялық әзірлемелер туралы үнемі хабардар болуды және түсінуді талап етеді. Үздіксіз кәсіби даму кәсіби бухгалтерге кәсіби ортада құзыретті жұмыс істеу қабілеттерін дамытуға және қолдауға мүмкіндік береді.

- 113.1 A3 Ұқыптылық тапсырмасының талаптарына сәйкес, қырағы, мұқият және уақтылы әрекет ету жауапкершілігін қамтиды.
- R113.2** Кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін ұстана отырып, кәсіби бухгалтер оның басшылығымен кәсіби сапада жұмыс істейтін тұлғалардың тиісті дайындықтан және бақылаудан өтуін қамтамасыз ету үшін ақылға қонымды шараларды қабылдауы тиіс.
- R113.3** Қажет болған жағдайда кәсіби бухгалтер клиенттерге, жұмыс беруші ұйымға немесе кәсіби қызметтердің немесе бухгалтер қызметінің басқа пайдаланушыларына осы қызметтерге немесе қызмет түрлеріне тән шектеулер туралы хабарлауы тиіс.

114-КІШІ ТАРАУ – ҚҰПИЯЛЫЛЫҚ

- R114.1** Кәсіби бухгалтер бухгалтерден кәсіби және іскерлік қатынастардан алынған ақпараттың құпиялылығын сақтауды талап ететін құпиялылық принципін ұстануы тиіс. Кәсіби бухгалтер:
- (a) Ақпаратты, соның ішінде әлеуметтік ортада, әсіресе жақын іскер серіктеске немесе жақын отбасы мүшесіне байқаусызда жария ету мүмкіндігіне мұқият болуы;
 - (b) Жұмыс беруші фирма немесе ұйым ішіндегі ақпараттың құпиялылығын сақтауы;
 - (c) Әлеуетті клиент немесе жұмыс беруші ұйым ашқан ақпараттың құпиялылығын сақтауы;
 - (d) Заңды немесе кәсіптік міндет немесе жария ету құқығы болған жағдайларды қоспағанда, тиісті және арнайы рұқсатсыз жұмыс беруші фирмандан немесе ұйымнан тыс кәсіби және іскерлік қатынастардан алынған құпия ақпаратты жария етпеуі;
 - (e) Кәсіби және іскерлік қатынастар нәтижесінде алынған құпия ақпаратты бухгалтердің жеке мүддесі үшін немесе үшінші тараптың мүддесі үшін пайдаланбауы;
 - (f) Осы қатынастар тоқтатылғаннан кейін кәсіби немесе іскерлік қатынастар нәтижесінде алынған немесе алынған құпия ақпаратты пайдаланбауы немесе жария етпеуі; және
 - (g) Бухгалтердің бақылауындағы персонал және кеңестер мен көмек алынған тұлғалардың бухгалтердің құпиялылықты сақтау міндетін қамтамасыз ету үшін ақылға қонымды шаралар қабылдауы тиіс.
- 114.1 A1 Құпиялылық қоғамдық мүддеге қызмет етеді, өйткені осы ақпарат үшінші тұлғаларға ашылмаған жағдайда кәсіби бухгалтердің клиентінен немесе жұмыс беруші ұйымнан бухгалтерге ақпаратты еркін таратуға ықпал етеді. Алайда, төменде кәсіби бухгалтерлер құпия

КОДЕКС

ақпаратты ашуға міндетті немесе міндетті болуы мүмкін немесе мұндай ашу орынды болуы мүмкін жағдайлар келтірілген:

- (a) Ақпаратты ашу заң бойынша талап етіледі, мысалы:
 - (i) Сот процесі барысында құжаттарды немесе басқа да дәлелдемелерді ұсыну; немесе
 - (ii) Тиісті органдарға заң бұзушылық туралы дәлелдемелерді ашу;
- (b) Ақпараттың мәнін ашуға заңмен рұқсат етіледі және клиент немесе жұмыс беруші ұйым рұқсат береді; және
- (c) Егер заңмен тыйым салынбаған болса, ақпаратты жариялаудың кәсіби міндеті немесе құқығы бар:
 - (i) Кәсіби орган жүргізетін сапаны тексеру талаптарына сәйкес келу;
 - (ii) Кәсіби немесе реттеуші орган жүргізетін сұрау салуға немесе тергеуге жауап беру;
 - (iii) Сот процесінде кәсіби бухгалтердің кәсіби мүдделерін қорғау; немесе
 - (iv) Әдеп талаптарын қоса алғанда, техникалық және кәсіптік стандарттарды сақтау.

114.1 A2

Құпия ақпаратты ашу туралы шешім қабылдаған кезде жағдайға байланысты келесі факторларды ескеру тиіс:

- Егер клиент немесе жұмыс беруші ұйым кәсіби бухгалтердің ақпаратты ашуына келіссе, мүдделеріне әсер етуі мүмкін үшінші тұлғаларды қоса алғанда, кез келген тараптардың мүдделері зардап шегуі мүмкін бе.
- Барлық тиісті ақпарат белгілі ме және ол мүмкіндігінше негізделген бе. Ақпаратты ашу шешіміне әсер ететін факторларға мыналар жатады:
 - Расталмаған фактілер.
 - Толық емес ақпарат.
 - Негізсіз тұжырымдар.
- Қарым-қатынас жасау түрі және кімге бағытталғандығын анықтау
- Хабарлама бағытталып жіберілген жақтар тиісті алушылар болып табылатындығын анықтау

R114.2

Кәсіби бухгалтер - бухгалтер мен клиент немесе жұмыс беруші ұйым арасындағы қарым-қатынас аяқталғаннан кейін де құпиялылық принципін ұстануды жалғастыруы тиіс. Жұмыс орнын ауыстырған

немесе жаңа клиентті қабылдаған кезде бухгалтер алдыңғы тәжірибені қолдана алады, бірақ кәсіби немесе іскерлік қатынастардан алынған немесе алынған құпия ақпаратты пайдалана алмайды немесе жария ете алмайды.

115- КІШІ ТАРАУ – КӘСІБИ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ

R115.1

Кәсіби бухгалтер:

- (a) Тиісті заңдар мен нормативтік актілерді сақтау;
- (b) Кәсіби жауапкершілікке сәйкес әрекет ету, барлық кәсіби қызмет пен іскерлік қатынастарда қоғамдық мүдде үшін әрекет ету; және
- (c) Бухгалтерге белгілі немесе белгілі болуы тиіс кез-келген мінез-құлықтан алшақ болу, олардың кәсібіне нұқсан келтіруі мүмкін кәсіби мінез-құлық принципін ұстануы тиіс

Кәсіби бухгалтер кәсіптің тұтастығына, объективтілігіне немесе жақсы беделіне нұқсан келтіретін немесе зиян келтіруі мүмкін және соның салдарынан негізгі принциптерге сәйкес келмейтін бизнеспен, кәсіппен немесе қызметпен саналы түрде айналыспауы тиіс.

115.1 A1

Кәсіптің беделін түсіруге қабілетті мінез-құлық ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тараптың пікірінше, кәсіптің беделіне теріс әсер етуі мүмкін мінез-құлықты қамтиды.

R115.2

Маркетингтік немесе жарнамалық қызметті жүзеге асыра отырып, кәсіби бухгалтер өз кәсібінің беделіне нұқсан келтірмеуі тиіс. Кәсіби бухгалтер адал және шыншыл болып, мыналарға жол бермеуі тиіс:

- (a) Бухгалтердің қызметтері, біліктілігі немесе тәжірибесі туралы асыра мәлімдемелер жасау; немесе
- (b) басқа тұлғалардың жұмысымен немқұрайлы сілтемелер немесе негізсіз салыстырулар жасау.

115.1 A1

Егер кәсіби бухгалтер жарнаманың немесе маркетингтің қандай да бір түрінің орындылығына күмәнданса, онда тиісті кәсіби органнан кеңес алу ұсынылады.

120-ТАРАУ

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕР

Кіріспе

- 120.1 Кәсіби бухгалтерлер жұмыс істейтін жағдайлар негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіруі мүмкін. 120-тарау бухгалтерлерге іргелі принциптерді сақтауға және олардың қоғамдық мүдде үшін әрекет ету міндеттерін орындауға көмек көрсету үшін тұжырымдамалық негізді қоса алғанда, талаптар мен практикалық материалдар баяндалады. Осындай талаптар мен өтінім материалдар негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіретін әртүрлі кәсіби қызмет түрлерін, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен жағдайлардың кең ауқымын ескереді. Сонымен қатар, олар бухгалтерлерге белгілі бір жағдайға Кодексте арнайы тыйым салынбағандықтан ғана рұқсат етілген деген қорытынды жасауға кедергі келтіреді.
- 120.2 Тұжырымдамалық негіз кәсіби бухгалтердің мынадай ұстанымдарын анықтайды:
- (a) Негізгі принциптерді ұстану қауіпін анықтау;
 - (b) Анықталған қауіптерді бағалау; және
 - (c) Қауіптерді жою немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету арқылы жою.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

- R120.3** Кәсіби бухгалтер 110-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстану қауіпін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негіздерді қолдануы тиіс.
- 120.3 A1 Тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты қосымша талаптар мен өтінім материалдары:
- (a) 2-бөлім – *Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер*;
 - (b) 3-бөлім – *Қоғамдық тәжірибедегі кәсіби бухгалтерлер*; және
 - (c) *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары*, атап айтқанда:
 - (i) 4А бөлімі – *Аудит және шолу бойынша тапсырмаларды орындау кезіндегі тәуелсіздік*; және
 - (ii) 4В бөлімі – *Аудит және шолу тапсырмаларынан басқа сенімділік тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік*.
- R120.4** Әдеп мәселесін қарастырған кезде кәсіби бухгалтер бұл мәселе туындаған немесе туындауы мүмкін контекстті қарастырады. қоғамдық тәжірибеде

кәсіби бухгалтер болып табылатын адам мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде болсын, бухгалтердің фирмамен қарым-қатынасына сәйкес кәсіби қызметті жүзеге асырған кезде, жеке тұлға осы жағдайларға қолданылатын 2-бөлімнің ережелерін сақтауы керек..

R120. 5

Тұжырымдамалық негіздерді қолдану кезінде кәсіби бухгалтер:

- (a) Ізденімпаз болуы;
- (b) Кәсіби пікір білдіруі; және
- (c) 120.5 А6 - тармағында сипатталған ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап сынағын пайдалануы тиіс.

Ізденімпаз болу

120.5 А1

Ізденімпаз ақыл тұжырымдамалық негізді дұрыс қолдану үшін қажетті белгілі фактілер мен жағдайларды түсіну үшін қажетті шарт болып табылады. Ізденімпаз болуы:

- (a) Алынған ақпараттың қайнар көзін, өзектілігін және жеткіліктілігін назарға ала отырып, жүзеге асырылатын кәсіби қызметтің сипатын, ауқымы мен нәтижелерін назарға алуды; және
- (b) Қосымша тергеу немесе басқа әрекеттер қажеттілігіне ашық және мұқият болуды білдіреді.

120.5 А2

Алынған ақпараттың қайнар көзін, өзектілігін және жеткіліктілігін қарастырған кезде кәсіби бухгалтер басқа мәселелермен қатар:

- Жаңа ақпарат пайда болды немесе фактілер мен жағдайларда өзгерістер болды.
- Ақпаратқа немесе оның көзіне біржақтылық немесе жеке қызығушылық әсер етуі мүмкін
- Бухгалтерге белгілі фактілер мен жағдайларда ықтимал маңызды ақпарат болмауы мүмкін деп қорқуға негіз бар.
- Бухгалтердің белгілі фактілері мен жағдайлары мен үміттері арасында сәйкессіздік бар.
- Бұл ақпарат шешім қабылдауға ақылға қонымды негіз береді.
- Алынған ақпарат негізінде қол жеткізуге болатын басқа да ақылға қонымды тұжырымдар болуы мүмкін сияқты мәселелерді қарастырады.

120.5 А3

R120.5 - тармағы барлық кәсіби бухгалтерлерден қауіпті анықтау, негізгі принциптерге бағалау және жою кезінде ізденімпаздық танытуды талап етеді. Тұжырымдамалық негіздерді қолданудың бұл

КОДЕКС

алғышарты жүзеге асырылатын кәсіби қызметіне қарамастан барлық бухгалтерлерге қолданылады. Аудит, шолу және басқа да сенімділік стандарттарына, соның ішінде IAASB шығарған стандарттарға сәйкес, бухгалтерлер дәлелдемелерді сыни бағалауды қамтитын кәсіби скептицизмді де талап етеді.

Кәсіби пайымдауды жүзеге асыру

- 120.5 A4 Кәсіби пайымдау нақты кәсіби қызметтің сипаты мен ауқымын, сондай-ақ онымен байланысты мүдделер мен қатынастарды ескере отырып, фактілер мен жағдайларға сәйкес келетін тиісті дайындықты, кәсіби білімді, дағдылар мен тәжірибені қолдануды қамтиды.
- 120.5 A5 Кәсіби бухгалтер қол жетімді іс-қимыл нұсқаларына қатысты негізделген шешімдер қабылдау және мұндай шешімдердің осы жағдайларда орынды екендігін анықтау үшін тұжырымдамалық негізді қолданған кезде кәсіби пайымдау қажет. Осы шешімді қабылдаған кезде бухгалтер:
- Қорытынды шығару үшін бухгалтердің білімі мен тәжірибесі жеткілікті ме.
 - Тиісті білімі немесе тәжірибесі бар басқа тұлғалармен кеңесу тиіс.
 - Бухгалтердің кәсіби пікіріне әсер етуі мүмкін өзінің көзқарасы немесе біржақтылығы сияқты мәселелерді қарастырады.

Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап

- 120.5 A6 Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың критерийі-бұл кәсіби бухгалтердің екінші тарап осындай қорытындылар жасай ала ма деген мәселені қарауы. Мұндай қарау бухгалтер білетін немесе қорытынды жасау кезінде ол біледі деп күтуге болатын барлық тиісті фактілер мен жағдайларды өлшейтін ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап тұрғысынан жүзеге асырылады. Ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер болудың қажеті жоқ, бірақ бухгалтердің қорытындыларының орындылығын бейтарап түрде түсіну және бағалау үшін тиісті білім мен тәжірибеге ие болады..

Қауіпті анықтау

- R120. 6 Кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді ұстану қауіпін анықтауы тиіс.
- 120.6A1 Фактілер мен жағдайларды, соның ішінде негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіретін кез келген кәсіби қызметті, мүдделер мен қарым-қатынастарды түсіну кәсіби бухгалтердің мұндай сәйкестікке төнетін қауіптерді анықтауының алғышарты болып табылады.

КОДЕКС

Бухгалтердің іс-әрекетінің этикалық тиімділігін арттыра алатын кәсіп, заңнама, реттеу, фирма немесе жұмыс беруші ұйым белгілеген белгілі бір шарттардың, саясаттың және процедуралардың болуы да негізгі принциптерді сақтау үшін қауіптерді анықтауға ықпал етуі мүмкін. 120.8 А2 тармақта қауіптер деңгейін бағалауға қатысы бар факторлар болып табылатын осындай шарттардың, саясат пен рәсімдердің жалпы мысалдары келтіріледі..

120.6 А2

Негізгі қағидаларды сақтау қаупі фактілер мен жағдайлардың кең ауқымымен туындауы мүмкін. Қауіп төндіретін әрбір жағдайды анықтау мүмкін емес. Сонымен қатар, келісімшарттар мен жұмыс тапсырмаларының сипаты әр түрлі болуы мүмкін, сондықтан әр түрлі қауіптер туындауы мүмкін.

120.6 А3

Негізгі принциптерді ұстану қаупі келесі санаттардың біріне немесе бірнешеуіне жатады:

- (a) Жеке қызығушылық қаупі – қаржылық немесе басқа қызығушылық кәсіби бухгалтердің пікіріне немесе мінез-құлқына дұрыс әсер етпеу қаупі;
- (b) Өзін-өзі бағалау қаупі – кәсіби бухгалтер бухгалтердің фирмасында немесе жұмыс беруші ұйымда бухгалтер немесе басқа жеке тұлға орындаған бұрын шығарылған пайымдаудың немесе әрекеттің нәтижелерін тиісті түрде бағаламау қаупі, оған бухгалтер ағымдағы қызметті орындау шеңберінде пайымдауды қалыптастыру кезінде сүйенеді;
- (c) Мүдделерді қорғау қаупі – кәсіби бухгалтер клиенттің немесе жұмыс беруші ұйымның ұстанымын бухгалтердің объективтілігіне қауіп төндіретін дәрежеде алға жылжытады деген қауіп;
- (d) Танысу қаупі – клиентпен немесе жұмыс беруші ұйыммен ұзақ немесе жақын қарым-қатынастың арқасында кәсіби бухгалтер олардың мүдделеріне тым жақсы қарайды немесе олардың жұмысын тым жақсы қабылдайды деген қауіп; және
- (e) Қорқыту қаупі – кәсіби бухгалтердің нақты немесе болжамды қысымға, соның ішінде бухгалтерге орынсыз әсер ету әрекеттеріне байланысты объективті әрекет ету мүмкіндігінен айырылу қаупі.

120.6 А4

Жағдай бірнеше қауіп тудыруы мүмкін және қауіп бірнеше негізгі принциптің сақталуына әсер етуі мүмкін.

Қауіптерді бағалау

R120. 7 Кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді ұстану қауіпін анықтаған кезде, ол мұндай қауіптің қолайлы деңгейде екенін бағалауы тиіс.

Қолайлы деңгей

120.7 A1 Қолайлы деңгей - бұл үшінші тараптың ақылға қонымды және саналы тестін қолданатын кәсіби бухгалтер бухгалтердің негізгі принциптерді ұстанатындығы туралы қорытынды жасауы мүмкін деңгей.

Қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторлар

120.8 A1 Кәсіби бухгалтер қауіпті бағалау кезінде сапалық және сандық факторларды, сондай-ақ қажет болған жағдайда бірнеше қауіптің жиынтық әсерін ескеру қажет.

120.8 A2 120.6 A1 - тармақта сипатталған шарттардың, саясаттың және рәсімдердің болуы, сондай-ақ іргелі қағидаттарды ұстану қауіпінің деңгейін бағалау кезінде маңызды фактор болуы мүмкін. Мұндай шарттардың, саясаттардың және процедуралардың мысалдары:

- Корпоративтік басқаруға қойылатын талаптар.
- Осы мамандық бойынша білімге, кәсіптік даярлыққа және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар.
- Кәсіби бухгалтерге және жалпы жұртшылыққа этикалық емес мінез-құлыққа назар аударуға мүмкіндік беретін тиімді шағым беру жүйелері.
- Әдептілік талаптарының бұзылуы туралы анық хабарлау міндеттемесі.
- Кәсіби немесе нормативтік бақылау және тәртіптік процедуралар.

Жаңа ақпаратты немесе фактілер мен жағдайлардағы өзгерістерді қарастыру

R120. 9 Егер кәсіби бухгалтер қауіп-қатердің жойылуына немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетілуіне әсер етуі мүмкін жаңа ақпарат немесе фактілер мен жағдайлардағы өзгерістер туралы білсе, бухгалтер қайта бағалауды жүргізеді және осы қауіпке байланысты тиісті шараларды қабылдайды.

120.9 A1 Кәсіби қызмет барысында сергек болу кәсіби бухгалтерге жаңа ақпараттың пайда болғанын немесе фактілер мен жағдайларда өзгерістер болғанын анықтауға көмектеседі:

- (a) Қауіп деңгейіне әсер ету; немесе
- (b) Қолданылған сақтық шаралары анықталған қауіптерді жою үшін барабар болып қала ма, жоқ па, бухгалтердің тұжырымдарына әсер ету.

120.9 A2 Егер жаңа ақпарат жаңа қауіпті анықтауға әкелсе, кәсіби бухгалтер бұл қауіпті бағалауға және қажет болған жағдайда оны жоюға міндетті. (Сілтеме: R120.7 және R120.10 тармақтар).

Қауіптерді жою

R120. 10 Егер кәсіби бухгалтер анықталған негізгі принциптерді ұстану қаупі қолайлы деңгейде емес екенін анықтаса, бухгалтер қауіптерді жою немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету арқылы жоюы тиіс. Бухгалтер:

- (a) Жағдайларды, оның ішінде қауіп төндіретін мүдделерді немесе қатынастарды жою;
- (b) Қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін олар қолжетімді және қолданылуы мүмкін сақтық шараларын қолдану; немесе
- (c) Нақты кәсіби қызметтен бас тарту немесе оны жүзеге асыруды тоқтату арқылы орындауы тиіс.

Қауіптерді жою бойынша іс-шаралар

120.10 A1 Фактілер мен жағдайларға байланысты қауіп тудыратын жағдайларды жою арқылы жойылуы мүмкін. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда қауіптерді белгілі бір кәсіби қызметті қысқарту немесе тоқтату арқылы ғана жоюға болады. Бұл осы қауіптерді тудырған жағдайларды жоюдың мүмкін болмауына және қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін кепілдіктерді қолдануға болмайтындығына байланысты.

Кепілдіктер

120.10 A2 Кепілдіктер – бұл кәсіби бухгалтер жеке немесе біріктірілген түрде қабылдайтын, негізгі принциптерді ұстану қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін әрекеттер.

Шығарылған маңызды пайымдаулар мен жасалған жалпы қорытындыларды қарастыру

R120. 11 Кәсіби бухгалтер - бухгалтердің қолданыстағы қауіптерді жою, сол қауіптерді жою немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін жасайтын немесе қабылдағысы келетін әрекеттері туралы жалпы қорытынды жасайды. Жалпы қорытындыны қалыптастыру кезінде бухгалтер:

- (a) Кез келген маңызды пайымдауларды немесе жасалған қорытындыларды талдауы; және
- (b) Үшінші тараптың негізділігі мен хабардарлығына тест қолдануы тиіс.

Тұжырымдамалық негіздерді қолданудағы басқа да ойлар

Біржақтылық

120.12 A1 Саналы немесе бейсаналық бейімділік негізгі принциптерді ұстану қаупін анықтау, бағалау және жою кезінде кәсіби пайымдауды жүзеге асыруға әсер етеді.

КОДЕКС

120.12 A2

Кәсіби пайымдау кезінде есте сақтау тиіс ықтимал біржақтылықтың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Жүйелі ауытқуды байланыстыру, бұл ақпараттың бастапқы бөлігін сілтеме ретінде пайдалану үрдісі, оған қатысты кейінгі ақпарат жеткіліксіз бағаланады.
- Автоматтандыруға қарай жылжу, бұл автоматтандырылған жүйелер арқылы алынған нәтижелердің пайдасына, тіпті тұлғаның пайымдауына немесе қарама-қайшы ақпаратқа байланысты мұндай өнімдердің сенімді немесе қолдануға жарамды екендігі туралы сұрақтар туындаған жағдайларда да пайда болады.
- Қол жетімділікке қарай жылжу, бұл бірден ойға келетін немесе оңай қол жетімді емес оқиғаларға немесе оқиғаларға көбірек мән беру процесі.
- Растауға бейімділік, бұл осы сенімге қайшы келетін немесе оған күмән келтіретін ақпаратқа қарағанда, бар сенімге қолдау көрсететін ақпаратқа көбірек мән беру процесі.
- Топтық ойлау, бұл тұлғалар тобының жеке шығармашылық пен жауапкершілікке кедергі жасау тенденциясы білдіреді және нәтижесінде шешімге сыни негіздемесіз немесе баламаларды қарастырмай қол жеткізеді.
- Тәуекелді немесе басқа пайымдауларды немесе шешімдерге нақты баға беру қабілеттілігін қайта бағалау процесі болып табылатын біржақтылық.
- Түсінуді репрезентативті деп саналатын тәжірибе, оқиғалар немесе сенімдер моделіне негіздеуге бейімділік болып табылатын презентацияның бұрмалануы.
- Селективті қабылдау, бұл тұлғаның күтуі олардың белгілі бір мәселеге немесе тұлғаға қалай қарайтынына әсер ететін процесс.

120.12 A3

Біржақтылықтың салдарын жеңілдететін әрекеттерге мыналар жатады:

- Қосымша ақпарат алу үшін сарапшылардан кеңес сұрау.
- Бағалау процесінің бөлігі ретінде мәселені дұрыс шешуді қамтамасыз ету үшін басқа тұлғалармен кеңесу.
- Біліктілікті арттыру аясында біржақтылықты анықтауға байланысты білім алу.

Ұйымдастырушылық мәдениет

120.13 A1

Кәсіби бухгалтердің тұжырымдамалық негіздерді тиімді қолдануы Кодексте көрсетілген негізгі принциптер мен басқа ережелерге сәйкес келетін этикалық құндылықтардың маңыздылығы бухгалтер ұйымының ішкі мәдениеті арқылы алға жылжыған кезде артады.

- 120.13 A2 Ұйым ішіндегі мінез-құлық мәдениетін насихаттау:
- (a) Басшылар мен басшылық лауазымдардағы тұлғалар ұйымның мінез-құлық құндылықтарының маңыздылығын насихаттайды және оларды көрсету үшін өздеріне және басқаларға жауапкершілік жүктеген кезде;
 - (b) Мінез-құлық мәдениетін қалыптастыруға көмектесетін тиісті оқыту бағдарламалары мен дайындықтар, басқарушылық процестер, жұмысты бағалау критерийлері мен сыйақылар;
 - (c) Ақпарат берушілерді қоса алғанда нақты немесе болжамды заңсыз немесе әдепке жатпайтын мінез-құлық туралы хабарлаушыларды көтермелеу және қорғау үшін тиімді саясат пен процедуралар болғанда; және
 - (d) Ұйым үшінші тараптармен қарым-қатынаста әдеп құндылықтарын ұстанған кезде тиімді болады.
- 120.13 A3 Кәсіби бухгалтерлері өздерінің лауазымдары мен еңбек өтілдерін ескере отырып, ұйымда мінез-құлық мәдениетін ынталандырады және алдыға жылжытады деп күтіледі.

Аудитті, шолу тексерулерін, сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаларды және ілеспе қызметтерді көрсету кезіндегі тәуелсіздік

Фирманың мәдениеті

- 120.14 A1 ISQM 1 (Сапа менеджменті жүйесінің халықаралық стандарттары) фирманың қаржылық есептілік аудиттерін немесе шолуларын немесе басқа да сапаны қамтамасыз ету іс-шараларын немесе соған байланысты қызметтерді жүргізу үшін сапа менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу және пайдалану жөніндегі міндеттері контекстінде корпоративтік мәдениетке қатысты талаптар мен өтінім материалдарын белгілейді.

Тәуелсіздік

- 120.15 A1 *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары* қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлерден аудиттер, шолулар немесе басқа да сенімділік шараларын жүргізу кезінде тәуелсіз болуды талап етеді. Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық сияқты негізгі принциптерді сақтауды қамтиды. Ол мыналарды қамтиды:
- (a) Ойлаудың тәуелсіздігі – бұл кәсіби пікірге нұқсан келтірместен қорытынды шығаруға мүмкіндік беретін, осылайша тұлғаға адал әрекет етуге және объективтілік пен кәсіби скептицизм көрсетуге мүмкіндік беретін ақыл-ой қалпы.
 - (b) Сыртқы тәуелсіздік – ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың немесе аудит немесе растау тобының мүшесінің тұтастығын, объективтілігін немесе кәсіби скептицизмін бұзу туралы қорытынды жасай алатындай маңызды фактілер мен жағдайларға жол бермеу.

120.15 A2 *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары* аудиторлық тексерулерді, шолуларды және сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі басқа да тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздікті қолдаудың тұжырымдамалық негіздерін қолдану жөніндегі талаптар мен өтінім материалдарын қамтиды. Кәсіби бухгалтерлер мен фирмалар осындай тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіз болу үшін осы стандарттарды ұстануға міндетті. Негізгі принциптерді ұстану қауіптерін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негіз тәуелсіздік талаптарын ұстануға дәл осылай қолданылады. 120.6 A3-тармағында сипатталған негізгі принциптерді ұстану қауіптерінің санаттары да тәуелсіздікке қойылатын талаптарды сақтау қатерлерінің санаттары болып табылады.

120.15 A3 120.6 A1 және 120.8 A2-тармақтарында сипатталған шарттар, саясат пен процедуралар, олардың негізгі принциптерді ұстану қаупін анықтауға және бағалауға көмектесуі мүмкін, сонымен қатар тәуелсіздік қаупін анықтауға және бағалауға қатысты факторлар болуы мүмкін. Аудиттер, шолулар және басқа да сапаны қамтамасыз ету шаралары аясында IAASB шығарған сапа менеджменті стандарттарына сәйкес фирма әзірлеген, енгізген және басқаратын сапа менеджменті жүйесі осындай шарттардың, саясаттар мен процедуралардың мысалы болып табылады.

Кәсіби скептицизм

120.16 A1 Аудит, шолу және басқа кепілдіктер стандарттарына, соның ішінде IAASB шығарған стандарттарға сәйкес, қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлер аудиттерді, шолуларды және басқа да сенімділік шараларын жоспарлау және жүргізу кезінде кәсіби күмәнмен қарауға міндетті. 110-тарауда сипатталған кәсіби скептицизм мен негізгі принциптер өзара байланысты ұғымдар болып табылады.

120.16 A2 Есептілік аудитінде жеке және ұжымдық негізгі принциптерді ұстану келесі мысалдарда көрсетілгендей кәсіби скептицизмге ықпал етеді:

- *Адалдық* кәсіби бухгалтерден тура және адалдықты талап етеді. Мысалы, бухгалтер адалдық принципін ұстанады:
 - Клиенттің позициясы туралы алаңдаушылық білдірген кезде тікелей және адал болу.
 - Қарама-қайшы ақпаратқа қатысты тергеу жүргізу және осы жағдайларда іс-әрекеттің тиісті бағыты туралы негізделген шешімдер қабылдау мақсатында айтарлықтай жалған немесе жаңылыстыруы мүмкін мәлімдемелерге қатысты мәселелерді шешу үшін қосымша аудиторлық дәлелдер іздеу.
 - Егер сіз басқаша әрекет ету қысымына тап болсаңыз да немесе бұл жеке немесе ұйымдастырушылық жағымсыз салдарға

әкелуі мүмкін болса да, дұрыс әрекет етуге мүмкіндік беретін мінез күшіне ие болу. Тиісті әрекет мыналарды қамтиды:

- (a) Дилеммаларға тап болған кезде өзінің айтқанында тұру; немесе
- (b) Басқаларға мән-жайлар талап етілгендей, мән-жайларға сәйкес келетін тәсілмен қарсы тұру.

Осылайша, бухгалтер кәсіби скептицизмге ықпал ететін аудиторлық дәлелдемелерді сыни бағалауды көрсетеді.

- *Объективтілік* кәсіби бухгалтерден сыртқы тәуекелге ұшырамай, кәсіби немесе іскерлік пікір білдіруді талап етеді:
 - (a) Біржақтылық;
 - (b) Мүдделер қайшылығы; немесе
 - (c) Жеке тұлғалардың орынсыз әсері немесе оларға негізсіз тәуелділік, ұйымдардың, технологиялардың немесе басқа да факторлардың орынсыз әсері немесе оларға негізсіз тәуелділік.

Мысалы, бухгалтер объективтілік принципін ұстанады:

- (a) Бухгалтердің кәсіби немесе іскерлік пікіріне нұқсан келтіруі мүмкін клиентпен танысу сияқты жағдайларды немесе қатынастарды тану; және
- (b) Клиенттің қаржылық есептілігі үшін маңызды мәселеге қатысты аудиторлық дәлелдемелердің жеткіліктілігі мен орындылығын бағалау кезінде бухгалтердің пікіріне осындай жағдайлар мен қатынастардың әсерін қарастыру.

Осылайша, бухгалтердің мінез-құлқы кәсіби скептицизмнің көрінісіне ықпал етеді.

- *Кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру* кәсіби бухгалтерден білікті кәсіби қызметтерді ұсынуды қамтамасыз ету үшін қажетті деңгейде кәсіби білім мен дағдыларды талап етеді және қолданыстағы стандарттарға, заңдарға және ережелерге сәйкес адал әрекет етеді. Мысалы, бухгалтер кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін ұстанады:

- (a) Елеулі бұрмалану тәуекелдерін тиісінше анықтау үшін белгілі бір клиенттің саласы мен бизнес-қызметіне қатысы бар білімді қолдану;

КОДЕКС

- (b) Тиісті аудиторлық процедураларды әзірлеу және орындау;
және
- (c) Аудиторлық дәлелдемелердің осы жағдайларда жеткілікті және орынды екендігін сыни бағалау кезінде тиісті білімді қолдану.

Осылайша, бухгалтер аудиторлық дәлелдемелерді сыни бағаласа, бұл өз кезегінде кәсіби күдікшіліктің пайда болуына ықпал етеді.

2-БӨЛІМ – БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

		Бет
200-тарау	Тұжырымдамалық негіздерді қолдану - Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер	36
210-тарау	Мүдделер қайшылығы	41
220-тарау	Ақпаратты дайындау және ұсыну	44
230-тарау	Жеткілікті тәжірибемен әрекет ету	49
240-тарау	Қаржылық есептілікке және шешім қабылдауға байланысты қаржылық мүдделер, өтемақылар және ынталандырулар	51
250-тарау	Сыйақылар, соның ішінде сыйлықтар мен қонақжайлылық	53
260-тарау	Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамауға ден қою	59
270-тарау	Негізгі принциптерді бұзу үшін қысым	69

2 БӨЛІМ-БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР**200-ТАРАУ****ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ-БИЗНЕСТЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР****Кіріспе**

- 200.1 Кодекстің осы бөліміндегі 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық шеңберлерді қолдану кезінде кәсіпкерлік қызметпен айналысатын кәсіби бухгалтерлерге қойылатын талаптар мен қолданбалы материалдар көрсетілген. Онда барлық фактілер мен жағдайлар, соның ішінде кәсіптік қызмет, мүдделер мен қарым-қатынастар сипатталмаған, олар бизнестегі кәсіби бухгалтерлермен кездесуі мүмкін, олар негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіреді немесе тудыруы мүмкін. Сондықтан тұжырымдамалық негіз кәсіпорындарда жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлерден осындай фактілер мен жағдайларға қырағы болуды талап етеді.
- 200.2 Инвесторлар, несие берушілер, жұмыс беруші ұйымдар және іскерлік қоғамдастықтың басқа секторлары, сондай-ақ үкіметтер мен жалпы жұртшылық бизнестегі кәсіби бухгалтерлердің жұмысына сене алады. Кәсіпкерлік қызметпен айналысатын кәсіби бухгалтерлер жұмыс беруші ұйымдар да, үшінші тараптар да сене алатын қаржылық және өзге де ақпаратты дайындау және ұсыну үшін айрықша немесе бірлескен жауапкершілікте болуы мүмкін. Олар сондай-ақ тиімді қаржылық басқаруды және кәсіпкерлік қызметке қатысты әртүрлі мәселелер бойынша құзыретті кеңес беруді қамтамасыз етуге жауапты болуы мүмкін.
- 200.3 Кәсіптің кәсіби бухгалтері қызметкер, мердігер, серіктес, директор (атқарушы немесе атқарушы емес), меншік иесі-менеджер немесе жұмыс беруші ұйымның еріктісі бола алады. Бухгалтердің жұмыс беруші ұйыммен қарым-қатынасының заңды нысаны бухгалтерге жүктелген этикалық жауапкершілікке әсер етпейді.
- 200.4 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині мыналарды білдіреді:
- (a) Бизнестегі кәсіби бухгалтер; және
 - (b) Мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде болсын, бухгалтердің бухгалтер фирмасымен қарым-қатынасына сәйкес кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде қоғамдық тәжірибеде кәсіби бухгалтер болып табылатын тұлға. 2-бөлім кәсіби бухгалтерлерге қоғамдық тәжірибеде қашан қолданылатыны туралы қосымша ақпарат R120.4, R300.5 және 300.5 A1 тармақтарында келтірілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- R200. 5** Кәсіби бухгалтер 110-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді сақтауы және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негіздерді негізгі принциптерді сақтау қаупін анықтау, бағалау және жою үшін қолдануы

керек.

- 200.5 A1 Кәсіби бухгалтер - бухгалтер жұмыс істейтін ұйымның заңды мақсаттарына қол жеткізуге жауапты. Кодекс бухгалтерлердің бұл міндетті орындауына жол бермеу мақсатын көздемейді, бірақ негізгі принциптердің сақталуына қауіп төндіруі мүмкін жағдайларды қарастырады.
- 200.5 A2 Кәсіби бухгалтерлер жұмыс беруші ұйымның заңды мақсаттары мен міндеттерін іске асыру кезінде жұмыс беруші ұйымның жағдайын жақсартуға ықпал ете алады, егер жасалған кез-келген мәлімдеме жалған да, жаңылыстыратын да болмаса. Мұндай әрекеттер, әдетте, үгіт-насихат тұрғысынан қауіп төндірмейді.
- 200.5 A3 Кәсіби бухгалтердің лауазымы неғұрлым жоғары болса, ақпаратқа қол жеткізу және жұмыс беруші ұйыммен байланысты басқа Тараптардың саясатына, шешімдері мен әрекеттеріне әсер ету мүмкіндіктері мен мүмкіндіктері соғұрлым көп болады. Олар мұны істей алатын дәрежеде, олардың жағдайы мен ұйымдағы еңбек сіңірген жылдарын ескере отырып, бухгалтерлерден 120.13 A3-тармаққа сәйкес ұйымда әдеп мәдениетін көтермелеу және көтермелеу күтіледі. Қабылдануы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Этика бойынша оқыту және оқыту бағдарламаларын;
 - Этикалық мәдениетті қалыптастыруға ықпал ететін басқару процестері, бағалау және сыйақы критерийлерін;
 - Этика және бұзушылықтар туралы ақпарат беру саясатын;
 - Заңдар мен нормативтік талаптардың сақталмауын болдырмауға бағытталған саясаттар мен процедураларын енгізуді, жүзеге асыруды және мониторингті қамтиды

Қауіптерді анықтау

- 200.6 A1 Негізгі принциптерді ұстану қауіп фактілер мен жағдайлардың кең ауқымымен туындауы мүмкін. Қауіп санаттары 120.6 A3-тармағында сипатталған. Төменде осы санаттардың әрқайсысындағы кәсіби бухгалтерге кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде қауіп төндіретін фактілер мен жағдайлардың мысалдары келтірілген:
- (a) Жеке мүдделерге байланысты қауіптер
- Жұмыс беруші ұйымға қаржылық қызығушылығы бар немесе одан қарыз немесе кепілдік алатын кәсіби бухгалтер.
 - Жұмыс беруші ұйым ұсынатын ынталандыру сыйақысының тетіктеріне қатысатын кәсіби бухгалтер.
 - Жеке пайдалану үшін корпоративтік активтерге қол жеткізе

КОДЕКС

алатын кәсіби бухгалтер.

- Жұмыс беруші ұйымның өнім берушісінен сыйлық немесе арнайы ұсыныс алған кәсіби бухгалтер.
- (b) Өзін-өзі талдау қаупі
- Сатып алу туралы шешімді растайтын техникалық-экономикалық негіздеме орындалғаннан кейін бизнесті біріктіру кезінде есепке алудың тиісті тәртібін анықтайтын кәсіби бухгалтер.
- (c) Мүдделерді қорғау қаупі
- Тиімді қаржыландыру алу мақсатында бағалы қағаздар проспектісіндегі ақпаратты басқару мүмкіндігі бар кәсіби бухгалтер.
- (d) Танысумен байланысты қауіп
- Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның қаржылық есептілігіне оның тікелей немесе жақын туысы ұйымның қаржылық есептілігіне әсер ететін шешімдер қабылдаған жағдайларда жауап береді.
 - Ұзақ тәжірибесі бар кәсіби бухгалтер іскери шешімдерге әсер ететін тұлғалар.
- (e) Қорқыту қаупі
- Кәсіби бухгалтер немесе жақын немесе жақын отбасы мүшесі, келіспеушіліктерге байланысты жұмыстан босату немесе ауыстыру қаупіне тап болды:
 - Бухгалтерлік есеп принципін қолдану.
 - Қаржылық ақпаратты ұсыну тәсілі.
 - Кәсіби бухгалтердің шешім қабылдау процесіне әсер етуге тырысатын жеке тұлға, мысалы, келісімшарттар жасасу немесе бухгалтерлік есеп принциптерін қолдану.

Қауіптерді бағалау

200.7 A1

120.6 A1 және 120.8 A2 тармақтарында сипатталған шарттар, саясат және процедуралар негізгі принциптерді қолайлы деңгейде орындау қаупі бар-жоғын бағалауға әсер етуі мүмкін.

200.7 A2

Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына кәсіби қызметтің

КОДЕКС

сипаты мен ауқымы да әсер етеді.

200.7 A3

Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына жұмыс беруші ұйымның жұмыс ортасы және оның жұмыс ортасы әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Мінез-құлықтың маңыздылығын көрсететін және қызметкерлерден этикалық түрде әрекет етуді күтетін басшылық.
- Қызметкерлердің мүмкіндіктерді кеңейтетін және өздерін мазалайтын әдеп мәселелері туралы жоғары басшылыққа жазадан қорықпай хабарлауға шақыратын саясат пен процедуралар.
- Қызметкерлердің жұмыс сапасын енгізу және бақылау саясаты мен процедуралары.
- Корпоративтік қадағалау жүйелері немесе басқа қадағалау құрылымдары және қатаң ішкі бақылау.
- Жоғары білікті құзыретті персоналды тартудың маңыздылығын көрсететін персоналды іріктеу процедуралары.
- Саясат пен процедураларды, оның ішінде олардағы кез келген өзгерістерді барлық қызметкерлердің назарына уақтылы жеткізу, сондай-ақ осындай саясат пен процедуралар бойынша тиісті оқыту.
- Әдеп және мінез-құлық кодексі саласындағы саясат.

200.7 A4

Басқа тұлғалардың жұмыс беруші ұйымда орын алған немесе орын алуы мүмкін мінез-құлқын немесе іс-әрекетін кәсіби бухгалтер әдепке жатпайды деп санаған жағдайда, заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.

Қауіпті жою

200.8 A1

210-нан 270-ке дейінгі тарауларда кәсіби қызметті жүзеге асыру барысында туындауы мүмкін белгілі бір қауіп сипатталған және осындай қауіптерді жоюға бағытталған іс-әрекеттердің мысалдары келтірілген.

200.8 A2

Төтенше жағдайларда, егер қауіп тудырған жағдайларды жою мүмкін болмаса және қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін кепілдіктер болмаса немесе қолданыла алмаса, кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымнан кетуі орынды болар еді..

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

R200.9

Кодекске сәйкес басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас жасау кезінде кәсіби бухгалтер өзі қарым-қатынас жасауы тиіс жұмыс беруші ұйымның басқару құрылымы шеңберінде тиісті тұлғаны (тұлғаларды) айқындайды. Егер бухгалтер басқару мәселелерімен айналысатын тұлғалардың кіші тобымен байланыста болса, онда олар тиісті түрде хабардар болу үшін басқару мәселелерімен айналысатын барлық

КОДЕКС

тұлғалармен байланыс қажет пе екенін анықтайды.

- 200.9 A1 Кіммен байланысу тиістігін анықтаған кезде кәсіби бухгалтер:
- (a) Жағдайлардың сипаты мен маңыздылығын; және
 - (b) Хабарлауды қажет ететін сұрақ мәселелерін қарастыруы тиіс.
- 200.9 A2 Басқаруға жауапты тұлғалардың кіші тобына мысал ретінде тексеру комитетін немесе басқаруға жауапты топтың жеке мүшесін келтіруге болады.
- R200.10** Егер кәсіби бухгалтер басқару және басқару міндеттері жүктелген тұлғалармен байланыста болса, бухгалтер бұл тұлғалармен қарым-қатынас басқарушылық функцияларды орындайтындардың барлығын, әйтпесе бухгалтер сөйлесетін тұлғаларды тиісті түрде хабардар ететініне көз жеткізеді.
- 200.10 A1 Кейбір жағдайларда басқаруға жауапты барлық тұлғалар жұмыс беруші ұйымды басқаруға қатысады, мысалы, ұйымды бір иесі басқаратын және басқаруда басқа ешкім рөл атқармайтын шағын кәсіпорын. Мұндай жағдайларда, егер ақпарат басқару міндеттері жүктелген тұлғаның (тұлғалардың) назарына жеткізілсе және егер мұндай тұлға (тұлғалар) да басқару міндеттерін атқаратын болса, онда кәсіби бухгалтер басқаруға жауаптылармен байланысты сақтау туралы талапты қанағаттандырады.

210-ТАРАУ**МҮДДЕЛЕР ҚАЙШЫЛЫҒЫ****Кіріспе**

- 210.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіптерді анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 210.2 Мүдделер қайшылығы объективтілік принципін ұстануға қауіп төндіреді және басқа да негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қауіптер келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін:
- (a) Кәсіби бухгалтер осы мәселеге қатысты мүдделері қайшылықта болатын екі немесе одан да көп тараптар үшін нақты мәселеге байланысты кәсіби қызметті жүзеге асырады; немесе
 - (b) Нақты мәселеге қатысты кәсіби бухгалтердің мүдделері және бухгалтер осы мәселеге байланысты кәсіби қызметті жүзеге асыратын тараптың мүдделері қайшылықта болады.
- Тарап – жұмыс беруші ұйымды, өнім берушіні, клиентті, қарыз берушіні, акционерді немесе басқа тарапты қамтуы мүмкін.
- 210.3 Бұл бөлімде тұжырымдамалық негізді мүдделер қайшылығына қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- R210.4** Кәсіби бухгалтер мүдделер қайшылығының кәсіби немесе іскерлік пікірлердің туындауына жол бермеуі тиіс.
- 210.4 A1 Мүдделер қайшылығына әкелуі мүмкін жағдайлар:
- Екі жалдамалы ұйымда басқару немесе басқару функцияларын орындау және кәсіби бухгалтер басқа ұйымның мүддесі үшін немесе зиянын тигізуі мүмкін бір ұйымнан құпия ақпарат алуды.
 - Екі тарап серіктестікті бұзуға көмектесу үшін бухгалтер жалдаған кезде серіктестікте екі тараптың әрқайсысы үшін кәсіби қызметті жүзеге асыруды.
 - Басқарма акцияларын сатып алуға ұмтылатын бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы басшылығының кейбір мүшелері үшін қаржылық ақпаратты дайындауды.
 - Бухгалтер отбасының тікелей мүшесі мәміледен қаржылық пайда ала алатын жағдайларда жұмыс беруші ұйымға

жеткізушіні таңдау жауапкершілігін.

- Осы инвестициялардың бірі бухгалтердің немесе жақын отбасы мүшесінің инвестициялық портфелінің құнын арттыратын компания үшін белгілі бір инвестицияларды бекітетін жұмыс беруші ұйымда басшылық функцияларды орындауды қамтиды.

Қайшылықтарды анықтау

R210.5 Кәсіби бухгалтер мүдделердің қайшылығын туғызуы мүмкін жағдайларды және бір немесе бірнеше негізгі принциптерді ұстану қаупін анықтау үшін ақылға қонымды қтұлғаларды жасау қажет. Мұндай қтұлғалар:

- (a) Қатысушы тараптар арасындағы тиісті мүдделер мен өзара қарым-қатынастардың сипаты; және
- (b) Тиісті тараптар үшін қызмет және оның салдары сияқты анықтамадан тұрады.

R210.6 Кәсіби бухгалтер уақыт өте келе кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде мүдделер қайшылығына әкелуі мүмкін қызмет сипатындағы, мүдделер мен қатынастардағы өзгерістерге назар аударуы тиіс.

Мүдделер қайшылығын туғызатын қауіп

210.7 A1 Жалпы, кәсіби қызмет пен тараптардың мүдделері бір-біріне қайшы келетін мәселе арасындағы байланыс неғұрлым тікелей болса, қауіп деңгейінің қолайсыз болуы ықтималдығы соғұрлым жоғары болады.

210.7 A2 Мүдделер қақтығысынан туындайтын қауіптерді жоя алатын әрекеттердің мысалы - мүдделер қақтығысын тудыратын мәселеге байланысты шешім қабылдау процесінен шығу.

210.7 A3 Мүдделер қайшылығынан туындайтын қауіпті жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына:

- Қайта құрылымдау немесе белгілі бір міндеттерді бөлу;
- Тиісті қадағалауды қамтамасыз ету, мысалы, атқарушы немесе атқарушы емес директордың басшылығымен әрекет ету жатады.

Ақпараттың мәнін ашу және келісім беру

Жалпы

210.8 A1 Әдетте:

- (a) Мүдделер қайшылығының сипатын және туындаған кез келген қауіптің тиісті тараптарға, соның ішінде жанжалдан зардап шеккен жұмыс беруші ұйымдағы тиісті деңгейлерге қалай бағытталғанын ашу; және
- (b) Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде кәсіби

КОДЕКС

бухгалтердің кәсіби қызметті жүзеге асыруына тиісті тараптардың келісімін алу қажет болады.

- 210.8 A2 Егер кәсіби бухгалтерде тараптар жағдайларды басынан бастап біледі және егер олар оның болуына қарсы болмаса, мүдделер қақтығысымен келіскен деген қорытынды жасауға жеткілікті дәлелдер болса келісім тараптардың мінез-құлқынан туындауы мүмкін.
- 210.8 A3 Егер ақпаратты ашу немесе келісім жазбаша түрде ресімделмесе, кәсіби бухгалтерге:
- (a) Мүдделер қайшылығына әкелетін жағдайлардың сипатын;
 - (b) Қажет болған жағдайда қауіпті жою үшін қолданылатын сақтық шараларды; және
 - (c) Алынған келісімді құжаттау ұсынылады.

Басқа да ойлар

- 210.9 A1 Мүдделер қақтығысын шешу кезінде кәсіби бухгалтерлерге жұмыс беруші ұйымнан немесе кәсіби орган, заң кеңесшісі немесе басқа бухгалтер сияқты басқа тұлғалардан кеңес алу ұсынылады. Мұндай ақпаратты ашу немесе жұмыс беруші ұйымда ақпарат алмасу және ұсынымдар алу үшін үшінші тараптарға жүгіну кезінде құпиялылық қағидаты қолданылады.

220-ТАРАУ**АҚПАРАТТЫ ДАЙЫНДАУ ЖӘНЕ ҰСЫНУ****Кіріспе**

220.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.

220.2 Ақпаратты дайындау немесе ұсыну өз мүдделеріне қауіп төндіруі, қорқытуы немесе бір немесе бірнеше негізгі принциптерді сақтауға басқа да қауіп төндіруі мүмкін. Осы бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдар баяндалады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

220.3 A1 Жұмыс беруші ұйымның барлық деңгейлеріндегі кәсіби бухгалтерлері ұйым ішінде де, одан тыс жерлерде де ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға қатысады.

220.3 A2 Осындай ақпарат дайындалған немесе ұсынылған мүдделі тараптарға мыналар жатады:

- Басшылық және басшылық өкілеттіктері бар тұлғалар.
- Инвесторлар мен қарыз берушілер немесе басқа да кредиторлар.
- Реттеуші органдар.

Осы ақпарат мүдделі тараптарға жұмыс беруші ұйымның жағдайының аспектілерін түсінуге және бағалауға және ұйымға қатысты шешімдер қабылдауға көмектеседі. Ақпарат жариялануы немесе ішкі мақсаттар үшін пайдаланылуы мүмкін қаржылық және қаржылық емес ақпаратты қамтуы мүмкін.

Мысалдарға мыналар жатады:

- Операциялық есептер және тиімділік көрсеткіштері.
- Шешім қабылдауды қолдауды талдау.
- Бюджеттер мен болжамдар.
- Ішкі және сыртқы аудиторларға берілген ақпарат.
- Тәуекелдерді талдау.
- Жалпы және арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік.
- Салық декларациялары.

- Заңды мақсаттарда және сәйкестікті тексеру үшін реттеуші органдарға ұсынылған есептер

220.3 A3

Осы бөлімнің мақсаттары үшін ақпаратты дайындау немесе ұсыну ақпаратты жазуды, жүргізуді және бекітуді қамтиды.

R220.4

Ақпаратты дайындау немесе ұсыну кезінде кәсіби бухгалтер:

- Тиісті есеп беру жүйесіне сәйкес ақпаратты дайындайды немесе ұсынады;
- Шарттық немесе нормативтік әрекеттердің нәтижелеріне адастырмайтындай және тиісінше әсер етпейтіндей ақпаратты дайындайды немесе ұсынады;
- Кәсіби пікір білдіру:
 - Фактілерді барлық маңызды қатынастарда дәл және толық ұсыну;
 - Іскерлік операциялардың немесе қызметтің шынайы сипатын нақты сипаттау; және
 - Ақпаратты уақтылы және тиісті түрде жіктеу және жазу;
- Ақпаратты жаңылыстыратын келісім-шарттық немесе нормативтік нәтижелерге тиісінше әсер етпеу ниетімен ешнәрсе жібермеу;
- Жеке тұлғалардың, ұйымдар немесе технологиялардың орынсыз әсерінен немесе оларға негізсіз тәуелділіктен аулақ болу; және
- біржақтылық қаупін есте сақтау.

220.4 A1

Шарттық немесе реттеудің нәтижесіне орынсыз әсер етудің мысалы ретінде борыштық келісім сияқты шарттық талаптарды немесе қаржы институтының капиталына қойылатын талап сияқты нормативтік талаптарды бұзбау мақсатында шындыққа жанаспайтын бағалауды пайдалану болып табылады.

Ақпаратты дайындау немесе ұсыну кезінде қалауды пайдалану

R220.5

Ақпаратты дайындау немесе ұсыну үшін кәсіби шешімдер қабылдау кезінде дискрециялық өкілеттіктерді жүзеге асыру қажет болуы мүмкін. Кәсіби бухгалтер басқаларды адастыру немесе шарттық немесе нормативтік нәтижелерге орынсыз әсер ету үшін мұндай дискрециялық өкілеттіктерді пайдаланбауы керек.

220.5 A1

Орынсыз нәтижелерге қол жеткізу үшін өз қалауыңызды теріс пайдалану әдістерінің мысалдары мыналарды қамтиды:

КОДЕКС

- Бағалауды анықтау, мысалы, пайда немесе залал туралы ақпаратты бұрмалау мақсатында әділ құнды бағалау.
- Қолданыстағы қаржылық есептілік жүйесінде рұқсат етілген екі немесе одан да көп балама нұсқалардың ішінен бухгалтерлік есеп саясатын немесе әдісін таңдау немесе өзгерту, мысалы, пайда немесе залал туралы ақпаратты бұрмалау үшін ұзақ мерзімді келісімшарттарды есепке алу саясатын таңдау.
- Мәмілелер жасау мерзімдерін анықтау, мысалы, адастыру үшін қаржы жылының соңында активтерді сату мерзімдерін анықтау.
- Активтер мен міндеттемелер туралы ақпаратты немесе ақша ағындарының жіктелуін бұрмалау үшін қаржылық операцияларды құрылымдау сияқты операциялардың құрылымын анықтау.
- Ақпаратты ашуды таңдау, мысалы, жаңылыстыру мақсатында қаржылық немесе операциялық тәуекелдерге қатысты ақпаратты алып тастау немесе жасыру.

R220.6

Кәсіби қызметті, әсіресе тиісті есеп беру жүйесін сақтауды қажет етпейтін қызметті жүзеге асыру кезінде кәсіби бухгалтер анықтау және қарау үшін кәсіби пайымдауды қолдануы тиіс:

- (a) Ақпаратты қолдану мақсаты;
- (b) Ұсынылған контекст; және
- (c) Бағытталған аудитория.

220.6 A1

Мысалы, алдын-ала есептерді, бюджеттерді немесе болжамдарды дайындау немесе ұсыну кезінде тиісті бағалауларды, жуықтаулар мен болжамдарды қажет болған жағдайда қосу мұндай ақпаратқа сене алатындарға өз пікірлерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

220.6 A2

Кәсіби бухгалтер сонымен қатар ұсынылған аудиторияны, контекстті және берілген ақпараттың мақсатын нақтылауды қарастыруы мүмкін.

Басқалардың жұмысына сену

R220.7

Жұмыс беруші ұйымға немесе басқа ұйымдарға қатысты ішкі және сыртқы басқа тұлғалардың жұмысына сенім артуды көздейтін кәсіби бухгалтер R220.4-тармағында көрсетілген міндеттерді орындау үшін қандай тұлғалар жасау тиістігін анықтау үшін кәсіби пікірді қолдануы тиіс.

220.7 A1

Басқаларға сену орынды ма, жоқ па, соны анықтау кезінде ескеру қажет факторларға мыналар жатады:

- Басқа жеке тұлғаның немесе ұйымның беделі мен тәжірибесі, сондай-ақ оларға қол жетімді ресурстар.

- Басқа жеке тұлға қолданылатын кәсіби стандарттар мен әдеп нормаларына сәйкес келеді ме.

Мұндай ақпарат басқа жеке тұлғамен немесе ұйыммен алдын ала қарым-қатынас нәтижесінде немесе осы мәселе бойынша басқа тұлғалармен кеңесу нәтижесінде алынуы мүмкін.

Жаңылыстыратын немесе жаңылыстыруы мүмкін ақпаратқа жүгіну

R220.8 Егер кәсіби бухгалтер бухгалтермен байланысты ақпарат жаңылыстырады деп білсе немесе сенуге негіз болса, бухгалтер бұл мәселені шешуге тырысу үшін тиісті шаралар қабылдауы тиіс.

220.8 A1 Орынды болуы мүмкін әрекеттерге мыналар жатады:

- Бұл ақпарат кәсіби бухгалтердің жоғары лауазымды тұлғасын және/немесе бухгалтердің жұмыс беруші ұйымындағы немесе басқару мәселелерімен айналысатын ұйымдардағы басқарудың тиісті деңгейін (деңгейлерін) адастырады деген алаңдаушылықты талқылау және мұндай тұлғалардан осы мәселені шешу үшін тиісті шаралар қабылдауды сұрау. Мұндай әрекеттер:
 - Ақпаратты түзетуді;
 - Егер ақпарат болжамды пайдаланушыларға әлдеқашан ашылған болса, оларға дұрыс ақпарат беруді;
- Компаниядағы осындай мәселелерді қалай шешуге болатындығы туралы жұмыс беруші ұйымның саясатымен және процедураларымен (мысалы, этика немесе бұзушылықтар туралы ақпарат беру саясаты) танысуды білдіреді.

220.8 A2 Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның тиісті әрекет жасамағанын анықтай алады. Егер бухгалтер әлі де ақпарат жаңылыстырады деп сенуге негіз болса, бухгалтер әлі де құпиялылық принципін ұстанған жағдайда келесі тұлғалар қажет болуы мүмкін:

- Кеңес беру:
 - Тиісті кәсіби орган.
 - Жұмыс беруші ұйымның ішкі немесе сыртқы аудиторы.
 - Заң кеңесшісі.
- Байланысқа қойылатын талаптардың бар-жоғын анықтау:
 - Ақпаратты пайдаланушыларды қоса алғанда, үшінші тұлғалар.
 - Реттеуші және қадағалау органдары.

R220.9 Егер барлық мүмкін нұсқалар таусылғаннан кейін кәсіби бухгалтер тиісті шаралар қабылданбағанын анықтаса және бұл ақпарат әлі де жаңылыстырады деп сенуге негіз бар болса, онда ол бас тартады немесе сол ақпаратпен байланысты болып қалады.

220.9 A1 Мұндай жағдайларда кәсіби бухгалтерге жұмыс беруші ұйымнан кетуге кеңес берілуі мүмкін.

Құжаттама

220.10 A1 Кәсіби бухгалтерге мыналарды құжаттау ұсынылады:

- Фактілерді.
- Бухгалтерлік есеп қағидалары немесе басқа да тиісті кәсіби стандарттарды.
- Мәселелер талқыландырылған коммуникациялар мен тараптарды
- Қарастырылған әрекет нұсқаларын.
- Бухгалтер осы мәселені (мәселелерді) қалай шешуге тырысқанын.

Басқа да ескерілуі қажет факторлар:

220.11 A1 Ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға қатысты негіз қалаушы қағидаттарды сақтау қатерлері қаржылық есептілікке және шешімдер қабылдауға байланысты өтемақылар мен ынталандыруларды қоса алғанда, қаржылық мүддеге байланысты туындаған жағдайларда 240-тарауда баяндалған талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.

220.11 A2 Жаңылыстыратын ақпарат заңдар мен нормативтік актілерді ұстанумен байланысты болуы мүмкін жағдайларда 260-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.

220.11 A3 Қысыммен ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға қатысты негізгі қағидаттарды сақтау қаупі туындаған жағдайларда 270-тарауда баяндалған талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.

230-ТАРАУ**ЖЕТКІЛІКТІ САРАПТАМАМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ****Кіріспе**

- 230.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 230.2 Жеткілікті тәжірибесі жоқ әрекеттер кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін ұстану үшін жеке қызығушылыққа қауіп төндіреді. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- R230.3** Кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымды өзінің білім деңгейіне немесе тәжірибесіне қатысты әдейі шатастырмауы тиіс.
- 230.3 A1 Кәсіби құзыреттілік және тиісті тексеру қағидаты кәсіби бухгалтерден жеткілікті дайындығы немесе тәжірибесі бар немесе орындай алатын маңызды тапсырмаларды ғана орындауды талап етеді.
- 230.3 A2 Егер кәсіби бухгалтерде:
- Тиісті әрекеттерді орындау немесе аяқтау үшін уақыттың жеткіліксіздігі;
 - Міндеттерді орындау үшін толық емес, шектеулі немесе басқаша жеткіліксіз ақпарат;
 - Тәжірибе, дайындық және/немесе білім жеткіліксіз;
 - Өз міндеттерін орындау үшін ресурстардың жеткіліксіз болса кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принциптерін ұстануға жеке қызығушылық қауіпі туындауы мүмкін.
- 230.3 A3 Мұндай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларғ:
- Кәсіби бухгалтердің басқа тұлғалармен ынтымақтастық дәрежесі.
 - Бухгалтердің бизнестегі салыстырмалы еңбек өтілі.
 - Жұмысқа қолданылатын қадағалау және шолу деңгейі жатады.
- 230.3 A4 Мұндай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Қажетті тәжірибесі бар тұлғадан көмек немесе білім алу.

КОДЕКС

- Тиісті міндеттерді орындау үшін жеткілікті уақыттың болуын қамтамасыз ету.

R230.4

Егер кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру қағидатын сақтау қаупін жою мүмкін болмаса, онда кәсіби бухгалтер тиісті міндеттерді орындаудан бас тарту керектігін анықтайды. Егер бухгалтер төмендеудің орынды екенін анықтаса, оның себептері туралы хабарлайды.

Басқа да ойлар

230.5 A1

270-тарауда баяндалған талаптар мен өтінім материалдары кәсіби бухгалтерге оны кәсіби құзыреттілік пен тиісті байқампаздық принципіннің бұзылуына әкеп соғуы мүмкін тәсілмен әрекет етуге мәжбүрлеу мақсатында қысым жасалған кезде қолданылады.

240-ТАРАУ**ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК ПЕН ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР, ӨТЕМАҚЫЛАР ЖӘНЕ ЫНТАЛАНДЫРУЛАР****Кіріспе**

- 240.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 240.2 Қаржылық қызығушылықтың болуы немесе отбасының тікелей немесе жақын мүшесінің қаржылық мүдделері туралы білуі объективтілік немесе құпиялылық принциптерін ұстану үшін жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- R240.3** Кәсіби бухгалтер ақпаратты теріс пайдаланбауы немесе құпия ақпаратты жеке басының пайдасы үшін немесе басқалардың қаржылық пайдасы үшін пайдаланбауы тиіс.
- 240.3 A1 Кәсіби бухгалтерлердің қаржылық мүдделері болуы немесе жақын немесе жақын отбасы мүшелерінің қаржылық мүдделерін білуі мүмкін, олар белгілі бір жағдайларда негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Қаржылық мүдделерге қаржылық есептілік пен шешім қабылдауға байланысты сыйақы немесе ынталандыру келісімдерінен туындайтын мүдделер жатады.
- 240.3 A2 Жеке қызығушылыққа қауіп төндіретін жағдайлардың мысалдары кәсіби бухгалтер немесе оның отбасының мүшелері немесе жақын туыстары кіретін:
- Қаржылық пайда алу мақсатында баға туралы құпия ақпаратты айла-шарғы жасаудың себебі мен мүмкіндігі бар
 - Жұмыс беруші ұйымға тікелей немесе жанама қаржылық қызығушылығы бар және бұл қаржылық қызығушылықтың мөлшеріне бухгалтер қабылдаған шешімдерге тікелей байланысты болуы мүмкін.
 - Пайдаға байланысты үстемеақы алуға құқылы және бұл үстемеақы мөлшері бухгалтер қабылдаған шешімдерге тікелей байланысты болуы мүмкін.
 - Құны бухгалтер қабылдайтын шешімдерге байланысты болуы мүмкін жұмыс беруші ұйымдағы бонустық акцияларға немесе акцияларға опциондарға тікелей немесе жанама кейінге қалдырылған құқықтарды ұстайды.

КОДЕКС

- Нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізу үшін ынталандыруды қамтамасыз ететін немесе жұмыс беруші ұйымның үлестерінің құнын барынша арттыру жөніндегі күш-жігерді қолдау үшін өтемақы тетіктеріне қатысады. Мұндай механизмнің мысалы ретінде белгілі бір жұмыс жағдайларын орындауға байланысты ынталандыру жоспарларына қатысу болып табылады.

240.3 А3

Мұндай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қаржылық қызығушылықтың маңыздылығы. Маңызды қаржылық қызығушылық жеке жағдайларға және белгілі бір тұлға үшін қаржылық қызығушылықтың маңыздылығына байланысты болады.
- Жоғары басшылықтың сыйақы деңгейін немесе нысанын анықтау жөніндегі тәуелсіз комитеттің саясаты мен процестері.
- Кез келген ішкі саясатқа сәйкес басқаруға жауапты тұлғаларға ақпаратты ашу:
 - Барлық тиісті мүдделер.
 - Құқықтарды жүзеге асыру немесе тиісті акциялармен сауда жасау бойынша кез келген жоспарлар.
- Қаржылық қызығушылық тудыратын мәселелерді шешуге арналған ішкі және сыртқы аудит процедуралары.

240.3 А4

Өтемақы немесе ынталандыру тетіктері тудыратын қауіп басшылардың немесе әріптестердің айқын немесе жасырын қысымымен күшейе түсуі мүмкін. 270 «Негізгі принциптерді бұзуда мәжбүрлеу» бөлімін қараңыз.

250-ТАРАУ**СЫЙЛЫҚТАР МЕН ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚТЫ ҚОСА АЛҒАНДАҒЫ, КӨТЕРМЕЛЕУ****Кіріспе**

- 250.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 250.2 Ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау негізгі принциптерді, атап айтқанда адалдық, объективтілік және кәсіби мінез-құлық принциптерін ұстану үшін жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін.
- 250.3 Осы бөлімде заңдар мен ережелерді бұзу болып табылмайтын кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде ынталандыруды ұсыну мен қабылдауға қатысты тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады. Бұл бөлім сонымен қатар кәсіби бухгалтерден көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау кезінде тиісті заңдар мен ережелерді ұстануды талап етеді.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 250.4 A1 Ынталандыру – бұл басқа тұлғаның мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын, бірақ сол тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен міндетті емес объект, жағдай немесе әрекет. Ынталандыру кәсіби бухгалтерлер мен бар немесе әлеуетті клиенттер арасындағы кішігірім қонақжайлылық әрекеттерінен бастап, заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін.. Ынталандыру әртүрлі формада болуы мүмкін, мысалы:

- Сыйлықтар.
- Қонақжайлылық.
- Ойын-сауық.
- Саяси немесе қайырымдылық көмек.
- Достыққа және сенімділікке шақыру.
- Жұмыспен қамту немесе басқа да коммерциялық мүмкіндіктер.
- Артықшылық режимі, құқықтар немесе артықшылықтар.

Заңдармен және нормативтік актілермен тыйым салынған ынталандырулар

- R250.5 Көптеген құқықтық жүйелерде белгілі бір жағдайларда ынталандыруды ұсынуға немесе қабылдауға тыйым салатын парақорлық пен сыбайлас жемқорлыққа қатысты заңдар мен ережелер бар. Кәсіби бухгалтер тиісті заңдар мен ережелерді түсініп,

бухгалтер осындай жағдайларға тап болған кезде оларды сақтауы керек.

Заңдармен және нормативтік актілермен тыйым салынбаған ынталандырулар

250.6 A1 Заңдармен және ережелермен тыйым салынбаған ынталандыруларды ұсыну немесе қабылдау әлі де негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіруі мүмкін.

Мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниетімен ынталандыру

R250.7 Кәсіби бухгалтер басқаларды бухгалтер жасаған немесе бухгалтердің пікірінше, ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап алушының немесе кез келген басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен жасалған деп санайтын кез келген ынталандыруды ұсынбауы немесе ұсынбауы керек.

R250.8 Кәсіби бухгалтер басқаларды бухгалтер жасаған немесе бухгалтердің пікірінше, ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен жасалған деп санайтын шақыруды қабылдауға немесе көтермелеуге міндетті емес.

250.9 A1 Шақыру тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер етеді деп саналады, егер ол оны әдепсіз әрекет етуге мәжбүр етсе. Мұндай орынсыз әсер алушыға да, онымен қарым-қатынаста болған басқа адамға да әсер етуі мүмкін. Негізгі принциптер бухгалтердің өзі және сол сияқты басқа тұлғалар тарапынан этикалық емес мінез-құлық деген не екенін қарастырған кезде кәсіби бухгалтер үшін тиісті координаттар жүйесін білдіреді..

250.9 A2 Адалдық пен тұрақтылықтың негізгі принципін бұзу, егер ниет алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету болса кәсіби бухгалтер басқаларды ұсынуға немесе қабылдауға немесе қабылдауға шақырған кезде пайда болады.

250.9 A3 Мінез құлыққа орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниетінің болуын анықтау үшін кәсіби пайымдау қажет. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Ынталандыру сипаты, жиілігі, мәні және кумулятивті әсері.
- Әсер етуі мүмкін кез келген әрекетке немесе шешімге қатысты ынталандыру ұсынылатын уақыт.
- Діни мерекеге немесе үйлену тойына сыйлық ұсыну сияқты осы жағдайларда ауытқу әдеттегі немесе мәдени тәжірибе ме.

- Көтермелеу кәсіптік қызметтің қосалқы бөлігі болып табылады ма, мысалы, іскерлік кездесуге байланысты түскі асқа ұсыныс немесе келісім.
- Ынталандыру ұсынысы жеке алушымен шектеле ме, әлде ол кеңірек топқа қол жетімді ме деген сұрақ. Кеңірек топ жұмыс беруші ұйымға, мысалы, басқа клиенттерге немесе жеткізушілерге қатысты ішкі немесе сыртқы болуы мүмкін.
- Көтермелеуді ұсынатын немесе алатын тұлғалардың рөлдері мен ұстанымдары.
- Кәсіби бухгалтер мұндай шараны қабылдау контрагенттің жұмыс беруші ұйымының саясаты мен процедураларын бұзады деп сенуге негіз бар ма, жоқ па.
- Ынталандыру ұсынылатын транспаренттілік дәрежесі.
- Мұндай ынталандыру қажет пе, әлде алушы сұраған ба.
- Белгілі бұрынғы мінез-құлық немесе ұсыныс берушінің беделі.

Әрі қарайғы әрекеттерді қарау

- 250.10 A1 Егер кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу ниетімен ұсынылатын ынталандыру туралы білсе, R250.7 және R250.8 тармақтарында көрсетілген талаптар орындалса да, негізгі принциптерді сақтауға қатысты қауіптер туындауы мүмкін.
- 250.10 A2 Осындай қауіптерді жоюдың кепілі болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Ұсынысқа қатысты жоғары басшылықты немесе кәсіби бухгалтердің немесе оференттің жұмыс беруші ұйымын басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар ету.
 - Ұсыныс берушімен іскерлік қатынастарды өзгерту немесе тоқтату.

Мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниетінсіз ынталандыру

- 250.11 A1 Тұжырымдамалық негізде баяндалған талаптар мен қолданбалы материалдар кәсіби бухгалтер алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына тиісінше әсер етпеу туралы нақты немесе болжамды ниеттің жоқтығы туралы қорытындыға келген жағдайларда қолданылады.
- 250.11 A2 Кез-келген қауіп, егер шақыру маңызды емес және маңызды болмаса, қолайлы деңгейде болады.

250.11 А3

Кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу туралы нақты немесе болжамды ниеттің жоқтығы туралы қорытынды жасаса да, мұндай көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау қауіп төндіруі мүмкін жағдайлардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Жеке мүдделерге байланысты қауіп
 - Кәсіби бухгалтер сатушыдан толық емес жұмыс туралы ұсыныс алды.
- Танысумен байланысты қауіп
 - Кәсіби бухгалтер үнемі клиентті немесе жеткізушіні спорттық іс-шараларға апарды.
- Қорқыту қауіпі
 - Кәсіби бухгалтер, егер ол көпшілікке жария етілсе, орынсыз болуы мүмкін сипаттағы қонақжайлылықты қабылдайды.

250.11 А4

Осындай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындайтын осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде тиісті факторларға ниетті анықтау үшін 250.9 А3-тармағында көрсетілген факторлар жатады.

250.11 А5

Осындай шақыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған қауіпті жоя алатын әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Ынталандыруды қабылдамау немесе ұсынбау.
- Контрагенттің қатысуымен бизнеске қатысты кез келген шешім үшін жауапкершілікті кәсіби бухгалтердің пікірінше, шешім қабылдау кезінде оған орынсыз әсер етеді деп сенуге негіз жоқ басқа тұлғаға беру.

250.11 А6

Мұндай көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған осындай қауіптерді жоюға кепілдік бере алатын әрекеттердің мысалдары:

- Басшылықпен немесе кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің жұмыс беруші ұйымын басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынаста ынталандыру шараларын ұсынуға немесе қабылдауға қатысты транспаренттілікті қамтамасыз ету.
- Бухгалтерді немесе контрагентті жалдайтын ұйым жүргізетін журналда ынталандыруды тіркеу.
- Кәсіби қызметпен өзге түрде айналыспайтын тиісті рецензенттің болуы бухгалтер уәждеме қабылдаған тұлғаға немесе ұйымға қатысты бухгалтер қабылдаған кез келген орындалған жұмысты немесе шешімдерді қарайды.
- Қайырымдылықты алғаннан кейін қайырымдылыққа сыйақы

беру және қайырымдылық туралы ақпаратты тиісті түрде ашу, мысалы, басқаруға жауапты тұлғаларға немесе көтермелеуді ұсынған тұлғаға.

- Қонақжайлылық сияқты алынған ынталандыру құнын өтеу.
- Бастапқыда қабылданғаннан кейін сыйлық сияқты сыйақыны мүмкіндігінше тезірек қайтару.

Жақын немесе жақын отбасы мүшелері

- R250. 12**
- (a) Бухгалтердің кәсіби қарым-қатынасы бар контрагентке бухгалтер отбасының тікелей немесе жақын мүшесіне; немесе
- (b) Бухгалтердің кәсіби қарым-қатынасы бар контрагенттен бухгалтер отбасының ең жақын мүшесіне көтермелеу ұсынысынан туындайтын бухгалтердің негізгі принциптерді сақтау үшін ықтимал қауіптерге қатысты қырағылық танытуы керек.

- R250. 13**
- Кәсіби бухгалтерге қандай да бір ынталандыруды оның жақын немесе жақын отбасы мүшесі ұсынғаны немесе жасағаны туралы белгілі болған жағдайларда және ол бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниеті туралы қорытындыға келгенде немесе ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бұл туралы шешім қабылдауы мүмкін деп санайды. мұндай ниет бар, бухгалтер тікелей немесе жақын отбасы мүшесіне ұсынысты ұсынбауға немесе қабылдауға кеңес береді.

- 250.13 A1
- 250.9 A3 тармағында көрсетілген факторлар кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниеттің болуын анықтау үшін маңызды. Маңызды тағы бір фактор:

- (a) Бухгалтер мен жақын отбасы мүшесі немесе туыстары арасында;
- (b) Жақын отбасы мүшесі немесе туыстары мен контрагент арасында; және
- (c) Бухгалтер мен контрагент арасындағы қарым қатынастың сипаты немесе жақындығы.

Мысалы, жалдау туралы ұсыныс, әдеттегі жалдау процесінен басқа, бухгалтер маңызды келісімшарт жасасу туралы келіссөздер жүргізетін контрагенттің бухгалтердің жұбайына осындай ниетті көрсетуі мүмкін.

- 250.13 A2
- 250.10 A2 тармағында келтірілген өтінім материалдары, егер жақын немесе жақын отбасы мүшесі R250.13 - тармақтағы ұсынымдарды

КОДЕКС

ұстанатын болса да, кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына тиісінше әсер етпеу ниеті болған жағдайда туындауы мүмкін қатерлерді жоюға қатысы бар.

Тұжырымдамалық негіздің қолданылуы

- 250.14 A1 Егер кәсіби бухгалтер R250.12 тармағында сипатталған жағдайларда ұсынылатын ынталандыру туралы білсе, негізгі принциптерді ұстану қауіпі болуы мүмкін, егер:
- (a) Тікелей немесе жақын отбасы мүшесі R250.13 тармағына сәйкес бухгалтердің ұсыныстарына қарсы көтермелеуді ұсынады немесе қабылдайды; немесе
 - (b) Бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниеті бар деп айтуға негіз жоқ.
- 250.14 A2 250.11 A1-250.11 A6 тармақтарында қамтылған өтінім материалдарының осындай қатерлерді анықтауға, бағалауға және жоюға қатысы бар. Осы жағдайларда қауіп-қатер деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға 250.13 A1 тармағында көрсетілген қатынастардың сипаты немесе жақындығы жатады.

Басқа да ойлар

- 250.15 A1 Егер жұмыс беруші ұйым кәсіби бухгалтерге қаржылық мүдделерге, өтемақыға және жұмыс нәтижелеріне байланысты ынталандыруға қатысты ынталандыруды ұсынса, онда 240-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
- 250.15 A2 Егер кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымда немесе жұмыс беруші ұйымның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалардың заңдар мен нормативтік актілерді ұстанбауына немесе ұстанбағанына күдік туғызуы мүмкін ынталандыруларға тап болса немесе олар туралы білсе, 260-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
- 250.15 A3 Егер кәсіби бухгалтер оны негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіретін ынталандыруды ұсынуға немесе қабылдауға мәжбүр ететін қысымға тап болса, 270-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.

260-ТАРАУ**ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІҢ САҚТАЛМАУЫНА ДЕН ҚОЮ****Кіріспе**

- 260.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 260.2 Адалдық пен кәсіби мінез-құлық принциптерін ұстану үшін жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі кәсіби бухгалтерге заңдар мен ережелерді ұстанбау немесе ұстанбағаны туралы күдік туындаған кезде пайда болады.
- 260.3 Кәсіби бухгалтер кәсіби қызметті жүзеге асыру барысында талаптардың сақталмауына немесе болжамды сақталмауына тап болуы мүмкін немесе мұндай жағдайлар туралы хабардар етілуі мүмкін. Осы бөлім бухгалтерге:
- (a) Жұмыс беруші ұйымдардың қаржылық ведомостарында елеулі сомаларды анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңдар мен ережелердің; және
 - (b) Жұмыс беруші ұйымның қаржылық есептілігінде сомаларды анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етпейтін, бірақ оларды сақтау жұмыс беруші ұйымның операциялық аспектілері үшін, оның қызметін жалғастыру немесе елеулі айыппұл санкцияларынан аулақ болу қабілеті үшін негіз бола алатын басқа заңдар мен ережелердің салдарын және сақталмаған немесе болжамды сақталмаған жағдайда мүмкін болатын іс қимыл бағыттарын бағалау кезінде басшылық ретінде қызмет етеді.

Кәсіби бухгалтердің заңнамалық және нормативтік актілерді сақтамауға қатысты міндеттері

- 260.4 Бухгалтер мамандығының айрықша ерекшелігі – оның қоғамдық мүддеге әрекет ету жауапкершілігін қабылдауы. Ұстанбауға немесе ұстанбағанына күдіктенуге ден қою кезінде кәсіби бухгалтердің мақсаттары мыналар болып табылады:
- (a) Адалдық пен кәсіби мінез-құлық принциптерін ұстану;
 - (b) Басшылықты немесе қажет болған жағдайда жұмыс беруші ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларды ескерту арқылы:
 - (i) Оларға анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктің салдарын түзетуге немесе азайтуға мүмкіндік беру; немесе
 - (ii) Ол әлі болмаған жерде талаптардың орындалмауын

КОДЕКС

болдырмау; және

(с) Қоғамдық мүддеге сәйкес келетін келесі әрекеттерді орындау

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

260.5 A1

Заңдар мен нормативтік актілерді ұстанбау («ұстанбау») мынадай тараптар жасаған қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге қайшы келетін әрекетсіздік немесе қасақана немесе байқаусызда жасалған әрекеттерді қамтиды:

- (a) Кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы;
- (b) Жұмыс берушінің ұйымын басқару тапсырылған тұлғалар;
- (c) Жұмыс беруші ұйымның басқармасы; немесе
- (d) Жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа да тұлғалар

260.5 A2

Осы бөлімде қарастырылған заңдар мен ережелердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Алаяқтық, сыбайлас жемқорлық және парақорлық.
- Ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру және қылмыстық жолмен түскен кірістер.
- Бағалы қағаздар нарығы және оларды сату.
- Банктік және басқа да қаржылық өнімдер мен қызметтер.
- Деректерді қорғау.
- Салық және зейнетақы міндеттемелері мен төлемдері.
- Қоршаған ортаны қорғау.
- Қоғамдық денсаулық сақтау және қауіпсіздік.

260.5 A3

Сәйкессіздік айыппұлдарға, сот процестеріне немесе жұмыс беруші ұйымға оның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін басқа салдарға әкелуі мүмкін. Маңыздысы, мұндай сәйкессіздік инвесторларға, несие берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа елеулі зиян келтіру тұрғысынан қоғамдық мүдделерге кеңірек әсер етуі мүмкін. Осы бөлімнің мақсаттары үшін елеулі залал келтіретін сақтамау осы Тараптардың кез келгені үшін қаржылық немесе қаржылық емес тұрғыдан елеулі теріс салдарға әкеп соғады. Мысал ретінде инвесторлар үшін айтарлықтай қаржылық шығындарға әкелетін алаяқтық жасау немесе қызметкерлердің немесе халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне қауіп төндіретін экологиялық заңнаманы бұзу болып табылады.

R260.6

Кейбір құқықтық жүйелерде кәсіби бухгалтерлерге сәйкес келмеген

немесе сақталмаған деген күдік туындаған жағдайда жүгіну тәртібін реттейтін құқықтық немесе нормативтік ережелер бар. Бұл құқықтық немесе нормативтік ережелер осы бөлімнің ережелерінен өзгеше болуы немесе олардың шеңберінен тыс болуы мүмкін. Мұндай сәйкессіздікке немесе болжамды сәйкессіздікке тап болған кезде бухгалтер осы құқықтық немесе нормативтік ережелер туралы түсінік алып, оларды сақтауы тиіс, соның ішінде:

- (a) Болған оқиға туралы тиісті органға хабарлаудың кез келген талабы; және
- (b) Тиісті тарапқа хабарлауға кез келген тыйым салу.

260.6 A1 Тиісті тарапты ескертуге тыйым салынуы мүмкін, мысалы, ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес.

260.7 A1 Осы бөлім жұмыс беруші ұйымның сипатына қарамастан, оның ішінде қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатынына қарамастан қолданылады.

260.7 A2 Іске нақты қатысы жоқ мәселелер бойынша бетпе-бет келетін немесе ақпарат алатын кәсіби бухгалтерден осы бөлімнің талаптарын сақтау талап етілмейді. Бір немесе басқа мәселе анық маңызды емес пе деген сұрақ оның сипаты және оның жалдаушы ұйымға, оның мүдделі тараптарына және жалпы жұртшылыққа қаржылық немесе өзге де әсері тұрғысынан бағалануы тиіс.

260.7 A3 Бұл бөлімде:

- (a) Жұмыс беруші ұйымның іскерлік қызметіне байланысты емес жеке теріс қылықтар; және
- (b) 260.5 A1 тармағында көрсетілген талаптардан басқа талаптардың сақталмауы

Кәсіби бухгалтер, осындай жағдайларда қалай әрекет ету тиістігін қарастыруды осы бөлімнен таба алады.

Жұмыс беруші ұйым басшылығының және басқару үшін жауапкершілік жүктелген тұлғалардың жауапкершілігі

260.8 A1 Басқарушылық өкілеттіктері бар тұлғалардың қадағалауымен жұмыс беруші ұйымға басшылық ету жұмыс беруші ұйымның іскерлік қызметінің заңдар мен ережелерге сәйкес жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге жауапты. Басшылық және басшылық өкілеттіктері бар тұлғалар кез келген бұзушылықтарды анықтауға және жоюға жауапты:

- (a) Жұмыс беруші ұйым;
- (b) Жұмыс берушінің ұйымын басқару тапсырылған тұлғалар;
- (c) Басқарма мүшесі; немесе
- (d) Жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс

Барлық кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

- R260.9** Егер кәсіби бухгалтерді жалдайтын ұйымда сәйкес келмеу немесе сәйкессіздікке күдік туғызатын мәселелерді шешудің хаттамалары мен процедуралары болса, бухгалтер мұндай сәйкессіздікке қалай жауап беру керектігін анықтаған кезде оларды ескереді.
- 260.9 A1 Көптеген жұмыс беруші ұйымдар сәйкессіздік немесе сәйкессіздік жағдайларын қараудың ішкі процедураларына қатысты хаттамалар мен процедураларды әзірледі. Бұл хаттамалар мен процедуралар, мысалы, Әдеп саясатын немесе бұзушылықтар туралы ішкі хабарлау механизмін қамтиды. Мұндай хаттамалар мен процедуралар анонимді ақпаратты белгіленген арналар арқылы ұсынуға мүмкіндік береді.
- R260.10** Егер кәсіби бухгалтерге осы бөлімнің қолданысына жататын мәселе туралы белгілі болса, онда бухгалтер осы бөлімнің ережелерін сақтау үшін қабылдайтын шаралар уақтылы қабылданады. Уақтылы шаралар қабылдау мақсатында бухгалтер мәселенің сипатын және ұйымның-жұмыс берушінің, инвесторлардың, кредиторлардың, қызметшілердің немесе жалпы жұртшылықтың мүдделеріне ықтимал залалды ескереді.

Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

- 260.11 A1 Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлер («аға кәсіби бухгалтерлер») - жұмыс беруші ұйымның адам ресурстарын сатып алуға, орналастыруға және бақылауға қатысты айтарлықтай әсер етуге және шешім қабылдауға қабілетті директорлар, лауазымды тұлғалар немесе аға қызметкерлер; қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстар. Мұндай тұлғалар жұмыс беруші ұйымдағы басқа кәсіби бухгалтерлерге қарағанда, сәйкессіздікке немесе сәйкессіздікке күдік туғызу үшін қоғамдық мүдделерге сәйкес келетін кез-келген әрекетті жасайды деп сенеді. Бұл жұмыс беруші ұйымдағы аға кәсіби бухгалтерлердің рөліне, лауазымдарына және ықпал ету саласына байланысты болады.

Осы мәселе бойынша түсінік алу

- R260. 12** Егер кәсіби қызметті жүзеге асыру барысында аға кәсіби бухгалтерге сәйкессіздікке немесе болжамды сәйкессіздікке қатысты ақпарат белгілі болса, бухгалтер бұл мәселе туралы түсінік алуы тиіс. Аталған түсінік мыналарды қамтуы тиіс:
- (a) Ұстанбау немесе ұстанбағаны туралы күдік сипаты және бұл орын алған немесе болуы мүмкін жағдайлар;
 - (b) Тиісті заңдар мен нормативтік актілерді нақты мән-жайларға қолдану; және

- (с) Жұмыс беруші, инвесторлар, қарыз берушілер, жұмысшылар немесе жалпы жұртшылық үшін ықтимал салдарды бағалау.

260.12 A1 Аға кәсіби бухгалтер білім мен тәжірибені қолданады, сонымен қатар кәсіби пікір айтады деп күтілуде. Алайда, бухгалтер жұмыс беруші ұйымдағы рөлін бухгалтер орындау үшін талап етілгеннен гөрі заңдар мен ережелерді тереңірек түсінеді деп күтілмейді. Іс-әрекеттің орындалмауы туралы мәселені, сайып келгенде, сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.

260.12 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты аға кәсіби бухгалтер бұл мәселені ішкі тергеуді талап ете алады немесе оны шешу үшін тиісті тұлғалар жасай алады. Бухгалтер сонымен қатар жұмыс беруші ұйымның немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен, сондай-ақ заң кеңесшісімен құпия негізде кеңес ала алады.

Мәселені шешу

R260.13 Егер аға кәсіби бухгалтер R260.9 тармағын ескере отырып, бухгалтер сәйкессіздіктің болғанын немесе орын алуы мүмкін екенін анықтаса немесе күдіктенсе, бұл мәселені бухгалтердің тікелей бастығымен, егер бар болса, талқылайды. Егер бухгалтердің тікелей бастығы осы іске қатысы бар болып көрінсе, бухгалтер бұл мәселені жұмыс беруші ұйымдағы жоғары лауазымды тұлғамен талқылайды.

260.13 A1 Талқылаудың мақсаты – бұл мәселені қалай шешуге болатындығы туралы шешім қабылдауға мүмкіндік беру.

R260.14 Аға кәсіби бухгалтер:

- (a) Мәселені басшылықтың назарына жеткізу;
- (b) Тиісті органды сақтамау немесе болжамды сақтамау жағдайлары туралы хабардар ету тәртібін реттейтін қолданыстағы заңдар мен ережелерді, оның ішінде құқықтық немесе нормативтік ережелерді сақтау;
- (c) Сәйкессіздіктің немесе болжамды сәйкессіздіктің салдарын жою, түзету немесе жеңілдету;
- (d) Қайталану қауіпін азайту; және
- (e) Егер сәйкессіздік әлі орын алмаған болса, сәйкессіздіктің пайда болуын алдын ала болдырмауға тырысу;

260.14 A1 Мәселені басқаруға жауапты тұлғалардың назарына жеткізудің мақсаты-осы мәселені шешу үшін қабылдануы тиіс тиісті шараларға қатысты олардың келісімін алу және оларға өз міндеттерін орындауға мүмкіндік беру.

260.14 A2 Кейбір заңдар мен ережелерде тиісті органға сақталмағаны немесе

КОДЕКС

сақталмағаны туралы күдік туралы хабарламалар ұсынылуы тиіс кезең көзделуі мүмкін.

R260.15

Осы бөлімнің ережелеріне сәйкес осы сұраққа жауап беруден басқа, аға кәсіби бухгалтер бұл сұрақты жұмыс беруші ұйымның сыртқы аудиторуна ашу қажет пе, жоқ па, соны анықтайды.

260.15 A1

Мұндай жария ету аға кәсіби бухгалтердің аудитор тексеру жүргізу үшін қажетті барлық ақпаратты ұсыну міндетіне немесе заңды міндеттемесіне жауап береді.

Әрі қарай әрекет ету қажеттілігін анықтау

R260. 16

Аға кәсіби бухгалтер, егер бар болса, бухгалтер басшылығының және басқаруға жауапты тұлғалардың жауабының орындылығын бағалауы керек..

260.16 A1

Аға кәсіби бухгалтерлер, егер бар болса, басшылар қабылдайтын шаралардың барабарлығын бағалау кезінде келесі факторларды:

- Жауаптың уақтылы болғанын;
- Олар сәйкессіздікті түзетуге, қалпына келтіруге немесе азайтуға немесе егер ол әлі болмаған болса, сәйкессіздіктің алдын алуға бағытталған тиісті әрекеттер жасағанын немесе санкция бергенін;
- Тиісті жағдайларда осы мәселе бойынша ақпарат тиісті органның назарына жеткізіледі және егер солай болса, онда бұл ақпарат жеткілікті түрде ұсынылған ба екендігін ескеруі қажет.

R260.17

Аға кәсіби бухгалтерлердің, егер бар болса және басқаруға жауапты тұлғалардың жауаптарын ескере отырып, бухгалтер қоғамдық мүдде үшін одан әрі әрекет ету қажет пе екенін анықтайды.

260.17 A1

Әрі қарай әрекет ету қажеттілігін, сондай-ақ олардың сипаты мен ауқымын анықтау :

- Нормативтік-құқықтық базаны.
- Жағдайдың өзектілігін
- Бұл мәселенің бүкіл жұмыс беруші ұйымда таралуын.
- Аға кәсіби бухгалтер өз басшылығының және басшылық өкілеттіктері бар тұлғалардың адалдығына сенімді ме екендігін
- Сәйкессіздік жағдайларының қайталану ықтималдығы немесе сақталмағаны туралы күдікті.
- Жұмыс беруші ұйымның, инвесторлардың, кредиторлардың,

КОДЕКС

жұмысшылардың немесе жалпы жұртшылықтың мүдделеріне нақты немесе ықтимал елеулі залалдың нақты дәлелдері бар ма екендігін қоса алғанда әртүрлі факторларға байланысты болады.

260.17 A2

Аға кәсіби бухгалтердің бухгалтерлердің жоғары басшыларының және басқаруға жауапты тұлғалардың адалдығына сенбеуіне әкелуі мүмкін жағдайлардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Бухгалтер кез-келген бұзушылыққа өзінің қатысуы немесе болжамды қатысуы туралы күдіктенеді немесе дәлелдемелері бар.
- Заңды немесе нормативтік талаптарға қарамастан, олар ақылға қонымды уақыт аралығында тиісті органға осы мәселе бойынша ақпаратты хабарламады және ақпаратты ұсынуға рұқсат бермеді.

R260. 18

Аға кәсіби бухгалтер әрі қарайғы іс-әрекеттің қажеттілігі, сипаты мен ауқымы туралы кәсіби пікір айтады. Мұндай шешім шығарылған кезде бухгалтер ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер қоғамдық мүдде үшін тиісті түрде әрекет етті деген қорытындыға келуі мүмкін екенін ескереді.

260.18 A1

Аға кәсіби бухгалтер қабылдауы мүмкін шараларға мыналар жатады:

- Егер жұмыс беруші ұйым топтың мүшесі болып табылса, осы мәселе бойынша бас кәсіпорынның басшылығына хабарлау.
- Мәселені тиісті органға, тіпті қандай да бір құқықтық немесе нормативтік ережелер талап етпейтін жағдайларда да ашу.
- Жалдау ұйымынан кету.

260.18 A2

Жұмыс беруші ұйымнан босату осы тараудағы аға кәсіби бухгалтердің мақсаттарына жету үшін қажет болуы мүмкін басқа шараларды қабылдауды алмастырмайды. Алайда, кейбір құқықтық жүйелерде бухгалтердің қолындағы келесі әрекеттерге қатысты шектеулер болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда отставка қол жетімді жалғыз әрекет нұсқасы болуы мүмкін.

Кеңеске жүгіну

260.19 A1

Мәселені бағалау күрделі талдау мен пайымдауды қажет етуі мүмкін болғандықтан, аға кәсіби бухгалтер:

- Ішкі кеңестерді.
- Бухгалтердің мүмкіндіктерін және белгілі бір іс-қимыл бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды.
- Реттеушімен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңесті қарастыруы мүмкін.

Болған оқиға туралы тиісті органға хабарлау керек пе, жоқ па, соны анықтау

260.20 А1 Егер бұл заңға немесе нормативтік актілерге қайшы келсе, бұл мәселені тиісті органға ашуға тыйым салынады. Әйтпесе, ақпаратты ашудың мақсаты тиісті органға тергеу жүргізуге және қоғамның мүддесі үшін шаралар қабылдауға мүмкіндік беру болып табылады..

260.20 А2 Мұндай ақпаратты ашу туралы шешім, атап айтқанда, инвесторларға, несие берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа осы істің нәтижесінде келтірілген немесе келтірілуі мүмкін нақты немесе ықтимал залалдың сипаты мен көлеміне байланысты. Мысалы, аға кәсіби бухгалтер, осы мәселені егер:

- Жұмыс беруші ұйым пара берумен айналысуы (мысалы, ірі келісімшарттар жасау мақсатында жергілікті немесе шетелдік билік органдарының шенеуніктері);
- Жұмыс беруші ұйымның қызметі реттеледі және бұл мәселенің маңыздылығы соншалық, оның қызметті жүзеге асыруға лицензиясына қауіп төндіруі;
- Жұмыс беруші ұйым қор биржасында тізімделген және бұл мәселе жұмыс беруші ұйымның әділ және реттелген бағалы қағаздар нарығына теріс әсер етуі немесе қаржы нарықтары үшін жүйелік тәуекел тудыру мүмкіндігі;
- Жұмыс беруші ұйым қоғамдық денсаулыққа немесе қауіпсіздікке зиян келтіретін өнімдерді сатуы мүмкіндігі;
- Жұмыс беруші ұйым өз клиенттері арасында оларға салықтан жалтаруға көмек көрсету схемасын насихаттауы тиісті органның назарына жеткізу іс-әрекеттің тиісті бағыты болып табылатындығын анықтай алады

260.20 А3 Мұндай ақпаратты ашудың орындылығын анықтау сыртқы факторларға да байланысты болады:

- Ақпаратты алатын және тергеу мен шаралар қабылдауды қамтамасыз ететін тиісті орган бар ма? Тиісті орган мәселенің сипатына байланысты болады. Мысалы, қаржылық есептілікпен алаяқтық болған жағдайда, бағалы қағаздар жөніндегі реттеуші орган тиісті орган болып табылады, ал табиғатты қорғау заңдары мен ережелері бұзылған жағдайда - табиғатты қорғау мекемесі.
- Азаматтық, қылмыстық немесе кәсіптік жауапкершіліктен немесе заңдарда немесе ережелерде, мысалы, заңдарда немесе экспозицияға қатысты ережелерде қарастырылған кек алудан сенімді және сенімді қорғаныс бар ма.
- Аға кәсіби бухгалтердің немесе басқалардың физикалық

қауіпсіздігіне нақты немесе ықтимал қауіп бар ма.

R260. 21

Егер аға кәсіби бухгалтер істі тиісті органға ашу осы мән-жайларда іс-қимылдың тиісті тәсілі болып табылатынын анықтаса, онда ақпаратты ашуға Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес жол беріледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал әрекет етеді және өтініштер мен мәлімдемелерді ұсынуда сақтық танытады.

*Сөзсіз бұзушылық***R260. 22**

Ерекше жағдайларда аға кәсіби бухгалтер бухгалтер инвесторларға, несие берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіретін заңның немесе Ереженің сөзсіз бұзылуы болуы мүмкін деп санайтын нақты немесе болжамды мінез-құлық туралы біле алады. Алдымен бұл мәселені басшылықпен немесе жұмыс беруші ұйымды басқаруға жауапты тұлғалармен талқылау орынды ма деген мәселені қарастырғаннан кейін, бухгалтер кәсіби шешім шығарады және мұндай сөзсіз бұзушылықтың салдарын болдырмау немесе азайту үшін тиісті органға дереу хабарлау керектігін анықтайды. Ақпарат ашылған жағдайда мұндай ашуға Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес жол беріледі.

Құжаттама

260.23 A1

Осы тараудың қолданылу аясына жататын сақталмауына немесе болжамды сақталмауына байланысты аға кәсіби бухгалтерге мынадай мәселелерді құжаттау ұсынылады:

Іс.

- бухгалтерлердің басшылығымен, егер бар болса, сондай-ақ басшылармен және басқа тараптармен талқылау нәтижелері.
- Бухгалтерлердің басшылары, егер бар болса және басқаруға жауапты тұлғалар бұл сұраққа қалай жауап берді.
- Бухгалтер қараған іс-қимыл тәртібі, шығарылған шешімдер және қабылданған шешімдер.
- Бухгалтер R260.17 тармағында көрсетілген міндеттерді орындағанына қалай көз жеткізеді.

Аға кәсіби бухгалтер болып табылмайтын кәсіби бухгалтерлердің міндеттері**R260. 24**

Егер кәсіби қызметті жүзеге асыру барысында кәсіби бухгалтерге сәйкессіздік немесе сәйкессіздікке күдік туралы ақпарат белгілі болса, онда бухгалтер бұл мәселені түсінуге тырысуы керек. Бұл

КОДЕКС

түсінік сәйкессіздіктің немесе болжамды сәйкессіздіктің сипатын және оның орын алған немесе болуы мүмкін жағдайларды қамтиды.

- 260.24 A1 Кәсіби бухгалтер білім мен тәжірибені қолданады және кәсіби бағалауды жүзеге асырады деп күтілуде. Алайда, бухгалтер жұмыс беруші ұйымдағы рөлін бухгалтер орындау үшін талап етілгеннен гөрі заңдар мен ережелерді тереңірек түсінеді деп күтілмейді. Іс-әрекеттің орындалмауы туралы мәселені, сайып келгенде, сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.
- 260.24 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымның немесе кәсіби органның басқа қызметкерлерімен немесе адвокатпен құпия негізде кеңес ала алады.
- R260.25** Егер кәсіби бухгалтер сәйкессіздік болғанын немесе орын алуы мүмкін екенін анықтаса немесе күдіктенсе, ол R260.9 тармағының ережелерін ескере отырып, тиісті шаралар қабылдауы үшін бұл туралы тікелей бастыққа хабарлайды. Егер бухгалтердің тікелей бастығы осы іске қатысы бар болып көрінсе, бухгалтер бұл туралы жұмыс беруші ұйымдағы жоғары тұрған сатыға хабарлайды.
- R260. 26** Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер іс-әрекеттің тиісті әдісі істі тиісті органға ашу екенін анықтай алады. Егер бухгалтер мұны 260.20 A2 және A3-тармақтарға сәйкес жасаса, онда ақпаратты ашуға Кодекстің R114.1(d) - тармағына сәйкес жол беріледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал әрекет етеді және өтініштер мен мәлімдемелерді ұсынуда сақтық танытады.

Құжаттама

- 260.27 A1 Осы тарауда қолданылатын сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік туралы айтатын болсақ, кәсіби бухгалтерлерге келесі мәселелерді құжаттау ұсынылады:
- Іс.
 - Бастықпен, басшылықпен және тиісті жағдайларда басқаруға жауапты тұлғалармен және басқа тараптармен талқылау нәтижелері.
 - Бухгалтер бастығының мәселеге көзқарасы
 - Бухгалтер қараған іс-қимыл тәртібі, шығарылған шешімдер және қабылданған шешімдер.

270-ТАРАУ

НЕГІЗГІ ПРИНЦИПТЕРДІ БҰЗУҒА МӘЖБҮРЛЕУ

Кіріспе

- 270.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 270.2 Кәсіби бухгалтерге немесе оларға жасалған қысым бір немесе бірнеше негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен практикалық материалдар баяндалады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

R270.3

Кәсіби бухгалтер:

- (a) Басқа тұлғалардың қысымы негізгі принциптерді ұстанудың бұзылуына алып келуіне жол бермеуі, немесе
- (b) Бухгалтер білетін немесе сенуге негіз бар басқа тұлғаларға қысым жасау басқа тұлғалардың негізгі принциптерді бұзбауы тиіс.

270.3 A1

Кәсіби бухгалтер кәсіби қызметпен айналысқан кезде қорқыту қаупі сияқты негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіретін қысымға тап болуы мүмкін. Қысым айқын немесе жанама болуы мүмкін және:

- Жұмыс берушінің ұйымының ішінде, мысалы, әріптесінен немесе бастығынан.
- Сырттан келген тұлға немесе ұйым, мысалы өнім беруші, клиент немесе кредитор.
- Ішкі немесе сыртқы мақсаттар мен күтулерден болуы мүмкін.

270.3 A2

Негізгі принциптерді ұстану қаупіне әкелуі мүмкін қысымның мысалдары:

- Мүдделер қайшылығына байланысты қысым:
 - Басқа әлеуетті сатушыны емес, отбасы мүшесін тандау үшін кәсіби бухгалтерді жалдайтын ұйымның сатушысы ретінде әрекет етуді ұсынатын отбасы мүшелерінің бірінің қысымы.

Сондай-ақ «Мүдделер қайшылығы» 210-тарауды қара.

- Ақпаратты дайындауға немесе ұсынуға әсер ету үшін қысым:
 - Инвесторлардың, талдаушылардың немесе несие берушілердің үміттерін қанағаттандыру үшін жаңылыстыратын қаржылық нәтижелер туралы хабарлауға қысым жасау.
 - Сайлаушылар үшін бағдарламаларды немесе жобаларды

КОДЕКС

бұрмалау мақсатында сайланған лауазымды тұлғалардың мемлекеттік сектор бухгалтерлеріне қысымы.

- Күрделі жобалар мен сатып алулар бойынша объективті емес шешімдер қабылдау үшін кірістер, шығыстар немесе пайда ставкалары туралы деректерді бұрмалау үшін әріптестердің қысымы.
- Заңды іскерлік шығындар болып табылмайтын шығындарды бекіту немесе өңдеу үшін басшылардың қысымы.
- Теріс қорытындыларды қамтитын ішкі аудит туралы есептерді жасыру мақсатында қысым жасау.

Сондай-ақ *«Ақпаратты дайындау және ұсыну»* 220-тарауды қара.

- Жеткілікті тәжірибесіз немесе тиісті тексерусіз әрекет етуге мәжбүрлеу:
 - Орындалатын жұмыс көлемін тиісінше қысқартпау мақсатында басшылардың тарапынан қысым.
 - Тапсырманы жеткілікті дағдыларсыз немесе дайындықсыз немесе нақты емес мерзімде орындауды талап ететін басшылардың қысымы.

Сондай-ақ *«Жеткілікті тәжірибесі бар әрекеттер»* 230-тарауды қара.

- Қаржылық мүдделерге байланысты қысым:
 - Жоғары тұрған бастықтардың, әріптестердің немесе басқа тұлғалардың, мысалы, өнімділік көрсеткіштерін манипуляциялау үшін өтемақы немесе ынталандыру тетіктеріне қатысудан пайда көретіндердің қысымы.

Сондай-ақ *«Қаржылық есептілік пен шешім қабылдауға байланысты қаржылық мүдделер, өтемақылар және ынталандыру»* 240-тарауды қара.

- Ынталандыруға байланысты қысым:
 - Жұмыс беруші ұйымға қатысты ішкі немесе сыртқы болсын, оны жеке тұлғаның немесе ұйымның шешім қабылдау немесе шешім қабылдау процесіне орынсыз әсер етуге ынталандыру үшін басқа тұлғалардың қысымы.
 - Әріптестердің пара алуға немесе басқа ынталандыруға мәжбүрлеу үшін қысымы, мысалы, сауда-саттық процесінде әлеуетті жеткізушілерден орынсыз сыйлықтар немесе ойын-сауық қабылдау.

Сондай-ақ *«Сыйлықтар мен қонақжайлылықты қоса алғандағы көтермелеу»* 250-тарауды қара.

- Заңдар мен ережелерді ұстанбауға байланысты қысым:
 - Салық төлеуден жалтару мақсатында мәмілені құрылымдау мақсатындағы қысым.

Сондай-ақ «Заңдар мен ережелерді ұстанбауға әрекет ету» 260-тарауды қара.

- Төлем деңгейіне байланысты қысым
 - Кәсіби бухгалтердің басқа кәсіби бухгалтерге жеткілікті және тиісті ресурстарды (адами, технологиялық және зияткерлік ресурстарды қоса алғанда) қамтамасыз етпейтін ақылы негізде кәсіби қызметтер көрсетуі үшін көрсететін қысымы техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес қызметтерді орындау.

Сондай-ақ «Алымдар және сыйақының басқа да түрлері» 330-тарауды қара.

270.3 А3

Қысым бағалайтын маңызды факторларға:

- Қысым жасайтын тұлғаның ниеті, сондай-ақ осы қысымның сипаты мен ауқымы.
- Жағдайларға заңдарды, ережелер мен кәсіби стандарттарды қолдану.
- Жұмыс беруші ұйымның мәдениеті мен басшылығы, оның ішінде этикалық мінез-құлықтың маңыздылығын көрсететін немесе көрсететін дәреже және қызметкерлердің әдеп тұрғысынан әрекет етуін күту. Мысалы, этикалық емес мінез-құлыққа төзімді корпоративтік мәдениет қысымның негізгі принциптерді сақтау қаупіне әкелуі мүмкіндігі.
- Жұмыс беруші ұйым әзірлеген саясат пен процедуралар, мысалы, қысымды жоюға бағытталған әдеп немесе адами ресурстар саясаты жатады.

270.3 А4

Қысым тудыратын жағдайларды талқылау және осы жағдайлар туралы басқалармен кеңесу кәсіби бухгалтерге қауіп деңгейін бағалауға көмектеседі. Құпиялылық принципін мұқият қарауды қажет ететін мұндай талқылаулар мен кеңестер:

- Бұл мәселені оны шешуге қысым жасайтын тұлғамен талқылауды.
- Егер бастық қысым көрсететін тұлға болмаса, бұл мәселені бухгалтер бастығымен талқылауды.
- Жұмыс беруші ұйымда мәселені күшейту, оның ішінде қажет болған жағдайда, ұйым үшін туындайтын кез келген тәуекелдерді түсіндіру, мысалы:
 - Басқарудың жоғары деңгейлері.

КОДЕКС

- Ішкі немесе сыртқы аудиторлар.
- Басқаруға жауапты тұлғаларға
- Жұмыс беруші ұйымның саясатына, соның ішінде этика және экспозиция саясатына сәйкес, этика мәселелері бойынша құпия сенім телефоны сияқты кез келген белгіленген механизмді пайдалана отырып, осы мәселе бойынша ақпаратты ашу.
- Мыналармен:
 - Өріптеспен, жоғары лауазымды тұлғайен, персоналиен немесе басқа кәсіби бухгалтермен;
 - Тиісті кәсіптік немесе реттеуші органдармен немесе салалық қауымдастықтарымен; немесе
 - Заң кеңесшісімен консультациялар кіреді.

270.3 A5

Кәсіби бухгалтердің қайта құрылымдау туралы өтініші немесе белгілі бір міндеттер мен міндеттерді бөлу, сондықтан бухгалтер бұдан былай қысым жасайтын жеке немесе заңды тұлғамен байланысты болмайды. қысыммен туындаған қауіптерді жоя алатын әрекеттердің мысалы бола алады.

Құжаттама

270.4 A1

Кәсіби бухгалтерге:

- Фактілерді.
- Тиісті бухгалтерлік есептің принциптерін немесе басқа тиісті кәсіби стандарттарды.
- Хабарламалар мен тараптармен мәселелерде қарастырылған әрекет нұсқаларын.
- Мәселені қалай шешуге талпынғанын құжаттау ұсынылады

3-БӨЛІМ – ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

300-тарау

Тұжырымдамалық негіздерді қолдану – кәсіби бухгалтерлер қоғамдық тәжірибеде

Бет

74

КОДЕКС

310-тарау	Мүдделер қайшылығы	81
320-тарау	Кәсіби тағайындаулар	88
321-тарау	Екінші пікір	92
325-тарау	Өзара әрекеттесу сапасы бойынша сарапшының және басқа да тиісті тексерушілердің объективтілігі	93
330-тарау	Алымдар және сыйақының басқа да түрлері	96
340-тарау	Сыйлықтар мен қонақжайлықты қоса алғандағы, көтермелеу	99
350-тарау	Клиенттің активтерін сақтау	100
360-тарау	Заңдар мен нормативтік актілердің сақталмауына ден қою	106

3 БӨЛІМ – ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

300-ТАРАУ

ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ – КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕ

Кіріспе

- 300.1 Кодекстің осы бөлімінде 120-тарауда баяндалған тұжырымдамалық негіздерді қолдану бойынша жария практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлерге қойылатын талаптар мен өтінім материалдары жазылған. нда кәсіби бухгалтерлер қоғамдық тәжірибеде кездесетін барлық фактілер мен жағдайлар, соның ішінде кәсіби іс-шаралар, мүдделер мен қатынастар сипатталмаған, бұл негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіреді немесе тудыруы мүмкін. Сондықтан тұжырымдамалық негіз кәсіби бухгалтерлерден мұндай фактілер мен жағдайларға қатысты қырағылық танытуды талап етеді.
- 300.2 Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлерге қойылатын талаптар мен өтінім материалдары:
- 3-бөлім – *«Қоғамдық практикадағы кәсіби бухгалтерлер» бөліміндегі 300-399 тараулар барлық кәсіби бухгалтерлерге кепілдік беру қызметтерін көрсететініне немесе көрсетпейтініне қарамастан, қоғамдық тәжірибеде қолданылады.*
 - *Халықаралық тәуелсіздік стандарттары келесідей:*
 - 4А-бөлім – *Аудит және тексеру жөніндегі тапсырмаларды орындау кезіндегі тәуелсіздік, 400-899 тараулар, аудиторлық тексерулер мен шолулар жүргізу кезінде кәсіби бухгалтерлерге қоғамдық тәжірибеде қолданылады.*
 - 4В-бөлім – *Аудит және шолу міндеттемелерінен басқа кепілдікті қамтамасыз ету міндеттемелерін орындау кезіндегі тәуелсіздік, 900-999 тараулар Аудиторлық немесе шолу тапсырмаларынан басқа кепілдікті қамтамасыз ету бойынша міндеттемелерді орындау кезінде кәсіби бухгалтерлерге қоғамдық тәжірибеде қолданылады.*
- 300.3 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық практикамен айналысатын жеке кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қатысты.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

- R300.4** Кәсіби бухгалтер 110-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді сақтауы және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негіздерді негізгі принциптерді сақтау қаупін анықтау, бағалау және жою үшін қолдануы кере.
- R300.5** Әдеп мәселесін қарастырған кезде кәсіби бухгалтер бұл мәселе туындаған немесе туындауы мүмкін контекстті қарастырады. қоғамдық тәжірибеде кәсіби бухгалтер болып табылатын тұлға мердігер, қызметкер немесе меншік иесі ретінде болсын, бухгалтердің фирмамен қарым-қатынасына сәйкес кәсіби қызметті жүзеге асырған кезде, жеке тұлға осы жағдайларға қолданылатын 2-бөлімнің ережелерін сақтауы керек.

300.5 А1

Жария практикада қолданылатын 2-бөлім ережелеренің мысалдарды қамтиды:

- Фирма үшін сатушыны таңдау кезінде мүдделер қақтығысына тап болған кезде, бухгалтердің отбасындағы ең жақын мүшесі келісімшарттан қаржылық пайда көре алады. Мұндай жағдайларда 210-тарауда көрсетілген талаптары мен өтінім материалдары қолданылады.
- Клиенттің немесе бухгалтердің фирмасы үшін қаржылық ақпаратты дайындау немесе ұсыну. Бұл жағдайларда 220-тарауда көрсетілген талаптары мен өтінім материалдары қолданылады.
- Оған, мысалы, фирманың жеткізушісінен спорттық іс-шараларға үнемі тегін билеттер ұсынуға ынталандыру ұсынылды. Мұндай жағдайларда 250-тарауда көрсетілген талаптары мен өтінім материалдары қолданылады.
- Клиентпен өзара әрекеттесу бойынша ақылы жұмыс уақытын дәл көрсетуді талап ететін өзара әрекеттесу серіктесінің қысымына тап болады. Мұндай жағдайларда 270-тарауда көрсетілген талаптары мен өтінім материалдары қолданылады.

Қауіпті анықтау

300.6 А1

Негізгі принциптерді ұстану қауіп фактілер мен жағдайлардың кең ауқымынан туындауы мүмкін. Қауіп санаттары 120.6 А3 - тармағында сипатталған. Төменде кәсіби қызмет көрсету кезінде кәсіби бухгалтерге қауіп төндіруі мүмкін осы қауіп санаттарының әрқайсысындағы фактілер мен жағдайлардың мысалдары келтірілген:

(а) Жеке мүдделерге байланысты қауіп

- Клиентке тікелей қаржылық қызығушылығы бар кәсіби бухгалтер.
- Кәсіби бухгалтер жаңа келісімшартты алу үшін төмен ақы тағайындайды және төлем өте аз, сондықтан мұндай бағаға қолданыстағы техникалық және кәсіби стандарттарға сәйкес кәсіби қызмет көрсету қиын болуы мүмкін.
- Клиентпен тығыз іскерлік қарым-қатынаста болатын кәсіби бухгалтер.
- Жеке мақсатта пайдалануға болатын құпия ақпаратқа қол жеткізе алатын кәсіби бухгалтер.
- Бухгалтерлік фирманың қызметкері жасаған алдыңғы кәсіби қызметтің нәтижелерін бағалау кезінде елеулі қатені тапқан кәсіби бухгалтер.

КОДЕКС

(b) Өзін-өзі талдау қаупі

- Осы жүйелерді енгізгеннен кейін қаржы жүйелерінің жұмыс істеу тиімділігі туралы есеп беретін кәсіби бухгалтер.
- Сенімділікті қамтамасыз ету тапсырмасының мәні болып табылатын жазбаларды жасау үшін пайдаланылатын бастапқы деректерді дайындаған кәсіби бухгалтер.

(c) Тексеру қаупі

- Клиенттің мүддесін білдіретін немесе оның үлесімен бөлісетін кәсіби бухгалтер.
- Клиенттің атынан сот процестерінде немесе үшінші тұлғалармен дауларда адвокат ретінде әрекет ететін кәсіби бухгалтер.
- Клиенттің атынан заңнаманы қолдайтын кәсіби бухгалтер.

(d) Таныстыққа байланысты қауіп

- Клиенттің директоры немесе лауазымды тұлға болып табылатын жақыны немесе тікелей отбасы мүшесі бар кәсіби бухгалтер.
- Директор немесе клиенттің лауазымды тұлғасы немесе 77 тапсырма пәні бойынша серіктестің функцияларын жақында орындаған тапсырма тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.
- Аудит клиентімен бұрыннан байланысы бар аудиторлық топтың мүшесі.
- Қауіпті жою кезінде сақтық шарасы ретінде тиісті тексеруші ретінде қарастырылатын, жұмысты аяқтаған жеке тұлғамен тығыз қарым-қатынаста болатын жеке тұлға.

(e) Қорқыту қаупі

- Кәсіби бухгалтерге кәсіби мәселе бойынша келіспеушіліктерге байланысты клиентпен немесе фирмамен жұмыстан шығу қаупі төніп тұр.
- Қысымға ұшыраған кәсіби бухгалтер клиенттің пікірімен келісуге мәжбүр, өйткені клиент бұл мәселеде үлкен тәжірибеге ие.
- Кәсіби бухгалтерге егер бухгалтер бухгалтерлік есепке дұрыс емес көзқараспен келіспесе, жоспарланған жоғарылау болмайды деп хабарлайды.
- Клиенттен қомақты сыйлық алған және бұл сыйлықты қабылдау көпшілікке жария болады деп қорқытқан кәсіби

Қауіпті бағалау

300.7 A1 120.6 A1 және 120.8 A2 тармақтарында сипатталған шарттар, саясат және процедуралар негізгі принциптерді қолайлы деңгейде орындау қаупі бар-жоғын бағалауға әсер етуі мүмкін. Мұндай шарттар, саясат және процедуралар мыналарға:

- (a) Клиент және оның жұмыс ортасына; және
- (b) Фирма және оның жұмыс ортасына сілтеме жасай алады.

300.7 A2 Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына кәсіби қызметтің сипаты мен көлемі де әсер етеді.

Клиент және оның жұмыс ортасы

300.7 A3 Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына:

- (a) Аудит клиенті және аудит клиенті қоғамдық мүддені білдіретін ұйым болып табылады ма;
- (b) Аудит клиенті болып табылмайтын кепілдікті қамтамасыз ететін клиент; немесе
- (c) Кепілгер емес, клиент

Мысалы, қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиентіне кепілдікті қамтамасыз етпейтін қызметтерді ұсыну аудитке қатысты объективтілік принципін ұстану қаупінің жоғары деңгейі ретінде қабылдануы мүмкін.

300.7 A4 Клиенттің басшылығын қоса алғанда, корпоративтік басқару құрылымы негізгі принциптерді ұстануға ықпал етуі мүмкін. Тиісінше, кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына клиенттің операциялық ортасы да әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Клиент басшылықтан басқа тиісті тұлғалардан келісімшартты орындау үшін фирманың тағайындалуын ратификациялауды немесе мақұлдауды талап етеді.
- Клиенттің басқарушылық шешімдер қабылдау үшін тәжірибесі мен еңбек сіңірген жылдары бар білікті қызметкерлері бар.
- Клиент кепілдіктермен байланысты емес сауда-саттықты өткізу кезінде объективті таңдауды жеңілдететін ішкі процедураларды енгізді.
- Клиенттің корпоративтік басқару құрылымы бар, ол фирманың қызметтеріне қатысты тиісті қадағалау мен коммуникацияны қамтамасыз етеді.

Фирма және оның жұмыс ортасы

300.7 A5

Кәсіби бухгалтердің қауіп деңгейін бағалауына бухгалтерлік фирмадағы жұмыс ортасы және оның жұмыс ортасы әсер етуі мүмкін. Мысалы:

- Негізін қалаушы принциптерді ұстануға ықпал ететін және мүшелерінің сенім білдіру жобасы бойынша қоғамдық мүдделерге сай әрекет етеді деген үміттерін қалыптастыратын компания басшылығы.
- Барлық қызметкерлердің негізгі қағидаттарды сақтауын анықтау және бақылау үшін саясаттар немесе процедуралар.
- Негізгі принциптерді ұстануға ықпал ететін сыйақы, жұмыстың нәтижесін бағалау және тәртіптік саясат пен процедуралар.
- Бір клиенттен алынған кірісті тәуелділікті басқару.
- Фирма ішінде негізгі қағидаттарды, соның ішінде клиентке қызмет көрсету немесе қабылдау туралы шешімдерді қабылдауға қатысты шешімдер қабылдауға өкілеттігі бар жоба серіктесі.
- Білім беру, оқыту және тәжірибеге қойылатын талаптар.
- Ішкі және сыртқы мәселелерді немесе шағымдарды шешу және қолдау көрсету процестері.

Жаңа ақпаратты немесе фактілер мен жағдайлардағы өзгерістерді қарастыру

300.7 A6

Жаңа ақпарат немесе фактілер мен жағдайлардағы өзгерістер:

- (a) Қауіп деңгейіне әсер ету; немесе
- (b) Қолданылатын сақтық шаралары анықталған қауіпті тиісті түрде жоюды жалғастыра ма, жоқ па деген кәсіби бухгалтердің тұжырымдарына әсер ету.

Мұндай жағдайларда сақтық шаралары ретінде қабылданған әрекеттер қауіпті жою үшін тиімсіз болуы мүмкін. Тиісінше, тұжырымдамалық негіздерді қолдану кәсіби бухгалтерден қайта бағалауды және қауіпті тиісті түрде жоюды талап етеді. (Сілтеме: R120.9 және R120.10 тармақтар).

300.7 A7

Қауіп деңгейіне әсер етуі мүмкін фактілер мен жағдайлардағы жаңа ақпараттың немесе өзгерістердің мысалдары:

- Кәсіби қызмет көрсету саласы кеңейген кезде.
- Клиент тіркелген заңды тұлға болған кезде немесе басқа бөлімшені сатып алғанда.
- Фирма басқа фирмамен қосылған кезде.
- Екі клиент кәсіби бухгалтерді бірлесіп жалдаған және екі

клиент арасында дау туындаған кезде.

- Кәсіби бухгалтердің немесе оның жақын туыстарының жеке қарым-қатынасында өзгерістер болған кезде.

Қауіпті жою

300.8 A1 R120.10-120.10 A2 тармақтарында қолайлы емес деңгейдегі қауіпті жою үшін талаптар мен өтінім материалдары баяндалады.

Кепілдіктердің мысалдары

300.8 A2 Кепілдіктер фактілер мен жағдайларға байланысты өзгереді. Белгілі бір жағдайларда қауіп-қатерді жоюға кепілдік бере алатын әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Қатысуға келісім берілген жағдайда қажетті міндеттерді орындау үшін қосымша уақыт пен білікті персонал бөлу өз мүдделеріне төнетін қатерді жоя алады.
- Орындалған жұмысты қарастыратын немесе қажет болған жағдайда ұсыныстар беретін топ мүшесі емес тиісті рецензенттің болуы өзін-өзі бағалауға байланысты қауіпті жоя алады.
- Клиентке кепілдікке жатпайтын қызметтерді ұсыну үшін әр түрлі серіктестер мен жеке бағыну тәртібімен өзара әрекеттесу топтарын пайдалану өзін-өзі бақылау, насихаттау немесе танысу қауіпін жоя алады.
- Міндеттемелердің бір бөлігін орындауға немесе қайта орындауға басқа фирманы тарту жеке мүдделерге, менмендікке, үгіт-насихатқа, танысуға немесе қорқыту қауіпіне байланысты болуы мүмкін.
- Клиенттерге қызметтерге немесе өнімдерге қатысты ұсыныстар үшін алынған кез келген комиссиялар немесе комиссиялар туралы ақпаратты ашу олардың мүдделеріне төнетін қауіпті жоюы мүмкін.
- Құпия сипаттағы мәселелерді қарау кезінде топтарды бөлу жеке қатерді жоюға бағытталуы мүмкін.

300.8 A3 3-бөлімнің басқа да бөлімдерінде және *Халықаралық тәуелсіздік стандарттарында* кәсіби қызмет көрсету барысында туындауы мүмкін белгілі бір қауіп сипатталған және қауіпті жоюға бағытталған іс-қимылдардың мысалдары келтірілген.

Тиісті тексеруші

300.8 A4 Тиісті рецензент тиісті орындалған жұмысты немесе көрсетілген қызметтерді объективті қарау үшін қажетті білімі, дағдылары, тәжірибесі мен өкілеттіктері бар маман болып табылады. Мұндай тұлға кәсіби бухгалтер бола алады.

Басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

- R300.9** Кодекске сәйкес басқаруға жауапты тұлғалармен қарым-қатынас кезінде кәсіби бухгалтер тиісті тұлғаны (тұлғаларды) ұйымның басқару құрылымы шеңберінде анықтайды, олармен байланыс орнатылуы керек. Егер бухгалтер басқару мәселелерімен айналысатын тұлғалардың кіші тобымен байланыста болса, онда олар тиісті түрде хабардар болу үшін басқару мәселелерімен айналысатын барлық тұлғалармен байланыс қажет пе екенін анықтайды.
- 300.9 A1 Кіммен байланысу тиістігін анықтаған кезде кәсіби бухгалтер:
- (a) Жағдайлардың сипаты мен маңыздылығы; және
 - (b) Хабарлауды қажет ететін сұрақ мәселелерін қарастыруы тиіс.
- 300.9 A2 Басшылық өкілеттігі бар тұлғалардың кіші тобының мысалдарына аудит комитеті немесе басшылық өкілеттігі бар тұлғалардың жеке мүшесі жатады.
- R300.10** Егер кәсіби бухгалтер басқару және басқару міндеттері жүктелген тұлғалармен байланыста болса, бухгалтер бұл тұлғалармен қарым-қатынас басқарушылық функцияларды орындайтындардың барлығын, әйтпесе бухгалтер сөйлесетін тұлғаларды тиісті түрде хабардар ететініне көз жеткізеді.
- 300.10 A1 Кейбір жағдайларда басқаруға жауапты барлық тұлғалар кәсіпорынды басқаруға қатысады, мысалы, бір иесі кәсіпорынды басқаратын және басқаруда басқа ешкім рөл атқармайтын шағын кәсіпорын. Мұндай жағдайларда, егер мәселелер басқарушылық міндеттер жүктелген тұлғаның (тұлғалардың) назарына жеткізілсе және егер мұндай тұлға (тұлғалар) басқару жөніндегі міндеттері де болса, онда кәсіби бухгалтер басқаруға жауаптылармен байланысты сақтау туралы талапты қанағаттандырады.

310-ТАРАУ

МҮДДЕЛЕР ҚАЙШЫЛЫҒЫ

Кіріспе

- 310.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 310.2 Мүдделер қайшылығы объективтілік принципін ұстануға қауіп төндіреді және басқа да негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіруі мүмкін. Осындай қауіп келесі жағдайларда пайда болуы мүмкін:

КОДЕКС

- (a) Кәсіби бухгалтер белгілі бір мәселеге байланысты кәсіби қызметтерді осы мәселеге қатысты мүдделері қайшылықты екі немесе одан да көп клиенттерге ұсынады; немесе
- (b) Кәсіби бухгалтердің белгілі бір мәселеге қатысты мүдделері және бухгалтер осы мәселеге байланысты кәсіби қызметтерді ұсынатын клиенттің мүдделері қайшылықта болады.

310.3

Бұл бөлімде тұжырымдамалық негізді мүдделер қайшылығына қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген. Кәсіби бухгалтер аудит, шолу немесе басқа растау қызметтерін ұсынғанда, *Халықаралық тәуелсіздік стандарттарына* сәйкес тәуелсіздік қажет.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

R310.4

Кәсіби бухгалтер мүдделер қайшылығының кәсіби немесе іскерлік пікірлердің туындауына жол бермеуі тиіс.

310.4 A1

Мүдделер қайшылығына әкелуі мүмкін жағдайлар мыналарды қамтиды:

- Егер аудит барысында фирма мәмілеге қатысты болуы мүмкін құпия ақпаратты алса, клиентті аудит жүргізуге тартуға ұмтылатын клиентке мәміле бойынша консультациялық қызметтер көрсету.
- Клиенттер бір компанияны сатып алу үшін бәсекелес болған кезде екі клиентке бір уақытта кеңес беру және кеңес беру тараптардың бәсекелестік позицияларына қатысты болуы мүмкін.
- Бір мәмілеге байланысты сатушы мен сатып алушыға қызмет көрсету.
- Активтерге қарсы позицияда тұрған екі тарап үшін активтерді бағалауды дайындау.
- Бір іс бойынша екі клиенттің мүдделерін білдіру, мысалы, ажырасу процесі немесе серіктестікті бұзу кезінде бір-бірімен заңды дау туғызады.
- Лицензиялық келісімге байланысты лицензиарға төленуге тиісті сомалар бойынша бір мезгілде консультация бере отырып, лицензиарға тиесілі лицензиялық төлемдер туралы есеп беру.
- Клиентке, мысалы, кәсіби бухгалтердің жұбайы қаржылық қызығушылық танытатын бизнеске инвестиция салу туралы кеңес беру.

КОДЕКС

- Бірлескен кәсіпорын немесе клиенттің ірі бәсекелесімен ұқсас қызығушылық болған кезде клиентке оның бәсекелестік жағдайына қатысты стратегиялық кеңестер беру.
- Компания сатып алуға мүдделі бизнесті сатып алу мәселелері бойынша клиентке кеңес беру.
- Осы тауардың немесе қызметтің әлеуетті сатушысымен роялти туралы келісім немесе комиссия болған кезде тауарды немесе қызметті сатып алу туралы клиентке кеңес беру.

Жанжалды анықтау

Жалпы

R310.5

Клиентпен жаңа қарым-қатынасты, өзара әрекеттесуді немесе іскерлік қарым-қатынасты қабылдас бұрын, кәсіби бухгалтер мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін жағдайларды анықтау үшін ақылға қонымды қтұлғалар жасауы керек, сондықтан бір немесе бірнеше негізгі принциптерді сақтау қаупі бар. Мұндай қтұлғалар мына анықтаманы қамтуы керек:

- (a) Қатысушы тараптар арасындағы тиісті мүдделер мен өзара қарым-қатынастардың сипаты; және
- (b) Қызмет және оның тиісті тараптар үшін салдары.

310.5 A1

Жанжалдарды анықтаудың тиімді процесі кәсіби бухгалтерге нақты немесе ықтимал мүдделер қақтығысына әкелуі мүмкін мүдделер мен қатынастарды анықтау үшін ақылға қонымды шаралар қабылдауға көмектеседі; қатысу туралы шешім қабылдағанға дейін де, бүкіл қатысу кезінде де. Мұндай процесс клиенттер немесе әлеуетті клиенттер сияқты сыртқы тараптар анықтаған мәселелерді қарастыруды қамтиды. Нақты немесе ықтимал мүдделер қақтығысы неғұрлым ертерек анықталса, бухгалтер мүдделер қақтығысынан туындайтын қауіптерді жоя алады.

310.5 A2

Мүдделердің нақты немесе ықтимал қайшылығын анықтаудың тиімді процесі келесі факторларды ескереді:

- Ұсынылатын кәсіби қызметтердің сипаты.
- Фирманың мөлшері.
- Клиенттік базаның мөлшері мен сипаты.
- Фирманың құрылымы, мысалы, кеңселердің саны мен географиялық орналасуы сияқты факторларды ескереді

310.5 A3

Клиенттің қабылдауы туралы толығырақ ақпарат *«Кәсіби*

Жағдайлардағы өзгерістер

- R310.6** Кәсіби бухгалтер міндеттемені орындау кезінде мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін қызметтер, мүдделер мен қатынастар сипатындағы уақыт өте келе болып жатқан өзгерістерден хабардар болуы керек.
- 310.6 A1 Қызметтердің, мүдделер мен қатынастардың сипаты өзара әрекеттесу барысында өзгеруі мүмкін. Бұл, әсіресе, кәсіби бухгалтерден бастапқыда бухгалтерді тартатын тараптар дауға қатыспауы мүмкін болса да, дұшпандыққа айналуы мүмкін жағдайға қатысуды сұраған жағдайларда дұрыс.

Желілік фирмалар

- R310.7** Егер фирма желінің мүшесі болса, кәсіби бухгалтер желілік фирманың мүдделері мен қарым-қатынастарына байланысты болуы немесе туындауы мүмкін деп санайтын мүдделер қайшылығын ескеруі тиіс.
- 310.7 A1 Желілік фирманың қатысуымен мүдделер мен қатынастарды анықтау кезінде келесі факторларды ескеру қажет:
- Ұсынылатын кәсіби қызметтердің сипаты.
 - Желіде қызмет көрсетілетін клиенттер.
 - Барлық тиісті тараптардың географиялық орналасуы.

Мүдделер қайшылығы тудыратын қауіп

- 310.8 A1 Тұтастай алғанда, кәсіби қызмет пен тараптардың мүдделері қайшылыққа түсетін мәселе арасындағы тікелей байланыс неғұрлым көп болса, қауіп деңгейі қолайлы деңгейде болмауы ықтимал.
- 310.8 A2 Мүдделер қақтығысы тудыратын қауіп деңгейін бағалау үшін маңызы бар факторларға осы мәселедегі мүдделер бір-біріне қайшы келетін екі немесе одан да көп клиенттер үшін бір немесе басқа нақты мәселеге байланысты кәсіби қызметтерді көрсету кезінде құпия ақпаратты рұқсатсыз жария етудің алдын алу шаралары жатады. Бұл шаралар мыналарды қамтиды:
- Фирма ішінде мамандандырылған функцияларды орындау үшін жеке тәжірибе салаларының болуы, бұл тәжірибе салалары арасында клиенттер туралы құпия ақпаратты беруге кедергі болуы мүмкін.
 - Клиенттік файлдарға кіруді шектеу саясаты мен процедуралары.
 - Фирма қызметкерлері мен серіктестері қол қойған құпиялылық туралы келісімдер.

КОДЕКС

- Құпия ақпаратты жеке және электронды түрде бөлу.
- Нақты және мақсатты оқыту және байланыс.

310.8 A3

Мүдделер қайшылығы тудыратын қауіптерді жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Құпиялылықты сақтау бойынша нақты саясаттар мен процедураларды ұсынатын жеке аудиторлық топтардың болуы.
- Қызмет көрсетуге қатыспайтын немесе жанжалға басқаша әсер етпейтін, негізгі пікірлер мен тұжырымдардың орынды екенін бағалау үшін орындалған жұмысты тексеретін тексерушінің болуы.

Ақпаратты ашу және келісім

Жалпы

R310.9

Кәсіби бухгалтер мүдделер қайшылығының сипаты мен маңыздылығын анықтау үшін кәсіби пікірді қолдануы тиіс, мүдделер қайшылығы тудыратын қауіпті жою үшін нақты ақпарат пен біржақты келісім қажет.

310.9 A1

Белгілі бір ақпаратты ашу және нақты келісім қажеттілігін анықтау кезінде ескеру қажет факторларға мыналар жатады:

- Мүдделер қайшылығына әкелетін жағдайлар.
- Әсер етуі мүмкін тараптар.
- Туындауы мүмкін сұрақтардың сипаты.
- Нақты мәселені күтпеген жолмен дамыту мүмкіндігі.

310.9 A2

Ақпаратты ашу және келісім әртүрлі формада болуы мүмкін, мысалы:

- Қарапайым коммерциялық тәжірибеде әдеттегідей, кәсіби бухгалтер тек бір клиентке (мысалы, белгілі бір кәсіби қызмет көрсету секторында және нарықтық секторда) кәсіби қызмет көрсетпейтін жағдайлар туралы клиенттерге жалпы ақпарат беру. Бұл клиентке сәйкесінше жалпы келісім беруге мүмкіндік береді. Мысалы, бухгалтер жалпы ақпаратты стандартты жалдау шарттарында аша алады.
- Клиенттің осы мәселе бойынша негізделген шешім қабылдауы және оған өзінің тікелей келісімін беруі үшін зардап шеккен клиенттерге нақты жанжалдың мән-жайлары туралы жеткілікті толық ақпарат беру. Мұндай ақпаратты ашу мән-жайларды егжей-тегжейлі баяндауды және кез келген жоспарланған кепілдіктер мен олармен байланысты тәуекелдерді жан-жақты түсіндіруді қамтуы мүмкін.
- Келісім клиенттердің мінез-құлқына байланысты болуы мүмкін, егер кәсіби бухгалтерде клиенттер жағдайларды басынан бастап біледі және егер олар бар екендігіне қарсылық

КОДЕКС

білдірмесе, мүдделер қақтығысына келіскен деген қорытынды жасауға жеткілікті дәлелдер бар.

- 310.9 A3 Әдетте, бұл:
- (a) Мүдделер қайшылығына тап болған клиенттерге мүдделер қайшылығының сипатын және барлық туындаған қауіптің қалай жойылғанын ашу; және
 - (b) Егер қауіпті жою бойынша шаралар қабылданса, зардап шеккен клиенттердің кәсіби қызметтер көрсетуге келісімін алу.
- 310.9 A4 Егер мұндай ақпаратты ашу немесе келісім жазбаша түрде ресімделмесе, кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:
- (a) Мүдделер қайшылығына әкелетін жағдайлардың сипаты;
 - (b) Қажет болған жағдайда қауіпті жою үшін қолданылатын сақтық шаралары; және
 - (c) Алынған келісім

Нақты келісімнен бас тартылған кезде

- R310.10** Егер кәсіби бухгалтер R310.9 - тармағына сәйкес нақты келісім қажет екенін анықтаса және клиент келісім беруден бас тартса, бухгалтер:
- (a) Мүдделер қайшылығына әкелуі мүмкін кәсіби қызметтерді орындауды тоқтатады немесе бас тартады; немесе
 - (b) Қауіпті жою немесе оны қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін тиісті қатынастарды тоқтату немесе тиісті мүдделерді басқарады.

Құпиялылық

Жалпы

- R310.11** Кәсіби бухгалтер құпиялылық принципін, соның ішінде фирма немесе желі ішінде ақпаратты ашу немесе бөлісу кезінде және үшінші тараптардан ұсыныстар алу кезінде сақтауы тиіс.
- 310.11 A1 114-кіші тарауда құпиялылық принципін ұстануға қауіп төндіруі мүмкін жағдайларға қатысты талаптар мен өтінім материалдары баяндалады.

Келісім алу үшін ақпаратты ашу құпиялылықты бұзған кезде

- R310.12** Егер нақты келісім алу үшін ақпаратты ашу құпиялылықтың бұзылуына әкеліп соқтырса, сондықтан мұндай келісімді алу мүмкін болмаса, фирма тек ынтымақтастықты қабылдауы немесе

КОДЕКС

жалғастыруы тиіс:

- (a) Фирма бір бизнесте басқа клиентке қарсы қарсылас позицияда бір клиенттің қорғаушысы ретінде әрекет етпейді;
- (b) Екі клиентке қызмет көрсететін өзара іс-қимыл топтары арасында құпия ақпараттың жария етілуіне жол бермеу үшін нақты шаралар қабылданды; және
- (c) Фирма ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың ынтымақтастықты қабылдауы немесе жалғастыруы орынды деген қорытындыға келетініне сенімді, өйткені фирманың кәсіби қызмет көрсету қабілетін шектеу клиенттерге немесе басқа да тиісті үшінші тараптарға пропорционалды емес жағымсыз салдарға әкеледі.

310.12 A1

Құпиялылықты бұзу, мысалы, жұмыстарды жүргізуге келісім алған кезде пайда болуы мүмкін:

- Фирманың басқа клиентін жаулап алу шеңберінде клиент үшін мәмілеге байланысты қызметтер.
- Фирма алаяқтыққа қатысы болуы мүмкін басқа клиент үшін өз жұмысы туралы құпия ақпаратқа ие болған кезде алаяқтыққа күдікті клиент үшін сот-медициналық тергеу.

Құжаттама

R310.13

R310.12-тармақта баяндалған мән-жайларда кәсіби бухгалтер құжаттамалық растауы тиіс:

- (a) Жағдайлардың сипаты, оның ішінде бухгалтер орындауы тиіс рөл;
- (b) Екі клиентке қызмет көрсететін өзара іс-қимыл топтары арасындағы ақпараттың жария етілуіне жол бермеу үшін қабылданған нақты шаралар; және
- (c) Неліктен келісімді қабылдау немесе жалғастыру орынды.

320-ТАРАУ**КӘСІБИ ТАҒАЙЫНДАУЛАР****Кіріспе**

- 320.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 320.2 Клиентпен жаңа қарым-қатынас орнату немесе бар тапсырмаға өзгерістер енгізу бір немесе бірнеше негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негіздерді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Клиентті қабылдау және тапсырмалар***Жалпы*

- 320.3 A1 Адалдық немесе кәсіби мінез-құлық принциптерін ұстануға қауіп төндіруі мүмкін, мысалы, клиентке (оның иелеріне, басшылығына немесе қызметіне) қатысты күмәнді мәселелерге байланысты. Егер олар белгілі болса, мұндай қауіп тудыруы мүмкін мәселелерге клиентті заңсыз әрекеттерге тарту, жосықсыз әрекет ету, қаржылық есептілікті жасаудың күмәнді тәжірибесі немесе әдепке жат басқа да мінез-құлық жатады.
- 320.3 A2 Осындай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Клиентті, оның иелерін, басшылықты және корпоративтік басқару мен іскерлік қызметке жауапты тұлғаларды білу және түсіну
 - Клиенттің даулы мәселелерді шешу міндеттемесі, мысалы, корпоративтік басқару немесе ішкі бақылау тәжірибесін жақсарту арқылы.
- 320.3 A3 Егер өзара іс-қимыл жөніндегі команда кәсіби қызмет көрсету үшін құзыретке ие болмаса немесе сатып ала алмаса, кәсіби құзыреттілік және тиісті байқампаздық принципін ұстануға жеке мүдделілік қауіп туындайды.
- 320.3 A4 Осындай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Дұрыс түсіну мыналарды қамтиды:
 - Клиенттің бизнес сипаты;
 - Оның операцияларының күрделілігі;
 - Тапсырмаға қойылатын талаптар; және
 - Алдағы жұмыстың мақсаты, сипаты және көлемі.

КОДЕКС

- Тиісті салаларды немесе зерттеу тақырыбын білу.
- Тиісті нормативтік талаптармен немесе есеп беру талаптарымен жұмыс тәжірибесі.
- ISQM 1 сияқты сапа менеджменті стандарттарына сәйкес сапа менеджменті жүйесі шеңберінде фирма енгізген саясаттар мен процедуралар фирманың кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырманы орындау қабілетіне байланысты сапа тәуекелдеріне жауап береді.
- Кәсіби бухгалтердің коммерциялық және нарықтық басымдықтарын ескере отырып, сыйақы деңгейі және олардың қажетті ресурстармен байланысы.

320.3 A5

Жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Қажетті құзыретке ие персоналдың жеткілікті санын тағайындау.
- Тапсырманы орындау үшін нақты уақыт шеңберін келісу.
- Қажет болса, сарапшыларды тарту.

Мамандарды тағайындау кезіндегі өзгерістер

Жалпы ережелер

R320.4

Кәсіби бухгалтер – бухгалтер болған кезде тапсырманы орындаудан бас тартудың себептері бар-жоғын анықтауы тиіс:

- (a) Әлеуетті клиент басқа бухгалтерді ауыстыруды сұрайды;
- (b) Басқа бухгалтер өткізетін келісімшарт бойынша саудасаттықты өткізу мүмкіндігін қарастырады; немесе
- (c) Басқа бухгалтердің жұмысын толықтыратын жұмысты орындау мүмкіндігін қарастырады.

320.4 A1

Келісімнен бас тартудың себептері болуы мүмкін. Осындай себептердің бірі фактілер мен жағдайлардан туындаған қауіп кепілдіктерді қолдану арқылы шешілмеуі мүмкін. Мысалы, егер кәсіби бухгалтер барлық тиісті фактілерді білмес бұрын мұндай міндеттемеге келіссе, кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін сақтау өз мүдделеріне қауіп төндіруі мүмкін.

320.4 A2

Егер кәсіби бухгалтерден бар немесе бұрынғы бухгалтердің жұмысын толықтыратын немесе толықтыратын жұмысты орындау сұралса, онда бұл, мысалы, толық емес ақпараттың нәтижесінде кәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру принципін ұстануға жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін.

320.4 A3 Мұндай қауіптің деңгейін бағалау үшін маңызды факторлардың бірі тендерлерде міндеттемелер қабылданғанға дейін қолданыстағы немесе бұрынғы бухгалтермен байланыс сұралатындығы көрсетілген-көрсетілмегендігі болып табылады. Бұл байланыс ұсынылған бухгалтерге мұндай қатысуға болмайтын себептердің бар-жоғын анықтауға мүмкіндік береді.

320.4 A4 Өз мүдделеріне байланысты осындай қауіптен қорғану ретінде қызмет ете алатын әрекеттердің мысалдары:

- Қолданыстағы немесе бұрынғы бухгалтерге қазіргі бухгалтердің немесе алдыңғы бухгалтердің пікірінше, бухгалтер ұсынған міндеттемемен келісу-келіспеу туралы шешім қабылдағанға дейін хабардар болуы керек кез-келген белгілі ақпаратты ұсынуды сұрау. Мысалы, тергеу іске қатысты бұрын белгісіз фактілерді анықтауы мүмкін және тағайындауды қабылдау туралы шешімге әсер етуі мүмкін бухгалтердің бар немесе предшественникімен келіспеушіліктерді көрсетуі мүмкін.
- Ақпаратты басқа көздерден алу, мысалы, үшінші тараптардың өтініштері немесе жоғары басшылыққа немесе клиентті басқаруға жауапты тұлғаларға қатысты алдын-ала тергеу арқылы.

Қазіргі бухгалтермен немесе оның алдындағы бухгалтермен байланыс

320.5 A1 Ұсынылған бухгалтер, әдетте, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтермен талқылауды бастау үшін жазбаша түрде клиенттің рұқсатын талап етеді.

R320.6 Егер қазіргі немесе бұрынғы бухгалтермен байланысу мүмкін болмаса, ұсынылған бухгалтер кез-келген ықтимал қауіп туралы ақпарат алу үшін басқа да ақылға қонымды қтұлғалар жасауы тиіс.

Ұсынылған бухгалтермен байланыс

R320.7 Қазіргі немесе бұрынғы бухгалтерден ұсынылған бухгалтердің хабарламасына жауап беру сұралғанда, қазіргі немесе бұрынғы бухгалтер:

- (a) Сұрау салуды реттейтін тиісті заңдар мен нормативтік актілерді сақтау; және
- (b) Кез келген ақпаратты адал және біржақты түрде беру.

320.7 A1 Қазіргі немесе бұрынғы бухгалтер құпиялылықты ұстануға міндетті. Қолданыстағы немесе бұрынғы бухгалтерге клиенттің ісін болжамды бухгалтермен талқылауға рұқсат етіледі ме, жоқ па, бұл тапсырманың сипатына және:

- (a) Қазіргі немесе бұрынғы бухгалтердің клиенттің талқылауға рұқсаты бар ма; және

- (b) Юрисдикцияға байланысты өзгеруі мүмкін осындай хабарламалар мен ақпаратты ашуға қатысты заңды және этикалық талаптар.

320.7 A2

Кәсіби бухгалтерден құпия ақпаратты ашу талап етілетін немесе талап етілуі мүмкін немесе ашу орынды болуы мүмкін жағдайлар Кодекстің 114.1 A1-тармағында көрсетілген.

Аудит немесе шолу тексерісін жүргізуге тағайындаудағы өзгерістер

R320.8

Қаржылық ведомостарды тексеру немесе тексеру жүргізілген жағдайда, кәсіби бухгалтер қолданыстағы немесе бұрынғы бухгалтерге кез-келген фактілер немесе басқа ақпарат туралы белгілі ақпаратты ұсыну туралы өтінішпен жүгінеді, қазіргі немесе алдыңғы бухгалтердің пікірінше бухгалтер мұндай міндеттемеге келісу-келіспеу туралы шешім қабылдағанға дейін бұл туралы хабардар болуы керек. R360.21 және R360.22-тармақтарында сипатталғандай заңдар мен ережелерді бұзуға немесе бұзуға күдік туғызуға байланысты жағдайларды қоспағанда:

- (a) Егер клиент қазіргі немесе бұрынғы бухгалтердің осындай фактілерді немесе басқа ақпаратты ашуына келісім берсе, қазіргі немесе бұрынғы бухгалтер ақпаратты адал және анық ашуы керек; және
- (b) Егер клиент қазіргі немесе алдыңғы аудиторға клиенттің мәселелерін ұсынылған аудитор арқылы талқылауға рұқсат бермесе немесе ұсынбаса, қазіргі немесе алдыңғы аудитор бұл туралы ұсынылған аудиторға хабарлауы керек, ол тағайындауға келісу-келіспеу туралы мәселені шешкен кезде мұндай бас тартуды немесе құлықсыздықты мұқият қарастыруы тиіс.

Клиенттер мен серіктестермен өзара әрекеттесуді жалғастыру

R320.9

Клиентпен қайталанатын өзара әрекеттесу кезінде кәсіби бухгалтер бұл өзара әрекеттесуді жалғастыру тиіс пе деген мәселені мезгіл-мезгіл қарастыруы тиіс.

320.9 A1

Негізгі принциптерді ұстануға ықтимал қауіптер олар қабылданғаннан кейін туындауы мүмкін, егер олар бұрын белгілі болса, кәсіби бухгалтерді бас тартуға мәжбүр етеді. Мысалы, өз мүдделері тарапынан адалдық пен сатылмаушылық қағидатын сақтау қаупі кірістерді дұрыс басқармау немесе баланстық бағалау нәтижесінде туындауы мүмкін.

Сарапшының жұмысын пайдалану

R320.10

Кәсіби бухгалтер сарапшының жұмысын пайдаланғысы келгенде, бухгалтер мұндай пайдаланудың негізді екенін анықтауы тиіс.

320.10 A1

Кәсіби бухгалтер сарапшының жұмысын пайдаланғысы келген кезде ескеру қажет факторларға сарапшының беделі мен сараптамалық білімі, оның иелігіндегі ресурстар және сарапшыға қолданылатын кәсіби және этикалық стандарттар жатады. Бұл ақпарат сарапшымен алдын ала байланыс немесе басқа тараптармен кеңесу нәтижесінде алынуы мүмкін.

321-ТАРАУ**ЕКІНШІ ПІКІР****Кіріспе**

- 321.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 321.2 Қолданыстағы клиент болып табылмайтын ұйымға екінші пікір беру жеке қызығушылықты немесе бір немесе бірнеше негізгі принциптерді ұстануға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 321.3 A1 Кәсіби бухгалтерге бухгалтерлік есеп, аудит, есептілік стандарттарын немесе принциптерін немесе (a) нақты жағдайларға немесе (b) компания немесе қолданыстағы клиент болып табылмайтын субъект жүзеге асыратын операцияларға қатысты немесе оның атынан басқа стандарттарды немесе принциптерді қолдану туралы екінші қорытынды беру туралы өтініш берілуі мүмкін. Мысалы, егер екінші қорытынды қазіргі бухгалтерде немесе алдыңғы бухгалтерде болған фактілерге негізделмесе немесе жеткіліксіз дәлелдерге негізделмесе, Кәсіби құзыреттілік пен өз мүддесі үшін тиісті тексеру принципін сақтау қауіпі туындауы мүмкін..
- 321.3 A2 Осындай жеке мүдделілік қауіпінің деңгейін бағалау кезінде маңызды фактор сұрау салудың мән-жайлары және кәсіби пайымдауды білдіруге қатысы бар барлық басқа қол жетімді фактілер мен болжамдар болып табылады.
- 321.3 A3 Осындай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Клиенттің рұқсатымен қазіргі немесе бұрынғы бухгалтерден ақпарат алу.
 - Клиентпен қарым-қатынаста кез-келген пікірге байланысты шектеулердің сипаттамасы.
 - Қолданыстағы немесе алдыңғы бухгалтерге қорытындының көшірмесін беру.

Байланыс рұқсаты берілмеген кезде

- R321.4** Егер кәсіби бухгалтерден екінші пікір сұрайтын ұйым бухгалтерге бұрыннан бар немесе бұрынғы бухгалтермен байланысуға рұқсат бермесе, бухгалтер бухгалтердің сұралған екінші пікірді бере алатынын анықтауы тиіс.

325-ТАРАУ**ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ САПАСЫ БОЙЫНША САРАПШЫНЫҢ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ТИІСТІ ТЕКСЕРУШІЛЕРДІҢ ОБЪЕКТИВТІЛІГІ****Кіріспе**

- 325.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 325.2 Тексерілетін жұмысқа қатысы бар немесе осы жұмысты орындауға жауапты тұлғалармен тығыз қарым-қатынаста болатын тапсырманың орындалу сапасын тексеру жөніндегі маманды тағайындау объективтілік принципі ұстануға қауіп төндіруі мүмкін.
- 325.3 Бұл бөлімде тапсырманың сапасын бағалау жөніндегі сарапшының объективтілігіне қатысты тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты қолданылатын өтінім материалдары көрсетілген.
- 325.4 Өзара әрекеттесу сапасы бойынша тексеруші сонымен қатар 300.8 А4 тармағында сипатталғандай тиімді тексерушінің мысалы болып табылады. Сондықтан, осы бөлімде келтірілген өтінім материалдары кәсіби бухгалтер анықталған қауіпті жою үшін сақтық шарасы ретінде орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті шолушыны тағайындаған жағдайда қолданылуы мүмкін.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 325.5 A1 Сапаны қамтамасыз ету кәсіби стандарттарға және қолданылатын құқықтық және нормативтік талаптарға сәйкес тапсырмалар мен олар бойынша есептілікті жоспарлау және орындау арқылы жүзеге асырылады. ISQM1 фирманың сапа менеджменті жүйесі үшін жауапкершілігін белгілейді және фирмадан келісімшартты орындауға байланысты сапа тәуекелдерін жою үшін әрекет ету шараларын әзірлеуді және енгізуді талап етеді. Мұндай әрекет ету шаралары ISQM 2 сәйкес өзара әрекеттесу сапасын тексеруге бағытталған саясатты немесе процедураларды әзірлеуді қамтиды.
- 325.5 A2 Өзара әрекеттесу сапасын тексеру маманы-бұл серіктестік, фирмадағы басқа жеке тұлға немесе фирма өзара әрекеттесу сапасын тексеру үшін тағайындаған сыртқы тұлға.

Қауіпті анықтау

- 325.6 A1 Төменде тапсырманың сапасын тексеру бойынша сарапшы ретінде тағайындалған кәсіби бухгалтердің объективтілігіне қауіп төндіретін жағдайлардың мысалдары келтірілген:

КОДЕКС

- (a) Өз мүдделеріне қауіп төндіру
 - Өзара әрекеттесу бойынша екі серіктес, олардың әрқайсысы басқа серіктестің өзара әрекеттесу сапасы бойынша сарапшы ретінде әрекет етеді.
- (b) Өзін-өзі талдау қауіпі
 - Бұрын тапсырманы орындау бойынша серіктес болғаннан кейін аудиторлық тапсырманың орындалу сапасын тексеру бойынша сарапшы ретінде әрекет ететін бухгалтер.
- (c) Танысу қауіпі
 - Тапсырманы орындау сапасы бойынша сарапшы қызметін атқаратын бухгалтер тапсырманы орындауға қатысатын басқа жеке тұлғамен тығыз қарым-қатынаста болады немесе сол тұлғаның жанұясының ең жақын мүшесі болып табылады.
- (d) Қорқыту қауіпі
 - Тапсырманы орындау сапасы бойынша сарапшы қызметін атқаратын бухгалтер тапсырманы орындауға жауапты серіктес алдында тікелей есеп беру желісіне ие.

Қауіпті бағалау

325.7 A1

Өзара әрекеттесу сапасы бойынша сарапшы ретінде тағайындалған тұлғаның объективтілігіне қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Жеке тұлғаның рөлі мен үлкендігі.
- Жеке тұлғаның келісімнің басқа қатысушыларымен қарым-қатынасының сипаты.
- Тұлғаның осы іс-шараға бұрын қатысқан уақытының ұзақтығы және оның рөлі.
- Осы тұлға тапсырманың сапасын тексеру жөніндегі сарапшы болып тағайындалғанға дейін тапсырмаға соңғы рет қатысқан кезде және тапсырманың мән-жайларындағы кез келген тиісті өзгерістер туралы.
- Тапсырмаға кез келген алдыңғы қатысу кезінде тұлғадан байыпты пайымдауды талап ететін сұрақтардың сипаты

Қауіптерді жою

325.8 A1

Қорқыту қауіпін жоя алатын әрекеттердің мысалы - фирмадағы есеп беру міндеттерін қайта бөлу.

325.8 A2 Өзін-өзі бағалау қаупінің кепілі болуы мүмкін әрекеттердің бір мысалы-қатысушы сапа бойынша сарапшы ретінде тағайындалғанға дейін жеткілікті ұзақтық кезеңін (салқындату кезеңі) жүзеге асыру.

Күту кезеңі

325.8 A3 ISQM 2 фирмадан келісімшарт бойынша серіктес келісімшарт сапасы бойынша сарапшы рөлін атқарғанға дейін екі жыл ішінде күту кезеңін алу шарты ретінде анықтайтын саясатты немесе процедураларды әзірлеуді талап етеді. Бұл объективтілік принципін сақталуын және сапаны қамтамасыз ету бойынша міндеттемелердің дәйекті орындалуын қамтамасыз етеді.

325.8 A4 ISQM 2 талап ететін күту кезеңі 540-тараудағы серіктестердің айналу талаптарынан ерекшеленеді және оларды өзгертпейді, олар аудит клиентімен ұзақ мерзімді ынтымақтастық нәтижесінде туындаған тәуелсіздік қауіптерін жоюға арналған.

330-ТАРАУ**АЛЫМДАР ЖӘНЕ СЫЙАҚЫНЫҢ БАСҚА ДА ТҮРЛЕРІ****Кіріспе**

- 330.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді сақтауға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 330.2 Алымның деңгейі мен сипаты және басқа сыйақы тетіктері бір немесе бірнеше негізгі принциптерді сақтау үшін жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Төлем деңгейі**

- 330.3 A1 Сыйақы деңгейі кәсіби бухгалтердің техникалық және кәсіби стандарттарға сәйкес кәсіби қызмет көрсету қабілетіне әсер етуі мүмкін.
- 330.3 A2 Кәсіби бухгалтер кез-келген соманы көрсете алады. Басқа бухгалтерге қарағанда төмен соманы келтірудің өзі этикаға жатпайды. Алайда, бұл төлемдердің деңгейі жасайдыкәсіби құзыреттілік пен тиісті тексеру қағидатын сақтау қауіпі, егер аталған төлем соншалықты төмен болса, қолданыстағы техникалық және кәсіптік стандарттарға сәйкес міндеттемелерді орындау қиынға соғуы мүмкін.
- 330.3 A3 Осындай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Клиент келісімшарттың шарттары туралы, атап айтқанда, роялти қандай негізде анықталатыны және қандай кәсіби қызметтер қамтылатыны туралы біледі ме.
 - Тәуелсіз үшінші тарап төлем мөлшерін белгілейді ме, мысалы, реттеуші орган
- 330.3 A4 Мұндай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Алым деңгейін немесе келісімшарт көлемін түзету.
 - Орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушінің болуы.

Шартты алымдар

- 330.4 A1 Шартты төлемдер кепілдікке жатпайтын қызметтердің белгілі бір түрлері үшін қолданылады. Алайда, шартты төлемдер негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіруі мүмкін, атап айтқанда, белгілі

бір жағдайларда жеке мүдделер үшін объективтілік принципін сақтау қаупі.

330.4 A2

Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Келісімнің сипаты.
- Комиссиялардың мүмкін болатын сомаларының ауқымы.
- Баж мөлшерін анықтауға арналған негіз.
- Болжалды пайдаланушыларға кәсіби бухгалтер орындайтын жұмыс және сыйақы негізі туралы ақпаратты ашу.
- Сапаны басқару саясаты мен процедуралары.
- Тәуелсіз үшінші тарап мәміленің нәтижесін тексеруі тиіс пе.
- Төлем мөлшерін тәуелсіз үшінші тарап белгілейді ме, мысалы, реттеуші орган.

330.4 A3

Мұндай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Сенімді білдірумен байланысты емес қызметтерді орындауға қатыспаған, кәсіби бухгалтер орындаған жұмысты тексеретін тиісті тексерушінің болуы
- Сыйақы негізінде клиентпен алдын ала жазбаша келісім алу.

330.4 A4

Аудит немесе тексеру клиенттеріне, сондай-ақ кепілдік беретін басқа да клиенттерге көрсетілетін қызметтер үшін шартты сыйақыларға қатысты талаптар мен өтінім материалдары *Халықаралық тәуелсіздіктің стандарттарында* баяндалған.

Рефералды алымдары немесе комиссиялар

330.5 A1

Егер кәсіби бухгалтер клиентке қатысты сыйақы төлесе немесе алса немесе клиентке қатысты комиссияларды алса, объективтілік, кәсіби құзыреттілік және тиісті тексеру принциптерін сақтауға жеке қызығушылық қаупі туындайды. Осындай рефералды алымдарға немесе комиссияларға мыналар жатады, мысалы:

- Клиент бухгалтердің клиенті ретінде жұмысын жалғастырған кезде, бірақ осы бухгалтер ұсынбайтын мамандандырылған қызметтерді қажет ететін жаңа клиенттен жұмыс алу үшін басқа кәсіби бухгалтерге төленетін алым.
- Егер бухгалтер клиент талап ететін нақты кәсіби қызметті ұсынбаса, тұрақты клиентті басқа кәсіби бухгалтерге немесе басқа сарапшыға жібергені үшін алынатын төлем.

- Клиентке тауарларды немесе қызметтерді сатуға байланысты үшінші тараптан (мысалы, бағдарламалық жасақтама жеткізушісінен) алынған комиссия.

330.5 A2

Осындай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Екінші тараптың тұтынушыға тауарларды немесе қызметтерді сатуына байланысты клиенттен комиссияларға алдын ала келісім алу жеке қызығушылық қаупін жоюы мүмкін.
- Клиенттерге басқа кәсіби бухгалтерден немесе қызметтерді немесе өнімдерді ұсынғаны үшін үшінші тараптан төленген немесе алынған кез келген жолдама сыйақыларын немесе комиссиялық келісімдерді ашу жеке қызығушылық қаупін жоюы мүмкін.

Фирманы сатып алу немесе сату

330.6 A1

Кәсіби бухгалтер бүкіл фирманы немесе оның бір бөлігін бұрын фирмаға иелік еткен тұлғаларға немесе олардың мұрагерлеріне немесе мүлкіне сыйақы төлеу шартымен сатып ала алады. Осы бөлімнің мақсаттары үшін мұндай төлемдер жолдамалық сыйақылар немесе комиссиялар болып табылмайды.

340-ТАРАУ**СЫЙЛЫҚТАР МЕН ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚТЫ ҚОСА АЛҒАНДА,
КӨТЕРМЕЛЕУ****Кіріспе**

- 340.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді сақтауға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 340.2 Ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау негізгі принциптерді, атап айтқанда адалдық, объективтілік және кәсіби мінез-құлық қағидаттарын сақтау үшін жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін.
- 340.3 Осы бөлімде заңдар мен ережелерді бұзу болып табылмайтын кәсіби қызметті жүзеге асыру кезінде ынталандыруды ұсыну мен қабылдауға қатысты тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады. Бұл бөлім сонымен қатар кәсіби бухгалтерден көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау кезінде тиісті заңдар мен ережелерді ұстануды талап етеді.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 340.4 A1 Ынталандыру – бұл басқа тұлғаның мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын, бірақ сол тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен міндетті емес объект, жағдай немесе әрекет. Ынталандыру кәсіби бухгалтерлер мен бар немесе әлеуетті клиенттер арасындағы кішігірім қонақжайлылық әрекеттерінен бастап, заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін. Ынталандыру әртүрлі формада болуы мүмкін, мысалы:
- Сыйлықтар.
 - Қонақжайлылық.
 - Ойын-сауық.
 - Саяси немесе қайырымдылық көмек.
 - Достыққа және сенімділікке шақыру.
 - Жұмыспен қамту немесе басқа да коммерциялық мүмкіндіктер.
 - Артықшылық режимі, құқықтар немесе артықшылықтар.

Заңдармен және нормативтік актілермен тыйым салынған ынталандырулар

- R340.5 Көптеген құқықтық жүйелерде белгілі бір жағдайларда ынталандыруды ұсынуға немесе қабылдауға тыйым салатын парақорлық пен сыбайлас жемқорлыққа қатысты заңдар мен

ережелер бар. Кәсіби бухгалтер тиісті заңдар мен ережелерді түсініп, бухгалтер осындай жағдайларға тап болған кезде оларды сақтауы керек.

Заңдармен және нормативтік актілермен тыйым салынбаған ынталандырулар

340.6 A1 Заңдармен және ережелермен тыйым салынбаған ынталандыруларды ұсыну немесе қабылдау әлі де негізгі принциптерді сақтауға қауіп төндіруі мүмкін.

Мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниетімен ынталандыру

R340.7 Кәсіби бухгалтер басқаларды бухгалтер жасаған немесе бухгалтердің пікірінше, ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап алушының немесе кез келген басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен жасалған деп санайтын кез келген ынталандыруды ұсынбауы немесе ұсынбауы керек.

R340.8 Кәсіби бухгалтер басқаларды бухгалтер жасаған деп санайтын кез-келген ынталандыруды қабылдамайды немесе қабылдамайды немесе алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап туралы қорытынды жасалуы мүмкін деп санайды.

340.9 A1 Шақыру тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер етеді деп саналады, егер ол оны әдепсіз әрекет етуге мәжбүр етсе. Мұндай орынсыз әсер алушыға да, онымен қарым-қатынаста болған басқа тұлғаға да әсер етуі мүмкін. Негізгі принциптер бухгалтердің өзі және сол сияқты басқа тұлғалар тарапынан этикалық емес мінез-құлық деген не екенін қарастырған кезде кәсіби бухгалтер үшін тиісті координаттар жүйесін білдіреді..

340.9 A2 Адалдық пен тұрақтылықтың негізгі принципін бұзу, егер ниет алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету болса кәсіби бухгалтер басқаларды ұсынуға немесе қабылдауға немесе қабылдауға шақырған кезде пайда болады.

340.9 A3 Мінез құлыққа орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниетінің болуын анықтау үшін кәсіби пайымдау қажет. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Ынталандыру сипаты, жиілігі, мәні және кумулятивті әсері.
- Әсер етуі мүмкін кез келген әрекетке немесе шешімге қатысты ынталандыру ұсынылатын уақыт.
- Діни мерекеге немесе үйлену тойына сыйлық ұсыну сияқты осы жағдайларда ауытқу әдеттегі немесе мәдени тәжірибе ме.

- Көтермелеу кәсіптік қызметтің қосалқы бөлігі болып табылады ма, мысалы, іскерлік кездесуге байланысты түскі асқа ұсыныс немесе келісім.
- Ынталандыру ұсынысы жеке алушымен шектеле ме, әлде ол кеңірек топқа қол жетімді ме деген сұрақ. Кеңірек топ жұмыс беруші ұйымға, мысалы, басқа клиенттерге немесе жеткізушілерге қатысты ішкі немесе сыртқы болуы мүмкін.
- Көтермелеуді ұсынатын немесе алатын тұлғалардың рөлдері мен ұстанымдары.
- Кәсіби бухгалтер мұндай шараны қабылдау контрагенттің жұмыс беруші ұйымының саясаты мен процедураларын бұзады деп сенуге негіз бар ма, жоқ па.
- Ынталандыру ұсынылатын транспаренттілік дәрежесі.
- Мұндай ынталандыру қажет пе, әлде алушы сұраған ба.

Белгілі бұрынғы мінез-құлық немесе ұсыныс берушінің беделі

Одан кейінгі әрекеттерді қарау

- 340.10 A1 Егер кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу үшін нақты немесе болжамды ниетпен ұсынылған сыйақы туралы білсе R340.7 және R340.8 тармақтарының талаптары орындалса да, негізгі принциптерді сақтау қаупі туындауы мүмкін.
- 340.10 A2 Осындай қауіптерді жоюдың кепілі болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Ұсынысқа қатысты жоғары басшылықты немесе кәсіби бухгалтердің немесе офференттің жұмыс беруші ұйымын басқаруға жауапты тұлғаларды хабардар ету.
 - Ұсыныс берушімен іскерлік қатынастарды өзгерту немесе тоқтату.

Мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниетінсіз ынталандыру

- 340.11 A1 Тұжырымдамалық негізде баяндалған талаптар мен өтінім материалдар кәсіби бухгалтер алушының немесе басқа тұлғаның мінез-құлқына тиісінше әсер етпеу туралы нақты немесе болжамды ниеттің жоқтығы туралы қорытындыға келген жағдайларда қолданылады.
- 340.11 A2 Кез-келген қауіп, егер шақыру маңызды емес және маңызды болмаса, қолайлы деңгейде болады.
- 340.11 A3 Кәсіби бухгалтер мінез-құлыққа дұрыс әсер етпеу туралы нақты немесе болжамды ниеттің жоқтығы туралы қорытынды жасаса да,

КОДЕКС

мұндай көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау қауіп төндіруі мүмкін жағдайлардың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Жеке мүдделерге байланысты қауіп
 - Клиенттің әлеуетті сатып алушысы клиентке корпоративтік қаржы саласында қызмет көрсету кезінде кәсіби бухгалтерге қонақжайлылық көрсетеді.
- Танысумен байланысты қауіп
 - Кәсіби бухгалтер осы немесе әлеуетті клиентті спорттық іс-шараларға үнемі апарды.
- Қорқыту қауіпі
 - Кәсіби бухгалтер клиенттің қонақжайлылығын қабылдайды, егер ол көпшілікке жария етілсе, оның сипаты орынсыз деп қабылдануы мүмкін.

340.11 А4

Осындай ынталандыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындайтын осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде тиісті факторларға ниетті анықтау үшін 340.9 А3- тармағында көрсетілген факторлар жатады.

340.11 А5

Осындай шақыруды ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған қауіпті жоя алатын әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Ынталандыруды қабылдамау немесе ұсынбау.
- Контрагенттің қатысуымен бизнеске қатысты кез келген шешім үшін жауапкершілікті кәсіби бухгалтердің пікірінше, шешім қабылдау кезінде оған орынсыз әсер етеді деп сенуге негіз жоқ басқа тұлғаға беру.

340.11 А6

Мұндай көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау арқылы туындаған осындай қауіптерді жоюға кепілдік бере алатын әрекеттердің мысалдары:

- Фирманың немесе клиенттің аға басшылығымен көтермелеуді ұсыну немесе қабылдау туралы ашық болу.
- Ынталандыруды фирманың басшылығы немесе компанияның этикалық ережелерді сақтауына жауапты немесе клиент қызмет көрсететін басқа тұлға бақылайтын журналға тіркеу.
- Кәсіби қызметтерді ұсынуға өзге түрде қатыспайтын тиісті рецензенттің болуы бухгалтер уәждеме қабылдаған клиентке қатысты кез келген орындалған жұмысты немесе кәсіби бухгалтер қабылдаған шешімдерді қарайды.
- Қайырымдылықты алғаннан кейін қайырымдылыққа сыйақы беру және қайырымдылық туралы ақпаратты тиісті түрде ашу, мысалы, басқаруға жауапты тұлғаларға немесе көтермелеуді ұсынған тұлғаға.

- Өкілдік шығындар сияқты ынталандыру шығындарын өтеу.
- Мүмкіндігінше тезірек, сыйақыны қайтару, мысалы, сыйлық бастапқыда қабылданғаннан кейін.

Жақын немесе жақын отбасы мүшелері

R340. 12

Кәсіби бухгалтер:

- (a) Бухгалтердің кәсіби қарым-қатынасы бар контрагентке бухгалтер отбасының тікелей немесе жақын мүшесіне; немесе
- (b) Бухгалтердің кәсіби қарым-қатынасы бар контрагенттен бухгалтер отбасының ең жақын мүшесіне көтермелеу ұсынысынан туындайтын бухгалтердің негізгі принциптерді сақтауы үшін ықтимал қауіптерге қатысты қырағылық танытуы керек.

R340. 13

Кәсіби бухгалтер өзінің жақын немесе жақын туысының оған қандай да бір мотивация ұсынғанын білген жағдайларда және ол бухгалтердің немесе бухгалтердің бар немесе әлеуетті клиентінің мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниеті туралы қорытындыға келгенде немесе ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап шешім қабылдауы мүмкін деп санайтын жағдайларда, мұндай ниет бар, бухгалтер тікелей немесе жақын отбасы мүшесіне ұсынысты ұсынбауға немесе қабылдамауға кеңес береді.

340.13 A1

340.9 A3-тармағында көрсетілген факторлар кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниеттің болуын анықтау үшін маңызды. Маңызды тағы бір фактор:

- (a) Бухгалтер мен жақын отбасы мүшесі немесе туыстары арасында;
- (d) Жақын отбасы мүшесі немесе туыстары мен контрагент арасында; және
- (e) Бухгалтер мен контрагент арасындағы қарым қатынастың сипаты немесе жақындығы.

Мысалы, жалдау туралы ұсыныс, әдеттегі жалдау процесінен басқа, бухгалтер маңызды келісімшарт жасасу туралы келіссөздер жүргізетін контрагенттің бухгалтердің жұбайына осындай ниетті көрсетуі мүмкін.

340.13 A2

340.10 A2- тармағында келтірілген өтінім материалдары, егер жақын немесе жақын отбасы мүшесі R340.13 - тармақтағы ұсынымдарды ұстанатын болса да, кәсіби бухгалтердің немесе контрагенттің мінез-құлқына тиісінше әсер етпеу ниеті болған жағдайда туындауы мүмкін кәсіпкерлерді жоюға қатысы бар

Тұжырымдамалық негізді қолдану

- 340.14 A1 Егер кәсіби бухгалтер R340. 12 тармағында сипатталған жағдайларда ұсынылатын ынталандыру туралы білсе, негізгі принциптерді сақтау қаупі болуы мүмкін, егер:
- (a) Тікелей немесе жақын отбасы мүшесі R340.13 тармағына сәйкес бухгалтердің ұсыныстарына қарсы көтермелеуді ұсынады немесе қабылдайды; немесе
 - (b) Бухгалтерде – бухгалтердің немесе осы немесе әлеуетті клиенттің мінез-құлқына орынсыз әсер етудің нақты немесе болжамды ниеті бар деп айтуға негіз жоқ.
- 340.14 A2 340.11 A1 - 340.11 A6 тармақтарында қамтылған өтінім материалдарының осындай қатерлерді анықтауға, бағалауға және жоюға қатысы бар. Осы жағдайларда қауіп-қатер деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға 340.13 A1 тармағында көрсетілген қатынастардың сипаты немесе жақындығы жатады.

Басқа да ойлар

- 340.15 A1 Егер кәсіби бухгалтер жұмыс беруші ұйымда немесе жұмыс беруші ұйымның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалардың заңдар мен нормативтік актілерді ұстанбауына немесе ұстанбағанына күдік туғызуы мүмкін ынталандыруларға тап болса немесе олар туралы білсе, 360-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
- 340.15 A2 Егер фирмаға, желілік фирмаға немесе аудиторлық топ мүшесіне аудит клиентінен сыйлықтар немесе қонақжайлылық ұсынылса, 420-бөлімде көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
- 340.15 A3 Егер фирмаға немесе сапаны қамтамасыз ету тобының мүшесіне сапаны қамтамасыз ету клиентінен сыйлықтар немесе қонақжайлылық ұсынылса, 906-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.

КЛИЕНТТІҢ АКТИВТЕРІН САҚТАУ**Кіріспе**

- 350.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді ұстануға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 350.2 Клиенттің активтерін ұстап қалу жеке қызығушылық тудырады немесе кәсіби мінез-құлық пен объективтілік принциптерін ұстануға басқа да қауіп төндіреді. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Сақтауға алу алдында**

- R350.3** Кәсіби бухгалтер, егер заңмен рұқсат етілмесе және мұндай сақтау қабылдануы мүмкін кез келген шарттарға сәйкес клиенттің ақшалай қаражатын немесе басқа активтерді сақтауды өз мойнына алмауы тиіс.
- R350.4** Клиентті қабылдау процедуралары мен клиенттің ақшалай қаражатын немесе активтерін сақтауға қабылдауға байланысты келісім шеңберінде кәсіби бухгалтер:
- (a) Активтер көзі туралы анықтама беру; және
 - (b) Тиісті құқықтық және нормативтік міндеттемелерді қарастыру.
- 350.4 A1 Клиенттің активтер көзі туралы сұраулары, мысалы, активтердің ақшаны жылыстату сияқты заңсыз әрекеттерден алынғанын анықтай алады. Мұндай жағдайларда қауіп төнеді және 360-тараудың ережелері қолданылады.

Сақтауға алынғаннан кейін

- R350.5** Басқа тұлғаларға тиесілі ақша қаражаттары немесе басқа активтер сеніп тапсырылған кәсіби бухгалтер:
- (a) Активтерді сақтауға және есепке алуға қатысты заңдар мен нормативтік актілерді сақтауы;
 - (b) Активтерді жеке немесе корпоративтік активтерден бөлек ұстауы;
 - (c) Активтерді олар арналған мақсаттарда ғана пайдалануы; және
 - (d) Осындай есеп беруге құқығы бар кез келген тұлғалар алдында активтер мен алынған кірістер, дивидендтер немесе өсімдер үшін есеп беруге әрқашан дайын болуы тиіс.

360-ТАРАУ**ЗАҢДАР МЕН НОРМАТИВТІК АКТІЛЕРДІ САҚТАМАУҒА ДЕН ҚОЮ****Кіріспе**

- 360.1 Кәсіби бухгалтерлер қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген негізгі принциптерді сақтауға және тұжырымдамалық негізді қолдануға міндетті.
- 360.2 Кәсіби бухгалтер заңдар мен ережелерді сақтамағаны немесе сақтамағаны туралы білгенде, адалдық пен кәсіби мінез-құлық принциптерін сақтауға қатысты жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі бар.
- 360.3 Кәсіби бухгалтер клиентке кәсіби қызмет көрсету барысында сақталмағаны немесе сақталмағаны туралы білуі немесе білуі мүмкін. Осы бөлім бухгалтер үшін осы мәселенің салдарын және:
- (a) Клиенттің қаржылық парақтарында маңызды сомаларды анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер ететін заңдар мен ережелерінің; және
 - (b) Клиенттің клиенттің қаржылық парақтарында сомаларды анықтауға және ақпаратты ашуға тікелей әсер етпейтін, бірақ оларды сақтау клиенттің жедел аспектілері үшін, олардың қызметін жалғастыру немесе материалдық айыппұлдардан аулақ болу үшін негіз бола алатын басқа заңдар мен ережелерінің салдарын және сақтамауға немесе сақтамауға күдіктенуге ден қою кезінде мүмкін болатын іс қимыл бағыттарын бағалау кезінде басшылық ретінде қызмет етеді.

Сәйкессіздікке байланысты кәсіби бухгалтердің мақсаттары**Заңдар мен ережелер**

- 360.4 Бухгалтер мамандығының айрықша ерекшелігі-қоғамның мүддесі үшін әрекет ету жауапкершілігін қабылдау. Сәйкессіздік немесе сәйкессіздікке күдік жағдайларына жауап беру кезінде кәсіби бухгалтердің міндеттері келесідей:
- (a) Адалдық пен кәсіби мінез-құлық принциптерін сақтау;
 - (b) Басшылықты немесе қажет болған жағдайда клиентті басқаруға жауапты тұлғаларды ескерту:
 - (i) Оларға анықталған немесе болжанған сәйкессіздіктің салдарын түзетуге немесе азайтуға мүмкіндік беру; немесе

(ii) Ол әлі болмаған жерде орын алуына жол бермеу; және

(c) Қоғамдық мүддеге сәйкес келетін келесі әрекеттерді орындау

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

360.5 A1

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау ("сақтамау") қолданыстағы заңдарды немесе нормативтік актілерді бұзатын және мынадай Тараптар жасайтын әрекетсіздікті немесе қасақана немесе байқаусызда жасалатын әрекеттерді қамтиды:

- (a) Клиент;
- (b) Клиентті басқаруға жауапты тұлғалар;
- (c) Клиенттің басшылығы; немесе
- (d) Клиент үшін немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалар

360.5 A2

Осы бөлімде қарастырылған заңдар мен ережелердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Алаяқтық, сыбайлас жемқорлық және парақорлық.
- Ақшаны жылыстату, терроризмді қаржыландыру және қылмыстық жолмен алынған кірістер.
- Бағалы қағаздар нарығы және оларды сату.
- Банктік және басқа қаржылық өнімдер мен қызметтер.
- Деректерді қорғау.
- Салық және зейнетақы міндеттемелері мен төлемдері.
- Қоршаған ортаны қорғау.
- Қоғамдық денсаулық сақтау және қауіпсіздік.

360.5 A3

Орындамау айыппұлдарға, сот процестеріне немесе клиент үшін олардың қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін басқа салдарға әкелуі мүмкін. Маңыздысы, мұндай сәйкессіздік инвесторларға, несие берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа елеулі зиян келтіру тұрғысынан қоғамдық мүдделерге кеңірек әсер етуі мүмкін. Осы бөлімнің мақсаттары үшін елеулі залал келтіретін әрекет осы Тараптардың кез келгені үшін қаржылық немесе қаржылық емес тұрғыдан елеулі теріс салдарға әкеп соғатын әрекет болып табылады. Мысал ретінде инвесторлар үшін айтарлықтай қаржылық шығындарға әкелетін алаяқтық және жұмысшылардың немесе халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне қауіп төндіретін экологиялық заңдар мен ережелерді бұзу болып табылады.

R360.6

Кейбір құқықтық жүйелерде кәсіби бухгалтерлердің сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік жағдайларын қарау тәртібін реттейтін құқықтық немесе нормативтік ережелер бар. Бұл құқықтық немесе нормативтік ережелер осы бөлімнің ережелерінен өзгеше болуы немесе олардың шеңберінен тыс болуы мүмкін. Мұндай сәйкессіздікке немесе болжамды сәйкессіздікке тап болған кезде бухгалтер осы құқықтық немесе нормативтік ережелер туралы түсінік алып, оларды сақтауы тиіс, оның ішінде:

- (a) Болған оқиға туралы тиісті органға хабарлаудың кез келген талабы; және
- (b) Клиенттің ескертуіне кез келген тыйым салу.

360.6 A1

Клиентті ескертуге тыйым салынуы мүмкін, мысалы, ақшаны жылыстатуға қарсы заңнамаға сәйкес.

360.7 A1

Осы бөлім клиенттің сипатына қарамастан, оның ішінде қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатындығына қарамастан қолданылады.

360.7 A2

Маңызды емес мәселелерге тап болатын немесе олар туралы хабардар болатын кәсіби бухгалтер бұл бөлімді орындауға міндетті емес. Мәселе анық маңызды емес пе, жоқ па, оның сипаты мен оның клиентке, оның мүдделі тараптарына және жалпы жұртшылыққа қаржылық немесе басқаша әсерін ескере отырып бағалау тиіс.

360.7 A3

Бұл бөлім мыналарға қолданылмайды:

- (a) Клиенттің іскерлік қызметіне байланысты емес жеке теріс қылықтар; және
- (b) 360.5A1-тармағында көрсетілгендерден басқа тараптардың талаптарды сақтамауы. Бұған, мысалы, кәсіби бухгалтерді клиент үшінші тарапты кешенді тексеру үшін тартқан және анықталған немесе болжанған сәйкессіздікті осы үшінші тарап жасаған жағдайлар кіреді.

Осыған қарамастан, бухгалтер мұндай жағдайларда қалай әрекет ету тиістігін қарастырған кезде осы бөлімдегі осы бөлімдегі ұсыныстарды пайдалы деп табуы мүмкін.

Басшылықтың және басшылық өкілеттіктері берілген тұлғалардың міндеттері

360.8 A1

Басшылық басқаруға жауапты тұлғалардың қадағалауы кезінде клиенттің коммерциялық қызметінің заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге жауапты болады. Басшылық және басшылық өкілеттіктері бар тұлғалар кез келген бұзушылықтарды анықтауға және жоюға жауапты:

- (a) Клиент;
- (b) Ұйымды басқаруға жауапты жеке тұлға;
- (c) Басқарма мүшесі; немесе

- (d) Клиент үшін немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалар.

Барлық кәсіби бухгалтерлердің міндеттері

R360.9 Егер кәсіби бухгалтерге осы бөлімнің қолданысына жататын мәселе туралы белгілі болса, онда бухгалтер осы бөлімнің ережелерін сақтау үшін қабылдайтын шаралар уақтылы қабылданады. Уақтылы шаралар қабылдау кезінде бухгалтер мәселенің сипатын және кәсіпорынның, инвесторлардың, несие берушілердің, қызметкерлердің немесе жалпы жұртшылықтың мүдделеріне ықтимал залалды ескереді.

Қаржылық есептілік аудиті

Осы мәселе бойынша түсінік алу

R360.10 Егер қаржылық ведомостарды тексеру үшін жалданған кәсіби бухгалтер сәйкессіздікке немесе болжамды сәйкессіздікке қатысты ақпараттың бар-жоғын білсе, бухгалтер осы мәселе бойынша түсінік алуы керек. Бұл түсінік сәйкессіздіктің немесе болжамды сәйкессіздіктің сипатын және оның орын алған немесе болуы мүмкін жағдайларды қамтиды.

360.10 A1 Кәсіби бухгалтер міндеттемені орындау барысында немесе басқа тараптар берген ақпарат арқылы орындалмағаны немесе сақталмағаны туралы білуі мүмкін.

360.10 A2 Кәсіби бухгалтер білім мен тәжірибені қолданады және кәсіби бағалауды жүзеге асырады деп күтілуде. Алайда, бухгалтер міндеттемелерді орындау үшін талап етілгеннен гөрі заңдар мен ережелер туралы білімнің жоғары деңгейіне ие болады деп күтілмейді. Іс-әрекеттің орындалмауы туралы мәселені сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек.

360.10 A3 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер фирманың, желілік фирманың немесе кәсіби органның немесе заң кеңесшісінің шеңберіндегі басқа тұлғалармен құпия негізде кеңес ала алады.

R360.11 Егер кәсіби бухгалтер сәйкессіздіктің болғанын немесе орын алуы мүмкін екенін анықтаса немесе күдіктенсе, ол бұл мәселені тиісті басшылықпен және тиісті жағдайларда басқару міндеті жүктелген тұлғалармен талқылайды.

360.11 A1 Талқылаудың мақсаты - кәсіби бухгалтерге осы мәселеге қатысты фактілер мен жағдайларды және оның ықтимал салдарын түсінуді түсіндіру. Талқылау сонымен қатар басшылықты немесе басқаруға жауапты тұлғаларды осы мәселені тергеуге итермелеуі мүмкін.

360.11 A2 Осы мәселені талқылау үшін басшылықтың тиісті деңгейін – бұл

КОДЕКС

кәсіби пайымдау мәселесі. Қарастырылатын тиісті факторларға мыналар жатады:

- Осы істің сипаты мен мән-жайы.
- Бұл іске нақты немесе ықтимал қатысы бар тұлғалар.
- Сөз байласу ықтималдығы.
- Осы сұрақтың ықтимал салдары.
- Басшылықтың бұл деңгейі осы мәселені зерттеп, тиісті шаралар қолдана ала ма?

360.11 A3 Тиісті басқару деңгейі, әдетте, сұраққа қатысатын немесе ықтимал қатысатын тұлғадан кем дегенде бір деңгейге жоғары. Топтың контекстінде Клиентті басқаратын ұйымның басшылығы қолайлы деңгей болуы мүмкін

360.11 A4 Кәсіби бухгалтер бұл мәселені ішкі аудиторлармен талқылауды қарастыруы мүмкін.

R360. 12 Егер кәсіби бухгалтер басшылықты талаптарды сақтамауға қатысы бар деп санаса немесе талаптарды сақтамады деп күдіктенсе, бухгалтер бұл мәселені басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен талқылауы тиіс.

Мәселені шешу

R360. 13 Басшылықпен және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен сәйкессіздікті немесе болжамды сәйкессіздікті талқылау кезінде кәсіби бухгалтер оларға тиісті және уақтылы әрекет етуге кеңес беруі тиіс, егер олар:

- (a) Сәйкессіздік салдарын жоюды, азайтуды;
- (b) Ол әлі болмаған жерде сақталмауға жол бермеуді; немесе
- (c) Егер бұл заңмен немесе ережелермен талап етілсе немесе қоғамдық мүдде үшін қажет деп саналса, бұл туралы тиісті органға хабарлауды әлі жасамаған болса.

R360. 14 Кәсіби бухгалтер басшылық пен басшылық өкілеттігі бар тұлғалар өздерінің заңды немесе нормативтік жауапкершілігін орындамау немесе болжамды орындамау туралы түсінеді ме, жоқ па, соны қарастыруы тиіс.

360.14 A1 Егер басшылық пен басшылық өкілеттік берген тұлғалар осы мәселеге қатысты өздерінің заңды немесе нормативтік міндеттерін түсінбесе, кәсіби бухгалтер тиісті ақпарат көздерін ұсына алады немесе оларға заңгерлік кеңес алуға кеңес бере алады.

R360.15

Кәсіби бухгалтер қолданыстағы ережелерді:

- (a) Тиісті органға ұстанбау немесе ұстанбағаны туралы хабарламалар беруді реттейтін құқықтық немесе нормативтік ережелерді қоса алғанда, заңдар мен заңға тәуелді актілерді; және
- (b) Аудит стандарттарының талаптарын, оның ішінде:
- Бұзушылықтарды, соның ішінде алаяқтықты анықтау және оларға ден қоюды;
 - Басқару жауапкершілігі жүктелген тұлғалармен қарым-қатынасты;
 - Аудиторлық қорытынды ұстанбау немесе болжамды ұстанбаудың салдарын қарауды ұстануы тиіс.

360.15 A1

Кейбір заңдар мен ережелерге қатысты сәйкессіздік туралы хабарламалар немесе сәйкессіздік туралы күдіктер тиісті органға жіберілуі тиіс кезеңді қарастыруы мүмкін.

Топтарға қатысты байланыс

R360. 16

Егер кәсіби бухгалтер келесі екі жағдайдың кез келгенінде топтың құрамдас бөлігіне қатысты ұстанбау немесе ұстанбағаны туралы білсе, бухгалтер бұл туралы заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаған болса, топпен өзара әрекеттесу бойынша серіктеске хабарлауы тиіс:

- (a) Топпен өзара әрекеттесу тобы құрамдас бөлікке қатысты қаржылық ақпарат бойынша жұмысты орындау үшін топтың қаржылық есептілігін тексеру мақсатында бухгалтерден сұрайды; немесе
- (b) Бухгалтер міндетті аудит сияқты топтық аудиттен басқа мақсаттарда компоненттің қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін тартылады.

Топтық өзара іс-қимыл бойынша серіктеске хабарлама осы бөлімнің ережелеріне сәйкес сұраққа жауап беруге қосымша болуы тиіс.

360.16 A1

Хабарламаның мақсаты - топтық өзара әрекеттесу бойынша Серіктеске осы мәселе бойынша ақпарат алуға мүмкіндік беру және топтық аудит контекстінде оны осы бөлімнің ережелеріне сәйкес қалай шешу керектігін анықтау. R360.16 тармағындағы байланысқа қатысты талап фирманың немесе серіктестің топтық қатысу желісі фирмадан немесе кәсіби бухгалтер желісінен бірдей немесе өзгеше болғанына қарамастан қолданылады.

R360. 17

Егер топтық өзара әрекеттесу бойынша серіктес топтың қаржылық есептілігінің аудиті барысында сақталмағаны немесе сақталмағаны туралы білсе, топтық өзара әрекеттесу бойынша серіктес бұл мәселенің бір немесе бірнеше компоненттерге қатысы бар-жоғын қарастыруы тиіс:

КОДЕКС

- (a) Қаржылық ақпарат топтың қаржылық есептілігінің аудиті мақсаттары үшін өңделуі тиіс; немесе
- (b) Қаржылық есептілігі аудитке жататын топтық аудиттен басқа, мысалы, міндетті аудит.

Бұл қарау осы бөлімнің ережелеріне сәйкес топтық аудит контекстінде осы мәселеге жауап беруге қосымша болуы тиіс.

R360. 18

Егер сақтамау немесе сақтамау туралы күдік R360.17(a) және (b) тармақтарында көрсетілген бір немесе бірнеше компоненттерге қатысты болуы мүмкін болса, топтық өзара әрекеттесу бойынша серіктес, егер заңмен немесе нормативтік актілермен тыйым салынбаған болса, бұл мәселені компоненттерде жұмыс істейтіндердің назарына жеткізу үшін құлғалар жасайды. Қажет болған жағдайда топтық өзара іс-қимыл бойынша серіктес R 360.17 (b) тармағында көрсетілген тиісті компоненттің (компоненттердің) аудитке жататындығына қатысты тиісті сұрауларды (не басшылықты не жалпыға қолжетімді ақпараттан) ұйымдастырады және егер солай болса, мүмкіндігінше аудитордың жеке басын анықтайды.

360.18 A1

Хабарламаның мақсаты-тиісті бөлімшелердегі жұмысқа жауапты тұлғаларға бұл мәселе туралы хабарлау және егер солай болса, оны осы бөлімнің ережелеріне сәйкес қалай шешу керектігін анықтау. Байланыс талабы фирма немесе топтық өзара әрекеттесу серіктесінің желісі компоненттік жұмысты орындайтын фирмалардан немесе желілерден қолданылады.

Әрі қарай әрекет ету қажеттілігін анықтау

R360. 19

Кәсіби бухгалтер басшылық реакциясының орындылығын және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттіктері бар тұлғаларды бағалауы тиіс.

360.19 A1

Басшылық реакциясының сәйкестігін бағалау кезінде ескерілетін тиісті факторларға және қажет болған жағдайда басшылықтың өкілеттігі бар тұлғаларға мыналар жатады:

- Жауаптың уақтылы болуы.
- Сәйкессіздік фактісі немесе сақталмағаны туралы күдік тиісті түрде тексерілді.
- Кез келген сәйкессіздіктің салдарын түзету немесе азайту бойынша шаралар қабылданды немесе қазіргі уақытта қабылдануда.
- Қазіргі уақытта ол әлі болмаған жерде кез келген сәйкессіздіктің орын алуын болдырмау үшін шаралар қабылданды немесе қабылдануда.
- Қосымша бақылау немесе оқыту сияқты қайталану қаупін азайту

үшін тиісті шаралар қабылданды немесе қабылданды.

- Сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік туралы тиісті органға хабарланды, егер ол орынды болса, егер ашылу барабар болып көрінсе.

R360.20

Басшылықтың реакциясын және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттігі бар тұлғаларды ескере отырып, кәсіби бухгалтер қоғамдық мүдде үшін одан әрі әрекет ету қажет пе екенін анықтауы тиіс.

360.20 A1

Әрі қарайғы іс-әрекеттің, сондай-ақ олардың сипаты мен ауқымының қажеттілігін анықтау әр түрлі факторларға байланысты болады, соның ішінде:

- Нормативтік-құқықтық база.
- Жағдайдың өзектілігі.
- Осы сұрақтың барлық клиентке таралуы.
- Кәсіби бухгалтер басшылықтың адалдығына және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттіктері бар тұлғаларға деген сенімділікті сақтай ма.
- Сәйкессіздік немесе сәйкессіздік туралы күдіктің қайталануы.
- Ұйымның, инвесторлардың, қарыз берушілердің, қызметкерлердің немесе жалпы жұртшылықтың мүдделеріне нақты немесе ықтимал елеулі залалдың нақты дәлелдері.

360.20 A2

Кәсіби бухгалтердің менеджменттің адалдығына сенімді болмауына әкелуі мүмкін жағдайлардың мысалдары және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттігі бар тұлғалар келесі жағдайларды қамтиды:

- Бухгалтер олардың қатысқаны немесе қандай да бір талаптарды сақтамауға қатысқаны туралы күдіктенеді немесе дәлелдемелері бар.
- Бухгалтер мұндай сәйкессіздік туралы білетіндігін түсінеді және заңнамалық немесе нормативтік талаптарға қайшы, ол бұл туралы хабарламаған немесе тиісті органға ақылға қонымды мерзімде хабарлауға рұқсат бермеген.

R360. 21

Кәсіби бухгалтер әрі қарайғы іс-әрекеттің қажеттілігі, сипаты мен ауқымы туралы кәсіби пікір айтады. Мұндай шешім шығарылған кезде бухгалтер ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тарап бухгалтер қоғамдық мүдде үшін тиісті түрде әрекет етті деген қорытындыға келуі мүмкін екенін ескереді.

360.21 A1

Кәсіби бухгалтер жасай алатын келесі әрекеттерге мыналар жатады:

КОДЕКС

- Болған жағдай туралы тиісті органға хабарлау, тіпті бұл үшін заңды немесе нормативтік талаптар болмаса да.
- Егер заңмен немесе ережелермен рұқсат етілсе, келісімшартты және кәсіби қатынастарды бұзу.

360.21 A2

Қатысудан және кәсіби қарым-қатынастан бас тарту осы бөлімдегі кәсіби бухгалтердің мақсаттарына жету үшін қажет болуы мүмкін басқа шараларды қабылдауды алмастырмайды. Алайда, кейбір құқықтық жүйелерде бухгалтердің қолындағы келесі әрекеттерге қатысты шектеулер болуы мүмкін. Мұндай жағдайларда қатысудан бас тарту іс-әрекеттің жалғыз нұсқасы болуы мүмкін.

R360.22

Кәсіби бухгалтер R360.20 және 360.21 A1 тармақтарына сәйкес кәсіби қатынастардан бас тартқан жағдайларда, бухгалтер R320.8 тармағына сәйкес ұсынылған бухгалтердің өтініші бойынша ұсынылған бухгалтерге анықталған немесе болжанған сәйкессіздік жағдайларына қатысты барлық тиісті фактілерді және басқа ақпаратты ұсынады. Алдыңғы бухгалтер мұны R320.8(b) тармағында көрсетілген жағдайларда да жасайды, егер клиент заңмен немесе нормативтік актімен тыйым салынбаған болса, алдыңғы бухгалтерге клиенттің істерін ұсынылған бухгалтермен талқылауға рұқсат бермейді немесе беруден бас тартады.

360.22 A1

Алдыңғы бухгалтердің пікірінше, тексерушіні тағайындауға келісу туралы шешім қабылдағанға дейін ұсынылған бухгалтерге белгілі болуы керек фактілер мен басқа ақпаратты ұсыну қажет. 320-тарау ұсынылған бухгалтерлердің хабарламаларына қатысты.

R360.23

Егер ұсынылған бухгалтер алдыңғы бухгалтермен байланыса алмаса, онда ұсынылған бухгалтер тағайындаудың өзгеру жағдайлары туралы басқа тәсілдермен ақпарат алу үшін ақылға қонымды шаралар қабылдайды.

360.23 A1

Тағайындаудың өзгеру мән-жайлары туралы ақпарат алудың басқа құралдарына үшінші тараптардың сұраулары немесе басшылықтың немесе басқаруға жауапты тұлғалардың фондық тергеулері жатады.

360.24 A1

Мәселені бағалау күрделі талдау мен пайымдауды қамтуы мүмкін болғандықтан, кәсіби бухгалтер:

- Ішкі кеңестерді.
- Бухгалтердің мүмкіндіктерін және белгілі бір іс-қимыл бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды қарастыруы мүмкін.
- Реттеушімен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңесті

қарастыруы мүмкін.

Болған оқиға туралы тиісті органға хабарлау тиіс пе, жоқ па, соны анықтау

360.25 A1 Егер бұл заңға немесе ережелерге қайшы келсе, бұл мәселені тиісті органға ашуға тыйым салынады. Әйтпесе, ақпаратты ашудың мақсаты тиісті органға тергеу жүргізуге және қоғамның мүддесі үшін шаралар қабылдауға мүмкіндік беру болып табылады.

360.25 A2 Осындай ақпаратты ұсыну туралы шешім, атап айтқанда, инвесторларға, қарыз берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа осы мәселеге байланысты келтірілген немесе туындауы мүмкін нақты немесе ықтимал залалдың сипаты мен дәрежесіне байланысты. Мысалы, кәсіби бухгалтер тиісті органға ақпаратты ашу тиісті әрекет бағыты деп шешуі мүмкін, егер:

- Ұйым пара берумен айналысса (мысалы, ірі келісімшарттар алу үшін жергілікті немесе шетелдік мемлекеттік шенеуніктер).
- Ұйымның қызметі реттеледі және бұл мәселе оның қызметті жүзеге асыру лицензиясына қауіп төндіретін маңыздылыққа ие.
- Компания бағалы қағаздар биржасында тіркелген және бұл мәселе компанияның әділ және реттелген бағалы қағаздар нарығы үшін қолайсыз салдарға әкелуі немесе қаржы нарықтары үшін жүйелік тәуекел тудыруы мүмкін.
- Кәсіпорын халықтың денсаулығына немесе қауіпсіздігіне зиянды өнімдерді сатуы әбден мүмкін.
- Ұйым өз клиенттеріне салық төлеуден жалтаруға көмектесуге бағытталған схеманы алға тартады.

360.25 A3 Мұндай ақпаратты ашудың орындылығын анықтау сыртқы факторларға да байланысты болады:

- Ақпаратты ала алатын және тергеу мен шаралар қабылдауды қамтамасыз ететін тиісті орган бар ма? Тиісті орган мәселенің сипатына байланысты болады. Мысалы, қаржылық есептілікпен алаяқтық болған жағдайда, бағалы қағаздар жөніндегі реттеуші орган тиісті орган болып табылады, ал табиғатты қорғау заңдары мен ережелері бұзылған жағдайда - табиғатты қорғау мекемесі.
- Азаматтық, қылмыстық немесе кәсіптік жауапкершіліктен немесе заңдарда немесе ережелерде, мысалы, заңдарда немесе экспозицияға қатысты ережелерде қарастырылған кек алудан сенімді және сенімді қорғаныс бар ма.
- Кәсіби бухгалтердің немесе басқалардың физикалық қауіпсіздігіне нақты немесе ықтимал қауіптер бар ма.

R360. 26

Егер Кәсіби бухгалтер тиісті органда сақтамау немесе болжамды сақтамау туралы ақпаратты ашу осы мән-жайларда іс-қимылдың тиісті тәсілі болып табылатынын анықтаса, онда ақпаратты ашуға Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес жол беріледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал әрекет етеді және өтініштер мен мәлімдемелерді ұсынуда сақтық танытады. Бухгалтер сонымен қатар бұл мәселені ашпас бұрын клиентті бухгалтердің ниеті туралы хабардар ету орынды ма деген мәселені қарастырады.

*Сөзсіз бұзушылық***R360.27**

Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер инвесторларға, қарыз берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіретін заңның немесе ережелердің сөзсіз бұзылуын білдіретін нақты немесе болжамды мінез-құлық туралы білуі мүмкін. Алдымен бұл мәселені басшылықпен немесе құрылымды басқару міндеті жүктелген тұлғалармен талқылау орынды ма деген мәселені қарастырғаннан кейін, бухгалтер кәсіби шешім шығарады және заңның немесе ережелердің мұндай сөзсіз бұзылуының алдын алу немесе азайту мақсатында тиісті органға дереу хабарлау керектігін анықтайды. Ақпарат ашылған жағдайда мұндай жария етуге Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес рұқсат етіледі.

*Құжаттама***R360. 28**

Осы бөлімнің қолданылу аясына жататын ұстанбау немесе ұстанбауына күдіктену жағдайына қатысты кәсіби бухгалтер:

- Басшылық ретінде және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттіктері бар тұлғалар бұл сұраққа жауап бергенін
- Бухгалтер қарастырған іс-қимыл нұсқалары, үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпарат берілгенін тексеруді ескере отырып қабылданған үкімдер мен шешімдерді
- Бухгалтер R360.20 тармағында баяндалған міндеттерді орындағанына қалай көз жеткізе алатынын құжаттамалық түрде растауы тиіс.

360.28 A1

Осы құжаттама қолданыстағы аудит стандарттарына сәйкес құжаттамаға қойылатын талаптарға қосымша болып табылады. Мысалы, ХАС қаржылық есептілікке аудит жүргізетін кәсіби бухгалтерден мыналарды талап етеді:

- Аудит барысында туындаған маңызды мәселелерді, жасалған қорытындыларды және осы тұжырымдарға қол жеткізу кезінде жасалған елеулі кәсіби пайымдауларды түсіну үшін жеткілікті құжаттаманы дайындау;
- Маңызды мәселелерді талқылауды басшылықпен, басшылық

өкілеттігі бар тұлғалармен және басқалармен, соның ішінде талқыланатын маңызды мәселелердің сипатымен, сондай-ақ қашан және кіммен талқыланғанын құжаттау; және

- Анықталған немесе қабылданған сәйкессіздіктерді, сондай-ақ талқылау нәтижелерін басшылықпен және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен және ұйымнан тыс басқа тараптармен құжаттау.

Қаржылық есептілік аудитінен басқа кәсіби қызметтер

Осы мәселе бойынша түсіністікке қол жеткізу және оны басшылықпен және басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен талқылау

- R360.29** Егер кез-келген кәсіби қызметті көрсету үшін жалданған кәсіби бухгалтер қаржылық ведомостарды тексеруден басқа, сәйкессіздікке немесе сәйкессіздікке қатысты ақпарат туралы білсе, онда ол осы мәселе бойынша түсінік алуға тырысады. Бұл түсінік сәйкес келмеу немесе болжамды сәйкессіздік сипатын және оның болған немесе болуы мүмкін жағдайларды қамтиды.
- 360.29 A1 Кәсіби бухгалтер білім мен тәжірибені қолданады және кәсіби бағалауды жүзеге асырады деп күтілуде. Сонымен бірге, бухгалтерден ол бухгалтер тартылған кәсіби қызметке қойылатын талаптардан тыс заңдар мен ережелер туралы түсінікке ие болады деп күтілмейді. Қандай да бір іс-әрекет нақты орындалмағаны туралы мәселені, сайып келгенде, сот немесе басқа тиісті сот органы шешуі керек..
- 360.29 A2 Мәселенің сипаты мен маңыздылығына байланысты кәсіби бухгалтер фирманың, желілік фирманың немесе кәсіби органның немесе заң кеңесшісінің шеңберіндегі басқа тұлғалармен құпия негізде кеңес алады.
- R360.30** Егер Кәсіби бухгалтер сәйкессіздіктің болғанын немесе болуы мүмкін екенін анықтаса немесе күдіктенсе, олар бұл мәселені тиісті басшылықпен талқылайды. Егер бухгалтер басқаруға жауапты тұлғаларға қол жеткізе алса, олар тиісті жағдайларда олармен осы мәселені талқылайды.
- 360.30 A1 Талқылаудың мақсаты - кәсіби бухгалтерге осы мәселеге қатысты фактілер мен жағдайларды және оның ықтимал салдарын түсінуді түсіндіру. Талқылау сонымен қатар басшылықты немесе басқаруға жауапты тұлғаларды осы мәселені тергеуге итермелеуі мүмкін.
- 360.30 A2 Осы мәселені талқылау үшін басшылықтың тиісті деңгейін таңдау кәсіби пайымдау мәселесі болып табылады. Қарастырылатын тиісті

КОДЕКС

факторларға мыналар жатады:

- Бұл істің сипаты мен мән-жайы.
- Бұл іске нақты немесе ықтимал қатысы бар тұлғалар.
- Сөз байласу ықтималдығы.
- Осы сұрақтың ықтимал салдары.
- Басшылықтың бұл деңгейі осы мәселені зерттеп, тиісті шаралар қолдана ала ма

Мәселені ұйымның сыртқы аудиторының назарына жеткізу

R360.31

Бухгалтер аудиторлық емес қызметті жүзеге асырған кезде:

- (a) Аудит фирмасының клиентіне; немесе
- (b) Компанияның аудиторлық клиентінің құрамдас бөлігіне ұсынса,

кәсіби бухгалтер заңмен немесе ережелермен тыйым салынбаған болса, фирма ішіндегі бұзушылық немесе бұзушылық туралы күдік туралы хабарлауы керек. Хабарлама фирманың хаттамаларына немесе процедураларына сәйкес жасалуы керек. Мұндай хаттамалар мен рәсімдер болмаған жағдайда хабарлама тікелей аудиторлық серіктеске жасалуы керек.

R360.32

Егер бухгалтер:

- (a) Желілік фирманың аудиторлық клиентіне; немесе
- (b) Желілік фирманың аудиторлық клиентінің құрамдас бөлігіне аудиторлық емес қызмет көрсетсе

кәсіби бухгалтер желілік фирмаға сәйкессіздік немесе сәйкессіздік туралы күдік туралы есеп беру туралы мәселені қарастыруы керек. Егер хабарлама жасалса, ол желінің хаттамаларына немесе процедураларына сәйкес жасалуы керек. Мұндай хаттамалар немесе рәсімдер болмаған жағдайда хабарлама тікелей мәміле бойынша серіктеске жіберілуі тиіс.

R360.33

Егер кәсіби бухгалтер клиент үшін:

- (a) Фирманың немесе желілік фирманың аудиторлық клиенті; немесе
- (b) Аудиторлық фирманың немесе желілік фирманың клиентінің құрамдас бөлігіне аудиторлық емес қызметті жүзеге асырса

кәсіби бухгалтер бұзушылық немесе бұзушылық туралы күдік туралы клиенттің сыртқы аудиторы болып табылатын фирмаға хабарлау керек пе, жоқ па, соны қарастыруы керек.

Тиісті факторларды ескеру қажет

360.34 A1

R360.31 - R360.33 тармақтарына сәйкес хабарламаны қарауға

қатысты факторларға мыналар жатады:

- Бұл заңға немесе ережелерге қайшы келе ме.
- Сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік фактісі бойынша жүргізіліп жатқан тергеу шеңберінде реттеуші орган немесе прокурор енгізген ақпаратты ашуға шектеулер бар ма.
- Тапсырманың мақсаты ұйым ішіндегі ықтимал сәйкессіздіктерді тергеу болып табылады ма, оған тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік береді.
- Басшылық немесе басшылық өкілеттігі бар тұлғалар осы мәселе бойынша ұйымның сыртқы аудитор туралы хабардар етті ме, жоқ па.
- Клиенттің қаржылық есептілігінің аудиті үшін мәселенің ықтимал маңыздылығы немесе егер мәселе топтың құрамдас бөлігіне қатысты болса, оның топтың қаржылық есептілігінің аудиті үшін ықтимал маңыздылығы.

Хабарламаның мақсаты

360.35 A1 R360.31 - R360.33 тармақтарында қарастырылған жағдайларда хабарламаның мақсаты аудиторлық тапсырма бойынша серіктеске сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік туралы хабардар болуға мүмкіндік беру және осы келісімнің ережелеріне сәйкес оны қалай жою тиістігін анықтау болып табылады.

Әрі қарай әрекет ету қажеттілігі туралы мәселені қарастырады

R360.36 Кәсіби бухгалтер сонымен қатар қоғамдық мүдделер үшін одан әрі әрекет ету қажеттілігін қарастыруы тиіс.

360.36 A1 Әрі қарай әрекет ету қажеттілігі, сондай-ақ олардың сипаты мен ауқымы келесі факторларға байланысты болады:

- Нормативтік-құқықтық база.
- Басшылықтың және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттіктері берілген тұлғалардың жауаптарының орындылығы мен уақтылығы.
- Жағдайдың өзектілігі.
- Бұл мәселеге басшылықтың немесе басшылық өкілеттігі бар тұлғалардың қатысуы.
- Клиенттің, инвесторлардың, қарыз берушілердің, қызметкерлердің немесе жалпы жұртшылықтың мүдделеріне айтарлықтай зиян келтіру ықтималдығы.

360.36 A2 Кәсіби бухгалтердің келесі әрекеттері мыналарды қамтуы мүмкін:

- Болған жағдай туралы тиісті органға хабарлау, тіпті бұл үшін заңды немесе нормативтік талаптар болмаса да.

КОДЕКС

- Егер заңмен немесе ережелермен рұқсат етілсе, келісімшартты және кәсіби қатынастарды бұзу.

360.36 А3

Тиісті органға ақпаратты ашу тиіс пе, жоқ па, соны қарастырған кезде келесі факторларды ескеру қажет:

- Бұл заңға немесе ережелерге қайшы келе ме.
- Сәйкессіздік немесе болжамды сәйкессіздік фактісі бойынша жүргізіліп жатқан тергеу шеңберінде реттеуші орган немесе прокурор енгізген ақпаратты ашуға шектеулер бар ма.
- Тапсырманың мақсаты ұйым ішіндегі ықтимал сәйкессіздіктерді тергеу болып табылады ма, оған тиісті шаралар қабылдауға мүмкіндік береді.

R360.37

Егер Кәсіби бухгалтер тиісті органда сақтамау немесе болжамды сақтамау туралы ақпаратты ашу осы мән-жайларда іс-қимылдың тиісті тәсілі болып табылатынын анықтаса, онда ақпаратты ашуға Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес жол беріледі. Мұндай ақпаратты ашқан кезде бухгалтер адал әрекет етеді және өтініштер мен мәлімдемелерді ұсынуда сақтық танытады. Бухгалтер сонымен қатар бұл мәселені ашпас бұрын клиентті бухгалтердің ниеті туралы хабардар ету орынды ма деген мәселені қарастырады.

Сөзсіз бұзушылық

R360.38

Ерекше жағдайларда кәсіби бухгалтер инвесторларға, қарыз берушілерге, қызметкерлерге немесе жалпы жұртшылыққа айтарлықтай зиян келтіретін заңның немесе ережелердің сөзсіз бұзылуын білдіретін нақты немесе болжамды мінез-құлық туралы білуі мүмкін. Алдымен бұл мәселені басшылықпен немесе құрылымды басқару міндеті жүктелген тұлғалармен талқылау орынды ма деген мәселені қарастырғаннан кейін, бухгалтер кәсіби шешім шығарады және заңның немесе ережелердің мұндай сөзсіз бұзылуының алдын алу немесе азайту мақсатында тиісті органға дереу хабарлау керектігін анықтайды. Ақпарат ашылған жағдайда мұндай жария етуге Кодекстің R114.1(d) тармағына сәйкес рұқсат етіледі.

Ақылға/Кеңеске жүгіну

360.39 А1

Кәсіби бухгалтер мыналарды қарастыруы мүмкін:

- Ішкі кеңестерді.
- Белгілі бір іс-қимыл бағытын қабылдаудың кәсіби немесе заңды салдарын түсіну үшін заңгерлік кеңес алуды.

КОДЕКС

- Реттеушімен немесе кәсіби органмен құпия негізде кеңесті қарастыруы мүмкін.

Құжаттама

360.40 А1

Осы бөлімге сәйкес келмейтін немесе болжамды сәйкессіздіктерге байланысты кәсіби бухгалтерге құжаттау ұсынылады:

- Себебі.
- Басшылықпен және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен және басқа тараптармен талқылау нәтижелері.
- Басшылық ретінде және қажет болған жағдайда басшылық өкілеттіктері бар тұлғалар бұл сұраққа жауап берді.
- Бухгалтер қарастырған іс-қимыл жоспары, шығарылған үкімдер және қабылданған шешімдер.
- Бухгалтер R360.36-тармағында баяндалған міндеттерді орындағанына қалай көз жеткізе алады.

4А БӨЛІМІ – АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

	Бет
400 - тарау Аудит және шолу тапсырмаларын орындау кезінде тәуелсіздікті қамтамасыз ету үшін тұжырымдамалық негіздерді қолдану	124
410 - тарау Алымдар	141
411 - тарау Сыйақы және бағалау саясаты	155
420 - тарау Сыйлықтар мен қонақжайлылық	156
430 - тарау Нақты немесе қауіп төндіретін сот	157
510 - тарау Қаржылық мүдделер	158
511 - тарау Қарыздар мен кепілдіктер	163
520 - тарау Іскерлік қатынастар	165
521 - тарау Отбасылық және жеке қатынастар	167
522 - тарау Аудит клиентіне көрсетілген қызметтер	171
523 - тарау Аудит клиенті директорының немесе лауазымды тұлғасының функцияларын орындау	172
524 - тарау Аудит клиентімен жұмыс	173
525 - тарау Қызметкерлерді уақытша тағайындау	177
540 - тарау Персоналдың (серіктестердің ротациясын қоса алғанда) аудит клиентімен ұзақ мерзімді байланысы	178
600 - тарау Аудит клиентіне сақтандырылмайтын қызметтерді ұсыну	184
601-кіші тарау – Бухгалтерлік есеп және бухгалтерлік қызметтер	194
602-кіші тарау – Әкімшілік қызметтер	197
603-кіші тарау – Бағалау жөніндегі қызметтер	198
604-кіші тарау – Салық қызметтері	200
605-кіші тарау – Ішкі аудит қызметтері	208
606-кіші тарау – Ақпараттық технологиялар саласындағы қызметтер	212
607-кіші тарау – Сот процестерін сүйемелдеу қызметтері	214
608-кіші тарау – Заң қызметтері	217
609-кіші тарау – Персоналды іріктеу жөніндегі қызметтер	220

КОДЕКС

610-кіші тарау – Корпоративтік қаржы жөніндегі қызметтер	222
800 - тарау Пайдалануға және таратуға шектеулерді қамтитын арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік туралы есептер (Аудит және Міндеттемелерді қайта қарау)	225

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘУЕЛСІЗДІК СТАНДАРТТАРЫ (4А ЖӘНЕ 4В БӨЛІМДЕРІ)

4А БӨЛІМІ - АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

400-ТАРАУ

АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕ ТӘУЕЛСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ҮШІН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Кіріспе

Жалпы

- 400.1 Қоғамның мүддесі үшін және Кодекстің талаптарына сәйкес қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлер аудиторлық немесе шолу тапсырмаларын орындау кезінде тәуелсіз болуы тиіс.
- 400.2 Егер басқаша көрсетілмесе осы тарау аудитке де, шолу тапсырмаларына да қолданылады. «Аудит», «аудиторлық топ», «аудиторлық тапсырма», «аудиторлық клиент» және «аудиторлық есеп» терминдері шолуға, тексеру тобына, тексеру тапсырмасына, тексеру клиентіне және тексеру туралы есепке бірдей қолданылады.
- 400.3 Бұл бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық практикамен айналысатын жеке кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қатысты.
- 400.4 ISQM 1 фирма жүргізетін аудит немесе қаржылық есептілікті тексеру сапасын басқару жүйесін әзірлеуі, енгізуі және жұмыс істеуін қамтамасыз етуі керек. Осы сапаны басқару жүйесінің аясында ISQM 1 фирмадан тиісті әдеп талаптарына, оның ішінде тәуелсіздікке қойылатын талаптарға сәйкес міндеттерді орындауға қатысты сапа мақсаттарын белгілеуді талап етеді. ISQM 1-дің мақсаты үшін тиісті әдеп талаптары фирмаға, оның қызметкерлеріне және қажет болған жағдайда фирма мен оның міндеттемелеріне бағынатын тәуелсіздік талаптарына сәйкес келетін басқа тұлғаларға қолданылады. ISA мен ISRE-де аудит және шолу тексерулерін жүргізу кезінде өзара әрекеттесу деңгейіндегі серіктестер мен өзара әрекеттесу топтарының міндеттері анықталды. Фирма ішіндегі міндеттерді бөлу оның көлеміне, құрылымына және ұйымына байланысты болады. Осы бөлімнің көптеген ережелері фирманың жеке қызметкерлерінің тәуелсіздікке байланысты іс-әрекеттерге қатысты нақты міндеттерін белгілемейді, бірақ ыңғайлы болу үшін «фирма» термині қолданылады. Фирма ISQM 1-ге сәйкес бір немесе бірнеше тұлғаға тәуелсіздік талаптарын орындау үшін жедел жауапкершілікті жүктейді. Сонымен қатар, жеке кәсіби бухгалтер оның қызметіне, мүдделеріне немесе қарым-қатынастарына қатысты барлық ережелерді сақтауға жауапты болып қалады.

400.5 Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық принциптерімен байланысты. Ол мыналарды қамтиды:

- (a) Ойлаудың тәуелсіздігі - бұл кәсіби пікірге нұқсан келтірместен қорытынды шығаруға мүмкіндік беретін, осылайша тұлғаға адал әрекет етуге және объективтілік пен кәсіби скептицизм көрсетуге мүмкіндік беретін ақыл-ой қалпы.
- (b) Сыртқы тәуелсіздікті – ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың немесе аудиторлық топ мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизміне қауіп төнген деген қорытындыға келуі мүмкін фактілер мен жағдайларға жол бермеу.

Осы бөлімде жеке тұлғаға немесе фирмаға «тәуелсіз» екендігіне сілтеме жасау жеке тұлғаның немесе фирманың осы бөлімнің ережелерін орындағанын білдіреді.

400.6 Аудиторлық тапсырмаларды орындау кезінде Кодекс фирмалардан негізгі принциптерді сақтауды және тәуелсіз болуды талап етеді. Бұл бөлімде осындай тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану тиістігі туралы нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген. 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негіздер тәуелсіздікке 110-тарауда көрсетілген негізгі принциптер сияқты қолданылады.

400.7 Осы бөлімде мыналар сипатталған:

- (a) Тәуелсіздікке қауіп төндіретін немесе тудыруы мүмкін кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен жағдайлар;
- (b) Кез келген осындай қауіпті жою үшін орынды болуы мүмкін ықтимал әрекеттер, соның ішінде сақтық шаралары; және
- (c) Қауіпті жою мүмкін емес немесе оларды қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шаралары болмауы мүмкін кейбір жағдайлар.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар

400.8 Осы бөлімде көрсетілген кейбір талаптар мен өтінім материалдар қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар ретінде анықталған белгілі бір ұйымдарға қоғамдық қызығушылық дәрежесін көрсетеді. Фирмаларға қосымша ұйымдарды немесе ұйымдардың белгілі бір санаттарын қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар ретінде қарастыру тиістігін анықтау ұсынылады, өйткені олардың саны көп және мүдделі тараптардың кең ауқымы бар. Қарастырылатын факторларға мыналар жатады:

- Көптеген мүдделі тараптар үшін сенімгерлік сапада активтерге иелік ету сияқты бизнестің сипаты. Банктер мен сақтандыру компаниялары, сондай-ақ зейнетақы қорлары сияқты қаржы

- институттары мысал бола алады.
- Өлшемі.
- Қызметкерлер саны.

Пайдалану және тарату шектеулері бар есептер

400.9 Аудиторлық есепте пайдалану мен таратуды шектеу болуы мүмкін. Егер бұл орын алса және 800-тарауда көрсетілген шарттар орындалса, онда осы бөлімдегі тәуелсіздікке қойылатын талаптар 800-тарауда көзделгендей өзгертілуі мүмкін.

Аудит және шолу міндеттемелерінен өзгеше сенімділік міндеттемелері

400.10 Аудит немесе шолу тапсырмалары болып табылмайтын *сенімділік тапсырмаларына арналған тәуелсіздік стандарттары 4B «Аудит және шолу тапсырмаларынан басқа сенімділік тапсырмалары үшін тәуелсіздік»* бөлімінде көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

- R400.11** Аудиторлық тапсырманы орындайтын фирма тәуелсіз болуы тиіс.
- R400.12** Фирма аудиторлық тапсырмаға байланысты тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негіздерді қолдануы тиіс.

Басқарушылық міндеттерді өз мойнына алуға тыйым салу

- R400.13** Фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиентті басқару үшін жауапкершілікті өз мойнына алмауы тиіс.
- 400.13 A1 Басқару міндеттеріне адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстарды сатып алуға, орналастыруға және бақылауға қатысты шешімдер қабылдауды қоса алғанда, субъектінің бақылауы, басшылығы және бағыты кіреді.
- 400.13 A2 Фирма немесе желілік фирма аудитке тапсырыс беруші үшін басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алған кезде өзін-өзі тексеру, жеке қызығушылық және таныстық қаупі бар. Басқару жауапкершілігін өз мойнына алу үгіт-насихат қаупін тудыруы мүмкін, өйткені фирма немесе желілік фирма басшылықтың көзқарастары мен мүдделерімен тығыз байланысты болады.
- 400.13 A3 Қандай да бір қызмет басшылықтың жауапкершілігі болып табылатындығын анықтау жағдайларға байланысты және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Басшылықтың жауапкершілігі ретінде қарастырылуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Саясат пен стратегиялық бағытты анықтау.

КОДЕКС

- Қызметкерлерді жұмысқа қабылдау немесе жұмыстан шығару.
- Қызметкерлердің жұмысына байланысты олардың іс-әрекеттері үшін жауапкершілікті кәсіпорынға жіберіңіз және қабылдау.
- Транзакцияларды авторизациялау.
- Банктік шоттарды немесе инвестицияларды бақылау немесе басқару.
- Фирманың, желілік фирманың немесе басқа үшінші тұлғалардың қандай ұсыныстарын орындау тиістігі туралы шешім.
- Басшылық атынан басшылық өкілеттіктері берілген тұлғаларға есеп беру.
- Жауапкершілікті өз мойнына алу:
 - Қаржылық есептілікті дайындаудың қолданыстағы қағидаттарына сәйкес қаржылық есептілікті дайындау және дұрыс ұсыну.
 - Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау немесе қолдау.

400.13 А4

R400.14 тармағын сақтаған жағдайда аудит клиентінің басшылығына өз міндеттерін орындауда көмек көрсету үшін кеңестер мен ұсынымдар беру басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу болып табылмайды. Аудит клиентіне кеңестер мен ұсыныстар беру өзін-өзі бақылау қаупін тудыруы мүмкін және бұл 600-тарауда қарастырылады.

R400. 14

Аудитке тапсырыс беруші үшін кәсіби қызметті орындау кезінде фирма клиенттің басшылығы басшылықтың тиісті жауапкершілігі болып табылатын барлық пайымдаулар мен шешімдер шығаратынына сенімді болуы тиіс. Бұл клиенттің басшылығын қамтамасыз етуді қамтиды:

- (a) Клиенттің шешімдері үшін үнемі жауап беретін және оның қызметін қадағалайтын тиісті дағдылары, білімі мен тәжірибесі бар тұлғаны тағайындайды. Жоғары тұрған басшылықтан тағайындалған осындай тұлға, мыналарды түсінуі тиіс:
- (i) Қызметтің мақсаттары, сипаты мен нәтижелері; және
 - (ii) Клиенттің және фирманың немесе желілік фирманың тиісті міндеттері.

Алайда, жеке тұлғадан бұл әрекеттерді орындау немесе қайта орындау тәжірибесі талап етілмейді.

- (b) Қызметті қадағалауды жүзеге асырады және орындалатын қызмет нәтижелерінің клиенттің мақсаттарына сәйкестігін бағалайды.
- (c) Қызмет нәтижелерінен туындайтын іс-әрекеттер үшін жауапкершілікті, егер олар қабылданатын болса, өзіне алады.

[400.15-400.19 тармақтары әдейі бос қалды]**Байланысты ұйымдар**

R400.20 Анықтамаға сәйкес тізімде көрсетілген тексеру клиенті онымен байланысты барлық ұйымдарды қамтиды. Барлық басқа бөлімшелерге келетін болсақ, аудитке қатысатын клиентке сілтемелер осы бөлімде клиент тікелей немесе жанама бақылауды жүзеге асыратын іргелес бөлімшелерді қамтиды. Аудиторлық топ клиентпен байланысты басқа субъектімен байланысты қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты деп білсе немесе сенуге негіз болса, аудиторлық топ тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою кезінде осы органды қамтиды.

[400.21-400.29 тармақтары әдейі бос қалды]**Тәуелсіздік талап етілетін кезең**

R400.30 Тәуелсіздік, нақты бөлік талап еткендей, екеуінде де мыналарды ұстануы тиіс:

- (a) Келісім кезеңінде; және
- (b) Қаржылық есептілікпен қамтылған кезеңінде.

400.30 A1 Тапсырманы орындау кезеңі аудиторлық топ аудит жүргізуге кіріскен сәттен басталады. Тапсырманы орындау кезеңі аудиторлық есеп жарияланған сәттен бастап аяқталады. Егер тапсырма мерзімді болса, ол кез-келген тарапқа кәсіби қарым-қатынасты тоқтату немесе соңғы аудиторлық есепті жариялау туралы хабарлама алғаннан кейін аяқталады.

R400.31 Егер ұйым қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін аудит клиенті болып фирма өз пікірін білдірсе, фирма тәуелсіздікке қандай-да бір қауіп туындайтынын анықтауы тиіс:

- (a) Қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін, бірақ аудиторлық тапсырма қабылданғанға дейін аудит клиентімен қаржылық немесе іскерлік қатынастар; немесе
- (b) Қаржылық есептілікті жасаудың алдыңғы кезеңдерінде фирманың немесе желілік фирманың аудит клиентіне көрсеткен қызметтері.

400.31 A1 Егер аудит клиентіне қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділікке жатпайтын қызмет ұсынылса, бірақ аудиторлық топ аудит жүргізе бастағанға дейін және қызмет тапсырманы орындау кезеңінде рұқсат етілмесе, тәуелсіздікке қауіп төнеді.

400.31 A2 Осындай жағдайларда ескерілетін фактор-ұсынылған қызметтің

нәтижелері бухгалтерлік есептің, қаржылық есептілікті ішкі бақылау жүйесінің бір бөлігін құрауы немесе оған әсер етуі немесе фирма пікір білдіретін қаржылық есептілік.

400.31 A3

Тәуелсіздік қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Кепілдік берумен байланысты емес қызметтерді орындаған мамандарды өзара іс-қимыл жөніндегі топ мүшелеріне тағайындамау.
- Жағдайларға байланысты аудиторлық жұмыстарды немесе дұрыстығын қамтамасыз етуге байланысты емес қызметтерді тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.
- Кепілдікке жатпайтын қызмет нәтижелерін бағалау үшін желіден тыс басқа фирманы тарту немесе басқа фирманың кепілдікке жатпайтын қызмет желісінен тыс басқа фирманың қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті көлемде қайта орындауы.

400.31 A4

Фирманың немесе желілік фирманың аудиторлық емес қызметті аудиторлық тапсырма кезеңінің басына дейін немесе қаржылық есептілікпен қамтылған кезеңнің басына дейін көрсетуіне байланысты тәуелсіздік қаупі, егер бұл қызметтің нәтижелері басқа фирма аудиттеген кезеңде пайдаланылса немесе енгізілсе, фирма өз пікірін білдіретін болса, жойылады немесе қолайлы деңгейге дейін төмендейді.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R400. 32

Фирма мұндай тағайындауға дейін фирма немесе желілік фирма қаржылық есептілікке қатысты өзін-өзі тексеру қаупін тудыруы мүмкін аудиторлық емес қызметтерді көрсеткен қоғамдық мүдделі ұйымның аудитторы ретінде тағайындауды қабылдамауы керек, ол бойынша фирма өз пікірін білдіретін жағдайларды қоспағанда:

- (a) Мұндай қызметті ұсыну аудиторлық тапсырма басталғанға дейін тоқтатылады; және
- (b) фирма өзінің тәуелсіздігіне төнетін қауіпті жою үшін шаралар қабылдайды; және
- (c) фирма ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың пікірінше, фирманың тәуелсіздігіне кез келген қауіп жойылды немесе жойылады немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетіледі деп анықтайды.

400.32 A1

Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап осы ұйымның аудитторы болып тағайындалғанға дейін қоғамдық мүдделі ұйымға кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындайтын тәуелсіздікке төнетін кез келген қауіпті жоятын немесе қолайлы деңгейге дейін төмендететін деп бағалауы мүмкін іс-әрекеттерге мыналар жатады:

- Қызмет жұмысының нәтижелері алдыңғы жылғы қаржылық есептіліктің аудиті барысында аудиторлық процедураларға ұшырады.
- Фирма қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби бухгалтерді тапсырманың сапасын тексеру мақсатына сәйкес өзін-өзі бақылау қаупінен зардап шеккен бірінші аудиторлық тапсырманы тексеру үшін тартады.
- Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым желіге кірмейтін басқа фирманы тартады:
 - (i) сенімділікті қамтамасыз етпейтін қызмет нәтижелерін бағалау; немесе
 - (ii) басқа фирма қызметтің нәтижесі үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажет дәрежеде қызметті қайта орындау.

[400.33-400.39 тармақтары әдейі бос қалды]

Басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен қарым-қатынас

400.40 A1 R300.9 және R300.10 тармақтарында басшылық өкілеттіктері берілген тұлғалармен қарым-қатынасқа қатысты талаптар жазылады.

400.40 A2 Кодекс, қолданылатын кәсіби стандарттар, заңдар немесе ережелер талап етілмеген жағдайларда да, фирма мен клиентті басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы қарым-қатынастарға және фирма тәуелсіздікке ақылға қонымды әсер етуі мүмкін басқа мәселелерге қатысты тұрақты қарым-қатынасты ынталандырады. Мұндай байланыс басшылық өкілеттіктері бар тұлғаларға мүмкіндік береді:

- (a) Қауіпті анықтау және бағалау кезінде фирманың шешімдерін қарастыру;
- (b) Қауіптің қалай жойылғанын, соның ішінде сақтық шараларының орындылығын, олар қол жетімді және қолданылуы мүмкін болған кезде қарастыру; және
- (c) Тиісті шараларды қабылдау.

Бұл тәсіл әсіресе қорқыту мен танысу қаупіне қатысты пайдалы болуы мүмкін.

[400.41-400.49 тармақтары әдейі бос қалды]

Желілік фирмалар

400.50 A1 Фирмалары көбінесе кәсіби қызмет көрсету мүмкіндіктерін кеңейту үшін басқа фирмалармен және заңды тұлғалармен үлкен құрылымдар құрады. Бұл үлкен құрылымдар желіні құра ма, жоқ па, нақты фактілер мен жағдайларға байланысты. Бұл фирмалар мен заңды тұлғалардың заңды түрде бөлек және бір-бірінен бөлек екендігіне

байланысты емес.

- R400.51** Желілік фирма желіге кіретін басқа фирмалардың аудиторлық клиенттерінен тәуелсіз болуы тиіс, өйткені бұл бөлік талап етеді.
- 400.51 A1 Желілік фирмаға қолданылатын осы бөлімдегі тәуелсіздік талаптары желілік фирманың анықтамасына сәйкес келетін кез келген ұйымға қолданылады. Кәсіпорынның фирманың анықтамасына сәйкес келуі қажет емес. Мысалы, кеңес беру тәжірибесі немесе кәсіби заңгерлік тәжірибе желілік фирма болуы мүмкін, бірақ фирма емес..
- R400.52** Фирма басқа фирмалар мен заңды тұлғалардың үлкен құрылымымен байланысқан кезде, ол:
- (a) Желі осындай үлкен құрылыммен құрылғанын анықтау үшін кәсіби пікірді қолданады;
 - (b) Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап үлкен құрылымдағы басқа фирмалар мен ұйымдар желі бар болатындай байланысқан деген қорытындыға келе алатынын қарастырады; және
 - (c) Мұндай пікірді барлық осындай үлкен құрылымда дәйекті түрде қолданады.
- R400.53** Желінің фирмалар мен басқа субъектілердің үлкен құрылымымен құрылғанын анықтаған кезде, фирма мұндай үлкен құрылым ынтымақтастыққа бағытталған кезде желі бар деген қорытындыға келуі тиіс және:
- (a) Ол құрылымға кіретін ұйымдар арасында пайда немесе шығындарды бөлуге бағытталған. (Сілтеме: 400.53 A2 тармағы);
 - (b) Құрылымға кіретін кәсіпорындар ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға ие. (Сілтеме: 400.53 A3 тармағы);
 - (c) Құрылымға кіретін бөлімшелер сапаны басқарудың жалпы саясаты мен процедураларын бөліседі. (Сілтеме: 400.53 A4 тармағы);
 - (d) Құрылымға кіретін кәсіпорындар жалпы бизнес стратегиясымен бөліседі. (Сілтеме: 400.53 A5 тармағы);
 - (e) Құрылымға кіретін кәсіпорындар ортақ бренд атауын бөліседі. (Сілтеме: 400.53 A6, 400.53 A7 тармақтары); немесе
 - (f) Құрылымға кіретін ұйымдар кәсіби ресурстардың едәуір бөлігін бөліседі. (Сілтеме: 400.53 A8, 400.53 A9 тармақтары).
- 400.53 A1 R400.53 тармағында сипатталған келісімдерден басқа, желіні құрайтын үлкен құрылым шеңберінде фирмалар мен субъектілер арасында басқа келісімдер болуы мүмкін. Дегенмен, үлкенірек құрылым тек желіні құру үшін қажетті критерийлерге сәйкес келмейтін жұмысты беруді жеңілдетуге бағытталуы мүмкін.

- 400.53 A2 Материалдық емес шығындарды бөлу өздігінен желі құрмайды. Сонымен қатар, Егер шығындарды бөлу тек аудит әдістемелерін, нұсқаулықтарды немесе оқу курстарын әзірлеуге байланысты шығындармен шектелсе, бұл өздігінен желі құруға әкелмейді. Сонымен қатар, қызметтерді бірлесіп ұсыну немесе өнімді әзірлеу үшін фирма мен онымен байланысты емес ұйым арасындағы байланыс өздігінен желі құрмайды. (Сілтеме: R400.53(a) тармағы).
- 400.53 A3 Бірлескен меншікке, бақылауға немесе басқаруға келісімшарт арқылы немесе басқа тәсілдермен қол жеткізуге болады. (Сілтеме: 2-R400.53(b) тармағы).
- 400.53 A4 Сапаны басқарудың жалпы стратегиялары мен процедураларына кеңірек құрылым шеңберінде әзірленген, жүзеге асырылатын және қолданылатын стратегиялар мен процедуралар жатады. (Сілтеме: R400.53(c) тармағы).
- 400.53 A5 Ортақ бизнес стратегиясын ортақ пайдалану құрылымдардың ортақ стратегиялық мақсаттарға қол жеткізуге келісімін білдіреді. Ұйым Желілік фирма болып табылмайды, өйткені ол басқа ұйыммен тек кәсіби қызметтерді ұсыну туралы ұсынысқа бірлесіп жауап беру үшін жұмыс істейді. (Сілтеме: R400.53(d) тармағы).
- 400.53 A6 Жалпы бренд жалпы инициалдарды немесе жалпы атауды қамтиды. Фирма жалпы брендті пайдаланады, егер ол, мысалы, фирманың серіктесі аудиторлық есепке қол қойған кезде, оның бір бөлігі ретінде немесе оның фирмалық атауымен бірге тұрақты брендті қамтыса. (Сілтеме: R400.53(e) тармағы).
- 400.53 A7 Фирма кез-келген желіге жатпаса да және жалпы брендті өзінің фирмалық атауының бөлігі ретінде пайдаланбаса да, егер оның кеңсе тауарлары немесе жарнамалық материалдары фирма фирмалар қауымдастығының мүшесі деп айтса, ол желінің бөлігі болып көрінуі мүмкін. Тиісінше, егер бір немесе басқа компания мұндай мүшелікті қалай сипаттайтынына мұқият болмасаңыз, онда бұл компания кез-келген желіге тиесілі сияқты көрінуі мүмкін. (Сілтеме: R400.53(e) тармағы).
- 400.53 A8 Кәсіби ресурстарға мыналар жатады:
- Фирмаларға тұтынушы деректері, есепшот және уақытты есепке алу сияқты ақпаратпен алмасуға мүмкіндік беретін жалпы жүйелер.
 - Серіктестер және басқа да қызметкерлер.
 - Аудиторлық тапсырмаларды орындау үшін техникалық немесе салалық мәселелер, мәмілелер немесе оқиғалар бойынша кеңес беретін техникалық бөлімдер.
 - Аудит әдістемесі немесе аудит бойынша нұсқаулық.
 - Оқу курстары мен жабдықтар. (Сілтеме: R400.53(f) тармағы).
- 400.53 A9 Бірлескен кәсіби ресурстар маңызды ма, жоқ па екендігіне байланысты. Мысалы:

- Жалпы ресурстар жалпы аудит әдістемесімен немесе аудиторлық нұсқаулықтармен шектелуі мүмкін, персоналмен, клиенттермен немесе нарық туралы ақпаратпен алмасусыз. Мұндай жағдайларда ресурстарды бөлісудің маңызды болуы екіталай. Бұл бірлескен оқу әрекеттеріне де қатысты.
- Ресурстарды бөлісу персоналмен немесе ақпаратпен алмасуды қамтуы мүмкін, мысалы, персонал резервтен тартылған кезде немесе үлкен құрылым шеңберінде олар ұстануға міндетті қатысушы кәсіпорындарға техникалық нұсқаулар беру үшін жалпы техникалық бөлім құрылған кезде. Мұндай жағдайларда ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап ресурстарды бөлісу маңызды деген қорытындыға келуі ықтимал. (Сілтеме: R400.53(f) тармағы).

R400. 54

Егер фирма немесе желі өз тәжірибесінің құрамдас бөлігін сатса және компонент шектеулі уақыт ішінде фирма немесе желі атауының барлығын немесе бір бөлігін пайдалануды жалғастырса, тиісті ұйымдар өздерін сыртқы тараптарға таныстыру арқылы желі фирмалары емес екенін қалай ашу тиістігін анықтауы тиіс.

400.54 A1

Тәжірибенің белгілі бір компонентін сату туралы келісімде шектеулі уақыт ішінде сатылатын компонент фирмамен немесе желімен байланысты болмаса да, фирманың немесе желінің барлық атауын немесе олардың бір бөлігін пайдалануды жалғастыра алады деп қарастырылуы мүмкін. Мұндай жағдайларда, екі формация да жалпы атаумен әрекет етуі мүмкін болса да, фактілер олардың ынтымақтастыққа бағытталған үлкен құрылымға жатпайтындығында. Сондықтан бұл екі құрылым желілік фирм болып табылмайды.

[400.55-400.59 тармақтары әдейі бос қалды]**Аудит және шолу бойынша тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздікті растайтын жалпы құжаттама****R400. 60**

Фирма осы бөлімнің сақталуына қатысты қорытындыларды және осы тұжырымдарды растайтын кез келген тиісті талқылаулардың мазмұнын құжаттауы тиіс. Атап айтқанда:

- Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде фирма қауіптің сипатын және қабылданған немесе қолданылатын сақтық шараларын құжаттауы тиіс; және
- Қауіп мұқият талдауды қажет еткенде және фирма қауіп қазірдің өзінде қолайлы деңгейде деген қорытындыға келгенде, фирма қауіптің сипатын және мұндай тұжырымның негіздемесін құжаттауы тиіс.

400.60 A1

Құжаттамасында осы бөлімнің сақталуына қатысты қорытындыларды қалыптастыру кезінде фирманың пайымдауларының дәлелдері бар. Алайда, құжаттаманың болмауы фирманың белгілі бір мәселені қарастырғанын немесе фирманың тәуелсіз екендігін анықтамайды.

[400.61-400.69 тармақтары әдейі бос қалды]**Қосылу және бірігу***Клиенттердің бірігуі қауіп төндірген кезде*

400.70 A1 Ұйым бірігу немесе сатып алу нәтижесінде аудиторлық клиенттің байланысты тарапы бола алады. Тәуелсіздік қауіпі, демек, фирманың аудиторлық тапсырманы орындауды жалғастыру қабілеті фирма немесе желілік фирма мен осындай байланысты ұйым арасындағы бұрынғы немесе қазіргі мүдделерден немесе қатынастардан туындауы мүмкін.

R400.71 400.70 A1 тармағында жазылған мән-жайлар кезінде,

(a) Фирма қауіпті жою үшін жасалған кез-келген әрекетті ескере отырып, оның тәуелсіздігіне әсер етуі мүмкін, демек, бірігу немесе сатып алу күшіне енген күннен кейін аудиторлық тапсырманы жалғастыру қабілетіне әсер ететін байланысты ұйыммен бұрынғы және қазіргі мүдделер мен қатынастарды сәйкестендіруі, бағалауы тиіс; және

(b) R400.72 тармағына сәйкес фирма бірігу немесе бірігу күшіне енген күнге дейін Кодексте рұқсат етілмеген кез келген мүдделерді немесе қатынастарды тоқтату үшін шаралар қабылдауы тиіс.

R400.72 R400. 71(b) тармағынан ерекшелік ретінде, егер қызығушылық немесе қатынастар бірігу немесе бірігу күшіне енген күнге дейін ақылға қонымды түрде тоқтатыла алмаса, фирма:

(a) Мүдделер немесе қатынастар тудыратын қауіпті бағалауы; және

(b) Басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен қызығушылық немесе қарым-қатынастың күшіне ену күніне дейін ақылға қонымды түрде тоқтатылмау себептерін және қауіп деңгейін бағалауды талқылауы тиіс.

400.72 A1 Кейбір жағдайларда біріктіру немесе бірігу күшіне ену күніне қауіп төндіретін мүддені немесе қатынастарды тоқтату мүмкін болмауы мүмкін. Бұл фирманың байланысты ұйымға сақтандырумен байланысты емес қызметтерді көрсетуіне байланысты болуы мүмкін, оны ұйым белгіленген күнге дейін ұйымдасқан түрде басқа жеткізушіге ауыса алмайды.

400.72 A2 Ақылға қонымды түрде тоқтатуға болмайтын мүдделер мен қатынастар болған кезде қосылу мен бірігу қауіпі деңгейін бағалауда маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қызығушылықтың немесе қарым-қатынастың сипаты мен маңыздылығы.

- Байланысты субъектілер арасындағы қатынастардың сипаты мен маңыздылығы (мысалы, байланысты ұйым еншілес немесе аналық).
- Қызығушылық немесе қарым-қатынас ақылға қонымды түрде тоқтатылуы мүмкін уақыт кезеңі.

R400.73

Егер R400.72(b) тармағында айтылғандарды талқылағаннан кейін басқаруға жауапты тұлғалар фирмадан аудитор ретінде жұмысын жалғастыруды сұраса, фирма мына жағдайларда:

- (a) Қызығушылық немесе қарым-қатынас ең қысқа мерзімде, бірақ бірігу немесе қосып алу күшіне енген күннен кейін алты айдан кешіктірілмей тоқтатылса;
- (b) Осындай мүддесі немесе қарым-қатынастары бар, оның ішінде 600-тарауда және оның кіші бөлімдерімен рұқсат етілмеген аудиторлық емес қызметтер көрсету нәтижесінде туындаған кез келген тұлға аудит жөніндегі топтың мүшесі немесе аудиторлық тапсырманың сапасын тексеруге тексеруге жауапты тұлға болмаса; және
- (c) Өтпелі шаралар, егер бар болса, қолданылады және басқаруға жауапты тұлғалармен талқыланса орындай алады.

400.73 A1

Осындай өтпелі шаралардың мысалдары:

- Кәсіби бухгалтердің жағдайға байланысты аудиторлық немесе аудиторлық емес жұмыстарды тексеруі.
- Тапсырманың орындалу сапасын тексеру мақсатына сәйкес тексеру жүргізу үшін қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирманың қызметкері болып табылмайтын кәсіби бухгалтерді тарту.
- Аудиторлық қызметтің нәтижелерін бағалау үшін басқа фирманы тарту немесе аудиторлық емес қызметті басқа фирманың осы қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті көлемде қайта орындау.

R400.74

Фирма бірігу немесе сатып алу күшіне енгенге дейін аудиторлық жұмыстың едәуір көлемін аяқтай алады және қысқа уақыт ішінде қалған аудиторлық процедураларды аяқтай алады. Мұндай жағдайларда, егер басқаруға жауапты тұлғалар фирмадан 400.70 A1 тармағында көрсетілген мүдделер мен қатынастарды жалғастыра отырып, аудитті аяқтауды сұраса, фирма:

- (a) Қауіп деңгейін бағаласа және нәтижелерді жауапты тұлғалармен талқыланған;
- (b) R400.73 (b) - (c) тармағының талаптарын ұстанған; және
- (c) Аудиторлық қорытынды берілген күннен кешіктірмей аудитор болуды тоқтатқан жағдайларда орындауы тиіс.

Егер объективтілікке қауіп төнсе

R400.75 R400.71 - R400.74 тармақтарының барлық талаптары орындалуы мүмкін болса да, фирма 400.70 А1 - тармағында көрсетілген жағдайлар объективтілікке қауіп төндіруі үшін жойылмайтын қауіп тудыратынын анықтауы тиіс. Олай болса, фирма аудитор болуды тоқтатады.

Құжаттама

R400.76 Мыналарды құжаттауы тиіс:

- (a) 400.70 А1-тармағында көрсетілген, бірігу немесе бірігу күшіне ену күніне дейін тоқтатылмайтын кез келген мүдделер немесе қатынастар және олардың тоқтатылмау себептері;
- (b) Қолданылған өтпелі шаралар;
- (c) Басшылық өкілеттіктері берілген тұлғалармен талқылау нәтижелері; және
- (d) Бұрынғы және қазіргі мүдделер мен қатынастардың объективтілікке қауіп төндіретін қауіп төндірмейтін себептері.

[400.77-400.79 тармақтары әдейі бос қалды.]

Аудит және шолу бойынша тапсырмаларды орындау кезінде тәуелсіздік туралы ережені бұзу

Фирма бұзушылықты анықтаған кезде

R400. 80 Егер фирма осы бөлімнің талаптың бұзылуы орын алды деген қорытындыға келсе, фирма:

- (a) Бұзуға әкелген қызығушылықты немесе қарым-қатынасты тоқтату, тоқтату немесе жою және бұзушылықтың салдарын жояды;
- (b) Бұзушылыққа қандай да бір заңнамалық немесе нормативтік талаптар қолданылатынын қарастырыңыз, егер солай болса, онда:
 - (i) Осы талаптарды орындау; және
 - (ii) Егер мұндай хабарлама әдеттегі тәжірибе болса немесе тиісті юрисдикцияда күтілсе, бұзушылық туралы кәсіби, реттеуші немесе қадағалау органына хабарлауды қарастыру;
- (c) Өзінің саясаты мен процедураларына сәйкес бұзушылық туралы дереу хабарласу;

- (i) Өзара әрекеттесу бойынша серіктес;
- (ii) Тәуелсіздік талаптарының сақталуына жедел жауапты тұлға;
- (iii) Фирманың және қажет болған жағдайда желінің басқа тиісті қызметкерлері; және
- (iv) Тиісті іс-қимыл жасауы қажет 4А-бөлімде баяндалған тәуелсіздік туралы талаптарға жататын тұлғалар;
- (d) Бұзушылықтың маңыздылығын және оның фирманың объективтілігіне және аудиторлық есепті дайындау қабілетіне әсерін бағалау; және
- (e) Бұзушылықтың маңыздылығына байланысты мыналарды анықтау:
 - (i) Аудиторлық тапсырманы тоқтату тиіс пе; немесе
 - (ii) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятын әрекеттер жасауға бола ма және мұндай әрекеттер жасалуы мүмкін бе және олар осы жағдайларда орынды ма.

Осы шешімді қабылдаған кезде фирма кәсіби пайымдауды қолдануы тиіс және ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тараптың фирманың объективтілігіне қауіп төнеді, сондықтан фирма аудиторлық есеп шығара алмайды деген қорытындыға келу ықтималдығын ескеруі тиіс.

400.80 A1

Фирмада тәуелсіздік талаптарын ескере отырып әзірленген сапа менеджменті жүйесінің болуына қарамастан, осы бөлімнің қандай да бір ережесін бұзу орын алуы мүмкін. Бұзушылыққа байланысты аудиторлық тапсырманы тоқтату қажет болуы мүмкін.

400.80 A2

Бұзушылықтың маңыздылығы мен компанияның объективтілігіне әсері және оның аудиторлық қорытынды беру қабілеті келесі факторларға байланысты болады:

- Бұзушылықтың сипаты мен ұзақтығы.
- Ағымдағы аудиторлық тапсырмаға қатысты кез келген алдыңғы бұзушылықтардың саны мен сипаты.
- Аудиторлық топ мүшесі бұзушылыққа әкелген қызығушылық немесе қарым-қатынас туралы білді ме.
- Құқық бұзушылықты жасаған тұлға аудиторлық топтың мүшесі немесе тәуелсіздік талаптары қойылған басқа тұлға болып табыла ма, жоқ па.

- Егер бұзушылық аудиторлық топ мүшесіне қатысты болса, сол тұлғаның рөлін көрсету.
- Егер бұзушылық кәсіби қызмет көрсетуден туындаған болса, онда бұл қызметтің бухгалтерлік жазбаларға немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға әсері, егер болған болса.
- Жеке қызығушылық дәрежесі, үгіт-насихат, қорқыту немесе бұзушылықтан туындаған басқа да қауіп.

400.80 А3

Бұзушылықтың маңыздылығына байланысты фирма бұзушылықты қанағаттанарлық түрде жою үшін қарастыруы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Тиісті тұлғаны аудиторлық топтың құрамынан шығару.
- Зардап шеккен аудиторлық жұмысты қосымша тексеру үшін немесе осы жұмысты қажетті көлемде қайта орындау үшін әртүрлі тұлғаларды пайдалану.
- Аудит клиентіне тиісті аудиторлық жұмысты тексеру және қайта орындау үшін, қажеттілігіне қарай басқа фирманы тартуға кеңес беру.
- Егер бұзушылық бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікте көрсетілген сомаға әсер ететін кепілдік бермейтін қызметке қатысты болса, кепілдік бермейтін қызметтің нәтижелерін бағалау үшін басқа фирманы тарту немесе басқа фирманың кепілдік бермейтін қызметті басқа фирманың жауапкершілікті қабылдауы үшін қажетті көлемде қайта орындауы қызмет көрсету.

R400.81

Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін әрекет етудің мүмкін еместігін анықтаса, фирма басшылық өкілеттігі бар тұлғаларға мүмкіндігінше тезірек хабарлауы және кез келген қолданыстағы құқықтық немесе нормативтік талаптарға сәйкес аудиторлық тапсырманы тоқтату үшін қажетті шараларды қабылдауы тиіс. Келісімшартты бұзуға заңдармен немесе ережелермен рұқсат етілмеген жағдайларда фирма есеп беруге немесе ақпаратты ашуға қойылатын кез келген талаптарды сақтауы тиіс.

R400. 82

Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін шаралар қабылдануы мүмкін екенін анықтаса, фирма оны басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен талқылауы тиіс:

- (a) Бұзушылықтың маңыздылығы, оның сипаты мен ұзақтығын қоса алғанда;
- (b) Бұзушылық қалай болды және ол қалай анықталды;
- (c) Ұсынылған немесе қабылданған әрекет және неге бұл әрекет бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жояды және фирмаға аудиторлық есеп шығаруға мүмкіндік береді;

- (d) Компанияның кәсіби пікірі бойынша объективтілікке қауіп төнген жоқ деген тұжырым және осы тұжырымның негіздемесі; және
- (e) Әрі қарай бұзылу қаупін азайту немесе болдырмау үшін фирма ұсынған немесе қабылдаған кез келген қтұлғалар.

Егер басшылық өкілеттігі бар тұлғалар азырақ бұзушылықтар туралы хабарлаудың балама мерзімдерін көрсетпесе, осындай талқылау мүмкіндігінше тезірек өтуі тиіс.

Бұзушылықтар туралы ақпаратты басшылық өкілеттіктері берілген тұлғалардың назарына жеткізу

400.83 A1 R300.9 және R300.10 тармақтарында басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен қарым-қатынасқа қойылатын талаптар көрсетілген.

R400.84 Бұзушылықтарға қатысты фирма корпоративтік басқаруға жауапты тұлғаларға жазбаша түрде хабарлауы керек:

- (a) R400.82 тармағына сәйкес талқыланатын барлық мәселелер және бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін қабылдануы немесе қабылдануы мүмкін екендігі туралы басшылық өкілеттігі бар тұлғалардың келісімін алу; және
- (b) Сипаттамасы:
 - (i) Фирманың бұзушылыққа қатысты саясаты мен процедуралары оның тәуелсіздігін сақтауға ақылға қонымды сенімділігін қамтамасыз ету үшін жасалған; және
 - (ii) Фирма одан әрі бұзылу қаупін азайту немесе болдырмау үшін жасаған немесе ұсынған кез келген қтұлғалар.

R400.85 Егер басшылық өкілеттігі бар тұлғалар R400.80(e)(ii) тармағына сәйкес фирма ұсынған іс-әрекет бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жоятындығымен келіспесе, фирма R400.81 тармағына сәйкес аудиторлық тапсырманы тоқтату үшін қажетті шараларды қабылдауы тиіс.

Алдыңғы аудиторлық есеп жарияланғанға дейін орын алған бұзушылықтар

R400.86 Егер бұзушылық алдыңғы аудиторлық қорытынды шыққанға дейін орын алса, фирма бұзушылықтың маңыздылығын және оның фирманың объективтілігіне және оның ағымдағы кезеңде аудиторлық есепті жариялау қабілетіне әсерін бағалау кезінде 4А бөлігінің ережелерін сақтауы тиіс.

R400.87 Фирма:

- (a) Бұзушылықтың, егер болған болса, фирманың бұрын жарияланған кез келген аудиторлық есептерге қатысты объективтілігіне және осындай аудиторлық есептерді кері қайтарып алу мүмкіндігіне әсерін қарастыруы; және

- (b) Бұл мәселені басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен талқылауы тиіс.

Құжаттама

R400.88

R400.80 - R400.87 тармақтың талаптарын орындау кезінде фирма мыналарды құжаттауы тиіс:

- (a) Алшақтығы;
- (b) Қабылданған әрекеттерді;
- (c) Қабылданған негізгі шешімдерді;
- (d) Басшылық өкілеттігі бар тұлғалармен талқыланатын барлық мәселелерді; және
- (e) Кәсіби немесе реттеуші органмен немесе қадағалау органымен кез-келген талқылауды.

R400.89

Егер компания аудиторлық тапсырманы орындауды жалғастырса, ол құжаттауы тиіс:

- (a) Фирманың кәсіби пікірі бойынша объективтілік бұзылмаған деген қорытынды; және
- (b) Неліктен қабылданған шаралар компанияның аудиторлық есеп шығаруы үшін бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлықтай жойды деген негіздеме.

410-ТАРАУ**АЛЫМДАР****Кіріспе**

- 410.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді ұстануға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 410.2 330-тарауда сыйақының және сыйақының басқа түрлерінің деңгейі мен сипаты бір немесе бірнеше іргелі қағидаттарды сақтау тұрғысынан өз мүдделеріне қауіп төндіруі мүмкін жағдайларда тұжырымдамалық негіздерді қолдануға қатысты қолданбалы сипаттағы материал баяндалады. Осы бөлімде аудит жүргізетін клиенттерден ақы алу нәтижесінде туындайтын тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысы бар нақты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады..

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 410.3 A1 Кәсіби қызметтер үшін сыйақы әдетте аудиторлық клиентпен келісіледі және оларға төленеді, бұл тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тәжірибені қаржылық есептіліктің болжамды пайдаланушылары жалпы мойындайды және қабылдайды.
- 410.3 A2 Егер аудиттің клиенті қоғамдық мүдделі ұйым болса, мүдделі тараптар фирманың тәуелсіздігіне жоғары талаптар қояды. Ашықтық басқаруға жауапты тұлғалардың және мүдделі тараптардың кең ауқымының пікірлері мен шешімдері туралы жақсырақ хабардар етуге ықпал етуі мүмкін болғандықтан, бұл бөлім басқаруға жауапты тұлғалар үшін және жалпы мүдделі тараптар үшін қоғамдық мүдделі ұйымдар болып табылатын аудит клиенттері үшін сыйақы туралы ақпаратты ашуды көздейді.
- 410.3 A3 Осы бөлімнің мақсаттары үшін ревизорлардың гонорарлары аудит жүргізгені немесе қаржылық ведомостарды тексергені үшін алымдарды немесе сыйақының басқа да түрлерін қамтиды. Қаржылық ведомостарды тексеру үшін төлем туралы сөз болғанда, ол арнайы қаржылық ведомостарды тексеру немесе қаржылық ведомостарды тексеру үшін төлемді қамтымайды. (Сілтеме: R410.23(a),410.25 A1 және R410. 31(a) тармақтар)

Аудит клиенті төлейтін алым

- 410.4 A1 Алым аудит клиентімен келісіліп, оларға төленген кезде, бұл жеке қызығушылыққа қауіп төндіреді және тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 410.4 A2 Тұжырымдамалық шеңберді қолдану фирмадан немесе желілік фирмадан аудитке немесе аудиторлық клиент үшін кез-келген басқа қатысуға келісуді талап етеді, фирма клиентке ұсынылған төлемдер тудыратын

тәуелсіздік қатерлерінің қолайлы екендігін анықтайды. тұжырымдамалық шеңберді қолдану сонымен қатар тексеру кезеңінде фактілер мен жағдайлар өзгерген кезде компаниядан осындай қауіптерді қайта бағалауды талап етеді.

410.4 A3

Аудит жүргізетін клиент аудит қызметтеріне немесе кез келген басқа қызметтерге ақы төлейтін жағдайларда туындайтын қауіптер деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:

- Роялти мөлшері және фирманың коммерциялық және нарықтық басымдықтарын ескере отырып, олардың қажетті ресурстарды есепке алу дәрежесі
- Аудиторлық төлемдер мен аудиторлық емес қызметтер үшін төлемдердің кез-келген байланысы және екі элементтің салыстырмалы мөлшері.
- Қызмет ақысының мөлшері мен оның нәтижелері арасындағы қандай да бір тәуелділік дәрежесі.
- Фирма немесе желілік фирма ұсынатын қызметтерге ақы төленеді ме.
- Фирма немесе желілік фирма ұсынуы керек қызметтер үшін төлем мөлшері.
- Фирманың операциялық құрылымы мен өтемақы механизмдері және желілік фирмалар.
- Клиентті фирмаға, желілік фирмаға, серіктеске немесе кеңсеге жіберетін клиенттің немесе үшінші тараптың мәні.
- Клиенттің сипаты, мысалы, клиент қоғамдық мүдделердің субъектісі болып табылады ма.
- Клиенттің тексеруге байланысты емес қызметтер көрсетілетін тиісті бөлімшелермен байланысы, мысалы, тиісті бөлімше байланысты болған жағдайларда.
- Басқарма мәселелеріне жауапты тұлғаларды тексерушілерді тағайындауға және сыйақы мөлшерін келісуге тарту, сондай-ақ олар мен клиенттер басшылығының тексеру сапасына және сыйақының жалпы деңгейіне айқын назар аударуы.
- Жинау деңгейін реттеуші орган сияқты тәуелсіз үшінші тарап белгілей ме, жоқ па.
- Фирманың аудиторлық жұмысының сапасы байланысты ма тәуелсіз үшінші тарапқа шолу, мысалы, қадағалау органы.

410.4 A4

120.15 A3 тармағында сипатталған шарттар, саясат және процедуралар (атап айтқанда, IAASB шығарған сапа менеджменті стандарттарына сәйкес фирма әзірлеген және енгізген сапа менеджменті жүйесі) тәуелсіздік қаупінің қолайлы деңгейде екендігін бағалауға да әсер етуі мүмкін.

410.4 A5 Төменде келтірілген талаптар мен оларды қолдануға арналған материалдар қауіптердің қолайлы екендігін анықтау кезінде қосымша бағалауды қажет етуі мүмкін жағдайларды анықтайды. Осы жағдайларға байланысты қолдануға қатысты материалдарда қауіптерді бағалауға қатысты болуы мүмкін қосымша факторлардың мысалдары келтірілген..

Аудит үшін алым мөлшері

410.5 A1 Аудиторлық немесе басқа қызметтер үшін аудитордың клиентінен алынатын роялти мөлшерін анықтау фирманың осы нақты қатысуға қатысты фактілер мен жағдайларды, соның ішінде техникалық және кәсіби стандарттардың талаптарын ескере отырып, іскерлік шешімі болып табылады.

410.5 A2 Аудит клиенті төлеген аудиторлық алым мөлшерінде туындайтын жеке қызығушылық пен қорқыту қаупін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Фирманың аудит үшін төлемнің коммерциялық негіздемесі.
- Аудит үшін төлемді төмендету мақсатында клиент тарапынан орынсыз қысым көрсетілді ме, жоқ па.

410.5 A3 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Тапсырманың көлемі мен күрделілігін ескере отырып, ұсынылатын сыйақының негізділігін бағалау үшін аудиторлық тапсырмаға қатыспайтын тиісті сарапшыны тарту.
- Орындалған жұмысты тексеру үшін аудиторлық тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушіні тарту.

Аудит клиент ұсынатын басқа қызметтердің әсері

R410.6 R410.7 тармағының ережелерін ескере отырып, фирма клиент-аудиторға аудиторлық қызмет көрсетудің аудиторлық фирманың немесе желілік фирманың роялтиіне әсер етуіне жол бермеуі керек.

410.6 A1 Аудит ақысы, әдетте, 410.23 A1 тармағында көрсетілгендер сияқты факторлардың жиынтығымен анықталады. Алайда, аудит клиентіне басқа қызметтерді ұсыну аудиторлық төлемді анықтауда тиісті мәселе емес.

R410.7 R410.6-тармақтан алып тастау тәртібімен, аудит үшін роялти сомасын анықтау кезінде фирма клиенттің аудитінен басқа қызметтерді ұсыну нәтижесінде жинақталған тәжірибенің арқасында қол жеткізілген қаражаттың үнемделуін назарға ала алады..

Шартты алымдар

- 410.8 A1 Шартты комиссиялар мәміленің нәтижелерін немесе көрсетілген қызметтердің нәтижелерін ескере отырып, алдын ала белгіленген негізде есептелетін комиссияларды білдіреді. Делдал арқылы алынатын шартты алым жанама шартты алымның мысалы болып табылады. Бұл бөлімде, егер сот немесе басқа мемлекеттік орган белгілесе, алым шартты болып саналмайды.
- R410.9** Фирма аудиторлық тапсырма үшін тікелей немесе жанама түрде шартты сыйақы алмауы тиіс
- R410.10** Фирма немесе желілік фирма клиентке аудит бойынша ұсынылатын сенімділікке жатпайтын қызмет үшін шартты сыйақыны тікелей немесе жанама түрде алмауы тиіс, егер:
- (a) Сыйақыны қаржылық есептілік туралы пікір білдіретін фирма алады, ал сыйақы маңызды немесе сол фирма үшін маңызды болады деп күтілуде;
 - (b) Сыйақыны аудиттің көп бөлігіне қатысатын желілік фирма алады, ал сыйақы маңызды немесе сол фирма үшін маңызды болады деп күтілуде; немесе
 - (c) Кепілдік бермейтін қызметтің нәтижесі, демек, сыйақы мөлшері болашақта немесе қазіргі уақытта қаржылық есептіліктегі елеулі соманың аудитіне қатысты қабылданған шешімге байланысты.
- 410.10 A1 R410.9 және R410.10 тармақтары фирмаға немесе желілік фирмаға аудит клиентімен белгілі бір шартты сыйақы келісімдерін жасауға тыйым салады. Аудит клиентіне кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде шартты сыйақы туралы келісім алынып тасталмаса да, бұл жеке мүдделілік қаупінің деңгейіне әсер етуі мүмкін.
- 410.10 A2 Осындай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Комиссиялардың мүмкін болатын сомаларының ауқымы.
 - Шартты жинау тәуелді болатын нәтижені тиісті орган анықтайды ма.
 - Болжалды пайдаланушыларға фирма орындайтын жұмыс және сыйақы негізі туралы ақпаратты ашу.
 - Қызметтің сипаты.
 - Оқиғаның немесе операцияның қаржылық есептілікке әсері.
- 410.10 A3 Осындай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Орындалған жұмысты тексеру үшін кепілдіктермен байланысты емес қызметті орындауға қатысы жоқ тиісті тексерушінің болуы.
 - Сыйақы негізінде клиентпен алдын ала жазбаша келісім алу.

Сыйақының жалпы сомасы - аудит үшін сыйақының жалпы көлеміндегі

тексеруге байланысты емес қызметтер үшін сыйақы үлесі

- 410.11 A1 Аудитті жүзеге асыратын клиенттен фирма немесе желілік фирмалар алатын төлемнің едәуір бөлігі клиенттерге аудиттен басқа басқа қызметтерді ұсыну арқылы құрылған кезде өз мүдделеріне қауіп төндіруі мүмкін; аудиторлық қызметтердің немесе басқа қызметтердің ықтимал жоғалуы туралы алаңдаушылыққа байланысты. Мұндай жағдайлар қорқыту қауіпін тудыруы мүмкін. Фирма немесе желілік фирма аудитордың тәуелсіздігіне қауіп төндіруі мүмкін аудиторлық емес қатынастарға назар аударады деген пікірді ескеру керектігін айта кеткен жөн.
- 410.11 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Аудиттен басқа қызметтерге ақы төлеудің аудиторлық төлемге қатынасы.
 - Аудиттен басқа қызметтер үшін төлемнің айтарлықтай үлесі болған уақыт кезеңі.
 - Аудиттен басқа қызметтердің сипаты, көлемі және мақсаттары, соның ішінде:
 - Олар қайталанатын қызметтер ме?
 - Заң немесе ереже фирма орындауы тиіс қызметтерді белгілей ме.
- 410.11 A3 Мұндай жеке қызығушылық немесе қорқыту қауіпін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Аудит бойынша тиісті жұмысты тексеру үшін аудитке немесе аудиттен басқа қызметке қатыспаған тиісті тексерушінің болуы.
 - Аудит клиентке ұсынылатын аудитке байланысты емес қызметтер көлемін қысқарту.

Алымдардың жалпы сомасы - мерзімі өткен алымдар

- 410.12 A1 Аудиторлық тапсырманы орындау кезеңінде аудиттен басқа аудит немесе қызметтер үшін аудит клиенті төлейтін төлемдердің кешіктірілуі жеке қызығушылық қауіпінің деңгейіне әсер етуі мүмкін.
- 410.12 A2 Әдетте, аудиторлық есеп жарияланғанға дейін фирма мұндай төлемдерді төлейді деп күтілуде
- 410.12 A3 Жеке мүдделерге осындай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Фирма үшін кешіктірілген төлемдердің мәні.
 - Кешіктірілген төлемдердің ұзақтығы.
 - Фирманың аудит клиентінің мерзімі өткен төлемдерді төлеуге қабілеттілігі мен дайындығын бағалауы

410.12 A4 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Мерзімі өткен алымдарды ішінара төлеу.
- Аудит бойынша жұмысты тексеру үшін аудиторлық тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушіні тарту.

R410.13 Клиенттің аудиторлық төлемдерінің едәуір бөлігі ұзақ уақыт бойы төленбеген кезде, фирма анықтауы тиіс:

- (a) Мерзімі өткен төлемдер клиентке қарыз беруге тең бола ала ма, бұл жағдайда 511-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады; және
- (b) Фирманы қайта тағайындау немесе аудиторлық тапсырманы жалғастыру орынды ма.

Жалпы төлемдер-төлемдерге тәуелділік

Аудиттің барлық клиенттері

410.14 A1 Аудиторлық қорытындыны білдіретін фирма аудиторлық клиенттен алатын комиссиялардың жалпы сомасы сол фирманың жалпы төлемдерінің едәуір бөлігін құраған кезде, сонымен қатар ықтимал шығынға байланысты және осыған байланысты алаңдаушылық туғызған кезде, аудиторлық және басқа да қызметтер үшін төлемдер өз мүдделерінен туындайтын қауіп деңгейіне әсер етеді және қорқыту қаупін тудырады..

410.14 A2 Фирманың жалпы төлемдерін есептеу кезінде фирма алдыңғы қаржы жылындағы қаржылық ақпаратты қолдана алады және қажет болған жағдайда осы ақпарат негізінде үлесті бағалай алады.

410.14 A3 Мұндай жеке қызығушылық пен қорқыту қаупін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Компанияның операциялық құрылымы.
- Фирма өз қызметін аудиторлық клиентке тәуелділікті төмендететіндей етіп әртараптандырылады деп күтіледі ме?

410.14 A4 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Компанияның қызметкері болып табылмайтын тиісті тексерушінің аудиторлық жұмысын тексеру.
- Аудит клиентке ұсынылатын аудитке байланысты емес қызметтер көлемін қысқарту.
- Клиенттерге тәуелділікті азайту үшін фирманың клиенттік базасын ұлғайту.
- Басқа клиенттерге көрсетілетін қызметтер көлемін ұлғайту.

КОДЕКС

- 410.14 A5 Жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі - фирманың аудиторлық клиенттен алған төлемдері бір серіктестің немесе фирманың бір кеңсесінің кірісінің едәуір бөлігін құраған кезде пайда болады.
- 410.14 A6 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Аудиторлық клиенттің серіктес немесе кеңсе үшін сапалық және сандық маңыздылығы.
 - Кеңседегі серіктестің немесе серіктестердің өтемақы мөлшері клиенттен алынатын төлемдерге байланысты.
- 410.14 A7 Мұндай жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Аудит бойынша жұмысты тексеру үшін аудиторлық тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушіні тарту.
 - Серіктестің сыйақысы клиенттен алынатын алымдарға айтарлықтай тәуелді болмауын қамтамасыз ету.
 - Клиент-аудиторға серіктес немесе кеңсе ұсынатын аудиттен басқа қызметтер көлемін қысқарту.
 - Клиенттерге тәуелділікті азайту үшін серіктестің немесе кеңсенің клиенттік базасын ұлғайту.
 - Серіктес немесе кеңсе басқа клиенттерге көрсететін қызмет көлемін ұлғайту.

Қоғамдық мүдделені білдірмейдін аудит клиенттері

- R410.15** Егер бес жыл қатарынан әрбір жыл ішінде қоғамдық мүдделерді білдіретін субъект болып табылмайтын аудиторлық клиент төлейтін сыйақының жалпы сомасы фирма алатын сыйақының жалпы сомасының 30% - дан астамын білдірсе немесе білдіруі мүмкін болса, фирма төмендегі әрекеттердің бірі туындайтын қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендетуге кепілдік бере алатынын және егер солай болса, ол:
- (a) Бесінші жылдағы қаржылық ведомостар бойынша аудиторлық қорытынды шығарылғанға дейін қаржылық ведомостар бойынша өз пікірін білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби бухгалтердің болуы, бесінші жылдағы аудиторлық жұмысқа шолу жасауды; немесе
 - (b) Бесінші жылдағы қаржылық ведомостар бойынша аудиторлардың қорытындысы шығарылғаннан кейін және алтыншы жылдағы қаржылық ведомостар бойынша аудиторлық қорытынды шығарылғанға дейін қаржылық ведомостар бойынша қорытынды білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби бухгалтердің немесе бесінші жылдағы аудиторлық жұмысқа шолу жүргізетін кәсіби органның болуын қолдана алатынын анықтайды.

- R410.16** Егер R410.15 тармағында көрсетілген төлемдердің жалпы сомасы әлі де

КОДЕКС

30%-дан асатын болса, фирма жыл сайын тиісті жылы қолданылған R410.15 тармағында көрсетілген әрекеттердің кез келгені фирманың клиенттен алған жалпы төлемінен туындайтын қауіптерді жоюға кепілдік бере алатынын және егер солай, оны қолдану.

R410.17

Клиенттің қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін екі немесе одан да көп фирма тартылған кезде, басқа фирманың аудитке қатысуы жыл сайын R410.15(a) тармағында көрсетілген әрекетке баламалы әрекет ретінде қарастырылуы мүмкін, егер:

- (a) R410.15-тармағында қарастырылған жағдайлар аудиторлық пікір білдіретін фирмалардың біріне ғана қатысты; және
- (b) Әрбір фирма аудиторлық қорытынды үшін толық жеке жауапкершілікті өз мойнына алу үшін жеткілікті жұмыс істейді.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R410.18

Егер екі жыл қатарынан әрқайсысының ішінде жұртшылықтың мүддесін білдіретін клиент-аудитор төлейтін сыйақының жалпы мөлшері фирма алатын сыйақының жалпы сомасының 15% - дан астамын білдірсе немесе барлық ықтималдығы бойынша ұсынса, онда фирма тексеру жүргізудің екінші жылындағы қаржылық ведомостар бойынша аудиторлық қорытынды шығарылғанға дейін оның болып табылатынын айқындайды фирманың мүшесі болып табылмайтын және қаржылық ведомостар бойынша өз пікірін білдіретін кәсіби бухгалтердің келісімшарттардың сапасы ("айналымға енгізудің алдындағы қайта қарау"), қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендетуге және егер солай болса, оны қолдануға кепілдік бере алады.

R410.19

Клиенттің қаржылық есептілігіне аудит жүргізу үшін екі немесе одан да көп фирма тартылған кезде, басқа фирманың аудитке қатысуы жыл сайын R410.18 тармағында көрсетілген әрекетке баламалы әрекет ретінде қарастырылуы мүмкін, егер:

- (a) R410.18 тармағында қарастырылған жағдайлар аудиторлық фирмалардың біріне ғана қатысты; және
- (b) Әрбір фирма аудиторлық қорытынды үшін толық жеке жауапкершілікті өз мойнына алу үшін жеткілікті жұмыс істейді.

R410.20

R410.21-тармағын ескере отырып, егер R410.18 тармағында сипатталған жағдайлар бес жыл қатарынан жалғаса берсе, фирма бесінші жылға аудиторлық қорытынды шығарғаннан кейін аудитор болуды тоқтатады.

R410.21

R410.20-тармағынан ерекшелік ретінде фирма бес жыл қатарынан аудитор қызметін жалғастыра алады, егер бұл үшін қоғамдық мүдделерді ескере отырып, жақсы себеп болса:

- (a) Фирма тиісті юрисдикциядағы реттеушімен немесе кәсіби органмен кеңеседі және ол фирманың аудитор ретіндегі жұмысын жалғастыру қоғамдық мүдделерге сәйкес келетіндігімен келіседі; және

- (b) Алтыншы және одан кейінгі жылдарға арналған қаржылық есептілік бойынша аудиторлық қорытындыны жарияламас бұрын, фирма алдын ала тексеру жүргізу үшін қаржылық есептілік бойынша пікір білдіретін фирманың мүшесі болып табылмайтын кәсіби бухгалтерді тартады.

410.21 A1 Жақсы себеп болуы мүмкін фактор – клиент бизнесінің сипаты мен орналасқан жерін ескере отырып, аудиторлық тапсырманы орындау үшін өміршең балама фирмалардың болмауы.

Жұртшылықтың мүддесін білдіретін аудит клиенттері үшін роялти туралы ақпараттың ашықтығы

Басқару үшін жауаптылармен ақылы ақпарат туралы байланыс

410.22 A1 Фирманың қызмет ақысы туралы ақпаратты (аудит үшін де, басқа қызметтер үшін де), басқаруға жауапты тұлғалармен хабарлауы фирманың тәуелсіздігін бағалауға көмектеседі. Осыған байланысты тиімді байланыс екі жақты ашық пікір алмасуға және ақпарат алмасуға мүмкіндік береді, мысалы, аудиторлық жұмыстың ауқымы мен көлеміне және аудиторлық роялти үшін салдарға қатысты басқаруға жауапты тұлғаларға қандай үміт күтуге болады.

Қаржылық есептілік аудиті үшін төлем

R410.23 R410.24 тармағына сәйкес фирма қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенті басқаруға жауапты тұлғалармен уақтылы байланыста болуы тиіс:

- (a) Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік аудиті үшін фирмаға немесе желілік фирмаларға төленген немесе төленетін төлемдер; және
- (b) Осы төлемдер деңгейінде туындаған қауіп қолайлы деңгейде ме, жоқ па, егер жоқ болса, фирма мұндай қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін қандай шаралар қабылдады немесе қабылдауды жоспарлап отыр.

410.23 A1 Мұндай хабарламаның мақсаты қаржылық есептілік аудиті үшін төлемдер туралы нұсқаулық ақпарат пен контекст ұсыну болып табылады, онда фирма басшылық өкілеттігі бар тұлғаларға фирманың тәуелсіздігі туралы мәселені қарауға мүмкіндік беру үшін пікір білдіреді. Хабарланатын мәселелердің сипаты мен көлемі фактілер мен жағдайларға байланысты болады және мыналарды қамтуы мүмкін, мысалы:

- Төлем деңгейіне әсер ететін факторлар, мысалы:
 - Аудит клиентінің операцияларының ауқымы, күрделілігі және географиялық таралуы.
 - Жұмсалған немесе күтілетін уақыт аудиттің ауқымы мен күрделілігіне сәйкес келеді.

КОДЕКС

- Аудит жүргізуге пайдаланылған немесе жұмсалған басқа ресурстардың құны.
- Қаржылық есептілікті дайындау процестері мен есебін жүргізу сапасы.
- Аудит кезеңінде көрсетілген немесе алынатын алымдарды түзету және осындай түзетулердің себептері.
- Алым мөлшеріне әсер еткен заңдардағы, нормативтік актілердегі және аудитке қатысты кәсіби стандарттардағы өзгерістер.

410.23 A2

Фирма мұндай ақпаратты мүмкіндігінше тезірек ұсынуға және қажет болған жағдайда ұсынылған түзетулер туралы хабарлауға шақырылады.

R410.24

R410. 23-тармағынан ерекшелік ретінде фирма R410.23-тармағында көрсетілген ақпаратты (тікелей немесе жанама түрде) қоғамдық мүддені білдіретін басқа ұйымға толығымен тиесілі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға хабарламау туралы шешім қабылдауы мүмкін:

- (a) Ұйым осы басқа мемлекет қатысатын ұйым дайындаған топтық қаржылық есептілікке біріктіріледі; және
- (b) Фирма немесе желілік фирма топтың осы қаржылық есептері туралы пікір білдіреді.

Басқа қызметтер үшін төлем

R410.25

R410.27-тармағына сәйкес фирма қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенті басқаруға жауапты тұлғалармен уақтылы байланыста болуы тиіс:

- (a) R410.23(a) тармағында көрсетілгендерден басқа төлемдер фирма немесе желілік фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде қызмет көрсеткені үшін клиентке алынады. Осы мақсатта мұндай алымдар тек клиенттен және онымен байланысты ұйымдардан алынатын, клиент тікелей немесе жанама бақылауға ие, фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте шоғырландырылған алымдарды қамтуы тиіс; және
- (b) 410.11 A1-тармағында көрсетілгендей, егер фирма жеке қызығушылық қаупінің деңгейіне әсер ететінін немесе тәуелсіздікті қорқыту қаупі бар екенін анықтаса аудит үшін төлемге қатысты аудиттен басқа қызметтер үшін төлем үлесі:
 - (i) Мұндай қауіп қолайлы деңгейде ме; және
 - (ii) Егер олай болмаса, фирма мұндай қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін қандай шаралар қабылдады немесе

жоспарлап отыр.

- 410.25 A1 Мұндай байланыстың мақсаты-басқаруға жауапты тұлғалар фирманың тәуелсіздігі туралы мәселені қарастыруы үшін басқа қызметтер үшін ақы алудың алғышарттары мен шарттарын жасау. Хабарланатын мәселелердің сипаты мен ауқымы фактілер мен жағдайларға байланысты болады және:
- Заңмен немесе ережелермен талап етілетін басқа қызметтер үшін төлем мөлшерін;
 - Ұсынылатын басқа қызметтердің сипаты және олармен байланысты төлемдерді;
 - Басқару және онымен байланысты алымдар үшін жауап беретіндер бекіткен жалпы саясатқа сәйкес көрсетілетін қызметтердің сипаты туралы ақпаратты;
 - R410.25(a) тармағында аталған роялтидің фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостарды тексеру үшін фирма мен желілік фирмалар алатын алымдардың жиынтық сомасындағы үлесін қамтуы мүмкін.
- R410.26** Фирма R410.25(a) тармағына сәйкес талап етілетін хабарламаға, R410.23(a) тармағында көрсетілгендерді қоспағанда, тексеру жүргізетін клиент оларға қатысты кез келген басқа іргелес ұйымдардан алынатын алымдарды қамтиды, фирма мұндай төлемдер фирманың тәуелсіздігін бағалауға қатысты деп білсе немесе сенуге негіз болса фирманың немесе желілік фирманың қызмет көрсетуін тікелей немесе жанама бақылауды жүзеге асырады.
- 410.26 A1 Фирма фирманың тәуелсіздігін бағалауға қатысты R410.23(a) тармағында көрсетілгеннен басқа төлемдер бар-жоғын анықтау кезінде фирма немесе желілік фирма қызметтерді ұсынғаны үшін осындай басқа байланысты ұйымдардан жеке және жиынтық түрде алынатынын ескеруі мүмкін факторлар қамтиды:
- Сыйақы мөлшерін келісуді қоса алғанда, осындай қызметтерді ұсыну үшін фирманы немесе желілік фирманы тағайындауға аудит клиентінің қатысу дәрежесі.
 - Басқа байланысты ұйымдар фирмаға немесе желілік фирмаға төлейтін төлемдердің мәні.
 - Басқа байланысты ұйымдардың алымдарының клиент төлеген алымдарға қатынасы.
- R410.27** R410.25 тармағынан ерекшелік ретінде фирма R410.25 тармағында көрсетілген ақпаратты (тікелей немесе жанама түрде) қоғамдық мүддені білдіретін басқа ұйымға толығымен тиесілі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға хабарламау туралы шешім қабылдауы мүмкін:
- (a) Ұйым осы басқа мемлекет қатысатын ұйым дайындаған топтық қаржылық есептілікке біріктіріледі; және

- (b) Фирма немесе желілік фирма топтың осы қаржылық есептері туралы пікір білдіреді.

Төлемге тәуелділік

R410.28

Егер қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиентінен алынатын төлемдердің жалпы сомасы фирма алған төлемдердің жалпы сомасының 15%-дан астамын құраса немесе құрауы мүмкін болса, фирма басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен байланысуы тиіс:

- (a) Бұл факт және мұндай жағдайдың сақталу ықтималдығы;
- (b) Жасалған қауіпті жою үшін қолданылатын сақтық шаралары, оның ішінде қажет болған жағдайда шығарылым алдында тексеруді қолдану (Сілтеме: R410.18 тармағы); және
- (c) R410.21 тармағына сәйкес аудитор ретінде жұмысты жалғастыру туралы кез келген ұсыныс.

Төлемге қатысты ақпаратты жария түрде ашу

410.29 A1

Қоғамдық қызығушылық тудыратын кәсіпорындардың аудитіне қоғамдық қызығушылықты ескере отырып, мүдделі тараптарға фирма мен клиент-аудитор арасындағы фирманың тәуелсіздігін бағалауға негізді түрде қатысы бар деп санауға болатын кәсіби қатынастар туралы түсінік беру пайдалы. Тұтастай алғанда, бірқатар құқықтық жүйелер аудиторлық қызметтер үшін де, фирмаға және желілік фирмаларға төленетін және төленетін аудиторлық төлеммен байланысты емес қызметтер үшін де аудитордың клиенті төлейтін сыйақы туралы ақпаратты ашуға қатысты талаптар бар. Мұндай ақпаратты ашу көбінесе аудиторлық емес қызметтер үшін төлемдерді әртүрлі санаттарға бөлуді талап етеді.

R410. 30

Егер заңдар мен ережелер аудиторлық клиенттен аудиторлық төлемдер, аудиторлық емес қызметтер үшін төлемдер, төленген немесе төленетін фирмалар мен желілік фирмалар туралы ақпаратты, сондай-ақ төлемге тәуелділік туралы ақпаратты ашуды талап етпесе, фирма аудиторлық клиентті басқаруға жауапты тұлғалармен:

- (a) Клиенттің мүдделі тараптары үшін ақпараттың мерзімі мен қолжетімділігін ескере отырып, орынды деп есептелетін заңдар мен нормативтік актілерге сәйкес талап етілмейтін ақпаратты клиенттің ашуынан түсетін пайданы; және
- (b) Пайдаланушыларға төленетін немесе төленетін төлемдердің мөлшерін және олардың фирманың тәуелсіздігіне әсерін жақсы түсінуге көмектесетін ақпаратты талқылайды.

410.30 A1

Пайдаланушылардың төленген немесе төленетін төлемдер туралы түсінігін және олардың фирманың тәуелсіздігіне әсерін жақсартатын алымдарға қатысты ақпараттың мысалдары:

- Өткен жылғы аудит ақысы және аудитке қатысы жоқ қызметтер туралы салыстырмалы ақпарат.
- R410.31(b) тармағында көрсетілген қызметтердің сипаты және соған байланысты алымдар.
- Сақтық шаралары клиенттен алынатын төлемдердің жалпы сомасы фирма алған төлемдердің жалпы сомасының 15%-дан астамын құраған немесе құрауы мүмкін болған кезде қолданылады.

R410.31

R410.30-тармақта көзделгендей басқаруға жауапты тұлғалармен талқылаудан кейін, қоғамдық мүдделерді білдіретін субъект болып табылатын аудит клиенті R410.32-тармақты ескере отырып, тиісті ақпаратты аспаған шамада фирма:

- (a) Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостарды қайта қарау үшін фирмаға немесе желілік фирмаларға төленген немесе төленетін төлемді;
- (b) Қызмет ақысы (a) тармақшасында көрсетілгеннен басқа, клиенттен фирма немесе желілік фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікпен қамтылған кезең ішінде қызмет көрсеткені үшін алынады. Осы мақсатта мұндай алымдар тек клиентке және оған қатысты клиенттің тікелей немесе жанама бақылауы бар ұйымдарға алынатын алымдарды қамтиды, олар фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостарда көрсетілетінін;
- (c) (a) және (b) тармақтарында көрсетілгендерді қоспағанда, кез келген комиссиялар аудит жүргізетін клиент фирманың немесе желілік фирманың қызмет көрсетуін тікелей немесе жанама бақылайтын кез келген басқа іргелес субъектілерден алынады, егер фирма мұндай төлемдердің қатысы бар екенін білсе немесе сенуге негіз болса фирманың тәуелсіздігін бағалауды; және
- (d) Егер бұл мүмкін болса, онда фирманың аудиторлық клиенттен алған төлемдерінің жалпы сомасы фирманың екі жыл қатарынан алған жалпы төлемдерінің 15%-дан астамын құрайтыны немесе мүмкін болатындығы және бұл жағдай алғаш пайда болған жыл ды жария етеді.

410.31 A1

Сондай-ақ, фирма роялтиге қатысты басқа ақпаратты аша алады, бұл пайдаланушылардың төленген немесе төленетін төлемдер мен фирманың тәуелсіздігі туралы тереңірек түсінуіне ықпал етеді, мысалы, 410.30 A1 тармағында сипатталған мысалдар.

410.31 A2

R410.31(c) тармағында талап етілетін шешім қабылдау кезінде фирма қарастыруы мүмкін факторлар 410.26 A1-тармағында көрсетілген.

410.31 A3

R410.31-тармаққа сәйкес төлемге қатысты ақпаратты ашқан кезде фирма ақпаратты мүдделі тараптар үшін ақпараттың мерзімдері мен қолжетімділігін ескере отырып, орынды деп санайтын тәсілмен аша алады, мысалы:

- Фирманың веб-сайтында.

КОДЕКС

- Фирманың ашықтық туралы есебінде.
- Аудит сапасы туралы есепте.
- Акционерлерге хат сияқты белгілі бір мүдделі тараптармен мақсатты байланыс арқылы.
- Аудиторлық қорытындыда.

R410.32

R410.31 тармағынан ерекшелік ретінде фирма R410.31 тармағында көрсетілген ақпаратты жария етпеу туралы шешім қабылдауы мүмкін:

- (a) Фирма немесе желілік фирма топтық қаржылық ведомостар туралы өз пікірін білдірген жағдайда топтық қаржылық ведомостарды дайындайтын бас компания; немесе
- (b) Қоғамдық мүддені білдіретін басқа ұйымға толығымен тиесілі ұйым (тікелей немесе жанама түрде):
 - (i) Ұйым осы басқа мемлекет қатысатын ұйым дайындаған топтық қаржылық есептілікке біріктіріледі; және
 - (ii) Фирма немесе желілік фирма топтың осы қаржылық есептері туралы пікір білдіреді.

Шолу жүргізетін клиенттерге арналған ұсыныстар

R410.33

Осы тарауда фирмаға қоғамдық мүддені білдіретін субъект болып табылатын клиенттің алымдары туралы ақпаратты беруге және клиент мұндай ақпаратты аспаған шамада алымдар туралы ақпаратты ашуға қатысты қойылатын талаптар баяндалады. Осы талаптардан алып тастау тәртібімен фирма мұндай ақпаратты бермеуге немесе шолуды жүргізетін клиент аудит жүргізу үшін клиент болып табылмайтын жағдайларда оны ашуға шешім қабылдауы мүмкін..

411-ТАРАУ**СЫЙАҚЫ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ САЯСАТЫ****Кіріспе**

- 411.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 411.2 Фирма жүргізетін бағалау немесе өтемақы саясаты жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 411.3 A1 Белгілі бір аудит клиентінің аудиторлық тобының мүшесі осы аудит клиентіне кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді сатқаны үшін өтемақы алса, жеке мүдделілік қаупінің деңгейі мыналарға байланысты болады:
- (a) Өтемақының немесе бағалаудың қандай үлесі осындай қызметтерді сатуға негізделген;
 - (b) Аудиторлық топтағы жеке тұлғаның рөлі; және
 - (c) Мұндай сақтандыру емес қызметтерді сату жылжыту шешімдеріне әсер ете ме?
- 411.3 A2 Осындай жеке қызығушылық қаупін жоя алатын әрекеттердің мысалдары:
- Осы тұлға үшін өтемақы жоспарын немесе бағалау процесін қайта қарау.
 - Осы тұлғаны аудит тобынан шығару.
- 411.3 A3 Осындай өз қауіпсіздігіне төнетін қауіпті жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір мысалы - тексеру тобы мүшесінің жұмысына тиісті шолу жасау.
- R411.4** Фирма негізгі аудиторлық серіктестің қызметін осы серіктестің аудитке байланысты емес қызметтерді аудиторлық серіктестің клиентіне қаншалықты сәтті сататындығына қарай бағаламауы немесе өтемеуі керек. Бұл талап фирманың серіктестері арасындағы пайданы бөлу туралы әдеттегі келісімдерді жоққа шығармайды.

420-ТАРАУ

СЫЙЛЫҚТАР МЕН ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ

Кіріспе

- 420.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 420.2 Аудит жүргізетін клиенттен сыйлықтар мен қонақжайлылықты қабылдау жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қаупін төндіруі мүмкін. Бұл бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары

- R420.3** Фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі тек құны шамалы және маңызды емес жағдайларды қоспағанда аудитке қатысатын клиенттен сыйлықтар мен сыйлықтарды қабылдамайды.
- 420.3 A1 Фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі аудитке қатысушы клиенттің ұсынысын немесе одан қабылдауды ұсынған немесе келіскен жағдайларда 340-бөлімде көрсетілген талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады және бұл талаптарды орындамау тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 420.3 A2 Ғынталандыру шараларын ұсынуға немесе қабылдауға қатысты 340-бөлімде көрсетілген талаптар фирмаға, желілік фирмаға немесе аудиторлық топ мүшесіне мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниеті болған жағдайларда, тіпті құны шамалы және маңызды емес болса да, сыйлықтар мен қонақжайлылықты қабылдауға мүмкіндік бермейді.

430-ТАРАУ**НАҚТЫ НЕМЕСЕ ҚАУІП ТӨНДІРЕТІН СОТ ПРОЦЕСІ****Кіріспе**

430.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.

430.2 Аудит клиентімен шағымдану ықтималдығы туындаған немесе пайда болған кезде оның мүдделері мен қорқытуына қатысты қауіптер туындайды. Осы бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты практикалық материалдар баяндалады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

430.3 A1 Клиенттер басшылығы мен тексеру тобының мүшелері арасындағы қарым-қатынас клиенттің барлық аспектілері бойынша толық ашықтықпен және толық ашумен сипатталуы керек. Қарсыласу позициялары аудитордың клиенті мен фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі арасындағы нақты немесе қауіпті сот процестерінен туындауы мүмкін. Мұндай дұшпандық позициялар басшылықтың толық ақпаратты ашуға және өз мүдделері мен қорқытуларына қауіп төндіруге дайындығына әсер етуі мүмкін.

430.3 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға:

- Сот талқылауының маңыздылығы;
- Сот талқылауы алдыңғы аудиторлық тапсырмамен байланысты ма екендігі жатады.

430.3 A3 Егер сот талқылауына тексеру тобының мүшесі қатысса, онда өз мүдделеріне және қорқытуға қатысты осындай қатерлерді жою алатын іс-әрекеттердің мысалы бұл адамды тексерушілер тобынан шығару болып табылады.

430.3 A4 Жеке мүдделер мен қорқытуға байланысты осындай қауіптерді жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір мысалы-тиісті сарапшының атқарылған жұмыстарға шолу жасауы.

510-ТАРАУ**ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР****Кіріспе**

- 510.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 510.2 Аудит клиентінде қаржылық қызығушылықтың болуы оның мүдделеріне қауіп төндіруі мүмкін. Осы бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен практикалық материалдар баяндалады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 510.3 A1 Қаржылық қызығушылық тікелей немесе жанама түрде делдал арқылы болуы мүмкін, мысалы, ұжымдық инвестициялау механизмі, жылжымайтын мүлік немесе сенім. Бенефициар иесінің делдалды бақылауы немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ету мүмкіндігі болған жағдайларда, Кодекс бұл қаржылық қызығушылықтың тікелей екенін анықтайды. Керісінше, бенефициар иесінің делдалды бақылауы немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ету қабілеті болмаған кезде, Кодекс бұл қаржылық қызығушылықтың жанама екенін анықтайды.
- 510.3 A2 Осы бөлімде қаржылық қызығушылықтың "маңыздылығына" сілтемелер бар. Мұндай қызығушылықтың жеке тұлға үшін маңызды екендігін анықтау кезінде жеке тұлғаның және оның жақын туыстарының мүлкінің жиынтық таза құны ескерілуі мүмкін.
- 510.3 A3 Аудитор клиентінде қаржылық қызығушылықтың болуымен туындайтын өз мүдделеріне төнетін қауіп деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:
- Қаржылық мүдделілігі бар жеке тұлғаның рөлі.
 - Қаржылық қызығушылық тікелей немесе жанама ма.
 - Қаржылық қызығушылықтың маңыздылығы.

Фирманың, желілік фирманың, аудиторлық топ мүшелерінің және басқалардың қаржылық мүдделері

- R510.4** R510.5-тармағын ескере отырып:
- (a) Фирма немесе желілік фирма;
- (b) Аудит тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез келгені;
- (c) Серіктесі аудиторлық тексерумен айналысатын бөлімшедегі кез

КОДЕКС

келген басқа серіктес немесе осы басқа серіктестің жақын туыстарының кез келгені; немесе

- (d) Аудиторлық клиенттерге аудиттелмеген қызмет көрсететін кез-келген басқа серіктес немесе басқарушы қызметкер, қатысуы минималды немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез-келгенін қоспағанда аудитордың тікелей қаржылық мүдделері немесе клиенттің материалдық жанама қаржылық мүдделері тиесілі емес.

510.4 A1

Аудиторлық тексерулерге байланысты өзара әрекеттесу серіктестері қолданылатын басқару міндетті түрде осы серіктес тағайындалған бөлімше болып табылмайды. Өзара әрекеттесу серіктесі тексеру тобының басқа мүшелерінен басқа бөлімшеде болған кезде, серіктес өзара әрекеттесуге байланысты тәжірибе жасайтын бөлімшені анықтау үшін кәсіби бағалау қажет.

R510.5

R510.4 тармағынан алып тастау тәртібімен R510.4(c) немесе (d) тармақшаларында көрсетілген отбасының ең жақын мүшесі аудитордың клиентінде тікелей немесе жанама материалдық қаржылық мүддеге ие болуы мүмкін:

- (a) Отбасы мүшесі еңбек құқықтарына байланысты қаржылық қызығушылыққа ие болды, мысалы, зейнетақы жоспарлары немесе акцияларға опциондар жоспарлары арқылы және қажет болған жағдайда фирма қаржылық мүдделер тудыратын қауіпті жояды; және
- (b) Отбасы мүшесі қаржылық қызығушылықты мүмкіндігінше тезірек иеліктен шығарады немесе жоғалтады, егер отбасы мүшесі оған құқылы болса немесе оған ие болса, немесе акцияларға опцион болған жағдайда, отбасы мүшесі осы құқықты пайдалану құқығын алады.

Аудит клиентін бақылайтын ұйымдағы қаржылық мүдделер

R510.6

Кез келген субъект аудитке қатысатын клиентке бақылау қызығушылығы болған кезде және клиент ұйым үшін де, фирма үшін де, желілік фирма үшін де, аудиторлық топ мүшесі үшін де маңызды болған кезде, бұл тұлғаның жақын туыстарының ешқайсысы бұл білімге тікелей немесе жанама қаржылық қызығушылық танытпайды.

Сенімгерлік басқарушының қаржылық мүдделері

R510.7

R510.4 тармағы, егер:

- (a) Төмендегі элементтердің ешқайсысы сенімгерлік бенефициар емес: сенімгер, тексеру тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі, фирма немесе желілік фирма;
- (b) Сенімгерлік қордағы аудиторлық клиентке деген қызығушылық сенім үшін маңызды емес;
- (c) Сенім аудитке қатысатын клиентке айтарлықтай әсер ете алмайды; және

- (d) Төмендегі ережелердің ешқайсысы аудиторлық клиенттің қаржылық мүдделеріне әсер ететін кез-келген инвестициялық шешімге айтарлықтай әсер ете алмайды: сенімді меншік иесі, Аудиторлық топ мүшесі немесе сол тұлғаның, фирманың немесе желілік фирманың жақын туыстарының кез-келгені сенім білдірілген аудиторлық клиенттің қаржылық мүдделеріне қолданылады, ол үшін фирма, желілік фирма немесе жеке тұлғалар сенімгерлік меншік иесі ретінде әрекет етеді.

Аудит клиентімен ортақ қаржылық мүдделер

R510.8

- (a) Фирма немесе желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі немесе осы жеке тұлғаның жақын туыстарының кез-келгені, егер аудиторлық клиенттің де осы ұйымға қаржылық мүдделілігі болса, ұйымға қаржылық мүдделілігі болмауы тиіс:
- (i) Қаржылық мүдделер фирмаға, желілік фирмаға, аудиторлық топтың мүшесіне және осы жеке тұлғаның жақын туысына, сондай-ақ жағдайға байланысты аудиторлық клиентке маңызды емес; немесе
 - (ii) Аудит клиенті мәнге айтарлықтай әсер ете алмайды
- (b) R510.8(a) тармағында сипатталған қаржылық мүдделілігі бар жеке тұлға аудиторлық топтың мүшесі бола алмас бұрын, ол жеке тұлға немесе оның отбасының ең жақын мүшесі болуы тиіс:
- (i) Пайыздарға билік ету; немесе
 - (ii) Қалған пайыздар бұдан былай айтарлықтай болмауы үшін жеткілікті пайыздарды басқару.

Байқаусызда алынған қаржылық мүдделер

R510.9

Егер фирма, желілік фирма, серіктес немесе фирманың немесе желілік фирманың қызметкері немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез келгені тікелей қаржылық қызығушылықты немесе материалдық жанама қаржылық қызығушылықты клиент-аудиторға мұрагерлік тәртібімен, бірігу нәтижесінде немесе ұқсас жағдайларда алса, әйтпесе осы бөлім бойынша пайыздарды сақтауға тыйым салынады, содан кейін:

- (a) Егер қызығушылықты фирма немесе желілік фирма немесе аудиторлық топтың мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез-келгені алса, онда қаржылық қызығушылық дереу жойылады немесе жеткілікті жанама қаржылық мүдделер қызығушылықтың қалған бөлігі енді маңызды болмайтындай етіп иеліктен шығарылады; немесе
- (b) (i) Егер қызығушылықты тексеру тобының мүшесі болып табылмайтын адам немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі алса, қаржылық мүдделер мүмкіндігінше тезірек жойылуы керек; немесе жеткілікті жанама қаржылық мүдделер, қалған пайыздар маңызды болмайтындай етіп иеліктен шығарылады; және
- (ii) Қаржылық қызығушылық іске асырылғанға дейін, фирма қажет болған жағдайда туындаған қауіпті жояды..

Қаржылық мүдделер-басқа жағдайлар*Жақын туыстар*

- 510.10 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қауіпі, егер тексеру тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі немесе фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы немесе басқарушы иесі де белгілі болған кезде ұйымға қаржылық қызығушылық танытса, туындауы мүмкін.
- 510.10 A2 Мұндай қауіптердің деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:
- Аудит тобындағы жеке тұлғаның рөлі.
 - Кәсіпорынға меншік құқығы жақын немесе кең таралғанына қарамастан.
 - Инвестордың қызығушылығы кәсіпорынды бақылауға немесе айтарлықтай әсер етуге мүмкіндік бере ме.
 - Қаржылық қызығушылықтың маңыздылығы.
- 510.10 A3 Жеке мүдделерге, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-аудиторлар тобының қаржылық қызығушылығымен аудиторлар тобының мүшесін қызметінен босату.
- 510.10 A4 Осындай өз қауіпсіздігіне төнетін қауіпті жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір мысалы - тексеру тобы мүшесінің жұмысына тиісті шолу жасау.

Жақын отбасы

- 510.10 A5 Егер аудит тобының мүшесі жақын туысының аудитордың клиентіне тікелей қаржылық қызығушылығы немесе жанама материалдық қызығушылығы бар екенін білсе, өз қауіпсіздігіне қауіп төнуі мүмкін.
- 510.10 A6 Мұндай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Аудит тобының мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынастың сипаты.
 - Қаржылық қызығушылық тікелей немесе жанама ма.
 - Жақын отбасы мүшесінің қаржылық қызығушылығының маңыздылығы.
- 510.10 A7 Мұндай өз мүдделеріне төнетін қауіпті жоя алатын әрекеттердің мысалдары:
- Жақын туысының болуы, іс жүзінде мүмкін болғаннан кейін, барлық қаржылық мүдделерге толық иелік етеді немесе қалған пайыздар бұдан былай маңызды болмас үшін жеткілікті жанама қаржылық мүдделерге иелік етеді.
 - Осы тұлғаны аудиторлық топтың құрамынан шығару.

510.10 A8 Осындай өз қауіпсіздігіне төнетін қауіпті жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір мысалы - тексеру тобы мүшесінің жұмысына тиісті шолу жасау.

Басқа да тұлғалар

510.10 A9 Егер Аудиторлық топ мүшесі аудитор клиентінің қаржылық мүдделері:

- R510.4 тармағына сәйкес осындай қаржылық мүдделерге ие болуға нақты рұқсат етілмегендерді немесе олардың жақын туыстарын қоспағанда, фирманың немесе желілік фирманың серіктестері мен кәсіби қызметкерлеріне;
- Аудит тобының мүшесімен тығыз жеке қарым-қатынасы бар тұлғаларға тиесілі екенін білсе, жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін.

510.10 A10 Осындай қауіп деңгейін бағалау кезіндегі маңызды факторларға:

- Компанияның ұйымдастырушылық, операциялық және есеп беру құрылымы.
- Жеке тұлға мен аудиторлық топ мүшесі арасындағы қарым-қатынастың сипаты жатады.

510.10 A11 Өз мүдделеріне төнетін осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-жеке қарым-қатынасы бар аудиторлар тобының мүшесін аудиторлар тобынан шығару..

510.10 A12 Мұндай жеке мүдделер қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Аудиторлық топ мүшесін аудиторлық тапсырма бойынша маңызды шешімдер қабылдау процесінен шығару.
- Аудиторлық топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.

Фирманың немесе желілік фирманың зейнетақы жоспары

510.10 A13 Егер фирманың немесе желілік фирманың зейнетақы жоспарында аудиторлық клиентке тікелей немесе елеулі жанама қаржылық қызығушылық болса, жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін.

511-ТАРАУ**ҚАРЫЗДАР МЕН КЕПІЛДІКТЕР****Кіріспе**

- 511.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 511.2 Аудит жүргізетін клиентке қарыз немесе қарыз кепілдігін беру жеке қызығушылыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 511.3 A1 Осы тарауда қарыздың немесе кепілдіктің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай қарыз немесе кепілдік жеке тұлға үшін маңызды болып табылатындығын анықтау кезінде жеке тұлғаның және оның жақын отбасы мүшелерінің жиынтық меншікті капиталы ескерілуі мүмкін.

Аудит клиенті берген қарыздар мен кепілдіктер

- R511.4** Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы жеке тұлғаның жақын туыстарының кез келгені қарыз немесе кепілдік маңызды емес жағдайларды қоспағанда, аудиторлық клиентке қарыз бермеуі немесе кепілдік бермеуі тиіс:
- (a) Жағдайға байланысты қарыз немесе кепілдік беретін фирма, желілік фирма немесе жеке тұлға; және
 - (b) Фирманың клиенттік базасын ұлғайту.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын аудит клиенті берген қарыздар мен кепілдіктер

- R511.5** Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе жақын туысы, қарыз немесе кепілдік несиелеудің әдеттегі рәсімдеріне, шарттары мен мерзімдеріне сәйкес берілген жағдайларды қоспағанда, банк немесе ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиенттен қарыз немесе қарыз кепілдігін қабылдауға құқылы емес.
- 511.5 A1 Қарыздың мысалдары ипотека, банктік овердрафт, автоқарыз және қарыз картасының қалдықтары болып табылады.
- 511.5 A2 Фирма немесе желілік фирма несие берудің әдеттегі процедуралары мен шарттарына сәйкес банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиенттен несие алса да, несие аудиторлық клиент немесе несие алатын фирма үшін маңызды болса, өз мүдделеріне қауіп төндіруі мүмкін.
- 511.5 A3 Өз мүдделеріне қатысты мұндай қатерді жоюдың кепілі бола алатын іс-әрекеттердің бір мысалы-қарыз бенефициары болып табылмайтын желілік фирманың аудиторлар тобының мүшесі болып табылмайтын тиісті сарапшының жұмысына шолу жасау..

Депозиттер немесе брокерлік шоттар

R511.6 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез-келгенінде, егер депозит немесе шот әдеттегі коммерциялық шарттарда сақталмаса, банк, брокер немесе ұқсас мекеме болып табылатын аудиторлық клиентте депозиттер немесе брокерлік шоттар болмайды..

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылмайтын аудит клиенті ұсынған қарыздар мен кепілдіктер

R511.7 Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы жеке тұлғаның жақын туыстарының кез келгені банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылмайтын аудиторлық клиенттен қарыз алмауы немесе қарыз немесе кепілдік маңызды емес жағдайларды қоспағанда, одан қарыз бойынша кепілдіктер алмауы тиіс:

- (a) Жағдайға байланысты қарыз немесе кепілдік алатын фирма, желілік фирма немесе жеке тұлға; және
- (b) Фирманың клиенттік базасын ұлғайту.

520-ТАРАУ**ІСКЕРЛІК ҚАТЫНАСТАР****Кіріспе**

- 520.1 Фирмалардан тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 520.2 Аудит клиентімен немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынас жеке қызығушылыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 520.3 A1 Бұл бөлімде қаржылық қызығушылықтың "мәні" және іскерлік қатынастардың "маңыздылығына" сілтемелер бар. Мұндай қаржылық қызығушылықтың жеке тұлға үшін материалдық екенін анықтау кезінде жеке тұлғаның және оның жақын туыстарының жиынтық таза құны ескерілуі мүмкін.
- 520.3 A2 Коммерциялық қызметтен туындайтын тығыз іскерлік қатынастардың мысалдары қатынастар немесе жалпы қаржылық мүдделер мыналарды қамтиды:
- Клиентпен, иесімен, директормен немесе лауазымды адаммен немесе осы клиенттің мүддесі үшін басшылық қызметті жүзеге асыратын басқа адаммен бірлескен кәсіпорында қаржылық қызығушылықтың болуы.
 - Фирманың немесе желілік фирманың бір немесе бірнеше қызметтерін немесе өнімдерін клиенттің бір немесе бірнеше қызметтерімен немесе өнімдерімен біріктіру және екі тарапқа сілтеме жасай отырып пакетті іске асыру туралы келісімдер.
 - Фирма немесе желілік фирма тұтынушының өнімдерін немесе қызметтерін тарататын немесе сататын немесе тұтынушы фирманың немесе желілік фирманың өнімдерін немесе қызметтерін тарататын немесе сататын тарату немесе маркетинг механизмдері.

Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе жақын туыстарымен іскерлік қатынастар

- R520.4 Егер қандай да бір қаржылық қызығушылық маңызды болмаса және іскерлік қатынастар клиент немесе оның басшылығы мен фирмасы, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі үшін мән-жайға байланысты маңызды болмаса, фирма, желілік фирма немесе аудиторлық топ мүшесі клиент-аудитор немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынаста болмауы керек.
- 520.4 A1 Егер аудит клиенті немесе оның басшылығы мен аудиторлық топ

мүшесінің жақын туыстары арасында тығыз іскерлік қатынастар болса, жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі туындауы мүмкін.

Тығыз байланысты ұйымдардағы ортақ мүдделер

R520.5

Фирма, желілік фирма, аудиторлық топтың мүшесі немесе осы жеке тұлғаның жақын туыстарының кез-келгені, егер аудитке тапсырыс беруші, клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы немесе олардың кез-келген тобы осы объектіге қатысу үлесіне ие болса, тығыз байланысты ұйымға қатысу үлесін иеленуге байланысты іскерлік қатынастарға ие болмауы тиіс:

- (a) Іскерлік қатынастар фирмаға, желілік фирмаға немесе жеке тұлғаға, жағдайға және клиентке байланысты маңызды емес;
- (b) Қаржылық қызығушылық инвестор немесе инвесторлар тобы үшін маңызды емес; және
- (c) Қаржылық қызығушылық инвесторға немесе инвесторлар тобына жақын орналасқан кәсіпорынды бақылауға мүмкіндік бермейді.

Тауарларды немесе қызметтерді сатып алу

520.6 A1

Аудиторлық клиенттен тауарлар мен қызметтерді фирма, желілік фирма, аудиторлық топ мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі сатып алу, әдетте, егер мәміле әдеттегідей және өзара негізде жасалса, тәуелсіздікке қауіп төндірмейді. Алайда, мұндай мәмілелер сипаты мен ауқымына ие болуы мүмкін, олар өз мүдделеріне қауіп төндіреді.

520.6 A2

Осындай жеке қызығушылық қаупін жоя алатын әрекеттердің мысалдары:

- Транзакцияны жою немесе кішірейту.
- Осы тұлғаны аудиторлық топтың құрамынан шығару.

521-ТАРАУ**ОТБАСЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ҚАТЫНАСТАР****Кіріспе**

- 521.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді ұстануға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 521.2 Клиенттің қызметкерлерімен отбасылық немесе жеке қарым-қатынас жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 521.3 A1 Жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қауіпін аудиторлық топ мүшесі мен директор немесе лауазымды тұлға арасындағы отбасылық және жеке қатынастардан немесе олардың рөліне байланысты аудит клиентінің белгілі бір қызметкерлерінен туындауы мүмкін.
- 521.3 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Аудиторлық топ құрамындағы жеке тұлғаның міндеттері.
 - Клиент ішіндегі отбасы мүшесінің немесе басқа тұлғаның рөлі және қарым-қатынастың жақындығы.

Аудиторлық топ мүшесінің жақын туыстары

- 521.4 A1 Аудитор отбасының ең жақын мүшесі клиенттің қаржылық жағдайына, оның қаржылық көрсеткіштеріне немесе ақша ағымына айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болған кезде, жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қауіпі бар..
- 521.4 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Жақын отбасы мүшесі атқаратын лауазым.
 - Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.
- 521.4 A3 Жеке мүдделерге, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-тиісті адамды аудиторлар тобының құрамынан шығару.
- 521.4 A4 Осындай өз мүдделерін қанағаттандыру үшін кепілдік бола алатын іс-әрекеттің мысалы, қорқыту немесе танысу қауіпі деп аудиторлық топтың міндеттерін аудиторлық топтың мүшесі жақын отбасы мүшесінің жауапкершілік саласына қатысты мәселелермен айналыспайтындай етіп

бөлу түсініледі..

R521.5

Егер жеке тұлғаның жақын туыстарының бірі болса, жеке тұлға аудиторлық топтың мүшесі ретінде қатыспауы тиіс:

- (a) Аудит клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы болып табылады;
- (b) Қызметкер клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете ала ма; немесе
- (c) Тапсырмамен немесе қаржылық есептілікпен қамтылған кез келген кезеңде осындай лауазымды атқарды.

Аудиторлық топ мүшесінің жақын туыстары

521.6 A1

Жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қаупі аудиторлық топ мүшесінің жақын отбасы мүшесі болған кезде пайда болады:

- (a) Аудит клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе
- (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер ретінде.

521.6 A2

Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Аудиторлық топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынастың сипаты.
- Жақын отбасы мүшесі атқаратын лауазым.
- Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.

521.6 A3

Жеке мүдделерге, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-тиісті адамды аудиторлар тобының құрамынан шығару.

521.6 A4

Осындай өз мүдделерін қанағаттандыру үшін кепілдік бола алатын іс-әрекеттің мысалы, қорқыту немесе танысу қаупі деп аудиторлық топтың міндеттерін аудиторлық топтың мүшесі жақын отбасы мүшесінің жауапкершілік саласына қатысты мәселелермен айналыспайтындай етіп бөлу түсініледі..

Аудиторлық топ мүшесінің басқа жақын қарым-қатынасы

R521.7

Аудиторлық топтың мүшесі фирманың саясаты мен процедураларына сәйкес кеңес беруі тиіс, егер аудиторлық топтың мүшесі тікелей немесе жақын отбасы мүшесі болып табылмайтын, бірақ жақын тұлғамен тығыз қарым-қатынаста болса:

- (a) Аудит клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе

- (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер ретінде.

521.7 A1 Осындай қатынастарды тудыратын жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін бағалау кезіндегі маңызды факторларға мыналар жатады:

- Жеке тұлға мен аудиторлық топ мүшесі арасындағы қарым-қатынастың сипаты.
- Жеке тұлғаның клиентке қатысты ұстанымы.
- Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.

521.7 A2 Жеке мүдделерге, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-тиісті адамды аудиторлар тобының құрамынан шығару.

521.7 A3 Мәселені шешудің кепілі бола алатын іс-әрекеттің мысалы: қорқыту, танысу немесе қорқыту қаупі бар, аудиторлық топтың міндеттерін аудиторлық топтың мүшесі аудиторлық топтың мүшесі тығыз қарым-қатынаста болатын тұлғаның жауапкершілік саласына қатысты мәселелермен айналыспайтындай етіп бөлу деп түсініледі.

Серіктестер мен компания қызметкерлерінің қарым-қатынасы

R521.8 Фирманың серіктестері мен қызметкерлері фирманың саясаты мен процедураларына сәйкес кеңес алуы тиіс, егер олар жеке немесе отбасылық қатынастар туралы білсе:

- (a) Аудиторлық топтың мүшесі болып табылмайтын фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері; және
- (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе қаржылық есептілігін дайындауға айтарлықтай әсер ету мүмкіндігі бар ол бойынша фирма өз пікірін білдіретін аудит клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы немесе аудит клиентінің қызметкері.

521.8 A1 Осындай қатынастар тудыратын өзімшілдік, танысу немесе қорқыту қаупін бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:

- Серіктес немесе фирма қызметкері мен директор, қызметкер немесе клиент қызметкері арасындағы қарым-қатынастың сипаты.
- Серіктестің немесе компания қызметкерінің аудиторлық топпен өзара әрекеттесу дәрежесі.
- Фирмадағы серіктес немесе қызметкер лауазымы.
- Жеке тұлғаның клиентке қатысты ұстанымы.

521.8 A2

Өзімшілдікке, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіптен қорғану ретінде қызмет ететін шаралардың мысалдары:

- Аудиторлық тапсырмаға ықтимал әсерді азайту үшін серіктестің немесе персоналдың міндеттерін құрылымдау.
- Тиісті рецензенттің тиісті аудиторлық жұмысты тексеруін қамтамасыз ету

522-ТАРАУ**АУДИТ КЛИЕНТІНЕ КӨРСЕТІЛГЕН ҚЫЗМЕТТЕР****Кіріспе**

- 522.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 522.2 Егер аудиторлық топтың мүшесі жақында аудит клиентінің директоры, лауазымды тұлғасы немесе қызметкерінің жұмысын атқарса, жеке қызығушылық, өзін-өзі бақылау немесе таныстық қаупі болуы мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Аудиторлық есепте қамтылған кезең ішінде қызмет көрсету**

- R522.3** Аудиторлық топтың құрамына аудиторлық есепте қамтылған кезең ішінде:
- (a) Аудитке тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеген; немесе
 - (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер кірмеуі тиіс.

Аудиторлық есепте қамтылған кезеңге дейін қызмет көрсету

- 522.4 A1 Егер аудиторлық есепте қамтылған кезеңге дейін аудиторлық топтың мүшесі болса, жеке қызығушылық, интроспекция немесе таныстық қаупі туындауы мүмкін:
- (a) Аудит клиенті директоры немесе лауазымды тұлғасы болып жұмыс істеген; немесе
 - (b) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болды.
- Мысалы, егер жеке тұлғаның клиентте жұмыс істеген алдыңғы кезеңдегі шешімі немесе жұмысы ағымдағы аудиторлық тапсырма шеңберінде ағымдағы кезеңде бағалануы тиіс болса, қауіп туындауы мүмкін.
- 522.4 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Клиентте қатысты жеке тұлға атқарған лауазым.
 - Тұлға клиенттен кеткен сәттен бастап өткен уақыттың ұзақтығы.
 - Аудиторлық топ мүшесінің рөлі.
- 522.4 A3 Осындай жеке қызығушылық, өзін-өз тексеру немесе танысу сияқты қаупін жоюға кепілдік бола алатын әрекеттің мысалы – аудиторлық топ мүшесі, тиісті сарапшы жасаған жұмысты тексеру.

523-ТАРАУ**АУДИТ КЛИЕНТІ ДИРЕКТОРЫНЫҢ НЕМЕСЕ ЛАУАЗЫМДЫ ТҰЛҒАСЫНЫҢ ФУНКЦИЯЛАРЫН ОРЫНДАУ****Кіріспе**

- 523.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 523.2 Аудит жүргізетін клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу өзін-өзі бағалау мен жеке қызығушылыққа қауіп төндіреді. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Директор немесе лауазымды тұлға ретінде жұмыс істеу**

- R523.3** Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері фирманың аудиторлық клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде әрекет етпеуі тиіс.

Компанияның хатшысы ретінде қызмет ету

- R523.4** Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері аудиторлық фирманың клиенті үшін компанияның хатшысы қызметін атқармауы тиіс, тек егер:
- (a) Бұл тәжірибе жергілікті заңдармен, кәсіби ережелермен немесе тәжірибемен арнайы рұқсат етілген;
 - (b) Басшылық барлық тиісті шешімдерді қабылдайды; және
 - (c) Орындалатын міндеттер мен әрекеттер хаттамалар жасау және заңмен белгіленген декларацияларды жүргізу сияқты күнделікті және әкімшілік сипатта шектеледі.

- 523.4 A1 Компанияның хатшысы лауазымы әртүрлі юрисдикцияларда әртүрлі салдарға ие. Міндеттер ауқымы әкімшілік міндеттерден (мысалы, кадрларды басқару және компаниялардың құжаттары мен тізілімдерін жүргізу) компанияның ережелерді сақтауын қамтамасыз ету немесе корпоративтік басқару мәселелері бойынша кеңес беру сияқты әртүрлі міндеттерге дейін болуы мүмкін. Әдетте бұл ұстаным біліммен тығыз байланысты білдіреді деп саналады. Осылайша, егер фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері аудиторлық клиент үшін компанияның хатшысы ретінде әрекет етсе, қауіп туындайды. (Кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну туралы толығырақ ақпарат *«Клиентке аудит бойынша сақтандыру қызметтерін көрсету»* 600-тарауда келтірілген.)

524-ТАРАУ**АУДИТ КЛИЕНТИМЕН ЖҰМЫС****Кіріспе**

- 524.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 524.2 Аудит жүргізетін клиентпен еңбек қатынастары жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Аудиттің барлық клиенттері**

- 524.3 A1 Мына тұлғалардың кез келгені аудиторлық топтың мүшесі немесе фирманың немесе желілік фирманың серіктесі болса, танысу немесе қорқыту қауіпі болуы мүмкін:
- Аудит клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы
 - Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер ретінде.

Бұрынғы серіктес немесе аудиторлық топ мүшелеріне шектеулер

- R524.4** Фирма - фирма немесе желілік фирма арасында айтарлықтай байланыстың болмауын қамтамасыз етеді және:
- (a) Фирманың аудиторлық клиентіне қосылған бұрынғы серіктес; немесе
- (b) Аудиторлық топтың бұрынғы мүшесі, егер олардың біреуі:
- (i) Директор немесе лауазымды тұлға; немесе
- (ii) Клиенттің бухгалтерлік жазбаларын немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер ретінде аудиторлық клиентке қосылса, аудиторлық клиентке қосылды.

Егер:

- (a) Тұлғаның алдын ала белгіленген рәсімдерге сәйкес жүргізілмейтін фирмадан немесе желілік фирмадан қандай да бір жеңілдіктерге немесе төлемдерге құқығы жоқ болса;
- (b) Тұлғаға тиесілі кез-келген сома фирма немесе желілік фирма үшін

КОДЕКС

маңызды болмаса; және

(с) Тұлға фирманың немесе желілік фирманың кәсіпкерлік немесе кәсіптік қызметіне қатысуды немесе қатысуды жалғастырмаса фирма немесе желілік фирма мен жеке тұлға арасында айтарлықтай байланыс сақталады .

524.4 A1 R524. 4-тармағының талаптары орындалса да, танысу немесе қорқыту қаупі болуы мүмкін.

524.4 A2 Танысу немесе қорқыту қаупі, егер фирманың немесе желілік фирманың бұрынғы серіктесі ұйымға 524.3 A1-тармағында сипатталған лауазымдардың біріне қосылса және бұл ұйым кейіннен қайта қарау үшін фирманың клиенті болса да туындауы мүмкін.

524.4 A3 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Жеке тұлғаның клиентке қатысты ұстанымы.
- Осы тұлғаның аудиторлық топтың жұмысына қандай да болмасын қатысуы.
- Тұлғаның аудиторлық топтың мүшесі немесе фирманың немесе желілік фирманың серіктесі болған уақыт ұзақтығы.
- Жеке тұлғаның аудиторлық топтағы, фирмадағы немесе желілік фирмадағы бұрынғы лауазымы. Мысал ретінде тұлға тапсырыс берушінің басшылығымен немесе басшылық өкілеттіктер берген тұлғалармен үнемі байланыста болуға жауапты ма деген сұрақ туындауы мүмкін.

524.4 A4 Осындай танысу немесе қорқыту қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Аудит жоспарын өзгерту.
- Тапсырыс берушіге келген тұлғамен салыстырғанда жеткілікті тәжірибесі бар тұлғаларды аудиторлық топқа тағайындау.
- Аудиторлық топтың бұрынғы мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.

Клиентке жұмысқа түсетін аудиторлық топ мүшелері

R524.5 Фирмада немесе желілік фирмада Аудиторлық топ мүшелерінен аудиторлық клиентпен жұмысқа орналасу туралы келіссөздердің басталғаны туралы фирмаға немесе желілік фирмаға хабарлауды талап ететін саясат пен процедуралар болуы керек

524.5 A1 Аудит тобының мүшесі аудиторлық топ мүшесінің болашақта клиентке қосылатынын немесе қосыла алатынын біле отырып, аудиторлық тексеруге қатысқанда, жеке қызығушылық қаупі бар.

524.5 A2 Өз мүдделеріне төнетін осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы-тиісті адамды аудиторлар тобынан шығару.

524.5 A3 Мұндай жеке қауіп-қатерді жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір

мысалы-тиісті сарапшының осы адам топ құрамында жұмыс істеген кезде шығарған кез-келген маңызды шешімдерін қарау.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Аудит бойынша негізгі серіктестер

R524.6 R524.8-тармақты ескере отырып, егер қоғамдық мүддені білдіретін аудит клиентіне қатысты аудит бойынша негізгі әріптес болған жеке тұлға клиентке:

- (a) Директор немесе лауазымды тұлға; немесе
- (b) Егер қызметкер клиенттің бухгалтерлік есебін немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ететін лауазымға ие болса,

қызметкер аудит бойынша негізгі серіктес болуды тоқтатқан жағдайларды қоспағанда, тәуелсіздікке күмән келтіріледі:

- (i) Аудит клиенті кем дегенде он екі ай ішінде аудит жүргізілген қаржылық есептілікті шығарды; және
- (ii) Бұл тұлға осы қаржылық есептіліктің аудитіне қатысты аудиторлық топтың мүшесі болып табылмады.

Фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (атқарушы директор немесе оған ұқсас)

R524.7 R524.8-тармағын ескере отырып, егер фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (бас атқарушы директоры немесе баламасы) болған жеке тұлға қоғамдық мүддені білдіретін аудит клиентіне:

- (a) Директор немесе лауазымды тұлға; немесе
- (b) Егер қызметкер клиенттің бухгалтерлік есебін немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікті дайындауға айтарлықтай әсер ететін лауазымға ие болса,

егер бұл тұлға фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (бас директоры немесе оған ұқсас лауазымы) болғаннан бері он екі ай өтпесе, тәуелсіздікке күмән келтіріледі.

Бизнес бірлестіктері

R524.8 Егер осы тармақтарда баяндалған мән-жайлар кәсіпорындар мен кәсіпорындардың бірігуі нәтижесінде туындаса, және:

- (a) Бұл ұстаным кәсіпорындарды біріктіру мәселесін қарастыру кезінде қабылданылмасы;
- (b) Фирманың немесе желілік фирманың бұрынғы серіктесіне төленетін

КОДЕКС

кез-келген төлемдер немесе төлемдер, егер олар алдын-ала белгіленген келісімдерге сәйкес жасалмаса және серіктеске тиесілі кез-келген сома тиісті жағдайларда фирма немесе желілік фирма үшін маңызды болмаса, толық көлемде жүзеге асырылса;

- (c) Бұрынғы серіктес фирманың немесе желілік фирманың іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатысуды немесе қатысуды жалғастырма; және
- (d) Фирма клиенттің аудиті басқаруға жауапты тұлғалармен бұрынғы серіктестің позициясын талқыласа R524.6 және R524.7 тармақтарынан шығару тәртібімен тәуелсіздікке қауіп төнбейді.

525-ТАРАУ**ҚЫЗМЕТКЕЛЕРДІ УАҚЫТША ТАҒАЙЫНДАУ****Кіріспе**

- 525.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 525.2 Аудит клиентіне персоналды ұсыну өзін-өзі бағалауға, адвокаттыққа немесе таныстыққа қауіп төндіруі мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 525.3 A1 Компанияның немесе желілік фирманың аудит клиентіне қызметкерлерді ұсыну арқылы туындаған қауіпті жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Жалдамалы қызметкерлердің жұмысына қосымша тексеру жүргізу өзін-өзі бағалау қаупін жоя алады.
 - Аудиторлық топтың мүшесі ретінде тартылған персоналды алып тастау танысу немесе мүдделерді қорғауға байланысты қауіпті жоюы мүмкін.
 - Қызметкерлерді тағайындау кезінде қызметкерлердің қандай-да бір функциялары немесе әрекеттері үшін қызметкерлердің аудиті үшін жауапкершіліктің болмауы өзін-өзі тексеру қаупін жоя алады.
- 525.3 A2 Фирма немесе желілік фирма өз қызметкерлерін клиент-аудиторға жібере отырып, бір-бірімен танысып, фирма немесе желілік фирма басшылықтың пікірлері мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болатын қауіптерге жүгінген жағдайда, кепілдіктер жиі болмайды.
- R525.4** Егер фирма немесе желілік фирма:
- (a) Мұндай көмектің қысқа мерзімге ғана көрсетілетініне;
 - (b) Мұндай персонал басқару міндеттерін өз мойнына алмайды және аудит клиенті персоналдың қызметіне басшылық жасауға және оны қадағалауға жауапты болатынына;
 - (c) Осындай персонал көрсететін кәсіби қызметтерден туындайтын фирманың немесе желілік фирманың тәуелсіздігіне кез келген қауіп жойылады немесе мұндай қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шаралары қолданыладтынына; және
 - (d) Осындай персонал фирма немесе желілік фирма Кодекске сәйкес ұсына алмайтын кәсіби қызметтерді ұсынбайды немесе ұсынуға қатыспайтынына көз жеткізбесе фирма немесе желілік фирма аудиторға персонал қызметін ұсына алмайды.

540-ТАРАУ

ПЕРСОНАЛДЫҢ (СЕРІКТЕСТЕРДІҢ РОТАЦИЯСЫН ҚОСА АЛҒАНДА) АУДИТ КЛИЕНТІМЕН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ ҮНТІМАҚТАСТЫҒЫ

Кіріспе

- 540.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 540.2 Жеке тұлға ұзақ уақыт бойы аудиторлық тапсырмаға қатысқан кезде таныстық пен жеке қызығушылық қаупі туындауы мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары

Аудиттің барлық клиенттері

- 540.3 A1 Аудит клиенті мен оның айналасын түсіну аудит сапасы үшін маңызды болғанымен, танысу қаупі тұлғаның аудиторлық топтың мүшесі ретіндегі ұзақ мерзімді қарым-қатынасынан туындауы мүмкін:
- (a) Аудитке тапсырыс беруші және оның операциялары;
 - (b) Аудитке тапсырыс берушінің жоғары басшылығы; немесе
 - (c) Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік немесе қаржылық есептіліктің негізінде жатқан қаржылық ақпарат.
- 540.3 A2 Жеке қызығушылық қаупі жеке тұлғаның ұзақ мерзімді клиенттің жоғалуы туралы алаңдаушылығынан немесе жоғары басшылық мүшесімен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен тығыз жеке қарым-қатынасты сақтауға деген қызығушылығынан туындауы мүмкін. Мұндай қауіп тұлғаның пікіріне теріс әсер етуі мүмкін.
- 540.3 A3 Хабардарлық деңгейін немесе жеке мүдделерге байланысты қауіптерді бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:
- (a) Тұлғаға қатысты:
 - Жеке тұлғаның клиентпен қарым-қатынасының жалпы ұзақтығы, оның ішінде егер мұндай қарым-қатынас жеке тұлға алдыңғы фирмада болған кезде болған болса.
 - Тұлға қанша уақыт өзара әрекеттесу тобының мүшесі болды және орындалатын рөлдердің сипаты.
 - Жеке тұлға жұмысының қаншалықты жіберілетінін аға қызметкерлер талдайды және бақылайды.
 - Тұлғаның еңбек өтіліне байланысты тексеру нәтижелеріне әсер

КОДЕКС

ету дәрежесі, мысалы, негізгі шешімдер қабылдау немесе өзара әрекеттесу тобының басқа мүшелерінің жұмысына басшылық жасау арқылы.

- Тұлғаның басшылықпен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен жеке қарым-қатынасының жақындығы..
- Тұлға мен басшылық немесе басқаруға жауапты тұлғалар арасындағы өзара әрекеттесудің сипаты, жиілігі және ауқымы.

(b) Аудит клиентіне қатысты:

- Клиенттің бухгалтерлік есебінің сипаты немесе күрделілігі және қаржылық есептілік мәселелері және олар өзгерді ме.
- Соңғы уақытта жоғарғы басшылықта немесе басшылықта қандай да бір өзгерістер болды ма.

Клиенттің ұйымында тұлғаның аға басшылықпен немесе басқару міндеті жүктелген тұлғалармен өзара әрекеттесуінің сипатына, жиілігіне және ауқымына әсер ететін құрылымдық өзгерістер болды ма..

540.3 A4 Екі немесе одан да көп факторлардың жиынтығы қауіп деңгейін жоғарылатуы немесе төмендетуі мүмкін. Мәселен, мысалы, уақыт өте келе жеке тұлға мен клиенттің аға басшыларының бірі арасындағы тығыз қарым-қатынас нәтижесінде туындайтын қауіптер осы қызметкердің клиенттің аға басшылығынан кетуі нәтижесінде азаяды.

540.3 A5 Ұзақ уақыт бойы аудиторлық қызметке қатысатын белгілі бір адам жасаған таныстар мен өз мүдделеріне қатысты қауіптерді жоя алатын әрекеттердің мысалы осы тұлғаның аудиторлар тобынан ауысуы болуы мүмкін.

540.3 A6 Осындай танысу немесе жеке қызығушылық қауіпін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Аудиторлық топтағы жеке тұлғаның рөлін немесе ол орындайтын міндеттердің сипаты мен көлемін өзгерту.
- Осы тұлғаның жұмысын тексеру үшін аудиторлық топтың мүшесі болмаған тиісті рецензентті тарту.
- Тапсырманы орындау сапасына тұрақты тәуелсіз ішкі немесе сыртқы тексерулер жүргізу.

R540.4 Егер компания қауіп деңгейін тек аудиторлық топтағы қызметкерді ауыстыру арқылы жоюға болады деп шешсе, онда ол осы тұлғаның болмауы керек тиісті кезенді анықтауы керек:

(a) Аудит бойынша жұмыс тобының мүшесі болу;

- (b) Аудиторлық тапсырманың сапасын бақылауды қамтамасыз ету; немесе
- (c) Аудиторлық тапсырманың нәтижелеріне тікелей әсер ету.

Бұл кезең атақ пен өзімшілдік қаупін жою үшін жеткілікті болуы керек. Қоғамдық мүдделі ұйым жағдайында R540.5 - R540.20 тармақтары да қолданылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R540.5 R540.7 - R540.9 тармақтарына сәйкес, қоғамдық мүддені білдіретін ұйымның аудитіне қатысты жеке тұлға мынадай рөлдердің ешқайсысын немесе осындай рөлдердің жиынтығында жеті жылдан астам ұзақтығы бар кезең ішінде («уақытша қосу» кезеңі) осындай рөлдердің жиынтығын орындамауы тиіс:

- (a) Өзара әрекеттесу бойынша серіктес;
- (b) Тапсырманы орындау сапасына тексеру жүргізуге жауапты тұлға; немесе
- (c) Аудит бойынша негізгі серіктестің кез келген басқа рөлі.

Осы мерзім аяқталғаннан кейін жеке тұлға R540.11 - R540.19 тармақтарының ережелеріне сәйкес «күту» кезеңінен өтуі керек.

R540.6 Жұмыспен қамту кезеңін есептеу кезінде тиісті тұлға ең аз уақыт кезеңі ішінде R540.5(a)-(c) тармағында көрсетілген функциялардың кез келгенін орындауды тоқтатқанға дейін жылдар есебі қайта басталмайды. Бұл минималды кезең R540.11-R540.13 тармақтарына сәйкес анықталған кем дегенде тоқтату кезеңіне тең дәйекті кезеңді білдіреді, бұл адам мұндай қатысуды тоқтатқанға дейін бір жыл бойы қызмет еткен рөлге қатысты болады.

540.6 A1 Мысалы, төрт жыл бойы ынтымақтастық серіктесі ретінде әрекет еткен адам, содан кейін үш жылдық үзіліспен, келесі үш жыл ішінде (барлығы жеті жыл) негізгі аудит серіктесі ретінде әрекет ете алады. Осыдан кейін бұл адам R540.14 тармағына сәйкес салқындауы керек.

R540.7 R540. 5 тармағынан шығару тәртібімен сабақтастығы аудит сапасы үшін аса маңызды болып табылатын аудит жөніндегі негізгі әріптестер сирек жағдайларда, фирманың бақылауынан тыс күтпеген жағдайларға байланысты және басқаруға жауапты тұлғалардың келісімімен тәуелсіздік қаупі жойылғанша немесе қолайлы деңгейге дейін негізгі аудит серіктесі ретінде тағы бір жыл жұмыс істеуге құқылы болуы мүмкін.

540.7 A1 Мысалы, негізгі аудиторлық серіктестердің бірі күтпеген жағдайларға байланысты болжамды аудиторлық серіктестің ауыр ауруына байланысты болуы мүмкін қажетті ротацияны жүзеге асыру мүмкін болмайтын жағдайларда тағы бір жыл аудит тобының құрамында қалуы мүмкін. Мұндай жағдайларда бұл басқаруға жауапты тұлғалармен, жоспарланған ротацияның мүмкін болмау себептерімен және кез-келген қауіп-қатерді азайту үшін қандай-да бір кепілдіктердің қажеттілігімен қатаң талқылауды қамтиды..

R540.8 Егер аудитті жүзеге асыратын клиент қоғамдық мүддені білдіретін субъектіге айналса, онда ротациялау мерзімдерін айқындау кезінде фирма клиент қоғамдық мүддені білдіретін субъект болғанға дейін осы тұлға клиент-аудиторға аудит бойынша негізгі әріптес ретінде қызмет еткен мерзімді назарға алады. Егер жеке тұлға клиент аудитордың негізгі серіктесі ретінде бес жыл немесе одан аз уақыт қызмет етті, клиент қоғамдық мүдделердің субъектісі болған кезде, адам ротацияға дейін клиентке осы қызметте қызмет ете алатын жылдар саны жұмыс істеген жылдар санынан жеті жылға аз болды. R540.5-тармақтан алып тастау тәртібімен, егер осы тұлға аудитордың клиентіне клиент қоғамдық мүдделердің субъектісі болған кезде алты немесе одан да көп жыл бойы аудит бойынша негізгі серіктес ретінде қызмет еткен болса, адам ротация басталғанға дейін ең көп дегенде екі жыл бойы басқаруға жауапты тұлғалардың келісімімен осы қызметте жұмысын жалғастыра алады.

R540.9 Фирмада қоғамдық қызығушылық тудыратын кәсіпорынның негізгі аудит серіктесінің функцияларын орындау үшін қажетті білімі мен тәжірибесі бар бірнеше қызметкер болған жағдайда, негізгі аудит серіктестерін айналдыру мүмкін болмауы мүмкін. R540.5-тармақтан алып тастау тәртібімен, егер тиісті құқықтық жүйеде қандай да бір тәуелсіз реттеуші орган осындай жағдайларда серіктестерді ротациядан алып тастауды ұсынса, онда мұндай алып қоюға сәйкес тұлға жеті жылдан астам уақыт бойы аудит жөніндегі негізгі әріптес болып қала алады. Бұл ретте тәуелсіз реттеуші орган аудит жөніндегі негізгі әріптес ротациядан немесе тұрақты тәуелсіз сыртқы шолуды жүргізуден босатылуы мүмкін мерзім сияқты қолданылуы тиіс басқа да талаптарды айқындағаны көзделеді.

Жарамдылық мерзіміне қатысты басқа да ойлар

R540.10 Жеке тұлғаның аудиторлық қызметпен ұзақ мерзімді байланысы тудыратын қауіптерді бағалау кезінде фирма аудит бойынша негізгі серіктес болғанға дейін белгілі бір тұлғаның аудиторлық қызметке қатысуының рөлі мен ұзақтығына ерекше назар аударуы керек.

540.10 A1 Негізгі аудиторлық серіктестің қызмет ету мерзімі жеті жылдан аз болса да, тұжырымдамалық негізді қолдана отырып, фирма негізгі аудиторлық серіктес болып табылатын адам үшін бұл рөлді орындауды жалғастыру мүмкін емес деген қорытындыға келген жағдайлар туындауы мүмкін.

Күту кезеңі

R540.11 Егер жеке тұлға жеті жыл бойы жоба бойынша серіктес болса, күту кезеңі қатарынан бес жыл болуы керек

R540.12 Жеке тұлға жұмыс сапасына шолу жасауға жауапты болып тағайындалған және жеті жыл бойы осы қызметте жұмыс істеген жағдайларда, тоқтату кезеңі қатарынан үш жылды құрайды.

R540.13 Егер жеке тұлға жиынтық жеті жыл ішінде R540.11 және R540.12 тармақтарында көрсетілмеген аудит бойынша негізгі серіктес ретінде әрекет етсе, тоқтату кезеңі екі жыл қатарынан болуы керек

540.13 A1 Осы бөлімдегі серіктестердің ротациясына қойылатын талаптар әртүрлі және өзара әрекеттесу серіктесі өзара әрекеттесу сапасының рецензенті рөлін қабылдағанға дейін қатысу құқығын алу шарты ретінде ISQM 2 талап ететін тоқтату кезеңін өзгертпейді (325.8 A4 тармағын қара).

Негізгі аудит серіктестерінің рөлдерімен бірге қызмет көрсету

R540.14 Егер осы тұлға аудиторлық серіктестің негізгі функцияларының жиынтығында әрекет етсе және төрт немесе одан да көп жыл бойы өзара әрекеттесу серіктесі ретінде әрекет етсе, онда салқындату кезеңі қатарынан бес жылды құрайды.

R540.15 R540.16(a) тармағының ережелерін ескере отырып, егер бұл тұлға аудит бойынша серіктестің негізгі функцияларының үйлесімінде әрекет етсе және төрт немесе одан да көп жыл қатарынан міндеттемелердің сапасын тексеруге жауапты негізгі аудиторлық серіктес ретінде әрекет етсе, тоқтату кезеңі қатарынан үш жылды құрайды.

R540. 16 Егер жеке тұлға өзара әрекеттесу серіктесі мен өзара әрекеттесу сапасын бағалау жөніндегі сарапшының функцияларын бір уақытта уақытша қосу кезеңінде төрт немесе одан да көп жыл бойы орындаса, күту кезеңі:

(a) R540.15-тармағынан ерекшелік ретінде, егер жеке тұлға келісімшарт бойынша үш немесе одан да көп жыл серіктес болса, бес жыл қатарынан; немесе

(b) Кез келген басқа комбинация жағдайында қатарынан үш жыл жасау.

R540.17 Егер жеке тұлға R540.14-R540.16 тармақтарында қарастырылатындардан басқа аудит бойынша серіктестің негізгі функцияларының кез-келген жиынтығында әрекет етсе, салқындату кезеңі қатарынан екі жылды құрайды.

Алдыңғы фирмадағы қызмет

R540.18 R540.5-тармағында көрсетілгендей, жеке тұлға негізгі аудит серіктесі болған жылдар санын анықтаған кезде, қарым-қатынастың ұзақтығы, қажет болған жағдайда, жеке тұлғаның алдыңғы фирмадағы осы келісімшарт бойынша негізгі аудит серіктесі болған уақытын қамтуы керек.

Заңмен немесе ережелермен белгіленген қысқа күту кезеңі

R540.19 Заң шығарушы немесе реттеуші орган (немесе осындай заң шығарушы немесе реттеуші орган уәкілеттік берген немесе мойындаған ұйым)болған жағдайларда өзара әрекеттесу серіктесі үшін бес жылдан аз мерзімге кейінге қалдыру мерзімін белгілейді, егер тиісті уақыт кезеңі жеті жылдан аспаса, R540.11, R540.14 және R540.16(a) тармақтарында көрсетілген бес жыл қатарынан жоғары мерзімге немесе үш жылға ауыстырылуы мүмкін.

Күту кезеңіндегі қызметке шектеулер

R540.20

Тиісті күту кезеңі ішінде жеке тұлға:

- (a) Өзара әрекеттесу тобының мүшесі болу немесе аудиторлық тапсырманың сапасын бақылауды қамтамасыз етпеуі;
- (b) Аудиторлық қызметті қозғайтын техникалық немесе салалық мәселелер, операциялар немесе оқиғалар бойынша тарту жөніндегі топпен немесе клиентпен консультациялар жүргізу (өзара іс-қимыл жөніндегі топпен жұмыспен шектелген талқылауларды немесе осы тұлға әлі де тексеруге қатысы бар уақыт кезеңінің соңғы жылы ішінде жасалған қорытындыларды қоспағанда);
- (c) Аудитті жүзеге асыратын клиентке фирма немесе желілік фирма көрсететін кәсіби қызметтерді басқаруға немесе үйлестіруге немесе фирманың немесе желілік фирманың аудитті жүзеге асыратын клиентпен қарым-қатынасын қадағалауға жауапты болу; немесе
- (d) Аудиторлық тексерудің клиентіне қатысты жоғарыда аталмаған кез келген басқа функцияларды немесе қызмет түрлерін, соның ішінде кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді ұсынуды орындау, нәтижесінде тиісті тұлға:
 - (i) Басшылықпен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен белсенді немесе жиі өзара әрекеттесуді сақтауға; немесе
 - (ii) Аудиторлық тапсырманың нәтижелеріне тікелей әсер етуі тиіс.

540.20 A1

R540.20 тармағының ережелері жеке тұлғаның фирмада немесе желілік фирмада аға немесе басқарушы серіктес (бас атқарушы директор немесе баламалы) рөлі сияқты көшбасшылық рөлге ие болуына жол бермеуге арналмаған.

600-ТАРАУ**АУДИТ КЛИЕНТІНЕ САҚТАНДЫРЫЛМАЙТЫН ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНУ****Кіріспе**

- 600.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық ұсынымды қолдануға міндетті.
- 600.2 Фирмалар мен желілік фирмалар өздерінің аудиторлық клиенттеріне біліктілігі мен тәжірибесіне сәйкес аудитке қатысы жоқ бірқатар қызметтерді ұсына алады. Клиенттерге аудитке қатысы жоқ қызметтерді ұсыну негізгі принциптердің сақталуына және тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 600.3 Осы тарауда аудит жүргізетін клиенттерге кепілдікпен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде тәуелсіздікке төнетін қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады. Төмендегі бөлімдерде фирма немесе желілік фирма клиенттердің аудитіне қатысы жоқ қызметтердің белгілі бір түрлерін ұсынатын жағдайларға қатысты нақты талаптар мен қолданбалы материалдар көрсетілген және нәтижесінде туындауы мүмкін қауіптердің түрлері көрсетілген.
- 600.4 Кейбір кіші тараулар кез-келген фирмаға немесе желілік фирмаға аудиторлық клиентке белгілі бір қызметтерді ұсынуға тікелей тыйым салатын талаптар бар, өйткені туындаған қауіптерді жою мүмкін емес және қауіптерді қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін кепілдіктерді қолдану мүмкін емес.
- 600.5 Іскерлік тәжірибенің жаңа түрлері, қаржы нарықтарының эволюциясы және технологиялық өзгерістер фирмалар мен желілік фирмалар аудиторлық клиентке ұсына алатын қызметтердің жан - жақты тізімін жасауға мүмкіндік бермейтін факторлардың бірнешеуі ғана. Осы бөлімнің тұжырымдамалық негізі мен жалпы ережелері фирма клиентке нақты талаптар мен қолданбалы материалдар жоқ қызметтерді ұсынумен байланысты емес қызметтерді ұсынуды ұсынған жағдайларда қолданылады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

Сақтандырумен байланысты емес қызметтерге қатысты заңдардың немесе қаулылардың ережелері

- 600.6 A1 100.6-100.7 A1 тармақтарында Кодекстің сақталуына қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалған. Егер қандай да бір құқықтық жүйеде осы бөлімде көрсетілгендерден ерекшеленетін немесе олардың шеңберінен тыс клиенттерге аудитке байланысты емес қызметтерді ұсынуға қатысты заңдар мен ережелер болса, мұндай ережелер қолданылатын қызметтерді ұсынумен байланысты емес қызметтер

КОДЕКС

көрсететін фирмалар осы айырмашылықтарды білуі керек және қатаң ережелерді ұстану.

Қызмет көрсетумен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде басқарушылық міндеттерді қабылдау тәуекелі

600.7 A1 Фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиентке аудиторлық емес қызметтерді ұсынған кезде, егер фирма немесе желілік фирма R400.14 тармағында көрсетілген талаптарды қанағаттандырмаса, фирма немесе желілік фирма басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу қаупі бар.

Кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметті ұсыну бойынша міндеттемені қабылдау

R600.8 Осы немесе басқа фирма немесе желілік фирма аудитордың клиентіне кепілдіксіз қызмет көрсетуге келіспес бұрын, фирма осындай қызметті ұсыну нәтижесінде туындауы мүмкін тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолданады.

Қауіпті анықтау және бағалау

Аудиттің барлық клиенттері

600.9 A1 120.6 A3-тармақта фирма немесе желілік фирма клиент-аудиторға аудит жүргізуге байланысты емес қызметтер көрсеткен кезде туындауы мүмкін қауіптер санаттарының сипаттамасы қамтылады.

600.9 A2 Аудит жүргізуге, клиентке байланысты емес қызметтерді ұсыну және осындай қауіптердің деңгейін бағалау нәтижесінде туындауы мүмкін әртүрлі қауіптерді анықтау үшін маңызды факторларға мыналар жатады::

- Қызметтің сипаты, көлемі, мақсатты қолданылуы және мақсаты.
- Тартылған персонал және оның орналасқан жері сияқты қызметтерді ұсыну тәртібі.
- Қызметтер көрсетілетін нормативтік-құқықтық орта.
- Клиент қоғамдық мүдделердің субъектісі болып табылады ма.
- Көрсетілетін қызмет түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.
- Клиенттің маңызды пайымдауларды қолдану дәрежесі. (Сілтеме: R400.13 бастап R400.14 тармаққы қоса алғанда).
- Қызмет көрсету нәтижелері бухгалтерлік есептілікке немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомстволарда көрсетілген мәселелерге әсер ете ме, егер солай болса, онда:
 - Қызмет нәтижелерінің қаржылық ведомостарға айтарлықтай әсер ету дәрежесі.

КОДЕКС

- Қаржылық ведомостарда көрсетілген осы мәселелерді реттеудің тиісті сомаларын немесе тәртібін анықтауға байланысты субъективтілік дәрежесі.
- Қызметтің сипаты мен дәрежесі, егер бар болса, клиент ақпаратының едәуір бөлігін құрайтын ақпаратты жасайтын жүйелерге әсер етеді:
 - Фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік жазбалар немесе қаржылық есептер.
 - Қаржылық есептілікті ішкі бақылау.
- Аудит шеңберінде қызмет жұмысының нәтижелерімен айқындалатын дәрежесі
Қызмет көрсетумен байланысты емес қызметтерді ұсынғаны үшін төлем.

600.9 A3 601-610 кіші тарауларда қызмет көрсетумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсыну және осындай қауіптердің деңгейін бағалау нәтижесінде туындайтын Тәуелсіздік қатерлерін анықтауға қатысы бар косымша факторлардың мысалдары келтіріледі..

Қаржылық есептілікке қатысты маңыздылығы

600.10 A1 Маңыздылық - бұл клиенттерге кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындайтын қауіптерді бағалау үшін маңызды факторлардың бірі. 601-610 кіші бөлімдерінде тексеруге қатысатын клиенттердің қаржылық ведомостарына байланысты маңыздылығы туралы айтылады.. Аудитке қатысты маңыздылық тұжырымдамасы ХАС 320 «*Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылық*», ал тексеруге қатысты - ХАС 2400 (Қайта қаралған) «*Өткен кезеңдердегі қаржылық есептілікті тексеру жөніндегі міндеттемелер*» қаралады. Маңыздылықты анықтау кәсіби бағалауды қамтиды және сандық және сапалық факторларға байланысты. Оған пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қабылдау да әсер етеді.

600.10 A2 Кодекс клиентке, фирмаға немесе желілік фирмаға аудитке байланысты емес қызметтерді ұсынуға тікелей тыйым салатын жағдайларда, нәтиженің немесе ұсынбау нәтижелерінің маңыздылығына қарамастан, мұндай қызметтерді ұсынуға рұқсат етілмейді.компания өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке кепілдік беру..

Консультациялар мен ұсыныстар беру

600.11 A1 Консультациялар мен ұсыныстар беру өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Консультациялар мен ұсыныстарды ұсыну өз бетінше қарау үшін қауіп төндіре ме, жоқ па деген мәселе R600.14 тармағында көрсетілген анықтамаға байланысты. Аудит клиенті қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылмайтын және өзін-өзі бағалау қауіпі анықталған жағдайларда фирмадан қауіпті бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдану талап етіледі. Егер аудит клиенті қоғамдық мүдделердің субъектісі болса, R600.16 және R600.17 тармақтары қолданылады.

Аудиттің бір клиентіне ұсынылатын сенімділікке байланысты емес бірнеше қызметтер

R600.12 Фирма немесе желілік фирма аудитке қатысатын клиентке аудитке қатысы жоқ бірнеше қызметтерді ұсынғанда, фирма мұндай қызметтердің жиынтық әсері әрбір қызмет жеке-жеке туындайтын қауіптерден басқа тәуелсіздікке қауіп төндіре ме, әлде оған әсер ете ме деген мәселені қарастырады..

600.12 A1 600.9 A2-тармағына қосымша фирма аудит клиентіне бірнеше сенімділікке жатпайтын қызметтерді ұсынған жағдайда туындайтын тәуелсіздік қаупінің деңгейін бағалаудағы маңызды факторларға мыналар кіруі мүмкін:

- Бірнеше қызмет көрсетудің жиынтық әсері әр қызмет жеке бағаланатын қауіп деңгейін арттырады.
- Бірнеше қызметтерді ұсынудың жиынтық әсері аудит клиентімен жалпы қарым-қатынас нәтижесінде туындайтын кез келген қауіп деңгейін арттырады.

Өзін-өзі талдау қаупі

600.13 A1 Фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиентке аудитке қатысы жоқ қызметтерді ұсынғанда, фирманың өз жұмысын немесе желілік фирманың жұмысын тексеру қаупі туындауы мүмкін, бұл өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Өзін-өзі бағалау қаупі деп аудиторлар тобы тексеру шеңберінде қорытынды шығарған кезде сүйенетін кепілдік қызмет көрсету бөлігі болып табылмайтын фирма немесе желілік фирма шеңберінде фирма немесе желілік фирма бұрын шығарылған шешімнің немесе қандай да бір тұлғаның қызметінің нәтижелерін тиісті түрде бағаламайды деген қауіп түсініледі.

R600. 14 Аудит клиентіне кепілдікке жатпайтын қызметті ұсынбас бұрын, фирма немесе желілік фирма бұл қызметті ұсыну өзін-өзі бақылау қаупін тудыруы мүмкін бе, жоқ па, соны анықтауы керек:

- (a) Қызмет көрсету нәтижелері бухгалтерлік жазбалардың, қаржылық есептілікті ішкі бақылау жүйесінің немесе фирма өз пікірін білдіретін немесе оларға әсер ететін қаржылық есептіліктің бөлігі болады; және
- (b) Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептердің аудиті барысында аудиторлық топ қызмет көрсету кезінде фирма немесе желілік фирма жасаған кез келген пайымдауларды немесе әрекеттерді бағалайды немесе оларға сүйенеді.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

600.15 A1 Аудиторлық клиент қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болған жағдайда, мүдделі тараптар фирманың тәуелсіздігіне үлкен үміт артады. Бұл жоғары үміттер мемлекеттік сектор ұйымдарына аудиторлық емес қызметтер көрсету кезінде туындайтын өзін-өзі тексеру қаупін бағалау үшін қолданылатын негізделген және негізделген пікір тестімен

байланысты.

600.15 A2 Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын клиентке аудиторлық емес қызмет көрсету өзін-өзі тексеруге қауіп төндірсе, онда бұл қауіпті жою мүмкін емес және бұл қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шараларын қолдану мүмкін емес.

Өзін-өзі талдау қауіпі

R600.16 Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметтерді ұсыну фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостардың аудитіне байланысты өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиенттеріне аудитке қатысы жоқ қызметтерді ұсынбауы керек. (Сілтеме: 600.13 A1 және R600.14 тармақтары).

Консультациялар мен ұсыныстар беру

R600.17 R600.16-тармағынан ерекшелік ретінде фирма немесе желілік фирма аудит барысында туындайтын ақпаратқа немесе мәселелерге қатысты қоғамдық мүдделі аудит клиентіне консультациялар мен ұсыныстар бере алады:

- (a) Басқару жауапкершілігін өз мойнына алмайды (R400.13 және R400.14 тармақтары); және
- (b) Осындай ұсыныстар беру нәтижесінде туындауы мүмкін өзін-өзі бағалау, тәуелсіздік қаупінен басқа қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолданады.

600.17 A1 Аудит барысында туындайтын ақпаратқа немесе мәселелерге қатысты шығарылуы мүмкін ұсынымдар мен ұсыныстардың мысалдарына мыналар жатады:

- Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік стандарттары немесе саясаттары, сондай-ақ қаржылық есептілікті ашуға қойылатын талаптар бойынша кеңес беру.
 - Қаржылық және бухгалтерлік бақылаудың орындылығы және қаржылық ведомостарда көрсетілген сомаларды және тиісті ақпаратты анықтау кезінде қолданылатын әдістер мәселелері бойынша кеңес беру.
 - Аудит нәтижелері негізінде журналдағы жазбаларды түзету бойынша ұсыныстар енгізу.
 - Қаржылық есептілік пен қаржылық процестерді ішкі бақылауға қатысты қорытындыларды талқылау және жақсартуға қатысты ұсыныстар жасау.
- Шоттарды сәйкестендіру мәселелерін шешу жолдарын талқылау.
- Топтық есеп беру принциптерін ұстану мәселелері бойынша кеңес беру.

Қауіпті жою

Аудиттің барлық клиенттері

- 600.18 A1 R120.10 - 120.10 A2 тармақтарында сақтық шараларын сипаттауды қоса алғанда, тәуелсіздік қаупін жоюға қатысты талаптар мен өтінім материалдар бар.
- 600.18 A2 Клиент-аудиторға аудитке байланысты емес қызметтерді немесе бірнеше қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындайтын тәуелсіздік қатерлері аудит жүргізудің фактілері мен жағдайларына және қызметтің сипатына байланысты. Мұндай қауіптер кепілдіктерді қолдану арқылы немесе ұсынылатын қызметтің ауқымын түзету арқылы жойылуы мүмкін.
- 600.18 A3 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
 - Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатысы жоқ тиісті рецензенттің болуы.
 - Тиісті органнан (мысалы, салық органы) қызмет көрсету нәтижелерін алдын ала растауды алу.
- 600.18 A4 Сақтық шаралары клиентке кепілдікке жатпайтын қызметтердің аудитін ұсынудан туындайтын қауіпті қолайлы деңгейге дейін азайту үшін қол жетімді болмауы мүмкін. Мұндай жағдайда тұжырымдамалық негізді қолдану фирмадан немесе желілік фирмадан мыналарды талап етеді:
- (a) Қауіп тудыратын жағдайларды жою үшін ұсынылатын қызмет көлемін реттеуді;
 - (b) Жойылмайтын немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетілмейтін қауіп төндіретін қызметті ұсынудан бас тарту немесе тоқтатуды; немесе
 - (c) Аудиторлық тапсырманы аяқтауды.

Сақтандырумен байланысты емес қызметтерге қатысты басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс

Аудиттің барлық клиенттері

- 600.19 A1 400.40 A1 және 400.40 A2 тармақтары кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді ұсынуға байланысты фирманың басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен қарым-қатынасына қатысты.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

- 600.20 A1 R600.21 - R600.23 тармақтар фирма немесе желілік фирма компанияның қоғамдық мүдделі субъектіден тәуелсіздігіне қауіп төндіруі мүмкін, оның бөлігі қоғамдық мүдделі субъект болып табылатын корпоративтік құрылым субъектілеріне кепілдік беру қызметтерін ұсынбас бұрын фирмадан қоғамдық мүдделі кәсіпорынды басқаруға жауапты тұлғалармен байланыс орнатуды талап етеді. Хабарламаның мақсаты-қоғамдық мүдделі

КОДЕКС

мекемені басқаруға жауапты тұлғалардың осы кәсіпорынның қоғамдық мүдделі қаржылық парақтарын тексеретін фирманың тәуелсіздігін тиімді қадағалау мүмкіндігінің болуы..

600.20 А2

Мұндай талаптардың орындалуына ықпал ету үшін фирма қоғамдық мүдделер ұйымын басқаруға жауапты тұлғалармен фирманың қашан және кіммен байланысуы керек екендігі туралы келіссөздер жүргізе алады. Мұндай процесс:

- Жеке негізде, жалпы саясатқа сәйкес немесе кез келген басқа келісілген негізде ұсынылуы мүмкін ұсынылатын келісімшартқа қатысы жоқ қызмет туралы ақпарат беру рәсімін белгілеуі;
- Корпоративтік құрылым шеңберінде қоғамдық мүдделерді білдіретін басқа субъектілерді қамтуы мүмкін осы процесс қолданылатын субъектілерді анықтау.
- R600.21-тармағында көрсетілген ұйымдарға басқаруға жауапты тұлғалардың нақты мақұлдауынсыз ұсынылуы мүмкін кез келген қызметтерді анықтау, егер олар жалпы саясат ретінде осы бөлімде бұл қызметтерге тыйым салынбағанымен және Тәуелсіздік компаниясына қауіп төндімейтінімен келіссе немесе мұндай қауіптер туындаса, онда олар қолайлы деңгейде болуы
- Бір корпоративтік құрылым шеңберінде бірнеше қоғамдық мүдделі ұйымдарды басқаруға жауапты тұлғалар қызметтерді мақұлдау өкілеттіктерін бөлу керек екенін қалай айқындайтынын анықтауы.
- Ұсынылатын қызмет фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндіруі мүмкін бе, жоқ па, соны бағалау үшін басқаруға жауапты тұлғаларға қажетті ақпаратты беру процедурасын белгілеңіз, кәсіби стандарттарға, заңдарға немесе ережелерге тыйым салынады немесе шектеледі немесе сезімтал немесе құпия ақпараттың ашылуына әкелуі
- Процесте қамтылмаған кез келген мәселелерді қалай шешуге болатынын көрсетуі мүмкін.

R600.21

Қоғамдық мүдделі ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізетін фирма немесе желілік фирма сенімділікке байланысты емес қызметтерді ұсынуға міндеттеме алғанға дейін:

(А) Бұл қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект;

(В) Осы қоғамдық мүдделі ұйымды тікелей немесе жанама түрде бақылайтын кез келген ұйым; немесе

КОДЕКС

(C) Қоғамдық мүддені білдіретін осы субъект тікелей немесе жанама түрде бақылайтын кез келген субъект, егер ол басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен келісілген процесті белгілеу кезінде ескерілмесе, фирма:

(a) Қоғамдық мүдделі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға фирма қызмет көрсетуді анықтағанын хабарлауға:

(i) Тыйым салмауға; және

(ii) Қоғамның мүддесін білдіретін ұйымның аудиторы ретінде фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндірмейді немесе анықталған кез келген қауіп қолайлы деңгейде, ал егер жоқ болса, ол жойылады немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетуге; және

(b) Қоғамдық мүдделі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға қызмет көрсетудің фирманың тәуелсіздігіне әсерін негізделген бағалауға мүмкіндік беретін ақпарат беруге міндетті.

600.21 A1

Кепілдікке жатпайтын нақты қызметке қатысты жұртшылықтың мүдделерін білдіретін органды басқаруға жауапты тұлғаларға берілуі мүмкін ақпараттың мысалдары мыналарды қамтиды:

- Көрсетілетін қызметтердің сипаты мен көлемі.
- Ұсынылатын алымның негізі мен мөлшері.
- Фирма ұсынылған қызметті ұсыну нәтижесінде туындауы мүмкін Тәуелсіздік қатерлерін анықтаған жағдайларда, фирманың қауіптердің қолайлы екенін бағалауы негізінде немесе әйтпесе фирма немесе желілік фирма кез келген тәуелсіздік қатерлерін қолайлы деңгейге дейін жою немесе азайту үшін шаралар қабылдайды.
- Бірнеше қызмет көрсетудің жиынтық әсері тәуелсіздікке қауіп төндіреді ме, әлде бұрын анықталған қауіптің деңгейін өзгертеді ме.

R600.22

Фирма немесе желілік фирма R600.21-тармақта аталған ұйымдардың ешқайсысына кепілдік берумен байланысты емес қызметтерді ұсынбауы керек, тек қоғамдық мүдделі ұйымды басқаруға жауапты тұлғалар басқаруға жауапты тұлғалармен келісілген процесс шеңберінде келіскен жағдайларды қоспағанда, немесе нақты қызметке қатысты:

(a) Фирманың қызмет көрсету қоғамның мүддесін білдіретін ұйымның аудиторы ретінде фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндірмейді немесе анықталған кез келген қауіп қолайлы деңгейде немесе егер ол болмаса, жойылады немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетіледі деген қорытындысы; және

(b) Осы қызметті ұсыну.

R600.23

R600.21 және R600.22 тармақтарынан ерекшелік ретінде, қолданыстағы кәсіби стандарттармен, заңдармен немесе ережелермен фирмаға

КОДЕКС

кепілдіктермен байланысты емес ұсынылатын қызметтер туралы ақпаратты қоғамдық мүдделі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға ұсынуға тыйым салынған кезде немесе мұндай ақпаратты беру сезімтал ақпаратты жариялауға әкеп соқтырған кезде немесе құпия ақпарат фирма ұсынылған қызметті ұсына алады:

- (a) Фирма өзінің заңды немесе кәсіби міндеттемелерін бұзбай, мүмкін болатын ақпаратты ұсынады;
- (b) Фирма қоғамдық мүдделі ұйымды басқаруға жауапты тұлғаларға қызмет көрсету фирманың қоғамдық мүдделі ұйымнан тәуелсіздігіне қауіп төндірмейтінін немесе анықталған кез келген қауіп қолайлы деңгейде екенін немесе егер жоқ болса, жойылатынын немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетілетінін хабарлайды; және
- (c) Корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар фирманың (b) тармақшадағы қорытынды саясатымен келіспейді

R600. 24

Фирма немесе желілік фирма қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудиторлық клиентке немесе ұсынылатын қызметті алушы болып табылатын R600.21-тармақта аталған ұйымға басшылық етуге жауапты тұлғалар көтерген кез келген мәселелерді қарастырғаннан кейін аудиторлық емес қызметтен бас тартуы керек немесе фирма аудиторлық тапсырманы тоқтатуы керек, егер:

- (a) Фирмаға немесе желілік фирмаға, егер мұндай жағдай басшылыққа жауапты тұлғалармен алдын ала келісілген процесс шеңберінде шешілмесе, қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудиторлық Клиентті басқаруға жауапты тұлғаларға ақпарат беруге рұқсат етілмейді; немесе
- (b) Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудиторлық клиентті басқаруға жауапты тұлғалар қызмет көрсету фирманың клиенттен тәуелсіздігіне қауіп төндірмейді немесе анықталған кез келген қауіп қолайлы деңгейде немесе егер ол болмаса, жойылады немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетіледі деген фирманың қорытындысымен келіспейді.

Кейіннен қоғамдық қызығушылық тудыратын субъектіге айналатын аудит клиенті

R600. 25

Аудитор-клиентке қазіргі уақытта немесе одан бұрын фирма немесе желілік фирма көрсететін кепілдендірілмеген қызметтер, клиент қоғамдық мүдделердің субъектісіне айналған кезде егер:

- (a) Аудитпен байланысты емес алдыңғы қызмет осы бөлімнің қоғамдық мүдделерді білдірмейтін аудитор-клиенттерге қатысты ережелеріне сәйкес келсе;
- (b) Жұртшылықтың мүддесін білдіретін аудиторлық клиенттер үшін осы

КОДЕКС

бөлімге сәйкес рұқсат етілмеген қазіргі уақытта аудитпен байланысты емес қызметтерді ұсыну клиент мүмкіндігінше қысқа мерзімде қоғамдық мүдделердің субъектісіне айналғанға дейін тоқтатылса немесе мүмкін болмаса; және

- (с) Фирма және қоғамдық мүддені білдіретін субъектіге айналатын клиентті басқаруға жауапты тұлғалар қолайлы деңгейде емес тәуелсіздікке төнетін кез келген қатерлерді жою үшін уағдаласады және одан әрі шаралар қабылдаса фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндіреді

600.25 A1

Фирма аудит клиентіне ұсына алатын әрекеттердің мысалдары басқа фирманы тарту болып табылады:

- Зардап шеккен аудиторлық жұмысты қажет болған жағдайда қайта қарастыру немесе қайта орындау.
- Кепілдік бермейтін қызметтің нәтижелерін бағалаңыз немесе басқа фирманың осы қызмет үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы үшін қажетті көлемде кепілдік бермейтін қызметті қайта орындау.

Белгілі бір байланысты ұйымдарға арналған ойлар

R600.26

Осы тарауларда фирмалар мен желілік фирмаларға аудиторлық клиенттерге белгілі бір сенімділікке жатпайтын қызметтерді ұсынуға тыйым салатын талаптар бар. Осы талаптардан және R400.13-тармағының талаптарынан ерекшелік ретінде фирма немесе желілік фирма басқарушылық міндеттерді өз мойнына ала алады немесе сенімділікке байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсына алады, әйтпесе қаржылық есептілігі бойынша фирма өз пікірін білдіретін келесі клиентпен байланысты ұйымдарға тыйым салынады:

- (a) Клиентке тікелей немесе жанама бақылау жасайтын ұйым;
- (b) Клиентке тікелей қаржылық мүдделілігі бар ұйым, егер бұл ұйым клиентке айтарлықтай әсер етсе және клиентке қызығушылық осындай ұйым үшін маңызды болса; немесе
- (c) Барлық келесі шарттар сақталған жағдайда, клиентпен жалпы бақылаудағы ұйым:
 - (i) Фирма немесе желілік фирма байланысты ұйымның қаржылық есептілігі туралы пікір білдірмейді;
 - (ii) Фирма немесе желілік фирма қаржылық есептілігі бойынша фирма өз пікірін білдіретін ұйым үшін тікелей немесе жанама түрде басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алмайды;
 - (iii) Қызметтер өзін-өзі бақылауға қауіп төндірмейді; және
 - (iv) Фирма қолайсыз деңгейде болатын осындай қызметтерді ұсыну арқылы туындаған басқа қауіппен күресуде.

Құжаттама

600.27 А1

R400.60 және 400.60 А1 тармақтарына сәйкес осы тараудың сақталуына қатысты фирманың қорытындылары туралы құжаттама мыналарды қамтуы мүмкін:

- Фирманың сақтандырумен байланысты емес қызметтердің сипатын түсінуінің негізгі элементтері, сондай-ақ бұл қызмет фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке қалай әсер етуі мүмкін және қалай әсер етуі мүмкін.
- Қызмет көрсету нәтижелері тексеру рәсімдерінің нысанасы бола ма деген сұрақты қоса алғанда, клиент-аудиторға қызмет көрсету нәтижесінде туындайтын кез келген тәуелсіздік қатерінің сипаты
- Кепілдіктерден бас тарту және оларды қадағалау бойынша ұсынылатын қызметтерді ұсынуға басшылықтың қатысу дәрежесі.
- Тәуелсіздік қаупін жою үшін қолданылатын кез келген кепілдіктер немесе басқа шаралар.
- Компанияның бұл қызметке тыйым салынбағанын және тәуелсіздікке кез келген анықталған қауіп қолайлы деңгейде екенін негіздеуі.
- R600.21 тармағында аталған ұйымдарға ұсынылатын азық-түлік емес қызметтерге байланысты R600.21-R600.23 тармақтарының ережелерін сақтау бойынша шаралар қабылданды.

601-КІШІ ТАРАУ - БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЖӘНЕ БУХГАЛТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

601.1

Осы кіші бөлімде баяндалған нақты талаптар мен қолданбалы материалдардан басқа, 600.1-600.27 А1 тармақтарында баяндалған талаптар мен өтінім материалдарын тексеруді жүзеге асыратын клиентке бухгалтерлік есеп және бухгалтерлік есеп бойынша қызметтер көрсету кезінде тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысы бар.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

601.2 А1

Басшылық қолданыстағы қаржылық есептілік принциптеріне сәйкес қаржылық есептілікті дайындауға және дұрыс ұсынуға жауапты. Бұл міндеттерге мыналар кіреді:

- Осы саясатқа сәйкес есеп саясаты мен бухгалтерлік есептің тәртібін анықтау.
- Транзакцияның жасалғанын растайтын бастапқы құжаттарды немесе бастапқы деректерді электрондық немесе өзге нысанда дайындау немесе

өзгерту. Мысалдарға мыналар кіреді:

- Сатып алу тапсырыстары.
- Жалақыны есептеу кезінде жұмыс уақытын есепке алу.
- Клиенттерге тапсырыс беру.
- Журнал жазбаларын жасау немесе өзгерту.
- Шоттар бойынша операциялардың жіктелуін анықтау немесе бекіту.

Қызметтің сипаттамасы

601.3 A1 Бухгалтерлік қызметтері қызметтердің кең ауқымын қамтиды, оның ішінде:

- Бухгалтерлік жазбаларды немесе қаржылық есептерді дайындау.
- Транзакцияларды жазу.
- Жалақы бойынша қызмет көрсету.
- Есептік жазбаларды салыстыру мәселелерін шешу.
- Қолданыстағы қаржылық есептілікті бір қаржылық есептілік жүйесінен екіншісіне түрлендіру.

Бухгалтерлік қызмет көрсету кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

601.4 A1 Аудит клиентіне бухгалтерлік қызмет көрсету қызмет нәтижелері фирма пікір білдіретін бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі бақылау қаупін тудырады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

R601.5 Фирма немесе желілік фирма, егер фирма осындай қаржылық есептіліктің негізін құрайтын пікірді немесе қаржылық ақпаратты білдіретін қаржылық есептілікті дайындауды қоса алғанда:

- (a) Қызметтер күнделікті немесе механикалық сипатта болса; және
- (b) Фирма қолайлы деңгейде емес кез келген қауіптерге жауап берсе ғана клиентке қоғамдық мүдделерді, бухгалтерлік қызметтерді білдіретін субъект болып табылмайтын аудиторды ұсынбайды.

601.5 A1 Жалпы немесе механикалық болып табылатын бухгалтерлік қызметтер:

- (a) Клиент қандай да бір пайымдаулар немесе шешімдер шығарған, қажет болуы мүмкін ақпаратты, деректерді немесе материалдарды қосу; және

(b) Іс жүзінде кәсіби пайымдауды қажет етпейді.

601.5 А2

Күнделікті немесе механикалық деп санауға болатын қызметтердің мысалдары:

- Клиенттің бекітуі және төлеуі үшін клиенттен алынған мәліметтер негізінде жалақы есептеулерін немесе есептерді дайындау.
- Клиент шоттардың тиісті жіктемесін анықтаған немесе бекіткен кезде сомаларды бастапқы құжаттардан немесе коммуналдық төлемдер сияқты бастапқы деректерден оңай анықтауға болатын қайталанатын операцияларды тіркеу.
- Клиент есеп саясатын және пайдалы қызмет мерзімі мен қалдық құнын бағалауды анықтаған кезде негізгі құралдардың амортизациясын есептеу.
- Клиент кодтаған транзакцияларды жалпы кітапқа тарату.
- Клиент бекіткен жазбаларды сынақ балансына жазу.
- Клиент бекіткен сынақ балансынан алынған ақпарат негізінде қаржылық есептілікті дайындау және клиент бекіткен жазбалар негізінде тиісті ескертпелер дайындау.

Фирма немесе желілік фирма қызметке және R601.5 (b) тармағындағы талапқа байланысты басқару үшін жауапкершілікті өз мойнына алмау үшін фирма немесе желілік фирма R400.14 тармағының талаптарын орындаған жағдайда, мұндай қызметтерді қоғамдық мүдделі субъектілер болып табылмайтын клиенттерге ұсына алады.

601.5 А3

Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиентіне қарапайым немесе механикалық сипаттағы бухгалтерлік қызметтерді ұсыну кезінде туындайтын өзін-өзі бақылау қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатысы жоқ тиісті рецензенттің болуы.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R601.6

Фирма немесе желілік фирма қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым болып табылатын аудиторлық клиентке бухгалтерлік есеп пен бухгалтерлік қызмет көрсетуді ұсынбауы керек.

R601.7

R601.6-тармақтан алып тастау тәртібімен фирма немесе желілік фирма жұртшылықтың мүддесін білдіретін аудиторлық ұйымның клиенті болып табылатын, онымен байланысты субъект үшін:

(a) Жұртшылықтың мүддесін білдіретін ұйымның топтық қаржылық

ведомостарын тексеру туралы баяндама жарияланған;

- (b) Фирма немесе желілік фирма басқаруға жауапты емес және Тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолданған;
- (c) Фирма немесе желілік фирма тиісті ұйымның жарғылық қаржылық парақтарының негізінде бухгалтерлік жазбаларды жасамайды және бұл қаржылық парақтар клиент бекіткен ақпаратқа негізделген; және
- (d) Тиісті кәсіпорынның жарғылық қаржылық ведомостары осы қоғамдық мүдделі кәсіпорынның болашақ топтық қаржылық ведомостары үшін негіз бола алмаған кезде (c) немесе (d) тармақшаға енгізілген ресми қаржылық ведомостарды дайындай алады.

602-КІШІ БӨЛІМ - ӘКІМШІЛІК ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

602.1 Осы кіші тарауда келтірілген нақты өтінім материалдарынан басқа, 600.1-600.27 A1 тармақтарында келтірілген талаптар мен өтінім материалдары әкімшілік қызметтерді ұсыну кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға қатысты.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

602.2 A1 Әкімшілік қызметтері клиенттерге әдеттегі іс-шаралар шеңберінде күнделікті немесе механикалық тапсырмаларды орындауға көмектесуді қамтиды.

602.2 A2 Әкімшілік қызметтердің мысалдары:

- Мәтіндерді өңдеу немесе құжаттарды пішімдеу.
- Клиенттің бекітуі үшін әкімшілік немесе жарғылық нысандарды дайындау.
- Клиенттің нұсқауларына сәйкес осындай формаларды жіберу.
- Заңнамада көзделген құжаттарды тапсыру мерзімдерін бақылау және осы мерзімдер бойынша клиентке кеңес беру.

Әкімшілік қызмет көрсетуге байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

602.3 A1 Клиентке аудит бойынша әкімшілік қызметтерді ұсыну, егер мұндай қызметтер кеңселік сипатта болса және іс жүзінде кәсіби пайымдауды қажет етпесе, әдетте қауіп төндірмейді.

603-КІШІ ТАРАУ - БАҒАЛАУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

603. 1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалдарынан басқа,

600.1 - 600.27 А1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары клиент-аудиторға бағалау қызметтерін көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

603.2 А1 Бағалау болашақ әзірлемелерге қатысты болжамдар жасауды, тиісті әдіснамалар мен әдістерді қолдануды және актив, міндеттеме немесе кәсіпорынның барлық немесе бір бөлігі үшін белгілі бір құнды және мәндер ауқымын есептеуге арналған біріктіруді қамтиды.

603.2 А2 Егер қандай да бір фирмаға немесе желілік фирмаға клиент-аудиторға салық есептілігі бойынша немесе салықтық жоспарлау мақсаттары бойынша өз міндеттемелерін орындауда көмек көрсету үшін бағалау жүргізу сұралса, онда осындай қызметтерге қатысты 604.17 А1-604.19 А1 тармақтарында баяндалған бағалау нәтижелері бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық ведомостарға әсер етпейді, тек бухгалтерлік есеп арқылы салық салуға қатысты баптар, талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады.

Бағалау қызметтерін ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

603.3 А1 Егер қызметтің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болса, клиент-аудиторға бағалау қызметтерін ұсынуы өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қызмет мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін.

603.3 А2 Тексеруге қатысатын клиенттерге бағалау қызметтерін ұсыну және осындай қауіптердің деңгейін бағалау нәтижесінде туындайтын өзін-өзі бағалауға немесе насихаттау қызметіне байланысты қауіптерді анықтау үшін маңызы бар факторларға мыналар жатады:

- Бағалау есебінің қолданылуы мен мақсаты..
- Бағалау туралы есеп жарияланады ма?

Бағалау әдістемесінің заңмен немесе ережелермен, басқа прецеденттермен немесе қалыптасқан тәжірибемен қолдау дәрежесі.

- Клиенттің бағалау әдістемесін және басқа да маңызды мәселелерді анықтауға және бекітуге қатысу дәрежесі.
- Стандартты немесе белгіленген әдістемелерді қолдана отырып, бағалау объектісіне тән субъективтілік дәрежесі.
- Бағалау қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ете ме?
- Қаржылық есептілікте бағалауға байланысты ақпаратты ашу көлемі.

КОДЕКС

- Болашақ оқиғаларға байланысты тиісті сомалардың құбылмалылығы.

Егер аудит клиентіне қоғамдық мүддені білдіретін қауіп анықталса, 603.5-тармақ қолданылады..

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудит бойынша клиенттер

603.3 A3 Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиентіне бағалау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе мүдделерді қорғау қауіпін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі талдау немесе мүдделерді қорғау қауіпін жоя алады.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қауіпін жоя алады.

R603.4 Фирма немесе желілік фирма, егер:

- (a) Бағалау субъективтіліктің едәуір дәрежесін қамтымаса; және
- (b) Бағалау фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпесе қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит бойынша клиентке бағалау қызметтерін ұсынбауы тиіс.

603.4 A1 Кейбір бағалаулар субъективтіліктің айтарлықтай дәрежесімен байланысты емес. Бұл, бәлкім, негізгі жорамалдар заңмен немесе қаулымен белгіленген немесе қолданылатын әдістер мен әдістемелер жалпы қабылданған стандарттарға негізделген немесе заңмен немесе қаулымен белгіленген жағдайда орын алуы мүмкін. Мұндай жағдайларда екі немесе одан да көп Тараптар жүргізген бағалау нәтижелері бір-бірінен айтарлықтай ерекшеленбейді.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қауіпі

R603.5 Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай бағалау қызметін ұсыну өзін-өзі талдауға қауіп төндіруі мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне бағалау қызметін ұсынбауы керек. (Сілтеме: R600.14 және R600.16 тармақтар).

Насихаттық қауіп

603.5 A1 Қоғамдық мүдделі аудитордың клиентіне бағалау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған үгіт-насихат қауіпін жою үшін кепілдік бола алатын іс-әрекеттің мысалы тексеру тобының мүшелері емес мамандарды қызмет көрсету үшін пайдаланады.

604-КІШІ ТАРАУ - САЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

604.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 А1 тармағындағы талаптар мен өтінім материалдары клиентке аудит бойынша салық қызметтерін көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

604.2 А1 Салық қызметтері қызметтердің кең ауқымын қамтиды. Осы тарауда мыналар қарастырылады:

- Салық декларациясын дайындау.
- Бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында салықтық есептеулер.
- Салықтық кеңес беру қызметтері.
- Салықтық жоспарлау қызметтері.
- Бағалауға байланысты салық қызметтері.
- Салық дауларын шешуге көмектесу.

604.2 А2 Салық қызметтерін салықтық жоспарлау немесе сәйкестік сияқты бөлімдерде қарастыруға болады. Алайда, іс жүзінде мұндай қызметтер көбінесе өзара байланысты және компания ұсынатын сақтандырумен байланысты емес қызметтердің басқа түрлерімен, мысалы, корпоративті қаржылық қызметтермен біріктірілуі мүмкін. Сондықтан нақты салық қызметтері тудыратын қауіптерді жалпы түрде жіктеу мақсатқа сәйкес келмейді.

Салық қызметтерін көрсету кезінде туындайтын ықтимал қауіп

604.3 А1 Аудиторлық клиентке салық қызметтерін ұсыну, егер бұл қызметтердің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болса, өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қызметтер мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін

604.3 А2 Аудит клиентіне кез-келген салық қызметін ұсыну кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті анықтауда және осындай қауіптің деңгейін бағалауда маңызды факторларға мыналар жатады:

- Келісімнің нақты сипаттамалары.
- Клиент қызметкерлерінің салықтық құзыреттілік деңгейі.
- Салық органдары тиісті салықты, сондай-ақ фирманың немесе желілік фирманың осы процестегі ролін бағалайтын және басқаратын жүйе.

- Тиісті салық режимінің күрделілігі және оны қолдану кезінде қажетті тексеру дәрежесі.

Аудиттің барлық клиенттері

R604.4

Фирма немесе желілік фирма салық қызметін ұсынбауы немесе аудиторлық клиентке мәміле ұсынбауы керек, егер қызмет немесе мәміле бастапқыда тікелей немесе жанама түрде фирма немесе желілік фирма ұсынған салық режимінің пайдасына маркетингке, жоспарлауға немесе пікірге қатысты болса және салық режимінің немесе мәміленің маңызды мақсаты салық төлеуден жалтару болып табылады. фирма ұсынылған режимнің қолданыстағы салық заңнамасында немесе реттеуде негізі бар екеніне сенімді емес, ол басым күшке ие болуы мүмкін.

604.4 A1

Егер фирманың пікірінше, салық режимінің қолданыстағы салық заңнамасында немесе басым күші бар нормативтік актілерде негіздері болмаса, R604.4 тармағында сипатталған оларды жою және мұндай қауіптерді қолайлы деңгейге дейін азайту үшін сақтық шараларын қолдану мүмкін емес сақтандырылмаған қызметті ұсыну өзін-өзі қызықтыруға, өзін-өзі тексеруге және мүдделерді қорғауға қауіп төндіреді.

A. Салық декларациясын дайындау

Қызметтің сипаттамасы

604.5 A1

Салық декларациясын дайындау қызметтеріне мыналар кіреді:

- Тиісті салық органдарына ұсынылуы тиіс салық сомасын (әдетте стандартты бланкілерде) қоса алғанда, ақпаратты құрастыру және жинақтау арқылы клиенттерге салық есептілігін ұсыну жөніндегі міндеттемелерін орындауға көмек көрсету.
- Өткен операциялар бойынша салық декларацияларын ресімдеу мәселелері бойынша кеңес беру.
- Аудиторлық клиенттің атынан салық органдарының қосымша ақпарат пен талдау беру туралы сұрауларына жауап беру (мысалы, қолданылатын тәсілге түсініктеме және техникалық қолдау көрсету).

Салық декларацияларын дайындау жөніндегі қызметтерді ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

604.6 A1

Салық декларациясын дайындау қызметтерін ұсыну әдетте қауіп төндірмейді, өйткені:

- (a) Салық декларациясын дайындау қызметтері тарихи ақпаратқа негізделген және негізінен қолданыстағы салық заңнамасына сәйкес осындай тарихи ақпаратты талдау мен ұсынуды, соның ішінде прецеденттер мен қалыптасқан тәжірибені қамтиды; және
- (b) Салық декларациялары салық органы орынды деп санайтын кез келген тексеру немесе бекіту процесіне жатады.

В. Бухгалтерлік жазбаларды дайындау үшін салықтарды есептеу

Қызметтің сипаттамасы

604.7 A1 Салықтарды есептеу қызметтері аудит жүргізетін клиенттің қаржылық есептілігіндегі салық активтерін немесе міндеттемелерін растайтын бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында ағымдағы және кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін немесе активтерін есептеуді дайындауды қамтиды.

Салықтарды есептеу жөніндегі қызметтерді ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

604.8 A1 Осындай қалдықтарды растайтын бухгалтерлік жазбаларды дайындау мақсатында аудит клиенті үшін ағымдағы және кейінге қалдырылған салық міндеттемелері (немесе активтері) бойынша салық есептеулерін дайындау өзін-өзі талдауға қауіп тудырады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудит бойынша клиенттер

604.9 A1 604.3 A2 тармағында көрсетілген факторларға қосымша, өзін-өзі қамтамасыз ету деңгейін бағалау үшін маңызды фактор, аудиторлық клиент үшін осындай есептеулерді дайындау кезінде туындайтын қауіпті қарастыру, бұл есептеулер фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостарға айтарлықтай әсер етуі мүмкін бе.

604.9 A2 Аудит клиенті қоғамдық мүдделі ұйым болмаған кезде өзін-өзі талдау қауіпін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатысы жоқ тиісті тексерушілердің болуы.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R604.10 Фирма немесе желілік фирма қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым болып табылатын аудит клиент үшін ағымдағы және кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің (немесе активтерінің) салық есептеулерін дайындамауы керек. (Сілтеме: R600. 14 және R600.16 тармақтар).

С. Салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтері

Қызметтің сипаттамасы

604.11 A1 Салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтері клиенттерге салық салу тұрғысынан өз істерін қалай тиімді құрылымдау керектігі туралы аудит бойынша кеңес беру немесе салық заңнамасын немесе ережелерді қолдану бойынша кеңес беру сияқты қызметтердің кең ауқымын қамтиды.

Салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

604.12 A1 Аудиторлық клиентке салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін ұсыну қызмет нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болған кезде ғана өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қызметтер мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін.

604.12 A2 Салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін ұсыну, егер мұндай қызметтер болса, өзін-өзі талдау қаупін тудырмайды:

- (a) Салық органы немесе басқа прецедент растайды;
- (b) Белгіленген тәжірибеге негізделген (тиісті салық органы кеңінен қолданған және дауламаған тәжірибе); немесе
- (c) Салық заңнамасында фирманың пікірінше қанағаттандырылуы мүмкін негіздер бар.

604.12 A3 604.3 A2 тармағына қосымша, аудит бойынша клиенттерге салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін ұсыну кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті анықтауда және осындай қауіптің деңгейін бағалауда маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қаржылық есептілікте салықтық кеңес берудің тиісті режимін анықтауға байланысты субъективтілік дәрежесі.
- Салық режимі қаулымен расталады ма, әлде қаржылық есептілік дайындалғанға дейін салық органы басқаша келіскен бе.
- Салықтық кеңес беру нәтижелері қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R604.15 тармағы қолданылады.

Салықтық кеңес берудің тиімділігі нақты есепке алу әдісіне немесе ақпаратты ұсынуға байланысты болған кезде

R604.13

Фирма немесе желілік фирма аудит клиентіне, егер:

- (a) Салықтық кеңес берулер тиімділігі бухгалтерлік есептің нақты әдісіне немесе қаржылық есептілікте ұсынуға байланысты; және

- (b) Аудиторлық топ қаржылық есептіліктің тиісті қағидаттарына сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізудің немесе ақпаратты ұсынудың тиісті тәртібіне күмән келтірсе

салық жөнінде кеңес беруі және салықты жоспарлау қызметтерін көрсетпеуі керек

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

- 604.14 A1 Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиентіне салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін ұсыну кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі бағалау немесе мүдделерді қорғау қаупін жоя алады.
 - Аудит бойынша орындалған жұмысты немесе көрсетілген қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қаупін жоя алады.
 - Салық органдарынан алдын-ала рұқсат алу өзін-өзі талдау немесе насихаттық қызмет қаупін жоя алады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

- R604.15** Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметтерді ұсыну өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін ұсынбауы керек. (Сілтеме: R600.14, R600.16, 604.12 A2 тармақтар).

Адвокаттық қауіп

- 604.15 A1 Салықтық кеңес беру және салықтық жоспарлау қызметтерін қоғамдық қызығушылық танытқан аудит клиентіне ұсыну арқылы туындайтын адвокатура қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
 - Салық органдарынан алдын ала рұқсат алу.

D. Бағалауға байланысты салық қызметтері

Қызметтің сипаттамасы

- 604.16 A1 Құнын бағалауға байланысты салық қызметтерін ұсыну бірқатар жағдайларда туындауы мүмкін, оның ішінде:
- Біріктіру және сатып алу мәмілелері.
 - Топтарды қайта құрылымдау және корпоративтік қайта құру.
 - Трансферттік бағаны зерттеу.
 - Акцияларға негізделген өтемақы тетіктері.

Бағалауға байланысты салық қызметтерін ұсыну кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

- 604.17 A1 Аудитордың клиентіне салық салу мақсаттары үшін бағалауды ұсыну қызмет нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік есеп немесе

КОДЕКС

қаржылық есептілікке әсер ету қауіпі болған кезде өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін. Мұндай қызмет мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін.

- 604.17 A2 Фирма немесе желілік фирма аудит клиентіне салық есептілігі бойынша міндеттемелерін орындауға көмектесу үшін немесе салықтық жоспарлау мақсаттары үшін бағалау жүргізгенде, бағалау нәтижесі:
- (a) Салық салуға байланысты бухгалтерлік жазбалардан басқа, бухгалтерлік есепке немесе қаржылық есептілікке ешқандай әсер етпейді. Мұндай жағдайларда осы кіші тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
 - (b) Бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке салық салуға байланысты бухгалтерлік жазбалармен шектелмейтін тәсілдермен әсер ету, мысалы, егер бағалау активтерді қайта бағалауға әкелсе. Мұндай жағдайларда бағалау жөніндегі қызметтерге қатысты 603-кіші тарауда жазылған талаптар мен өтінім материалдары қолданылады.
- 604.17 A3 Аудит жүргізетін клиент үшін салық салу мақсатында бағалауды орындау өзін-өзі бағалауға қауіп төндірмейді, егер:
- (a) Негізгі болжамдар заңмен немесе нормативтік актілермен белгіленсе немесе кеңінен қабылданса; немесе
 - (b) Қолданылатын әдістер мен әдіснамалар жалпы қабылданған стандарттарға негізделген немесе заңмен немесе ережелермен белгіленген, ал бағалауды салық органы немесе соған ұқсас реттеуші орган сыртқы тексеруден өткізеді.

Қоғамдық мүдделері жоқ аудит клиенттері

- 604.18 A1 Фирма немесе желілік фирма бағалау нәтижесі салық салуға байланысты бухгалтерлік жазбалар арқылы тек бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке әсер ететін кезде қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылмайтын клиенттің салық салу мақсаттары үшін бағалау жүргізе алады. Бұл, әдетте, егер қаржылық ведомостар үшін салдарлар елеусіз болып табылса немесе салық декларациясында немесе өзге декларацияда көрсетілген бағалау салық органы немесе осыған ұқсас реттеуші орган тарапынан сыртқы тексеруге жататын болса, қауіп төндірмейді.
- 604.18 A2 Егер салық салу мақсатында жүргізілетін бағалау сыртқы тексеруге жатпаса және оның әсері 604.3 A2 тармағына қосымша қаржылық есептілік үшін елеулі болып табылса, мынадай факторлар қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиентіне осы қызметтерді ұсыну арқылы туындайтын өзін-өзі талдау немесе қорғау қауіптерін анықтау және осындай қызметтердің қауіп деңгейін бағалау үшін:
- Бағалау әдістемесін салық заңнамасы немесе ережелер, басқа прецеденттер немесе қалыптасқан тәжірибелер қолдайтын дәреже.
 - Бағалауға тән субъективтілік дәрежесі.

- Бастапқы деректердің сенімділігі мен көлемі маңызды болады.

604.18 A3

Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиенті үшін осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі бағалау немесе мүдделерді қорғау қаупін жоя алады.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қаупін жоя алады.
- Салық органдарынан алдын-ала рұқсат алу өзін-өзі талдау немесе насихаттық қызмет қаупін жоя алады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

R604.19

Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметті ұсыну өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін болса, қоғамдық қызығушылық аудитінің клиентіне салық салу мақсатында бағалау жүргізбеуі керек. (Сілтеме: R600.14, R600.16, 604.17 A3 тармақтар).

Адвокаттық қауіп

604.19 A1

Қоғамдық қызығушылық аудит клиентіне салық салу мақсаттары үшін бағалау беру арқылы туындайтын адвокаттық қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
- Салық органдарынан алдын ала рұқсат алу.

Е. Салық дауларын шешуге көмектесу

Қызметтің сипаттамасы

604.20 A1

Салық дауларын реттеуде клиент-аудиторға көмек көрсетумен байланысты емес қызметтер салық органының салық есептеулері мен рәсімдерін қарауы нәтижесінде туындауы мүмкін. Мұндай қызмет мыналарды қамтуы мүмкін: мысалы, салық органдары клиентке белгілі бір мәселе бойынша дәлелдердің қабылданбағаны туралы хабарлаған және салық органы немесе клиент бұл мәселені сотта немесе сотта ресми талқылау кезінде шешім шығару үшін жіберген жағдайларда көмек көрсету.

Салық дауларын шешуге көмек көрсетуге байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

604.21 A1

Клиент-аудиторға салық дауын шешуге көмек көрсету осы қызметтің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі тексеруге қауіп

төндіруі мүмкін. Мұндай қызмет мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін.

604.22 A1

604.3 A2 тармағында көрсетілгендерден басқа, салық дауларын шешуде аудиторлық клиентке көмек көрсету кезінде туындайтын интроспекция немесе адвокаттық қауіпті анықтау және осындай қауіптің деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:

- Дауды шешудегі басшылықтың рөлі.
- Даудың нәтижесі фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер ететін дәреже.
- Фирма немесе желілік фирма салықтық даудың тақырыбы болып табылатын кеңес берді ме. – аударма түсініксіз
- Бұл мәселенің салық заңнамасымен немесе нормативтік актілермен, басқа прецедентпен немесе белгіленген тәжірибемен расталу дәрежесі.
- Сот жария түрде көпшілік алдында жүргізіліп жатыр ма.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R604.24 тармақ қолданылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

604.23 A1

Салық дауларын шешуде қоғамдық мүдделі субъект болып табылмайтын аудит клиентіне көмек көрсету кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі бағалау немесе мүдделерді қорғау қаупін жоя алады.
- Аудит жұмысын немесе орындалған қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қаупін жоя алады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

R604.24

Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай көмек өзін-өзі талдауға қауіп төндіруі мүмкін болса, қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудиторлық клиентке салық дауларын шешуге көмектеспейді. (Сілтеме: R600.14 және R600.16 тармақтар).

Адвокаттық қауіп

604.24 A1

Қоғамдық мүдделі аудиторлық клиенттің мүдделерін қорғау қаупін жою үшін қорғаныс шарасы бола алатын әрекеттің мысалы ретінде қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану болып табылады.

Арбитражда немесе сотта адвокат ретінде сөйлеуді қоса алғанда, салық мәселелерін шешу

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

R604. 25 Фирма немесе желілік фирма салық дауларын шешуге көмек көрсетуді көздейтін салық қызметтерін қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылмайтын аудит клиентіне ұсынбауы керек, егер:

- (a) Қызметтер салық мәселесін шешу кезінде сотта немесе трибуналда аудитке тапсырыс берушінің мүддесін қорғаушы ретінде сөз сөйлеуді болжайды; және
- (b) Көрсетілген сомалар фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік үшін маңызды болып табылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R604.26 Фирма немесе желілік фирма, егер қызметтер арбитражда немесе алқабилер сотында аудиторлық клиенттің адвокаты ретінде әрекет етуді қамтыса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне салық дауларын шешуге көмек көрсетуді қамтитын салық қызметтерін ұсынбауы керек.

604.27 A1 R604.25 және R604.26 тармақтары фирмаға немесе желілік фирмаға арбитражда немесе алқабилерде қаралатын мәселеге байланысты тұрақты консультациялық рөл атқаруға кедергі келтірмейді, мысалы:

- Ақпарат беру туралы нақты сұрауларға жауап беру.
- Орындалған жұмыс туралы нақты есептер немесе айғақтар беру.
- Клиентке осы мәселеге байланысты салық мәселелерін талдауда көмек көрсету.

604.27 A2 «Қоғамдық трибунал немесе сот» дегеніміз не, салық ісі нақты юрисдикцияда қалай қаралатынына байланысты.

605-КІШІ ТАРАУ - ІШКІ АУДИТ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

605.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 A1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары аудит бойынша клиентке ішкі аудит қызметтерін көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

605.2 A1 Ішкі аудит қызметтері қызметтердің кең ауқымын қамтиды және аудит

КОДЕКС

клиентіне оның ішкі аудит қызметінің бір немесе бірнеше аспектілерін орындауға көмектесуді қамтуы мүмкін. Ішкі аудит бойынша іс-шаралар мыналарды қамтуы мүмкін:

- Ішкі бақылау мониторингі - бақылау құралдарын талдау, олардың жұмыс істеу мониторингі және оларды жетілдіру жөніндегі ұсынымдар.
- Қаржылық және операциялық ақпаратты зерттеу:
 - Қаржылық және операциялық ақпаратты анықтау, өлшеу, жіктеу және ұсыну үшін қолданылатын қаражатқа шолу.
 - Операцияларды, қалдықтарды және процедураларды егжей-тегжейлі тестілеуді қоса алғанда, жеке баптар бойынша нақты сұрақтар.
- Ұйымның қаржылық қызметін қоса алғанда, операциялық қызметтің үнемділігін, тиімділігі мен нәтижелілігін талдау
- Сәйкестікті тексеру:
 - Заңдар, ережелер және басқа да сыртқы талаптар.
 - Басқару саясаты, директивалар және басқа да ішкі талаптар.

605.2 A2

Ішкі аудит қызметінің ауқымы мен мақсаттары әр түрлі және бөлімшенің мөлшері мен құрылымына және басқаруға жауапты тұлғалардың қажеттіліктеріне, сондай-ақ басшылықтың қажеттіліктері мен үміттеріне байланысты. Олар жедел сипаттағы мәселелерге қатысты болуы мүмкін болғандықтан, олар міндетті түрде қаржылық ведомостарды тексеруге байланысты қаралатын мәселелерге қатысты емес.

Ішкі аудит қызметін көрсету кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу тәуекелі

R605.3

R400.13-тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсыну кезінде фирма бұған сенімді болуы керек:

- (a) Клиент тиісті және құзыретті ресурсты тағайындайды, ол басшылық өкілеттіктері бар тұлғаларға есеп береді:
 - (i) Ішкі аудит қызметі үшін үнемі жауап береді; және
 - (ii) Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті мойындау;
- (b) Клиент ішкі аудит қызметтерін ұсыну көлемін, тәуекелдерін және кезеңділігін қарайды, бағалайды және бекітеді;
- (c) Клиент ішкі аудит қызметтерінің барабарлығын және олардың

КОДЕКС

жұмысының нәтижесінде жасалған қорытындыларды бағалайды;

(d) Клиент ішкі тексеру қызметтерінен туындайтын қандай ұсыныстарды орындау керектігін бағалайды және анықтайды және іске асыру процесін басқарады; және

(e) Клиент басқаруға жауапты тұлғаларға ішкі тексеру қызметтері жасаған маңызды қорытындылар мен ұсыныстар туралы хабарлайды.

605.3 A1

Клиенттің ішкі аудит қызметінің бір бөлігін орындау фирмадағы немесе ішкі аудит қызметтерін ұсынатын желілік фирмадағы жеке тұлғалардың басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу ықтималдығын арттырады.

605.3 A2

Басқару міндеттерін қабылдауды көздейтін ішкі аудит қызметтерінің мысалдары:

- Ішкі аудит саясатын немесе ішкі аудит жөніндегі қызметтің стратегиялық бағытын айқындау.
- Ұйымның ішкі аудит қызметі қызметкерлерінің іс-әрекеттеріне басшылық жасау және олар үшін жауапкершілікті өз мойнына алу.
- Ішкі аудит бойынша қызметтен туындайтын қандай ұсыныстарды орындау керектігі туралы шешім қабылдау.
- Басшылық атынан басшылық өкілеттіктері берілген тұлғаларға ішкі аудит нәтижелері туралы есептерді ұсыну.
- Қызметкерлердің деректеріне қол жеткізу артықшылығындағы өзгерістерді тексеру және бекіту сияқты ішкі бақылаудың бөлігі болып табылатын процедураларды орындау.
- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті өз мойнына алу.
- Фирма немесе желілік фирма ішкі аудит жұмысының ауқымын анықтауға жауапты болған кезде ішкі аудит функциясының барлығын немесе едәуір бөлігін қамтитын сыртқы ішкі аудит қызметтерін орындау; және жоғарыда аталған бір немесе бірнеше мәселелер үшін жауап беруі мүмкін.

Ішкі аудит қызметтерін ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

605.4 A1

Аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсыну қызмет нәтижелері фирма пікір білдіретін қаржылық есептілік аудитіне әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін.

605.4 A2 Осы немесе басқа фирма аудит жүргізу кезінде ішкі аудит бөлімшесінің жұмыс нәтижелерін пайдаланған жағдайларда, ХАС осы жұмыстың барабарлығын бағалау үшін рәсімдерді сақтауды талап етеді. Сол сияқты, белгілі бір фирма немесе желілік фирма клиент-тексерушіге ішкі тексеру қызметтерін ұсынуға келіскен кезде, бұл қызметтердің нәтижелері сыртқы тексеру кезінде пайдаланылуы мүмкін. Бұл өзін-өзі тексеруге қауіп төндіруі мүмкін, өйткені аудиторлық топ ішкі аудит қызметінің нәтижелерін аудиторлық тапсырманың мақсаттары үшін онсыз пайдалануы мүмкін:

- (a) Осы нәтижелерді тиісті бағалау; немесе
- (b) Егер ішкі аудит бойынша жұмысты фирманың қызметкерлері болып табылмайтын тұлғалар орындаса, көрінетін кәсіби скептицизмнің бірдей деңгейін көрсету.

605.4 A3 Аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсыну нәтижесінде пайда болатын өзін-өзі талдау қауіпін анықтау және осындай қауіп деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қаржылық есептіліктегі тиісті сомалардың маңыздылығы.
- Қаржылық есептіліктің осы сомаларына байланысты талаптарды бұрмалау қаупі.
- Аудиторлық топтың ішкі аудит қызметінің жұмысына беретін сенім дәрежесі.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R605.6 тармақ қолданылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

605.5 A1 Қоғамдық мүддесі жоқ клиентке ішкі тексеру қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындайтын өзін-өзі бағалау қауіпін жою үшін кепілдік бола алатын әрекеттердің бір мысалы - бұл қызметті орындау үшін тексеру тобының мүшесі болып табылмайтын мамандарды пайдалану.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R605.6 Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметтерді ұсыну өзін-өзі талдау қауіпін тудыруы мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсынбауы керек. (Сілтеме: R600.14 және R600.16 тармақтар).

605.6 A1 R605.6 тармағына сәйкес тыйым салынған қызметтердің мысалдары мыналарға жататын ішкі аудит қызметтерін қамтиды:

- Қаржылық есептілікті ішкі бақылау.
- Клиенттің бухгалтерлік жазбалары немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептер үшін ақпарат жасайтын қаржылық есеп жүйелері.

- Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке қатысты сомалар немесе ақпаратты ашу

606 - КІШІ ТАРАУ - АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР САЛАСЫНДАҒЫ ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

606.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа 600.1-600.27 А1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары аудит бойынша клиентке ақпараттық технологиялар (АТ) жүйелеріне қызмет көрсету бойынша қызметтер көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

606.2 А1 АТ жүйелерімен байланысты қызметтерге аппараттық немесе бағдарламалық қамтылым жүйелерін жобалау немесе енгізу кіреді. АТ жүйелері:

- (a) Біріктірілген бастапқы деректер;
- (b) Қаржылық есептілікті ішкі бақылаудың бөлігі болып табылады; немесе
- (c) Бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке әсер ететін ақпаратты, соның ішінде тиісті ақпаратты ашу.

Дегенмен, АТ жүйелері аудиторлық клиенттің бухгалтерлік жазбаларына немесе қаржылық есептілікті ішкі бақылауға қатысты емес мәселелерді де қамтуы мүмкін.

АТ жүйелерін ұсыну кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу тәуекелі

R606.3 R400.13-тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудит клиентіне АТ жүйелерінің қызметтерін ұсынған кезде фирма немесе желілік фирма бұған сенімді болуы керек:

- (a) Клиент ішкі бақылау жүйесін құру және бақылау үшін өзінің жауапкершілігін мойындайды;
- (b) Клиент аппараттық немесе бағдарламалық жүйені әзірлеуге және енгізуге қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдау үшін жауапкершілікті құзыретті қызметкерге, жақсырақ жоғары басшылық қатарынан жүктейді;
- (c) Клиент жобалау және енгізу процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдайды;
- (d) Клиент жүйені жобалау мен енгізудің барабарлығы мен нәтижелерін бағалайды; және
- (e) Клиент жүйені (аппараттық немесе бағдарламалық қамтылымды)

пайдалануға және ол пайдаланатын немесе жасайтын деректерге жауап береді.

АТ жүйелерінің қызметтерін ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

606.4 A1 Аудит клиентіне АТ жүйелерінің қызметтерін ұсыну қызмет нәтижелері фирма пікір білдіретін қаржылық есептілік аудитіне әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін.

606.4 A2 Тұтынушыға АТ жүйелері саласындағы келесі қызметтердің аудитін ұсыну, әдетте, фирманың немесе желілік фирманың жеке қызметкерлері басқару үшін жауапкершілікті өз мойнына алғанға дейін қауіп төндірмейді:

- (a) Байланысты емес АТ жүйелерін әзірлеу немесе енгізу қаржылық есептілікті ішкі бақылау;
- (b) Бухгалтерлік есептілікке немесе қаржылық есептілікке кіретін ақпаратты қамтымайтын АТ жүйелерін жобалау немесе енгізу; және
- (c) Клиенттің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қажетті бейімделу шамалы болса, фирма немесе желілік фирма әзірлемеген "дайын" бухгалтерлік бағдарламалық қамтылымды немесе қаржылық ақпаратты енгізу.

606.4 A3 Аудит клиентіне АТ жүйелерінің қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі талдау қаупін анықтау және осындай қауіп деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қызметтің сипаты.
- Клиенттің АТ жүйелерінің сипаты және АТ жүйелерінің қызметі клиенттің бухгалтерлік жазбаларына, қаржылық есептілікке немесе қаржылық есептілікке ішкі бақылау жүйесіне әсер ету немесе олармен өзара әрекеттесу дәрежесі.
- Аудит шеңберінде нақты АТ жүйелеріне берілетін сенім дәрежесі.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R606.6 тармақ қолданылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

606.5 A1 Қоғамдық мүддесі жоқ клиентке АТ жүйелерінің қызметтерін ұсыну арқылы туындайтын өзін-өзі бағалау қаупін жою үшін кепілдік ретінде қызмет ете

КОДЕКС

алатын әрекеттердің мысалы ретінде қызмет көрсету үшін аудиторлық топқа кірмейтін мамандарды пайдалану болып табылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

- R606.6** Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметтерді ұсыну өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін болса, қоғамдық қызығушылық танытатын аудит клиентіне АТ жүйелерінің қызметтерін ұсынбауы керек (Сілтеме: R600. 14 және R600.16 тармақтар).
- 606.6 A1 Тыйым салынған қызметтердің мысалдары, өзін-өзі талдау қаупін тудырып, АТ жүйелерін әзірлеуге немесе енгізуге байланысты қызметтерді қамтиды:
- Қаржылық есептілікті ішкі бақылаудың бөлігі болып табылады; немесе
 - Ол бойынша фирма өзінің пікірін білдіретін клиенттің бухгалтерлік жазбалары мен қаржылық есептілігі үшін ақпаратты қалыптастыру.

607-КІШІ ТАРАУ - СОТ ПРОЦЕСТЕРІН СҮЙЕМЕЛДЕУ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

607. 1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 A1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары клиент-аудиторға сот процестерін сүйемелдеу бойынша қызметтер көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

- 607.2 A1 Сот ісін қолдау қызметтері келесі әрекеттерді қамтуы мүмкін:
- Құжаттарды басқаруға және оларды іздеуге көмектесу.
 - Куәгер, оның ішінде сарапшы куәгер ретінде қызмет етті.
 - Сот талқылауы немесе басқа заңды дау нәтижесінде алынуы немесе төленуі мүмкін болжамды залалды немесе басқа сомаларды есептеу.
 - Сот - медициналық немесе тергеу қызметтері.

Сот процестерін сүйемелдеу жөніндегі қызметтерді ұсынуға байланысты туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенті

- 607.3 A1 Сот ісін қолдау қызметінің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомстволарға айтарлықтай әсер етуі мүмкін зиянды немесе басқа сомаларды бағалауды қамтуы немесе әсер етуі мүмкін дәреже.

607.4 A1 Аудит клиентіне сот ісін қолдау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі тексеру немесе қорғау қауіптерінің деңгейін бағалауға байланысты факторларға келесілер жатады:

- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Қызметтің мәні мен сипаттамалары.
- Сот ісін қолдау қызметінің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомстволарға айтарлықтай әсер етуі мүмкін зиянды немесе басқа сомаларды бағалауды қамтуы немесе әсер етуі мүмкін дәреже.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R607.6 тармақ қолданылады.

607.4 A2 Егер фирма немесе желілік фирма аудитордың клиентіне сот ісін қолдау қызметтерін көрсетсе және бұл қызмет бағалауды қамтуы мүмкін немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікке әсер ететін шығындарды немесе басқа сомаларды бағалауға әсер етуі мүмкін болса, 603-кіші бөлімде көрсетілген және бағалау қызметтеріне қатысты талаптар мен қолданбалы материалдар.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

607.5 A1 Қоғамдық мүддесі жоқ аудитордың клиентіне сот талқылауын қолдау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған өзін-өзі тексеру немесе қорғау қаупін жоюға кепілдік бола алатын әрекеттердің мысалы ретінде тексеру тобының мүшесі болып табылмайтын маманды қызмет көрсету үшін пайдалану болып табылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

R607.6 Фирма немесе желілік фирма, егер осындай қызметтерді ұсыну өзін-өзі тексеруге қауіп төндіруі мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудиторлық клиентке сот ісін сүйемелдеу қызметтерін ұсынбауы керек. (Сілтеме: R600.14 және R600.16 тармақтар).

607.6 A1 Тыйым салынған қызметтің мысалы, өйткені ол өзін-өзі бағалауға қауіп төндіруі мүмкін, бұл қызметтің нәтижелері фирма өз пікірін білдіретін мәлімдеменің қаржылық құжатындағы кез келген ереженің немесе басқа соманың сандық көрсеткішіне әсер ету қаупі болған кезде сот талқылауына байланысты кеңес беру болып табылады.

Адвокаттық қауіп

607.6 A2 Көпшіліктің мүддесін білдіретін субъект болып табылатын клиентке сот талқылауын қолдау қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындайтын қатерді жою үшін кепілдік бола алатын іс-әрекеттердің бір мысалы тексеру тобының мүшесі болып табылмайтын маманды қызмет көрсету үшін пайдалану болып табылады.

Куәгер ретінде әрекет ету

Аудиттің барлық клиенттері

607.7 A1 Фирманың немесе желілік фирманың маманы фактілер бойынша куәгер немесе сарапшы куәгер ретінде трибуналға немесе сотқа куәлік ете алады.

- (a) Фактілер немесе оқиғалар туралы тікелей білімі негізінде трибуналға немесе сотқа куәлік беретін адам куәгер болып табылады.
- (b) Сарапшы куәгер осы тұлғаның тәжірибесі негізінде айғақтар, оның ішінде мәселелер, трибунал немесе сот бойынша қорытындылар беретін тұлға болып табылады.

607.7 A2 Кез келген адам клиент-аудиторға қатысты сұраққа байланысты фактілер бойынша куә ретінде әрекет еткенде және осындай қызмет барысында нақты айғақтар беру барысында қойылған сұраққа жауап ретінде тұлғаның құзыреті аясы шеңберінде қорытынды бергенде тәуелсіздік қауіпі туындамайды.

607.7 A3 Егер фирма немесе желілік фирма:

- (a) Клиентпен байланысты іс бойынша сарапшы куә ретінде арбитраж немесе алқабилер тағайындаса; немесе
- (b) Ұжымдық талапқа (немесе топ өкілінің баламалы талабына) байланысты сарапшы куәгер ретінде кеңес беру немесе сөз сөйлеу үшін тартылса:
 - (i) Аудиторлық фирманың клиенттері сынып немесе топ мүшелерінің 20% - дан азын құраса (саны мен құны бойынша);
 - (ii) Аудиттің бірде-бір клиенті сыныпты немесе топты басқаруға тағайындалмаса; және
 - (iii) Аудиттің бірде-бір клиентіне компания ұсынуы тиіс қызметтердің сипаты мен көлемін немесе осындай қызметтер ұсынылуы тиіс шарттарды айқындау сыныбы немесе тобы уәкілеттік бермесе аудиторлық клиент атынан сарапшы-куәгер ретінде жұмыс істеген кезде пайда болатын адвокаттық қауіп қолайлы деңгейде болады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

606.8 A1 Қоғамдық мүдделі субъект болып табылмайтын клиент-аудитордың қатерін жою үшін кепілдік бола алатын әрекеттердің бір мысалы - аудиторлар тобының мүшесі болып табылмайтын және мүше болып табылмайтын қызмет көрсету үшін маманды пайдалану.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R607.9 Фирма немесе желілік фирма немесе фирма немесе желілік фирма ішіндегі жеке тұлға, егер 607.7 А3-тармақта көрсетілген мән-жайлар қолданылмаса, қандай да бір мәселе бойынша сарапшы куәгер ретінде қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит бойынша клиенттің атынан әрекет етпеуі тиіс.

608-КІШІ ТАРАУ - ЗАҢ ҚЫЗМЕТТЕРІ**Кіріспе**

608.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 А1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары клиентке аудит бойынша заң қызметтерін көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Қызметтің сипаттамасы**

608.2 А1 Заң қызметтері қызмет көрсетуші алуға тиіс кез келген қызметтер ретінде анықталады:

- (a) Заң практикасы үшін қажетті заңгерлік дайындыққа ие болу; немесе
- (b) Осындай қызметтер ұсынылуы тиіс юрисдикция соттарында заң практикасына жіберілуі тиіс.

608.2 А2 Осы тарауда:

- Заңгерлік кеңес беру.
- Бас кеңесшінің міндетін атқарушы.
- Адвокат ретінде әрекет ету арнайы қарастырылған

Заң қызметтерін көрсету кезінде туындайтын ықтимал қауіп*Аудиттің барлық клиенттері*

608.3 А1 Аудит клиентіне заңгерлік қызмет көрсету қызмет нәтижелері фирма пікір білдіретін бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін. Мұндай қызметтер адвокатураға қауіп төндіруі мүмкін.

А. Заңгерлік кеңес беру**Қызметтің сипаттамасы**

608.4 А1 Юрисдикцияға байланысты заңгерлік кеңес беру қызметтері аудит клиенттері үшін корпоративтік және коммерциялық қызметтерді қоса алғанда, қызмет көрсету салаларының кең және алуан түрін қамтуы мүмкін:

- Келісімшарттық қолдау.
- Транзакцияны орындау кезінде аудит жүргізетін клиентті қолдау.
- Қосылу және бірігу.
- Аудиторлық клиенттің ішкі заң бөліміне қолдау көрсету және көмектесу.
- Құқықтық сараптама және қайта құрылымдау.

Заңгерлік кеңес беру кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенті

608.5 A1 Аудит клиентіне заңгерлік кеңес беру кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті анықтауда және осындай қауіптің деңгейін бағалауда маңызды факторларға мыналар жатады:

- Клиенттің қаржылық есептілігіне қатысты нақты мәселенің маңыздылығы.
- Құқықтық мәселенің күрделілігі және қызмет көрсету үшін қажетті пайымдау дәрежесі.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қауіпі анықталса R608.7 тармақ қолданылады.

608.5 A2 Өзін-өзі бағалауға қауіп төндіретін заңгерлік кеңестердің мысалдары:

- Клиенттің қаржылық есептілігінде резерв құру мақсатында сот процесінің нәтижесінде туындайтын ықтимал шығындарды бағалау.
- Клиенттің қаржылық есептілігінде көрсетілген міндеттемелердің пайда болуына әкелуі мүмкін шарттардағы ережелерді түсіндіру.

608.5 A3 Клиенттің атынан аудиторлық келіссөздер жүргізу адвокатураға қауіп төндіруі немесе фирманың немесе желілік фирманың басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алуына әкелуі мүмкін.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

608.6 A1 Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудит клиентіне заңгерлік кеңес беру кезінде туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіп-қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі бағалау немесе адвокаттық қызметке қауіп төндіруі мүмкін.
- Аудит жұмысын немесе орындалған қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қауіпін жоя алады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

R608.7 Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметті ұсыну өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне заңгерлік кеңес бермеуі керек. (Сілтеме: R600. 14 және R600.16 тармақтар).

Адвокаттық қауіп

608.8 А1 608.5 А1 және 608.5 А3-608.6 А1 тармақтарында баяндалған пайымдаулар, сондай-ақ жұртшылықтың мүддесін білдіретін аудиторлық фирманың клиентіне заңгерлік консультациялар беру нәтижесінде туындауы мүмкін адвокаттық қызметке байланысты қатерлерді бағалауға және жоюға қатысы бар.

В. Бас кеңесшінің міндетін атқарушы

Аудиттің барлық клиенттері

R608.9 Фирманың немесе желілік фирманың серіктесі немесе қызметкері Клиенттің аудит жөніндегі бас кеңесшісі.

608. 9 А1 Бас кеңесшінің лауазымы, әдетте, компанияның заңды мәселелері үшін кең жауапкершілігі бар басқарушы лауазым болып табылады.

С. Адвокат ретіндегі әрекет

Арбитражда немесе сотта адвокаттық қызметті жүзеге асыру кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

R608.10 Фирма немесе желілік фирма сотта немесе трибуналда дауды немесе сот ісін шешкен кезде клиенттің адвокаты, қоғамның мүддесін білдіретін аудитор ретінде әрекет етпеуі керек.

608.10 А1 Өзін-өзі бағалау немесе адвокаттық қызмет көрсету қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін іс-әрекеттердің мысалдары қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылмайтын аудиторлық клиент үшін адвокат рөлін орындау кезінде мыналарды қамтиды:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды тарту.
- Фирма немесе желілік фирма сотта немесе трибуналда дауды немесе сот ісін шешкен кезде клиенттің адвокаты, қоғамның мүддесін білдіретін аудитор ретінде әрекет етпеуі керек.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

R608.11 Фирма немесе желілік фирма дауды немесе арбитраждық сот ісін шешуде қоғамдық мүдделі аудиторлық клиенттің адвокаты ретінде әрекет етпеуі керек.

ҚЫЗМЕТТЕР

Кіріспе

609.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 А1 тармақтарындағы талаптар мен өтінім материалдары клиентке аудит бойынша рекрутингтік қызметтер көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

609.2 А1 Жалдау қызметтері келесі қызмет түрлерін қамтуы мүмкін:

- Лауазымдық міндеттердің сипаттамасын әзірлеу.
- Әлеуетті кандидаттарды анықтау және іріктеу процесін әзірлеу.
- Үміткерлерді іздеу және табу.
- Лауазымға әлеуетті кандидаттарды іріктеу:
 - Кандидаттардың кәсіби біліктілігін немесе құзыретін талдау және олардың атқаратын лауазымына сәйкестігін анықтау
 - Әлеуетті кандидаттардың сауалнамалық деректеріне тексеру жүргізу.
 - Әңгімелесу өткізу және қолайлы кандидаттарды іріктеу, сондай-ақ кандидаттардың құзыреттілік мәселелері бойынша кеңес беру.
- Жалдау шарттарын анықтау және жалақы, жұмыс кестесі және басқа өтемақылар сияқты мәліметтерді келісу.

Персоналды іріктеу бойынша қызмет көрсету кезінде басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу тәуекелі

R609.3 R400.13-тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудит клиентіне персоналды іріктеу бойынша қызмет көрсету кезінде фирма бұған сенімді болуы керек:

- (a) Клиент құзыретті қызметкерге лауазымға кандидатты жалдауға қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдау үшін жауапкершілікті жүктейді, жақсырақ жоғары басшылық; және
- (b) Клиент жалдау процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдайды, соның ішінде:
- Әлеуетті кандидаттардың жарамдылығын анықтау және осы лауазымға лайықты кандидаттарды іріктеу.
 - Жалдау шарттарын анықтау және жалақы, жұмыс уақыты және басқа өтемақылар сияқты мәліметтерді келісу.

Персоналды іріктеу бойынша қызмет көрсету кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

- 609.4 A1 Аудит клиентіне кадрларды іріктеу қызметтерін ұсыну жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін.
- 609.4 A2 Келесі қызметтерді ұсыну, әдетте, фирманың немесе желілік фирманың жеке қызметкерлері басқару жауапкершілігін өз мойнына алғанға дейін қауіп төндірмейді:
- Бірқатар кандидаттардың кәсіби біліктілігін тексеру және олардың осы лауазымға жарамдылығы туралы ұсыныстар беру.
 - Кандидаттармен әңгімелесу жүргізу және қаржылық, бухгалтерлік, әкімшілік немесе бақылау лауазымдарына кандидаттың құзыреттілігіне қатысты кеңес беру.
- 609.4 A3 Аудит клиентіне персоналды іріктеу бойынша қызметтер көрсету кезінде туындайтын жеке мүдделілік, таныстық немесе қорқыту қауіпін анықтау және осындай қауіптің деңгейін бағалау үшін маңызы бар факторларға мыналар жатады:
- Сұралған көмектің сипаты.
 - Жұмысқа қабылданатын тұлғаның рөлі.
 - Үміткерлер мен кеңес немесе қызмет көрсететін фирма арасында болуы мүмкін кез келген мүдделер қақтығысы немесе қатынастар.
- 609.4 A4 Осындай жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қауіпін жоюға кепілдік бола алатын әрекеттің мысалы ретінде қызмет көрсету үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану болып табылады.

Персоналды іріктеу кезінде тыйым салынған қызметтері

- R609.5** Клиентке персоналды іріктеу қызметтерін көрсету кезінде бюро немесе желілік фирма клиент атынан келіссөз жүргізуші ретінде әрекет етпеуі керек.
- R609.6** Фирма немесе желілік фирма егер бұл қызметтер мыналарға қатысты болса, аудитке тапсырыс берушіге жалдау қызметін ұсынбауы керек:
- (a) Үміткерлерді іздеу немесе іріктеу;
 - (b) Әлеуетті кандидаттардың ұсынымдарына тексеру жүргізу;
 - (c) Тағайындау үшін тұлғаны ұсыну; немесе
 - (d) Белгілі бір кандидатты жалдау шарттары, сыйақы немесе онымен байланысты жеңілдіктер бойынша кеңес беру,
- келесі лауазымдарға қатысты:
- (i) Ұйымның директоры немесе лауазымды тұлға; немесе

- (ii) Клиенттің бухгалтерлік есебін немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық ведомостарды дайындауға айтарлықтай әсер ету мүмкіндігі бар аға басшы қызметкер.

610-КІШІ ТАРАУ - КОРПОРАТИВТІК ҚАРЖЫ ҚЫЗМЕТТЕРІ

Кіріспе

- 610.1 Осы кіші тараудағы нақты талаптар мен өтінім материалынан басқа, 600.1-600.27 А1 тармағындағы талаптар мен өтінім материалдары аудит бойынша клиентке корпоративтік қаржы саласында қызметтер көрсету кезінде тұжырымдамалық негіздерді қолдануға жатады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Қызметтің сипаттамасы

- 610.2 А1 Корпоративтік қаржы қызметтерінің мысалдары:
- Аудит клиентіне корпоративтік стратегияларды әзірлеуге көмек көрсету.
 - Клиенттің аудитті сатып алуы үшін мүмкін болатын мақсаттарды айқындау.
 - Активті сатып алудың немесе шығарудың ықтимал бағасы бойынша кеңес беру.
 - Қаржыландыруды тарту бойынша операцияларға көмек көрсету.
 - Құрылымдау бойынша кеңес беру.
 - Корпоративтік қаржылық мәмілені құрылымдау немесе қаржыландыру тетіктері бойынша консультациялар беру.

Корпоративтік қаржыландыру қызметтерін ұсыну кезінде туындайтын ықтимал қауіп

Аудиттің барлық клиенттері

- 610.3 А1 Аудит клиентіне корпоративтік қаржы қызметтерін ұсыну қызмет нәтижелері фирма пікір білдіретін бухгалтерлік жазбаларға немесе қаржылық есептілікке әсер ету қаупі болған кезде өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін.
- 610.4 А1 Аудитке тапсырыс берушіге корпоративтік қаржы қызметтерін ұсыну нәтижесінде туындаған осындай қауіптің деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға келесілер жатады:
- Қаржылық есептіліктегі корпоративтік қаржы жөніндегі ұсынымдардың нәтижелеріне немесе салдарына тиісті көзқарасты анықтаумен байланысты субъективтілік дәрежесі.
 - Дәрежесі, оның ішінде:
 - Корпоративтік қаржы бойынша консультациялардың нәтижелері қаржылық есептілікте көрсетілген сомаларға тікелей әсер етеді.

- Корпоративтік қаржы қызметінің нәтижелері қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

Егер қоғамдық мүдделі ұйым болып табылатын аудит клиенті үшін өзін-өзі талдау қаупі анықталса R610.8 тармақ қолданылады.

Тыйым салынған корпоративтік қаржы қызметтері

R610.5 Фирма немесе желілік фирма аудиторлық клиент шығарған акцияларды, борыштық міндеттемелерді немесе басқа қаржы құралдарын жарнамалауға, мәмілелерге немесе андеррайтингке немесе осындай акцияларға, борыштық міндеттемелерге немесе басқа қаржы құралдарына инвестициялау бойынша кеңес беруге байланысты корпоративтік қаржылық қызметтерді көрсетпейді.

R610.6 Фирма немесе желілік фирма аудит клиентіне корпоративті қаржы қызметтері бойынша кеңес бермеуі керек, егер:

- (a) Мұндай ұсыныстардың тиімділігі бухгалтерлік есептің нақты әдісіне немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте ұсынуға байланысты; және
- (b) Аудиторлық топ қаржылық есептіліктің тиісті қағидаттарына сәйкес бухгалтерлік есепті жүргізудің немесе ақпаратты ұсынудың тиісті тәртібіне күмән келтірді.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

610.7 A1 Қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайтын аудиторлық клиентке корпоративтік қаржы қызметтерін ұсынудан туындайтын өзін-өзі талдау немесе насихаттық қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары мыналарды қамтиды:

- Қызметті орындау үшін аудиторлық топтың мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану өзін-өзі бағалау немесе мүдделерді қорғау қаупін жоя алады.
- Орындалған аудиторлық жұмысты немесе қызметті тексеру үшін қызмет көрсетуге қатыспаған тиісті тексерушінің болуы өзін-өзі талдау қаупін жоя алады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын аудит клиенттері

Өзін-өзі талдау қаупі

R610.8 Фирма немесе желілік фирма, егер мұндай қызметтерді ұсыну өзін-өзі талдау қаупін тудыруы мүмкін болса, қоғамдық мүдделі аудит клиентіне корпоративтік қаржы қызметтерін ұсынбауы керек. (Сілтеме: R600. 14 және R600.16 тармақтар).

Адвокаттық қауіп

610.8 A1 Мысалы, синдикатталған несиелік келісімдегі несие берушілер сияқты пайдаланушы санаттары болжамды пайдаланушылар болған жағдайда,

КОДЕКС

фирма несие берушілердің өкіліне жіберілген міндеттеме хатында тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптарды сипаттай алады. Содан кейін өкіл несие берушілер тобының мүшелеріне фирманың мұндай пайдаланушыларға өкіл келіскен тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптар туралы хабарлау талабын орындау үшін фирманың міндеттеме хатын ұсына алады.

800-ТАРАУ**ПАЙДАЛАНУҒА ЖӘНЕ ТАРАТУҒА ШЕКТЕУДІ ҚАМТИТЫН АРНАЙЫ МАҚСАТТАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА ТУРАЛЫ ЕСЕПТЕР (АУДИТОРЛЫҚ ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІ)****Кіріспе**

- 800.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 800.2 Осы тарауда 4А бөліміндегі кейбір өзгерістер баяндалады, олар арнайы мақсаттағы қаржылық есептілікті тексеруге байланысты белгілі бір жағдайларда, есепте пайдалану мен таратуға шектеулер болған кезде рұқсат етіледі. Осы тарауда R800.3 тармағында көрсетілген жағдайларда шектеулі пайдалану және тарату туралы есепті шығару тапсырмасы «қолдануға құқығы бар аудитке арналған тапсырма» деп аталады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- R800.3** Фирма пайдалану мен таратуды шектеуді қамтитын арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік аудиті туралы есепті шығаруға ниет білдірген кезде, 4А бөлімінде көрсетілген тәуелсіздікке қойылатын талаптар осы тарауда рұқсат етілген өзгерістерге сәйкес келуі керек, бірақ:
- (a) Фирма есептің болжамды пайдаланушыларымен қызмет көрсету кезінде қолданылатын өзгертілген тәуелсіздік талаптарына қатысты байланысады; және
 - (b) Есептің болжамды пайдаланушылары есептің мақсаты мен шектеулерін түсінеді және өзгерістерді қолданумен нақты келіседі.
- 800.3 A1 Есептің болжамды пайдаланушылары тапсырманың сипаты мен көлемін анықтауға тікелей немесе жанама түрде, болжамды пайдаланушылардың атынан әрекет етуге уәкілетті өкіл арқылы қатысу арқылы есептің мақсаттары мен шектеулері туралы түсінік ала алады. Қалай болғанда да, мұндай қатысу фирмаға тұжырымдамалық негіздерді қолдануға қатысты жағдайларды қоса алғанда, тәуелсіздік мәселелері бойынша болжамды пайдаланушылармен байланысуға көмектеседі. Ол сондай-ақ фирмаға тәуелсіздікке қойылатын талаптарды өзгертуге болжамды пайдаланушылардың келісімін алуға мүмкіндік береді.
- R800.4** Егер болжамды пайдаланушылар тапсырманың шарттарын анықтау кезінде аты-жөні бойынша анықтау мүмкін емес пайдаланушылар класына жататын болса, онда кейіннен компания мұндай пайдаланушыларды олардың өкілімен келісілген өзгертілген тәуелсіздік талаптары туралы хабардар етуі керек.

- 800.4 A1 Мысалы, синдикатталған несиелік келісімдегі несие берушілер сияқты пайдаланушы санаттары болжамды пайдаланушылар болған жағдайда, фирма несие берушілердің өкіліне жіберілген міндеттеме хатында тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптарды сипаттай алады. Содан кейін өкіл несие берушілер тобының мүшелеріне фирманың мұндай пайдаланушыларға өкіл келіскен тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптар туралы хабарлау талабын орындау үшін фирманың міндеттеме хатын ұсына алады.
- R800.5** Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, 4А бөлігіндегі кез келген өзгерістер R800.7 - R800.14 тармақтарында көрсетілген өзгерістермен шектелуі керек. Егер қаржылық есептілік аудиті заңмен немесе нормативтік актімен талап етілсе, фирма бұл өзгерістерді қолданбауы керек.
- R800.6** Егер фирма сол клиент үшін пайдалану мен таратуға шектеулер жоқ аудиторлық есеп шығарса, фирма осы аудиторлық тапсырмаға 4А бөлігін қолдануы керек.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар

- R800.7** Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, оған 4А бөлімінде көрсетілген тәуелсіздікке қойылатын талаптарды қолданудың қажеті жоқ, олар тек қоғамдық мүдделі ұйымдардың аудиторлық тапсырмаларына қолданылады.

Байланысты ұйымдар

- R800.8** Фирма белгіленген талаптарға сай аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, 4А бөлігіндегі "аудиторлық клиентке" сілтемелер оның тиісті құрылымдарын қамтуы міндетті емес. Алайда, тексеру тобы клиенттің байланысты субъектісімен байланысты қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты деп білетін немесе сенуге негіз болған жағдайларда, тексерушілер тобы тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою кезінде осы байланысты субъектіні қамтиды.

Желілер және желілік фирмалар

- R800.9** Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, 4А бөлімінде көрсетілген желілік фирмаларға арнайы талаптарды қолдану қажет емес. Алайда, егер фирма тәуелсіздікке қауіпті желілік фирманың кез-келген мүдделері мен қатынастары тудырады деп білсе немесе сенуге негіз болса, фирма кез-келген осындай қауіпті бағалап, жоюы керек.

Қаржылық мүдделер, қарыздар мен кепілдіктер, тығыз іскерлік қатынастар және отбасылық және жеке қатынастар

- R800.10** Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде:
- (а) Бөлімдерде көрсетілген тиісті ережелер 510, 511, 520, 521, 522, 524 және 525 тек өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне, олардың жақын туыстарына және, мүмкін, жақын туыстарына қолданылуы керек;

КОДЕКС

- (b) Фирма 510, 511, 520, 521, 522, 524 және 525 тарауларында көрсетілгендей мүдделер мен қатынастардан аудитке тапсырыс беруші мен аудит тобының келесі мүшелері арасында:
 - (i) Техникалық немесе салалық мәселелер, транзакциялар немесе оқиғалар бойынша консультациялар беретін тұлғалар; және
 - (ii) Шолу сапасын бақылау жөніндегі тапсырманы орындаушыларды қоса алғанда, тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететіндер; және
- (c) Фирма аудиторлық топтың пікірі бойынша аудитке тапсырыс беруші мен фирма ішіндегі аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін басқа да тұлғалар арасындағы мүдделер мен қатынастардан туындаған кез келген қауіпті бағалауы және жоюы тиіс.

800.10 A1

Аудит нәтижелеріне тікелей әсер етуі мүмкін фирманың басқа мүшелеріне өтемақы төлеуді ұсынатын немесе тікелей қадағалауды, басқаруды немесе басқа қадағалауды жүзеге асыратын аудиторлық тапсырмаларды орындауға байланысты аудиторлық аудит жөніндегі әріптес, оның ішінде аудит жөніндегі әріптесінен жоғары барлық кейінгі басшылық деңгейлерде фирманың аға немесе басқарушы серіктесі (атқарушы биліктің басшысы немесе оның баламасы) болып табылатын тұлғаға дейінгі тұлғалар жатады.

R800.11

Фирма белгіленген талаптарға сай аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, фирма аудиторлық топтың пікірінше, жеке тұлғалардың R510.4(c) және (d), R510.5, R510.7 және 510.10 A5 және A9 тармақтарында көрсетілгендей аудит клиентінде қаржылық мүдделерінің болуына байланысты туындайтын кез келген қауіпті бағалауы және жоюы керек.

R800.12

Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, фирма R510.4(a), R510.6 және R510.7 тармақтарында көрсетілген ережелерді фирманың мүдделеріне қолдана отырып, аудит клиентінде айтарлықтай тікелей немесе елеулі жанама қаржылық мүдделілікке ие болмауы керек.

Аудит клиентімен жұмыс

R800.13

Фирма қолайлы аудиторлық тапсырманы орындаған кезде, ол 524.3 A1-524.5 A3 тармақтарында көрсетілгендей, кез келген еңбек қатынастары тудыратын кез келген қауіпті бағалауы және жоюы керек.

Кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну

R800.14

Егер фирма белгіленген талаптарға жауап беретін аудиторлық тапсырманы орындаса және клиентке сенімділікке жатпайтын қызметтерді ұсынса, ол R800.7-R800.9 тармақтарын ескере отырып, 410-430 тарауларын және 600 тараудың, оның кіші тарауларын қоса орындауы керек.

**4В БӨЛІМ - АУДИТТЕН ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН
БАСҚА КУӘЛАНДЫРУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ
КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК**

		Бет
900-тарау	Аудит және шолу бойынша міндеттемелерден өзгеше сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындау кезінде тәуелсіздікке тұжырымдамалық негіздерді қолдану	229
905-тарау	Алымдар	238
906-тарау	Сыйлықтар мен қонақжайлылық	243
907-тарау	Нақты немесе қауіп төндіретін сот процесі	244
910-тарау	Қаржылық мүдделер	245
911-тарау	Қарыздар мен кепілдіктер	248
920-тарау	Іскерлік қарым-қатынас	250
921-тарау	Отбасылық және жеке қатынастар	252
922-тарау	Клиент үшін растау бойынша орындалған соңғы қызмет	256
923-тарау	Сақтандыру компаниясы клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу	258
924-тарау	Сенім білдіру бойынша клиентпен жұмыс	259
940-тарау	Сенім білдірілген персоналдың клиентпен ұзақ мерзімді байланысы	261
950-тарау	Аудиттелетін тұлғаға кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді көрсету	263
990-тарау	Пайдалану және тарату шектеулерін қамтитын баяндамалар (аудитпен және тексерумен байланысты емес кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелері)	267

4В БӨЛІМ - АУДИТТЕН ЖӘНЕ ШОЛУ ТЕКСЕРУЛЕРІНЕН БАСҚА СЕНІМДІЛІК ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

900-ТАРАУ

АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕРДЕН ӨЗГЕШЕ СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ МІНДЕТТЕМЕЛЕРДІ ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕ ТӘУЕЛСІЗДІККЕ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Кіріспе

Жалпы

- 900.1 Осы тарау аудит және тексеру міндеттемелерінен басқа сенімділік міндеттемелеріне қолданылады. Мұндай міндеттемелердің мысалдары:
- Ұйым тиімділігінің негізгі көрсеткіштеріне сенімділік.
 - Ұйымның заңнаманы немесе нормативтік актілерді сақтауына сенімділік.
 - Мемлекеттік сектор органы қол жеткізген баға мен сапа арақатынасы сияқты тиімділік критерийлеріне сәйкестік кепілдігі.
 - Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін растау.
 - Ұйымның парниктік газдар шығарындылары туралы есебін растау.
 - Қаржылық есептіліктің жекелеген элементтерінің, шоттарының немесе баптарының аудиті
- 900.2 Осы тарауда «кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық практикамен айналысатын жеке кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қатысты.
- 900.3 ISQM 1 фирмандан өзі орындайтын тапсырмалардың сапасын басқару жүйесін әзірлеуді, енгізуді және жұмыс істеуді талап етеді. Осы сапаны басқару жүйесінің бөлігі ретінде ISQM 1 фирмандан этикалық талаптарға, соның ішінде тәуелсіздікке қойылатын талаптарға сәйкес міндеттерді орындауға қатысты сапа мақсаттарын белгілеуді талап етеді. ISQM 1-ге сәйкес тиісті этикалық талаптар фирмаға, оның қызметкерлеріне және қай жерде қолданылса, фирмаға және оның тапсырмаларына қолданылатын тәуелсіздік талаптары қолданылатын басқа тұлғаларға қойылатын талаптар. Сонымен қатар, ISAE және ISA өзара әрекеттесу деңгейінде серіктестер мен өзара әрекеттесу топтарының міндеттерін белгілейді. Фирма ішіндегі міндеттерді бөлу оның көлеміне, құрылымына және ұйымына байланысты болады. 4В бөлімінің ережелері фирманың жеке қызметкерлерінің тәуелсіздікке байланысты іс-әрекеттерге қатысты нақты міндеттерін белгілемейді, бірақ ыңғайлы болу үшін «фирма» туралы айтады. Фирма ISQM 1-ге сәйкес бір немесе

КОДЕКС

бірнеше адамға тәуелсіздік талаптарын орындау үшін жедел жауапкершілікті жүктейді. Сонымен қатар жеке кәсіби бухгалтер оның қызметіне, мүдделеріне немесе қарым-қатынастарына қолданылатын барлық ережелерді сақтауға жауапты болады.

- 900.4 Тәуелсіздік объективтілік пен адалдық принциптерімен байланысты. Ол мыналарды қамтиды:
- (a) Ойлаудың тәуелсіздігі - бұл кәсіби пікірге нұқсан келтірместен қорытынды шығаруға мүмкіндік беретін, осылайша тұлғаға адал әрекет етуге және объективтілік пен кәсіби скептицизм көрсетуге мүмкіндік беретін ақыл-ой қалпы.
 - (b) Сыртқы тәуелсіздік - ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың немесе аудит немесе сенімділік тобының мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі бұзылған деген қорытындыға келуі мүмкін фактілер мен жағдайлардан аулақ болу.

Осы тарауда жеке тұлғаға немесе фирмаға «тәуелсіз» ретінде сілтеме жасау жеке тұлғаның немесе фирманың осы тараудың ережелерін орындағанын білдіреді.

- 900.5 Сенімділікті қамтамасыз ету міндеттемелерін орындау кезінде Кодекс фирмалардан негізгі принциптерді сақтауды және тәуелсіз болуды талап етеді. Осы тарауда аудит немесе шолу тапсырмаларынан басқа сенімділік тапсырмаларын орындау кезінде тәуелсіздікті сақтау үшін тұжырымдамалық негізді қалай қолдану керектігі туралы нақты талаптар мен өтінім материалдары берілген. 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негіздер тәуелсіздікке 110-тарауда көрсетілген негізгі принциптер сияқты қолданылады.

- 900.6 Осы тарауда мыналар сипатталған:
- (a) Тәуелсіздікке қауіп төндіретін немесе тудыруы мүмкін кәсіби қызметті, мүдделер мен қатынастарды қоса алғанда, фактілер мен жағдайлар;
 - (b) Кез келген осындай қауіпті жою үшін орынды болуы мүмкін ықтимал әрекеттер, соның ішінде сақтық шаралары; және
 - (c) Қауіпті жою мүмкін емес немесе қауіпті қолайлы деңгейге дейін төмендету үшін сақтық шаралары болмауы мүмкін кейбір жағдайлар.

Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелердің сипаттамасы

- 900.7 Кепілдік беру туралы келісім шеңберінде фирма жауапты тараптан басқа, болжамды пайдаланушылардың тақырып туралы ақпаратқа деген сенімін арттыруға бағытталған қорытынды шығару үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға тырысады. ISAE 3000 (Қайта қаралған) осы стандартқа сәйкес жүргізілетін сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырманың элементтері мен мақсаттарын сипаттайды, ал сенімділікті

КОДЕКС

қамтамасыз ету құрылымы сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмалардың жалпы сипаттамасын қамтиды. Кепілдік міндеттемесі сертификаттау міндеттемесі немесе тікелей міндеттеме болуы мүмкін.

900.8 Осы тарауда «сенімділік міндеттемесі» термині аудит және шолу міндеттемелерінен басқа сенімділік міндеттемелерін білдіреді.

Пайдалану және тарату шектеулері бар есептер

900.9 Тексеру туралы есеп пайдалану мен таратуды шектеуі мүмкін. Егер бұл орын алса және 990-тарауда көрсетілген шарттар орындалса, онда осы тараудағы тәуелсіздікке қойылатын талаптар 990-тарауда көзделгендей өзгертілуі мүмкін.

Аудит және шолу бойынша міндеттемелер

900.10 Аудит және шолу тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік стандарттары 4А «Аудит және шолу тапсырмаларын орындау кезіндегі тәуелсіздік» бөлімінде көрсетілген. Егер фирма сенімділік тапсырмасын да, бір клиент үшін аудит немесе шолу тапсырмасын да орындаса, 4А бөлігінің талаптары фирмаға, желілік фирмаға және аудит немесе шолу тобының мүшелеріне қолданыла береді.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

R900.11 Тапсырманы орындайтын, сенімділікті қамтамасыз ететін компания тәуелсіз болуы керек.

900.11 A1 Осы тараудың мақсаты үшін сенімділікті қамтамасыз ететін клиент сенімділік беру туралы келісім шеңберінде жауапты тарап, сондай-ақ аттестаттау жөніндегі келісім шеңберінде объект туралы ақпарат үшін жауапкершілікті өзіне қабылдайтын тарап (жауапты тараппен сәйкес келуі мүмкін) болып табылады.

900.11 A2 Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемеге қатысушы тараптардың рөлдері әр түрлі болуы және осы бөлімде тәуелсіздік туралы ережелерді қолдануға әсер етуі мүмкін. Аттестаттау өткізілетін жағдайлардың көпшілігінде жауапты тарап пен пәндік ақпарат үшін жауапкершілікті өз мойнына алатын тарап бірдей. Бұған критерийлерге сәйкес (өлшеу немесе бағалау жөніндегі маман) жауапты тарап пәндік ақпарат үшін, сондай-ақ негізгі пән үшін жауапкершілікті өз мойнына алған кезде жауапты тарап екінші тарапты негізгі пәнді бағалауға немесе бағалауға тартатын жағдайлар жатады. Алайда, жауапты тарап немесе қатысушы тарап екінші тарапты пәндік ақпаратты дайындау үшін тағайындай алады, себебі бұл тарап пәндік ақпарат үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы керек. Бұл жағдайда жауапты тарап та, пәндік ақпаратқа жауапты тарап та осы бөліктің мақсаттары үшін кепілдіктің клиенттері болып табылады.

900.11 A3 Жауапты тарапқа қосымша және қатысуы расталған кезде, объективті

ақпаратқа жауапты тарапқа міндеттемеге байланысты басқа тараптар да болуы мүмкін. Мысалы, жеке қатысушы тарап немесе есептегіш немесе бағалаушы болып табылатын тарап болуы мүмкін, ол объектілік ақпарат үшін жауапкершілікті қабылдайтын тараптан басқа. Мұндай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдану кәсіби бухгалтерден 310-бөлімде сипатталған мүдделер қақтығысы болуы мүмкін бе деген мәселені қоса алғанда, осындай тараптармен кез келген мүдделер немесе қатынастар тудыратын негізгі принциптерге төнетін қатерлерді анықтауды және бағалауды талап етеді.

R900.12

Фирма кепілдікті қамтамасыз ету міндеттемесін орындауға байланысты тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою үшін 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық негізді қолдануы керек.
Басқарушылық міндеттерді өз мойнына алуға тыйым салу

Басқарушылық міндеттерді өз мойнына алуға тыйым салу

R900.13

Фирма негізгі пәнге байланысты басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алмайды және аттестациялық жалдау кезінде фирма берген кепілдік міндеттеме туралы пәндік ақпаратты алмайды. Егер фирма клиентке кепілдік беретін кез-келген басқа қызметтің бөлігі ретінде басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алса, фирма бұл жауапкершіліктің негізгі тақырыппен байланысты болмауын және сертификаттау кезінде фирма берген кепілдік міндеттемесі туралы ақпаратты қамтамасыз етуі керек.

900.13 A1

Басқарушылық міндеттерге адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстарды сатып алуға, пайдалануға және бақылауға қатысты шешімдер қабылдауды қоса алғанда, ұйымның қызметін бақылау, басқару және басқару кіреді.

900.13 A2

Фирма негізгі пәнге байланысты басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алған кезде және аттестаттауға қатысу кезінде кепілдіктер, өзін-өзі бағалау, өзінің мүдделері және танысу қаупі туралы міндеттеме туралы пәндік ақпарат жасалады. Басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу мүдделерді қорғауға қауіп төндіруі мүмкін, өйткені фирма басшылықтың пікірлері мен мүдделерімен тым тығыз байланысты болады.

900.13 A3

Қандай да бір қызмет басшылықтың жауапкершілігі болып табылатындығын анықтау жағдайларға байланысты және кәсіби пайымдауды қажет етеді. Басшылықтың жауапкершілігі ретінде қарастырылуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Саясат пен стратегиялық бағытты анықтау.
- Қызметкерлерді жұмысқа қабылдау немесе жұмыстан шығару.
- Қызметкерлердің жұмысына байланысты олардың іс-әрекеттері үшін жауапкершілікті кәсіпорынға жіберіңіз және қабылдау.
- Транзакцияларды авторизациялау.

КОДЕКС

- Банктік шоттарды немесе инвестицияларды бақылау немесе басқару.
- Фирманың немесе басқа үшінші тұлғалардың қандай ұсыныстарын орындау керек екендігі туралы шешім.
- Басшылық атынан басшылық өкілеттіктері берілген тұлғаларға есеп беру.
- Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті өз мойнына алу.

900.13 A4

R900.14-тармағын сақтаған жағдайда кепілдік беретін клиенттің басшылығына оның міндеттерін орындауда көмек көрсету үшін кеңестер мен ұсынымдар беру басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу болып табылмайды.

R900.14

Кепілдік беретін клиентке негізгі пәнге қатысты кәсіби қызметтерді орындау кезінде және сертификаттау тапсырмасы жағдайында кепілдік беру тапсырмасының тақырыбы туралы ақпарат бергенде, фирма клиенттің басшылығы басшылықтың тиісті жауапкершілігі болып табылатын барлық тиісті пайымдаулар мен шешімдерді қабылдайтынына көз жеткізуі керек. Бұл клиенттің басшылығын қамтамасыз етуді қамтиды:

- (a) Клиенттің шешімдері үшін үнемі жауап беретін және оның қызметін қадағалайтын тиісті дағдылары, білімі мен тәжірибесі бар тұлғаны тағайындайды. Осындай тұлға, жақсырақ жоғары басшылықтың арасынан түсінер еді:
 - (i) Қызметтің мақсаттары, сипаты мен нәтижелері; және
 - (ii) Клиент пен фирманың тиісті міндеттері.

Алайда, жеке тұлғадан бұл әрекеттерді орындау немесе қайта орындау тәжірибесі талап етілмейді.

- (b) Қызметті қадағалауды жүзеге асырады және орындалатын қызмет нәтижелерінің клиенттің мақсаттарына сәйкестігін бағалайды; және
- (c) Қызмет нәтижелерінен туындайтын іс-әрекеттер үшін жауапкершілікті, егер олар қабылданатын болса, өзіне алады.

Тақырып туралы ақпарат алу үшін жауапкершілікті өз мойнына алатын көптеген жауапты тараптар мен тараптар

900.15 A1

Кейбір жағдайларда кепілдік міндеттемелері туралы сөз болғанда, ол аттестаттау процесіне қатысу немесе тікелей қатысу болсын, бірнеше жауапты тараптар болуы мүмкін немесе аттестаттау рәсімі аясында пәндік ақпаратты ұсынуға жауапты бірнеше тараптар болуы мүмкін. Осы бөлімнің ережелерін әрбір жеке

КОДЕКС

жауапты тарапқа немесе осындай тапсырмалардағы аудит тақырыбы бойынша ақпаратқа жауапты әрбір жеке тарапқа қолдану қажеттілігін анықтаған кезде фирма кейбір мәселелерді қарастыра алады. Бұл сұрақтарға фирманың немесе растау тобының мүшесі мен белгілі бір жауапты тарап немесе тақырып бойынша ақпарат үшін жауапты тарап арасындағы қызығушылық немесе қарым-қатынас, тақырып бойынша ақпарат контекстінде маңызды емес және маңызды емес тәуелсіздікке қауіп төндіреді ме деген сұрақ кіреді. Бұл анықтамада келесі факторлар ескеріледі:

- (a) Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі жалпы тапсырма контекстінде белгілі бір тарап жауапты болатын негізгі тақырыптың немесе тақырып туралы ақпараттың маңыздылығы.
- (b) Кепілдіктермен байланысты қоғамдық қызығушылық дәрежесі.

Егер фирма белгілі бір тараппен кез-келген осындай қызығушылық немесе қарым-қатынас тудыратын қауіп маңызды емес және маңызды емес деп шешсе, осы тараудың барлық ережелерін осы тарапқа қолданудың қажеті жоқ шығар.

Желілік фирмалар

R900.16 Егер фирма желілік фирманың мүдделері мен қарым-қатынастары фирманың тәуелсіздігіне қауіп төндіреді деп білсе немесе сенуге негіз болса, фирма кез келген осындай қауіпті бағалап, жоюы керек.

R900.16 A1 Желілік фирмалар 400.50 A1 - 400.54 A1 тармақтарында қарастырылады.

Байланысты ұйымдар

R900.17 Кепілдік тобы кепілдіктің байланысты клиент субъектісімен байланысты қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты екенін білсе немесе сенуге негіз болса, кепілдік тобы осы байланысты ұйымды тәуелсіздік қатерлерін анықтау, бағалау және жою процесіне қосады.

[900.18-900.29 тармақтары әдейі бос қалды]

Тәуелсіздік талап етілетін кезең

R900. 30 Тәуелсіздік, нақты бөлім талап еткендей, екеуінде де сақталуы керек:

- (a) Өзара әрекеттесу кезеңінде; және
- (b) Зерттеу тақырыбы туралы ақпаратпен қамтылған кезең.

900.30 A1 Келісімшарттың қолданылу мерзімі кепілдік беру тобы белгілі бір келісімшартқа қатысты кепілдік беру қызметтерін көрсете бастаған сәттен басталады. Келісімшарт мерзімі кепілдік туралы есеп жарияланғаннан кейін аяқталады. Мұндай өзара әрекеттесу қайталанатын болған кезде, ол кез-келген тарапқа кәсіби қарым-қатынастың аяқталғандығы туралы хабарлаудың кейінгі кезеңінде немесе кепілдіктер туралы қорытынды есеп шыққаннан кейін тоқтатылады.

- R900.31** Егер ұйым фирма қорытынды жасайтын тақырып туралы ақпаратпен қамтылған мерзім ішінде немесе одан кейін растау бойынша клиент болса, фирма тәуелсіздікке қандай да бір қауіп төніп тұрғанын анықтауы керек:
- (a) Зерделеу мәні туралы ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін сенімділікті білдіру туралы келісім қабылданғанға дейін сенімділік білдіру бойынша клиентпен қаржылық немесе іскерлік қатынастар жасау; немесе
 - (b) Сенімділікті білдіру бойынша клиентке көрсетілген алдыңғы қызметтер.
- R900.32** Егер кепілдік беру клиентіне пәндік ақпаратпен қамтылған кезең ішінде немесе одан кейін, бірақ кепілдік беру тобы кепілдік беру қызметтерін көрсетуге кіріспес бұрын, кепілдікке жатпайтын қызмет ұсынылса және қызмет келісімшарт мерзімі ішінде рұқсат етілмесе, тәуелсіздік қауіпі туындайды. Мұндай жағдайларда фирма қызмет тудыратын тәуелсіздік қауіпін бағалайды және жояды. Егер қауіптер қолайлы деңгейге жетпесе, фирма бұл қауіптер қолайлы деңгейге дейін азайтылған жағдайда ғана кепілдік қатысуға келіседі.
- 900.32 A1 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Қызметті орындау үшін сапаны қамтамасыз ету тобының мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану.
 - Жағдайларға байланысты растайтын немесе растамайтын жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.
- R900.33** Егер тапсырманы орындау кезеңінде рұқсат етілмейтін кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызмет аяқталмаса және сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаға байланысты кәсіби қызмет көрсету басталғанға дейін қызметті аяқтау немесе аяқтау орынсыз болса, фирма сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырманы тек қана қабылдауы тиіс, егер:
- (a) Фирма:
 - (i) Кепілдік бермейтін қызмет қысқа уақыт ішінде аяқталады; немесе
 - (ii) Клиенттің қысқа уақыт ішінде қызметті басқа жеткізушіге беру туралы келісімдері бар;
 - (b) Фирма қызмет көрсету кезеңінде қажет болған жағдайда сақтық шараларын қолданады; және
 - (c) Фирма бұл мәселені фирманы жалдаған тараппен немесе кепілдік беретін клиентті басқаруға жауапты тұлғалармен талқылайды деп сенімді болса.

Басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен қарым-қатынас

КОДЕКС

900.34 A1 R300.9 - 300.9 A2 тармақтарында фирманы тартатын тараппен немесе сенімділікті қамтамасыз ететін клиентке басшылық ету міндеті жүктелген тұлғалармен қарым-қатынасқа қатысты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

900.34 A2 Фирманы тартатын тараппен немесе клиентті кепілдіктер бойынша басқаруға жауапты тараптармен байланыс маңызды шешімдер шығарылған және қорытынды жасалған кезде, кепілдік міндеттемесіне байланысты тәуелсіздік қатерлерін жою орынды болуы мүмкін, өйткені мұндай міндеттеме туралы пәндік ақпарат бұрын көрсетілген кепілді емес қызметтің нәтижесі болып табылады.

[900.35-900.39 тармақтары әдейі бос қалды]

Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындау кезінде тәуелсіздікті растайтын жалпы құжаттама

R900. 40 Фирма осы бөлімнің сақталуына қатысты қорытындыларды және осы тұжырымдарды растайтын кез келген тиісті процестердің мазмұнын құжаттауы керек. Атап айтқанда:

- (a) Қауіпті жою үшін сақтық шаралары қолданылған кезде фирма қауіптің сипатын және қабылданған немесе қолданылатын сақтық шараларын құжаттауы керек; және
- (b) Қауіп мұқият талдауды қажет еткенде және фирма қауіп қазірдің өзінде қолайлы деңгейде деген қорытындыға келгенде, фирма қауіптің сипатын және мұндай тұжырымның негіздемесін құжаттауы керек.

900.40 A1 Құжаттамасында осы бөлімнің сақталуына қатысты қорытындыларды қалыптастыру кезінде фирманың пайымдауларының дәлелдері бар. Алайда, құжаттаманың болмауы фирманың белгілі бір мәселені қарастырғанын немесе фирманың тәуелсіз екендігін анықтамайды.

[900.41-900.49 тармақтары әдейі бос қалды]

Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындау кезінде тәуелсіздік туралы ережені бұзу

Фирма бұзушылықты анықтаған кезде

R900.50 Егер фирма осы бөлімде талаптың бұзылуы орын алды деген қорытындыға келсе, фирма:

- (a) Бұзушылыққа әкелген қызығушылықты немесе қарым-қатынасты тоқтату, тоқтату немесе жою;
- (b) Бұзушылықтың маңыздылығын және оның фирманың объективтілігіне әсерін және оның сенімділігі туралы есеп беру қабілетін бағалау; және
- (c) Бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде шешетін әрекеттер жасалуы мүмкін екенін анықтау.

Бұл шешімді қабылдаған шығарған кезде фирма кәсіби пікірге сүйеніп, ақылға қонымды және ақпараттандырылған үшінші тараптың фирманың

объективтілігіне қауіп төнеді деп санау ықтималдығын ескеруі керек, сондықтан фирма кепілдік есебін бере алмайды.

R900.51

Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін шаралар қабылдау мүмкін емес деген қорытындыға келсе, онда фирма бұл туралы мүмкіндігінше тезірек осы фирманы тартқан тарапқа немесе қажет болған жағдайда басқаруға тағайындалған тарапқа хабарлайды. Сондай-ақ, фирма кепілдік міндеттемесін тоқтатуға қатысты кез-келген қолданыстағы құқықтық немесе нормативтік талаптарға сәйкес кепілдік міндеттемесін тоқтату үшін қажетті қтұлғаларды жасайды.

R900.52

Егер фирма бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде жою үшін шаралар қабылдануы мүмкін екенін анықтаса, онда фирма бұзушылықты және ол қабылдаған немесе қабылдауды ұсынатын шараларды фирманы тартқан тараппен немесе жағдайға байланысты басқаруға жауапты тұлғалармен талқылайды. Фирма ұрысқа кіру және бұзу жағдайларын ескере отырып, бұзушылықтар мен ұсынылған шараларды уақтылы талқылайды.

R900.53

Егер фирманы тартқан тарап мұны жасамаса немесе басқаруға жауапты тарап фирманың R900.50(c) тармағына сәйкес ұсынған шаралары бұзушылықтың салдарын қанағаттанарлық түрде ескеретінімен келіспесе, фирма кез келген қолданыстағы заңдарға немесе ережелерге сәйкес кепілдік міндеттемесін тоқтату үшін қажетті қтұлғаларды жасайды. кепілдік міндеттемесін тоқтатуға қатысты нормативтік талаптар.

*Құжаттама***R900.54**

R900.50-R900.53 тармақтарының талаптарына сәйкес фирма:

- (a) Шартты бұзуды;
- (b) Қабылданған әрекеттерді;
- (c) Қабылданған негізгі шешімдерді; және
- (d) Барлық мәселелер фирманы тартқан тараппен немесе басқаруға жауапты тұлғалармен талқылауды құжаттауы керек

R900.55

Егер фирма кепілдік беруді жалғастырса, онда:

- (a) Фирманың кәсіби пікірі бойынша объективтілікке нұқсан келмеді деген тұжырымын; және
- (b) Фирма кепілдіктер туралы есеп бере алатындай етіп қабылданған шаралар бұзушылық фактісін қанағаттанарлық түрде ескеретіндігінің негіздемесін құжаттайды

905-ТАРАУ**АЛЫМДАР****Кіріспе**

- 905.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 905.2 Алымдар немесе сыйақының басқа түрлері жеке қызығушылыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Осы тарауда сенім білдірілген клиенттерден алынатын алымдардан туындайтын тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Сенім білдірілген клиент төлейтін алымдар**

- 905.3 A1 Алымдар растау қызметін ұсынатын клиентпен келісіліп, оларға төленген кезде, бұл өз пайдасына қауіп төндіреді және тәуелсіздікті қорқытуға әкелуі мүмкін.
- 905.3 A2 Тұжырымдамалық негізді қолдану фирма кепілдіктің клиентіне қатысты кепілдік міндеттемесін қабылдас бұрын, фирма клиентке ұсынылатын роялти тудыратын тәуелсіздік қатерлерінің қолайлы екенін анықтауды талап етеді. Тұжырымдамалық шеңберді қолдану сонымен қатар фирмандан фактілер мен жағдайлар өзара әрекеттесу кезеңінде өзгерген кезде осындай қауіптерді қайта бағалауды талап етеді.
- 905.3 A3 Клиенттің сертификаттау комиссиясын төлеу кезінде туындайтын қауіп деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:
- Фирманың коммерциялық және нарықтық басымдықтарын ескере отырып, сертификаттау тапсырмасы үшін роялти деңгейі және олардың қажетті ресурстарды есепке алу дәрежесі.
 - Қызмет ақысының деңгейі мен оның нәтижесі арасындағы қандай да бір тәуелділік дәрежесі.
 - Фирма немесе желілік фирма ұсынатын қызмет контекстіндегі төлем деңгейі.
 - Клиенттің фирма немесе серіктес үшін маңызы.
 - Клиенттің сипаты.
 - Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттеменің сипаты.
 - Басқармаға жауапты тұлғалардың сыйақы мөлшерін келісуге қатысуы.

- Төлем мөлшерін тәуелсіз үшінші тарап, мысалы, реттеуші орган белгілей ме.

905.3 A4 120.15 A3 тармақтарында сипатталған шарттар, саясат және процедуралар (атап айтқанда, IAASB шығарған сапа менеджменті стандарттарына сәйкес фирма әзірлеген және енгізген сапа менеджменті жүйесінің болуы) тәуелсіздікке төнетін қауіптердің қолайлы деңгейде екендігін бағалауға да әсер етуі мүмкін.

905.3 A5 Төменде келтірілген талаптар мен оларды қолдануға арналған материалдар қауіптердің қолайлы екендігін анықтау кезінде қосымша бағалауды қажет етуі мүмкін жағдайларды анықтайды. Осы жағдайларға байланысты қолдануға қатысты материалдарда қауіптерді бағалауға қатысты болуы мүмкін қосымша факторлардың мысалдары келтірілген.

Ақпараттың дұрыстығына сенім білдіретін тапсырмалар үшін алым деңгейі

905.4 A1 Кепілдік немесе басқа қызметтер үшін кепілдік клиентінен алынатын төлемді анықтау фирманың нақты міндеттемеге қатысты фактілер мен жағдайларды, соның ішінде техникалық және кәсіби стандарттардың талаптарын ескере отырып, іскерлік шешімі болып табылады.

905.4 A2 Өзіне-өзі қызмет ету қаупі мен қорқыту деңгейін бағалау үшін маңызды факторларға сенімділікті қамтамасыз ететін клиентпен төленетін сенімділік тапсырмасының ақысы мөлшерінде туындаған факторларға мыналар жатады:

- Фирманың сенімділік білдіргені үшін сыйақы мөлшерінің коммерциялық негіздемесі.
- Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырма үшін сыйақыны төмендету мақсатында клиент тарапынан заңсыз қысым көрсетілмеді немесе көрсетілмеді.

905.4 A3 Осындай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Тапсырманың көлемі мен күрделілігін ескере отырып, ұсынылған гонорардың дұрыстығын бағалау үшін сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаға қатыспайтын тиісті тексерушіні шақыру.
- Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушінің орындалған жұмысын тексеру.

Шартты сыйақылар

905.5 A1 Шартты комиссиялар мәміленің нәтижелерін немесе көрсетілген қызметтердің нәтижелерін ескере отырып, алдын ала белгіленген негізде есептелетін комиссияларды білдіреді. Делдал арқылы алынатын шартты алым жанама шартты алымның мысалы болып табылады. Бұл бөлімде, егер сот немесе басқа мемлекеттік орган белгілесе, алым шартты болып саналмайды.

- R905.6** Фирма сенімділік тапсырмасын орындағаны үшін тікелей немесе жанама түрде шартты сыйақы алмауы керек.
- R905.7** Жеке қызығушылық пен қорқыту қаупі, тіпті кепілдік клиенті келіссөздер жүргізуге немесе кепілдік міндеттемесі үшін алымдарды төлеуге жауапты болмаса да 905.10 А 1 тармағында сипатталған жағдайларда туындайды.
- 905.7 А1 R905.6 және R905.7 тармақтары фирмаға кепілдік беретін клиентпен белгілі бір шартты сыйақы келісімдерін жасауға тыйым салады. Сенім білдірілген клиентке сенімділікпен байланысты емес қызметтерді көрсету кезінде шартты сыйақы туралы келісімге тыйым салынбаса да, ол өзінің мүдделілік қаупінің деңгейіне әсер етуі мүмкін.
- 905.7 А2 Мұндай қауіп деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Сыйақының мүмкін болатын сомаларының ауқымы.
 - Шартты жинау тәуелді болатын нәтижені тиісті орган анықтайды ма.
 - Болжалды пайдаланушыларға фирма орындайтын жұмыс және сыйақы негізі туралы ақпаратты ашу.
 - Қызметтің сипаты.
 - Оқиғаның немесе транзакцияның тапсырма тақырыбы туралы ақпаратқа әсері
- 905.7 А3 Осындай жеке мүдделерге төнетін қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:
- Тиісті сенімді қамтамасыз ету жұмысын тексеру үшін сенімділікке байланысты емес қызметті орындауға қатыспаған тиісті тексерушіні тарту.
 - Сыйақы негізінде клиентпен алдын ала жазбаша келісім алу.

Қорытынды алымдар – кешіктірілген төлемдер

- 905.8 А1 Клиенттің куәландыру тапсырмасы немесе басқа қызметтер үшін төлейтін төлемі куәландыру тапсырмасын орындау кезеңінде кешіктірілгендігі өзінің мүдделілік қаупінің деңгейіне әсер етуі мүмкін.
- 905.8 А2 Әдетте фирма мұндай төлемдерді аяқтау туралы есеп шыққанға дейін алады деп күтілуде.
- 905.8 А3 Осындай қауіптің деңгейін өз мүдделеріне бағалау үшін маңызды факторларға мыналар жатады:
- Фирма үшін кешіктірілген төлемдердің мәні.

КОДЕКС

- Кешіктірілген төлемдердің ұзақтығы.
- Фирманың клиенттің немесе басқа тиісті тараптың мерзімі өткен алымды төлеу қабілеті мен тілегін бағалауы.

905.8 A4

Мұндай қауіпті жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Мерзімі өткен алымдарды ішінара төлеу.
- Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмаға қатыспаған тиісті тексерушінің орындалған жұмысын тексеру.

R905.9

Егер сақтандыру клиентінен төленетін төлемдердің едәуір бөлігі ұзақ уақыт бойы төленбесе, фирма мыналарды анықтауы тиіс:

- (a) Мерзімі өткен сыйақы клиенттің қарызына тең болуы мүмкін бе, бұл жағдайда 911-тарауда көрсетілген талаптар мен өтінім материалдары қолданылады; және
- (b) Фирманы қайта тағайындау немесе растау тапсырмасын орындауды жалғастыру орынды ма.

Алымдардың жалпы сомасы - мерзімі өткен алымдар

905.10 A1

Кепілдік міндеттемесінің қорытындысын білдіретін фирма клиенттен кепілдік алған комиссиялардың жалпы сомасы сол фирманың жалпы төлемдерінің айтарлықтай үлесін, ықтимал шығынға тәуелділікті және осындай шығынға қатысты алаңдаушылықты білдірсе, сол клиенттен алынатын төлем өз мүдделерінің қауіп деңгейіне әсер етеді және қорқыту қаупін тудырады.

905.10 A2

Жеке қызығушылық пен қорқыту қаупі, тіпті кепілдік клиенті келіссөздер жүргізуге немесе кепілдік міндеттемесі үшін алымдарды төлеуге жауапты болмаса да 905.10 A 1 тармағында сипатталған жағдайларда туындайды.

905.10 A3

Фирманың жалпы төлемдерін есептеу кезінде фирма алдыңғы қаржы жылындағы қаржылық ақпаратты қолдана алады және қажет болған жағдайда осы ақпарат негізінде үлесті бағалай алады.

905.10 A4

Осындай жеке мүдделер мен қорқыту қауіпінің деңгейін бағалауға әсер ететін факторларға мыналар жатады:

- Фирманың операциялық құрылымы.
- Егер фирма кепілдік беретін клиентке тәуелділік азаятын етіп әртараптандырылады деп күтілсе.

905.10 A5

Осындай қауіпті жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Сенімділік тапсырмаларынан басқа клиентке көрсетілетін қызметтер көлемін азайту.

КОДЕКС

- Кепілдік беретін клиентке тәуелділікті азайту үшін фирманың клиенттік базасын ұлғайту.
- 905.10 A6 Өзіне-өзі қызмет көрсету немесе қорқыту қаупі фирманың сенімділік клиентінен алатын төлемдері жеке серіктестің клиенттерінен түсетін кірістің көп бөлігін құраған кезде пайда болады.
- 905.10 A7 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:
- Серіктес үшін қамтамасыз ету бойынша клиенттің сапалық және сандық маңыздылығы.
 - Серіктес алымының дәрежесі клиенттен алынған төлемдерге байланысты.
- 905.10 A8 Өзіңіздің қызығушылығыңыз немесе қорқыту қаупін жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Куәландыру бойынша топ мүшесі болып табылмайтын тиісті тексерушінің жұмысын тексеру.
 - Серіктестің алымына куәландыруды жүзеге асыратын клиенттен алынатын сыйақының елеулі әсер етпеуін қамтамасыз ету.
 - Клиенттерге тәуелділікті азайту үшін серіктестің клиенттік базасын ұлғайту.

СЫЙЛЫҚТАР МЕН ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ

Кіріспе

- 906.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 906.2 Кепілдік беретін клиенттен сыйлықтар мен назар аудару белгілерін қабылдау өзіншілдікке, танысуға немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Осы бөлімде осындай жағдайларда тұжырымдамалық негіздерді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдар көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары

- R906.3** Фирма немесе сенімділікті қамтамасыз ету тобының мүшесі, егер олардың құны маңызды емес және маңызды болмаса, сенімділік клиентінен сыйлықтар мен қонақжайлылық белгілерін қабылдамауы керек.
- 906.3 A1 Кепілдік тобының кез-келген фирмасы немесе мүшесі клиентті ынталандыру туралы ұсынысты ұсынған немесе қабылдаған жағдайда, 340-бөлімде көрсетілген талаптар мен қолданбалы материалдар қолданылады және бұл талаптарды орындамау тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 906.3 A2 Ынталандыруды ұсынуға немесе қабылдауға қатысты 340-бөлімде көрсетілген талаптар фирмаға немесе топтың кепілдік мүшесіне мінез-құлыққа орынсыз әсер ету ниеті болған жағдайда, тіпті құны шамалы және маңызды емес болса да, сыйлықтар мен қонақжайлылықты қабылдауға мүмкіндік бермейді.

НАҚТЫ НЕМЕСЕ ҚАУІП ТӨНДІРЕТІН СОТ ПРОЦЕСС**Кіріспе**

- 907.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 907.2 Кепілдік беретін клиенттен сыйлықтар мен назар аудару белгілерін қабылдау өзімшілдікке, танысуға немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 907.3 A1 Клиент басшылығы мен қамтамасыз ету тобының мүшелері арасындағы қарым-қатынас клиенттің барлық аспектілері туралы толық ашықтықпен және толық ашумен сипатталуы керек. Қарама-қарсы позициялар нақты сот талқылауынан немесе аудиторлық клиент пен фирма немесе аудиторлық топ мүшесі арасындағы сот ісін жүргізу қаупінен туындауы мүмкін. Мұндай дұшпандық ұстаным басшылықтың толық ашуға дайындығына әсер етіп, жеке қызығушылық пен қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін.
- 907.7 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сот процесінің маңыздылығы.
 - Сот ісінің сенімділікті қамтамасыз ететін алдыңғы тапсырмаға қатысының болуы.
- 907.7 A3 Егер сот талқылауына сенімділік тобының мүшесі қатысса, мұндай өзімшілдік пен қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы – бұл тұлғаны сенімділік тобынан шығару.
- 907.7 A4 Жеке мүдделер мен қорқытуға байланысты осындай қауіптерді жоюдың кепілі бола алатын әрекеттердің бір мысалы - атқарылған жұмыстарға тиісті шолу жасау.

910 -ТАРАУ**ҚАРЖЫЛЫҚ МҮДДЕЛЕР****Кіріспе**

- 910.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 910.2 Клиентке сенім білдіру үшін қаржылық мүдденің болуы жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдар баяндалған.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 910.3 A1 Қаржылық қызығушылық тікелей немесе жанама түрде делдал арқылы қамтамасыз етілуі мүмкін, мысалы, ұжымдық инвестициялар механизмі, мүліктік масса немесе сенім. Бенефициар иесінің делдалды бақылауы немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ету мүмкіндігі болған жағдайларда, Кодекс бұл қаржылық қызығушылықтың тікелей екенін анықтайды. Керісінше, бенефициар иесінің делдалды бақылауы немесе оның инвестициялық шешімдеріне әсер ету қабілеті болмаған кезде, Кодекс бұл қаржылық қызығушылықтың жанама екенін анықтайды.
- 910.3 A2 Осы тарауда қаржылық мүдденің «маңыздылығына» сілтемелер жасаған. Мұндай қызығушылықтың жеке тұлға үшін маңызды екендігін анықтау кезінде жеке тұлғаның және оның жақын отбасы мүшелерінің жиынтық меншікті капиталы ескерілуі мүмкін.
- 910.3 A3 Клиентке сенімділік білдіру бойынша қаржылық мүддені сақтаумен туындайтын жеке мүдделілік қаупінің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Қаржылық қызығушылығы бар жеке тұлғаның рөлі.
 - Қаржылық қызығушылық тікелей немесе жанама болсын.
 - Қаржылық қызығушылықтың маңыздылығы.

Фирмаға, қамтамасыз ету тобының мүшелеріне және жақын туыстарына тиесілі қаржылық мүдделер

- R910.4** Клиентке сенімділік білдіру бойынша тікелей қаржылық мүдделілік немесе елеулі жанама қаржылық мүдделілік сақталмауы тиіс:
- (a) Фирма; немесе
- (b) Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының бірі

Сенімділікті қамтамасыз ету бойынша клиентті бақылайтын ұйымдағы қаржылық мүдделер

R910.5 Егер ұйымның кепілдік клиентінде бақылау мүддесі болса және клиент осы субъект үшін маңызды болса, онда фирма да, кепілдік беру тобының мүшесі де, осы тұлғаның жақын туыстарының кез-келгені де осы субъектіде тікелей немесе жанама қаржылық мүдделерге ие болмайды.

Қамқоршы ретіндегі қаржылық мүдделер

R910.6 R910.4 тармағы, сондай-ақ:

- (a) Төмендегілердің ешқайсысы сенімгерлік бенефициар емес: сенімгерлік меншік иесі, кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі немесе фирма;
- (b) Сенімгерлікке тиесілі сенімгерлік клиенттің үлесі сенім үшін маңызды емес;
- (c) Сенім сенімді клиентке айтарлықтай әсер ете алмайды; және
- (d) Төмендегілердің ережелердің ешқайсысы кепілдік клиентінің қаржылық мүдделеріне әсер ететін кез келген инвестициялық шешімге айтарлықтай әсер ете алмайды: сенімгерлік меншік иесі, кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның немесе фирманың жақын туыстарының кез келгені фирма немесе жеке тұлғалар сенімгерлік меншік иесі ретінде әрекет ететін сенімгерліктегі кепілдік клиентіндегі қаржылық мүддеге қолданылады.

Байқаусызда алынған қаржылық мүдделер

R910.7 Егер фирма, кепілдік беру тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез келгені мұрагерлік, бірігу нәтижесінде сыйға тарту арқылы немесе осыған ұқсас жағдайларда кепілдік клиентке тікелей қаржылық қызығушылық немесе материалдық жанама қаржылық қызығушылық алса және әйтпесе осы бөлімге сәйкес пайыздар рұқсат етілмесе, онда:

- (a) Егер пайыздарды фирма алса, онда қаржылық пайыздар дереу иеліктен шығарылады немесе олар елеулі болуын тоқтату үшін олардан жанама қаржылық пайыздардың жеткілікті саны жойылады; немесе
- (b) Егер мұндай қызығушылықты кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топ мүшесі немесе осы тұлғаның жақын туыстарының кез келгені алса, онда қаржылық мүдделілік алған адам қаржылық мүдделерді дереу иеліктен шығарады немесе қалған пайыздар елеулі болып қалмауы үшін жеткілікті жанама қаржылық мүдделерге билік етеді.

Қаржылық мүдделер-басқа жағдайлар

Жақын отбасы

910.8 A1 Егер кепілдік тобының мүшесі жақын отбасы мүшесінің сақтандыру клиентінде тікелей қаржылық қызығушылығы немесе жанама материалдық қаржылық қызығушылығы бар екенін білсе, жеке қызығушылық қауіпі туындауы мүмкін.

910.8 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Қаржылық мүдденің тікелей немесе жанама екендігі.
- Отбасының жақын мүшесі үшін қаржылық мүдденің маңыздылығы.

910.8 A3 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттердің мысалдары:

- Жақын отбасы мүшесінің барлық қаржылық мүдделерден немесе жанама қаржылық мүдделерден мүмкіндігінше тезірек құтылуы үшін, қалған қызығушылық бұдан былай маңызды болмайды.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша тұлғаны топтан шығару.

910.8 A4 Мұндай жеке қызығушылық қауіпін жою үшін қорғаныс бола алатын әрекеттің мысалы ретінде топ мүшесінің сенімділік жұмысын тексеру үшін тиісті шолушыны тарту болып табылады.

Басқа да тұлғалар

910.8 A5 Егер сенімділікті қамтамасыз ету тобының мүшесі сенім білдірілген клиенттегі қаржылық мүдделерді келесі тұлғалар білсе, өз мүдделеріне қауіп төнуі мүмкін:

- Фирманың серіктестері мен кәсіби қызметкерлері, R910.4 тармағы мұндай қаржылық мүдделерге немесе олардың жақын туыстарына арнайы рұқсат бермейтіндерді қоспағанда.
- Сенімділікті қамтамасыз ететін топ мүшесімен жақын жеке қарым-қатынасы бар тұлғалар.

910.8 A6 Мұндай жеке қызығушылық қауіпін жою алатын әрекеттің мысалы ретінде жеке қарым-қатынасы бар растау командасының мүшесін қамтамасыз ету тобынан шығару болып табылады.

910.8 A7 Мұндай жеке қызығушылық қауіпін жою үшін қорғаныс шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:

- Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмаға қатысты маңызды шешімдер қабылдау процесінен растау бойынша топ мүшесін алып тастау.
- Сенімділікті қамтамасыз ететін топ мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.

911-ТАРАУ

ҚАРЫЗДАР МЕН КЕПІЛДІКТЕР

Кіріспе

- 911.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 911.2 Клиентке сенім білдіру арқылы қарыз беру жеке мүдделілік қаупін тудыруы мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдар баяндалған.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

- 911.3 A1 Осы бөлімде қарыздың немесе кепілдіктің «маңыздылығына» сілтемелер бар. Мұндай қарыз немесе кепілдік жеке тұлға үшін маңызды болып табылатындығын анықтау кезінде жеке тұлғаның және оның жақын отбасы мүшелерінің жиынтық меншікті капиталы ескерілуі мүмкін.

Клиентпен кепілдік берген қарыздар мен кепілдіктер

- R911.4 Фирма, сенім білдіру тобының мүшесі немесе осы тұлғаның кез-келген жақын туыстары, егер несие немесе кепілдік екеуі үшін де маңызды болмаса, клиентке сенім білдіру бермеуі немесе кепілдік бермеуі керек:
- (a) Жағдайға байланысты қарыз немесе кепілдік беретін фирма немесе жеке тұлға; және
 - (b) Клиент.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

- R911.5 Фирма, кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез келгені, егер несие немесе кепілдік әдеттегі несиелеу процедураларына сәйкес берілмесе, банк немесе ұқсас мекеме болып табылатын кепілгер клиенттен несие немесе несие кепілдігін қабылдай алмайды.
- 911.5 A1 Қарыз мысалына ипотекалық қарыздар, банктік овердрафттар, автокредиттер және несие карталарындағы қалдықтар жатады.
- 911.5 A2 Егер фирма несие берудің әдеттегі процедуралары мен шарттарына сәйкес банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылатын кепілдік клиентінен несие алса да, несие кепілдік клиенті немесе несие алатын фирма үшін маңызды болса, өзінің қауіпсіздігіне қауіп төндіруі мүмкін.

911.5 А3 Өз мүдделеріне қатысты осындай қатерді жоюдың кепілі бола алатын іс-әрекеттердің бір мысалы - қарыз бенефициары болып табылмайтын желілік фирмадан кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топтың мүшесі болып табылмайтын тиісті сарапшының жұмысқа шолу жасауы болып табылады.

Депозиттік немесе брокерлік шоттар

R911.6 Фирма, кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез-келгенінде, егер депозит немесе шот әдеттегі коммерциялық шарттарда сақталмаса, банк, брокер немесе ұқсас мекеме болып табылатын кепілдік клиентімен депозиттер немесе брокерлік шоттар болуы мүмкін емес.

Банк немесе соған ұқсас мекеме болып табылмайтын сенімді білдіру бойынша клиентпен берілетін несиелер мен кепілдіктер

R911.7 Фирма немесе кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының кез келгені несие немесе кепілдік екеуіне де:

- (a) Жағдайға байланысты несие немесе кепілдік алған фирма немесе жеке тұлға; және
- (b) Клиентке маңызды емес жағдайларды қоспағанда, банк немесе ұқсас мекеме болып табылмайтын кепілдік клиентінен несие алмайды немесе кепілдік бермейді.

920-ТАРАУ**ІСКЕРЛІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС****Кіріспе**

920.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.

920.2 Клиентпен сенім білдіру немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қарым-қатынас жеке мүдде немесе қорқыту қаупін тудыруы мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдар баяндалған.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

920.3 A1 Осы тарауда қаржылық қызығушылықтың «маңыздылығы» және іскерлік қатынастардың «маңыздылығы» туралы сілтемелер берілген. Осындай қаржылық мүдденің тұлға үшін маңызды екендігін анықтау кезінде осы тұлғаның және оның жақын мүшелерінің жалпы қаржылық жағдайы ескерілуі мүмкін.

920.3 A2 Коммерциялық қатынастардан немесе жалпы қаржылық мүдделерден туындайтын жақын іскерлік қатынастардың мысалдары:

- Сенім білдіру жөніндегі клиентпен немесе бақылаушы иесімен, директормен немесе лауазымды тұлғамен немесе клиент үшін басшылық қызметті жүзеге асыратын басқа тұлғамен бірлескен кәсіпорында қаржылық мүдденің болуы.
- Фирманың бір немесе бірнеше қызметін немесе өнімдерін клиенттің бір немесе бірнеше қызметтерімен немесе өнімдерімен біріктіру және екі жақ тарапқа сілтеме жасай отырып топтаманы біріктіру туралы келісімі.
- Тарату немесе маркетингтік келісімдер, оған сәйкес фирма клиенттің немесе клиент фирманың өнімдерін немесе қызметтерін таратады немесе сатады.

Фирма, сенім білдіретін топ мүшесі немесе осы тұлғаның отбасы мүшесінің арасындағы іскерлік қатынас

R920.4 Фирма немесе кепілдік тобының мүшесінде жағдайларға байланысты кез-келген қаржылық қызығушылық маңызды емес және іскерлік қатынастар клиент, оның басшылығы және фирма немесе кепілдік тобы үшін маңызды емес жағдайларды қоспағанда кепілдік клиентпен немесе оның басшылығымен тығыз іскерлік қатынастар болмауы тиіс.

920.4 A1 Егер кепілгер клиент немесе оның басшылығы мен кепілдік тобы мүшесінің жақын туыстары арасында тығыз іскерлік қатынастар болса, жеке қызығушылық немесе қорқыту қаупі туындауы мүмкін.

Тауарларды немесе қызметтерді сатып алу

- 920.5 A1 Кепілдік клиентінен тауарлар мен қызметтерді сатып алу фирма немесе кепілдік тобының мүшесі немесе сол тұлғаның жақын туыстарының бірі, егер мәміле әдеттегідей және өзара негізде жүзеге асырылса, тәуелсіздікке қауіп төндірмейді. Алайда, мұндай мәмілелер сипаты мен ауқымына ие болатын өз мүдделеріне қауіп төндіреді.
- 920.5 A2 Жеке мүдде қауіпін жоюға болатын әрекеттерге мынандай мысалдады келтіруге болады:
- Мәміле сомасын алып тастау немесе азайту.
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша тұлғаны топтан шығару.

ОТБАСЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ҚАТЫНАСТАР

Кіріспе

- 921.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 921.2 Клиенттің қызметкерлерімен отбасылық немесе жеке қарым-қатынас жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

- 921.3 A1 Жеке мүдде, таныстық немесе қорқыту қауіпін топ мүшесі мен директор немесе лауазымды тұлға немесе олардың рөліне байланысты клиенттің кейбір қызметкерлері арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша отбасылық және жеке қарым-қатынас жасауы мүмкін.
- 921.3 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтағы тұлғаның міндеттері.
 - Клиенттің отбасы мүшесінің немесе сенім білдіру бойынша клиенттің басқа тұлғаның рөлі және қарым-қатынастың жақындығы.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

- 921.4 A1 Жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қауіпі кепілдік беру тобы мүшесінің ең жақын отбасы мүшесі кепілдік беру міндеттемесінің негізінде жатқан затқа айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер болған жағдайда туындайды.
- 921.4 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:
- Отбасының ең жақын мүшесі алатын лауазым.
 - Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.
- 921.4 A3 Жеке мүдделерге, танысуға немесе қорқытуға байланысты осындай қауіпті жоя алатын әрекеттердің бір мысалы - бұл адамды кепілдік беру тобынан шығару.
- 921.4 A4 Мәселені шешудің кепілі бола алатын іс-әрекеттің мысалы кепілдік тобы кепілдіктер тобының мүшелеріне жауапкершілікті жақын отбасы мүшесінің жауапкершілік саласына қатысты мәселелермен айналыспайтындай етіп бөледі.
- R921.5** Жеке тұлға, егер осы тұлғаның жақын туыстарының бірі сенім білдіру

КОДЕКС

тапсырмасы бойынша топ мүшесі ретінде қатыспауға тиіс:

- (a) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы болып табылады;
- (b) Сенімділік білдіру жөніндегі тапсырмадағы тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар сенім білдіру жөніндегі тапсырмада қызметкер болып табылады; немесе
- (c) Тапсырмамен немесе тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратпен қамтылған кез келген кезең ішінде осындай жағдай орын алса.

Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің жақын туыстары

921.6 A1

Жеке қызығушылық, таныстық немесе қорқыту қаупі:

- (a) Кепілдік беретін клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе
- (b) Негізгі пәнге елеулі әсер ету мүмкіндігі бар қызметкер немесе аттестаттау бойынша тапсырма жағдайында сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырманың нысанасы туралы ақпаратқа елеулі әсер ету мүмкіндігі бар қызметкер қамсыздандыру тобының қызметкерінің жақын отбасы мүшесі болған кезде пайда болады.

921.6 A2

Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға мыналар жатады:

- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі мен жақын отбасы мүшесі арасындағы қарым-қатынас сипаты.
- Отбасының жақын мүшесі алатын лауазым.
- Сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесінің рөлі.

921.6 A3

Жеке мүдденің қызығушылығы, жақын туыстық қарым-қатынас немесе қорқыту қаупін жоятын әрекеттің мысалы - тұлғаны сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.

921.6 A4

Жеке мүдденің қызығушылығы, жақын туыстық қарым-қатынас немесе осындай қауіптен қорғайтын іс-әрекеттің мысалы – сенім білдіру тапсырмасы бойынша топ мүшесі жақын туыстарының жауапкершілік саласына кіретін мәселелермен айналыспайтындай етіп сенімділік білдіру тапсырмасы бойынша топтың міндеттерін құрылымдау.

Сенімділікті қамтамасыз ететін топ мүшелерінің басқа да қарым-қатынасы

R921.7

Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топ мүшесі, егер кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топ мүшесі отбасының тікелей немесе жақын мүшесі болып табылмайтын, бірақ субъектімен тығыз қарым-қатынаста болған жағдайда, саясат пен рәсімдерге сәйкес:

- (a) Клиенттің Клиенттің сақтандыру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы; немесе
- (b) Міндеттеменің негізінде жатқан затқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар қызметкер немесе аттестаттау міндеттемесі кезінде кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттеме туралы

КОДЕКС

нысаналы ақпаратқа елеулі ықпал ету мүмкіндігі бар қызметкер консультация алады

- 921.7 A1 Жеке мүдде, таныстық немесе осындай қатынастар тудыратын қорқыту қаупін бағалауға байланысты факторларға мыналар жатады:
- Жеке тұлға мен топ мүшесі арасындағы сенім білдіру тапсырмасы бойынша қарым-қатынас сипаты.
 - Жеке тұлғаның клиентке қатысты ұстанымы.
 - Сапаны қамтамасыз ететін топ мүшесінің рөлі.
- 921.7 A2 Жеке мүдде, таныстық немесе қорқыту қаупін жоя алатын әрекеттің мысалы-тұлғаны сенім білдіру тапсырмасы бойынша топтан шығару.
- 921.7 A3 Мәселені шешудің кепілі бола алатын іс-әрекеттің мысалы: қорқыту, танысу немесе қорқыту қаупі төнген кезде, кепілдік беру тобының мүшесі кепілдік беру тобының мүшесі тығыз қарым-қатынаста болатын тұлғаның жауапкершілік саласына қатысты мәселелермен айналыспайтындай етіп, кепілдік беру тобының міндеттерін бөлу түсініледі.

Фирманың серіктестері мен қызметкерлерінің қарым-қатынасы

- 921.8 A1 Жеке мүдденің қызығушылығы, жақын туыстық қарым-қатынас таныстық қаупі жеке немесе отбасылық қатынастар арасында жасалуы мүмкін:
- (a) Ақпараттың сенімділігін қамтамасыз ету тобының мүшесі емес клиент немесе қызметкер; және
- (b) Клиенттің сенім білдіру жөніндегі төмендегі кез келген тұлғасымен:
- (i) Директор немесе лауазымды тұлға;
- (ii) Тапсырманың тақырыбына айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер немесе растау тапсырмасының бөлігі ретінде сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырмадағы тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін қызметкер.
- 921.8 A2 Мұндай қауіптің деңгейін бағалауға қатысы бар факторларға:
- Фирманың серіктесі немесе қызметкері мен клиенттің директоры, лауазымды тұлғасы немесе қызметкері арасындағы қарым-қатынас сипаты;
 - Сенімді білдіру тапсырмасы бойынша серіктес немесе фирма қызметкерінің топпен өзара әрекеттесу дәрежесі;
 - Фирмадағы серіктестің немесе қызметкердің жағдайы;
 - Клиенттегі тұлғаның рөлі жатады.

КОДЕКС

921.8 АЗ

Осындай жеке қызығушылық, танысу немесе қорқыту қаупін жоюға арналған сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдарына:

- Куәландыру жөніндегі тапсырмасын орындауға ықтимал әсерді азайту үшін серіктестің немесе қызметкердің міндеттерін құрылымдау.
- Сапаны қамтамасыз ету бойынша тиісті орындалған жұмысты тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту жатады.

922-ТАРАУ

КЛИЕНТ ҮШІН РАСТАУ БОЙЫНША ОРЫНДАЛҒАН СОҒҒЫ ҚЫЗМЕТ**Кіріспе**

- 922.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 922.2 Егер сенім білдірілген топтың мүшесі жақында директор, лауазымды тұлға немесе клиенттің куәландыру жөніндегі клиенттің қызметкері ретінде жұмыс істесе, жеке қызығушылық, өзін-өзі бағалау немесе таныстық қаупі орын алуы мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Сенімділікті қамтамасыз ететін есепте қамтылған кезең ішіндегі қызмет**

- R922.3 Сенім білдірілген топқа:
- (a) Сенім білдірілген клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы болып жұмыс істеген; немесе
 - (b) Негізгі мәнге айтарлықтай әсер ете алатын қызметкер немесе аттестаттауға тапсырма берілген жағдайда, тапсырманың тақырыбы туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер еткен қызметкер куәландырушы есеппен қамтылмаған кезең ішіндегі тұлға кірмеуі тиіс.

Сенімділікті қамтамасыз ететін есепте қамтылған кезеңге дейінгі қызмет

- 922.4 A1 Егер кепілдіктер туралы баяндамада қамтылған кезеңге дейін кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топтың мүшесі болса:
- (a) Клиенттің сақтандыру жөніндегі директоры немесе лауазымды тұлғасы қызметін атқарды; немесе
 - (b) Қызметкер міндеттеменің негізінде жатқан пәнге айтарлықтай әсер ете алды ма, әлде аттестаттау міндеттемесі кезінде қызметкер кепілдіктер бойынша міндеттемелердің пәндік ақпаратына айтарлықтай әсер ете алды ма.

Мысалы, егер тұлға клиентпен жұмыс істеген алдыңғы кезеңдегі шешімі немесе жұмыс ағымдағы кезеңде ағымдағы сенімділік тапсырмасының бөлігі ретінде бағаланса, онда қауіп туындауы мүмкін.

- 922.4 A2 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға:
- Клиентте қатысты жеке тұлға атқарған лауазымы;
 - Жеке тұлға клиенттен кеткеннен бері уақыт аралығы;

КОДЕКС

- Сапаны қамтамасыз ететін топ мүшесінің рөлі жатады.

922.4 А3

Жеке мүдделерге, өзін-өзі бақылауға немесе танысуға байланысты осындай қауіпті жою үшін кепілдік бола алатын әрекеттердің бір мысалы - тиісті сарапшы-рецензенттің кепілдік беру тобының мүшесі жасаған жұмысына шолу жасау.

923-ТАРАУ

САҚТАНДЫРУ КОМПАНИЯСЫ КЛИЕНТІНІҢ ДИРЕКТОРЫ

НЕМЕСЕ ЛАУАЗЫМДЫ ТҮЛҒАСЫ РЕТІНДЕ ЖҰМЫС ІСТЕУ**Кіріспе**

- 923.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 923.2 Сенім білдірілген клиенттің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде жұмыс істеу өзін-өзі талдау мен жеке қызығушылыққа қауіп төндіреді. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Директор немесе лауазымды тұлға ретінде қызмет ету**

- R923.3 Фирманың серіктесі немесе қызметкері кепілдік беретін фирманың клиентінің директоры немесе лауазымды тұлғасы ретінде әрекет етпеуі керек.

Компанияның хатшысы ретінде қызмет ету

- R923.4 Серіктестік немесе фирма қызметкері кепілдік берумен айналысатын фирманың клиенті үшін мына жағдайларды қоспағанда компания хатшысының функцияларын орындамауы керек:

- (a) Бұл тәжірибе жергілікті заңдармен, кәсіби ережелермен немесе тәжірибемен арнайы рұқсат етілген;
- (b) Басшылық барлық шешімдерді қабылдайды; және
- (c) Орындалатын міндеттер мен әрекеттер хаттамалар жасау және заңмен белгіленген декларацияларды жүргізу сияқты күнделікті және әкімшілік сипатта шектеледі.

- 923.4 A1 Компанияның хатшысы лауазымы әртүрлі юрисдикцияларда әртүрлі салдарға ие. Міндеттер ауқымы әкімшілік міндеттерден (мысалы, кадрларды басқару және компаниялардың құжаттары мен тізілімдерін жүргізу) компанияның ережелерді сақтауын қамтамасыз ету немесе корпоративтік басқару мәселелері бойынша кеңес беру сияқты әртүрлі міндеттерге дейін болуы мүмкін. Әдетте бұл ұстаным біліммен тығыз байланысты білдіреді деп саналады. Осылайша, егер серіктес немесе фирма қызметкері кепілдік клиенті үшін компанияның хатшысы ретінде әрекет етсе, қауіп туындайды. (Клиентке кепілдікпен байланысты емес қызметтерді ұсыну туралы қосымша ақпарат клиентке кепілдікпен байланысты емес қызметтерді ұсыну 950-бөлімде баяндалады.).

924-ТАРАУ**СЕНІМ БІЛДІРУ БОЙЫНША КЛИЕНТПЕН ЖҰМЫС****Кіріспе**

- 924.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 924.2 Сенім білдірілген клиентпен еңбек қатынастары жеке қызығушылыққа, таныстыққа немесе қорқытуға қауіп төндіруі мүмкін. Осы тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты нақты талаптар мен өтінім материалдары көрсетілген.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 924.3 A1 Жақын қарым-қатынас немесе қорқыту қауіпі, егер келесі тұлғалардың кез келгені куәландыру тобының мүшесі немесе фирманың серіктесі болған жағдайда туындауы мүмкін:
- Ақпараттың сенімділігін растайтын тапсырыс берушінің директоры немесе лауазымды тұлғасы.
 - Негізгі мәнге айтарлықтай әсер ете алатындай лауазымдағы қызметкер немесе куәландыру жағдайында куәландыру тапсырмасының мәні туралы ақпаратқа елеулі әсер етуге мүмкіндік беретін лауазымдағы қызметкер.

Бұрынғы серіктестерге немесе сенімділікті қамтамасыз ету тобының мүшелеріне қатысты шектеулер

- R924.4** Егер бұрынғы серіктес фирманың немесе бұрынғы кепілдік клиентіне қосылса, кепілдік тобының мүшесі кепілдік клиентіне келесідей қосылды:
- (a) Директор немесе лауазымды тұлға; немесе
 - (b) Негізгі пәнге айтарлықтай әсер етуге мүмкіндік беретін лауазымды атқаратын қызметкер немесе куәландыру жөніндегі тапсырма жағдайында тапсырманың мәні туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер етуге мүмкіндік беретін осындай тұлға фирманың бизнесіне немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмайтын лауазымды атқаратын қызметкер ретінде қосылды
- 924.4 A1 R924.4 - тармақта сипатталған тұлғалардың бірі куәландырушы клиентте осындай лауазымда болса да және фирманың іскерлік немесе кәсіби қызметіне қатысуды жалғастырмаса да, танысу немесе қорқыту қауіпі әлі де болуы мүмкін.

- 924.4 A2 Танысу немесе қорқыту қауіпі, егер фирманың бұрынғы серіктесі 924.3 A1 тармағында сипатталған позициялардың бірінде ұйымға қосылса және ұйым

КОДЕКС

кейіннен сенім білдіру бойынша фирманың клиентіне айналғанда туындауы мүмкін.

924.4 A3 Осындай қауіптің деңгейін бағалау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- (a) Жеке тұлғаның клиентке қатысты ұстанымы.
- (b) Осы тұлғаның сапаны қамтамасыз ету тобына қатысатын кез келген қатысуы.
- (c) Тұлға аудит тобының мүшесі немесе фирманың серіктесі болған уақыт кезеңі.
- (d) Сапаны қамтамасыз ету тобындағы немесе фирмадағы жеке тұлғаның бұрынғы лауазымы. Мысал ретінде берілген тұлға клиенттің басшылығымен немесе басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен үнемі байланыста болуға жауапты ма деген сұрақ туындауы мүмкін

924.4 A4 Осындай танысу немесе қорқыту қаупін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Алдын ала белгіленген уағдаластықтарға сәйкес жүзеге асырылатын жағдайларды қоспағанда, жеке тұлғаның фирмадан қандай да бір жеңілдіктерге немесе төлемдерге құқығы жоқ шараларды қабылдау.
- Жеке тұлғаға тиесілі кез келген сома фирма үшін маңызды болып табылмайтын шараларды қабылдау.
- Кепілдікті қамтамасыз ету тапсырмасының жоспарын өзгерту.
- Клиентке келген тұлғамен салыстырғанда жеткілікті тәжірибесі бар тұлғаларды қамтамасыз ету тобына тағайындау.
- Сапаны қамтамасыз ету тобының бұрынғы мүшесінің жұмысын тексеру үшін тиісті тексерушіні тарту.

Клиентпен жалдау туралы келіссөздерге қатысатын сенімділікті қамтамасыз ететін топ мүшелері

R924.5 Фирмада кепілдік тобының мүшелерінен кепілдік клиентімен жұмысқа орналасу туралы келіссөздер жүргізген кезде фирмаға хабарлауды талап ететін саясат пен процедуралар болуы керек.

924.5 A1 Жеке қызығушылық қаупі кепілдік тобының мүшесі кепілдік беру жұмысына қатысқан кезде пайда болады, бұл кепілдік тобының мүшесі болашақта клиентке қосылатынын немесе қосыла алатынын біледі.

924.5 A2 Жеке мүдделерге байланысты осындай қатерді жоя алатын іс-әрекеттердің мысалы ретінде осы адамды кепілдіктің қолданылу аясынан алып тастауға болады.

924.5 A3 Өзінің жеке қызығушылығының осындай қаупін жою үшін қорғаныс бола алатын іс-әрекеттің мысалы ретінде тиісті тексерушіге топта жұмыс істеген кезде осы топ мүшесі берген барлық маңызды пікірлерді тексеруді тапсырады.

940-ТАРАУ**СЕНІМ БІЛДІРІЛГЕН ПЕРСОНАЛДЫҢ КЛИЕНТПЕН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ БАЙЛАНЫСЫ****Кіріспе**

- 940.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 940.2 Қандай да бір тұлға қайталанатын сипаттағы кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі қызметке тартылған кезде ұзақ уақыт бойы танысу мен жеке мүдделерге байланысты қауіптер туындауы мүмкін. Бұл тарауда осындай жағдайларда тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысты талаптар мен өтінім материалдар баяндалады.

Талаптар мен өтінім материалдары**Жалпы**

- 940.3 A1 Танысу қаупі жеке тұлғаның ұзақ мерзімді қарым қатынасынан туындауы мүмкін:
- (a) Сенім білдірілген клиент;
 - (b) Сенім білдіру жөніндегі клиенттің жоғары басшылығы; немесе
 - (c) Негізгі пән немесе аттестаттауға берілген жағдайда, сенімділікті қамтамасыз етуге арналған тапсырманың мәні туралы ақпарат.
- 940.3 A2 Жеке қызығушылық қаупі жеке тұлғаның бұрыннан келе жатқан сенім білдірілген клиентін жоғалту немесе жоғары басшылық мүшесімен немесе басшылық өкілеттіктері бар тұлғалармен тығыз жеке қарым-қатынасты сақтауға деген алаңдаушылығынан туындауы мүмкін. Мұндай қауіп тұлғаның пікіріне дұрыс әсер етпеуі мүмкін.
- 940.3 A3 Осындай хабардарлық деңгейін немесе жеке мүдделерге байланысты қауіптерді бағалауға қатысты факторларға мыналар жатады:
- Кепілдіктер бойынша міндеттемелердің сипаты.
 - Жеке тұлға кепілдік тобының мүшесі болғанына қанша уақыт болды, топтағы жеке тұлғаның үлкендігі және орындалатын функциялардың сипаты, соның ішінде егер мұндай қатынастар жеке тұлға алдыңғы фирмада болған кезде болған болса.
 - Бұл тұлғаның жұмысының қаншалықты жіберілетінін аға қызметкерлер талдайды және бақылайды.
 - Бұл тұлғаның еңбек өтіліне байланысты кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі жұмыстың нәтижелеріне, мысалы, негізгі шешімдер қабылдау немесе кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топтың басқа мүшелерінің жұмысына басшылық жасау арқылы әсер ете алатын дәрежесі.
 - Жеке тұлғаның кепілдік клиентпен немесе қажет болған жағдайда аға басшылықпен жеке қарым-қатынасының жақындығы.

- Тұлға мен кепілдік клиентінің өзара әрекеттесу сипаты, жиілігі және дәрежесі.
- Негізгі пәндік немесе пәндік ақпараттың сипаты немесе күрделілігі өзгерді ме.
- Соңғы уақытта сақтандыру клиентінің жеке немесе жеке құрамында қандай да бір өзгерістер болды ма, ол негізге алынған затқа немесе аттестаттау іс-шарасы барысында ақпаратқа немесе, егер қажет болса, жоғары басшылыққа жауап береді.

940.3 A4 Екі немесе одан да көп факторлардың жиынтығы қауіп деңгейін жоғарылатуы немесе төмендетуі мүмкін. Мысалы, уақыт өте келе кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі топ мүшесі мен кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі клиент болып табылатын, осы мәселенің негізінде жатқан затқа елеулі ықпал ете алатын немесе аттестаттаудан өткен кезде осы тұлғаның клиенттен кетуі нәтижесінде объектілік ақпарат азайтылатын адам арасындағы барған сайын тығыз қарым-қатынасқа байланысты қауіптер туындайды.

940.3 A5 Белгілі бір тапсырмаға байланысты танысу және жеке қызығушылық қауіпін жоя алатын әрекеттің мысалы қызметкерді қамсыздандыру тобынан босату болуы мүмкін.

940.3 A6 Осындай танысу немесе жеке қызығушылық қауіпін жою үшін сақтық шаралары болуы мүмкін әрекеттердің мысалдары:

- Ол орындайтын міндеттердің сапасын немесе сипатын және көлемін қамтамасыз ету тобындағы жеке тұлғаның рөлін өзгерту.
- Осы тұлғаның жұмысын тексеру үшін сапаны қамтамасыз ету тобының мүшесі болмаған тиісті шолушыны тарту.
- Тапсырманы орындау сапасына тұрақты тәуелсіз ішкі немесе сыртқы тексерулер жүргізу.

R940.4 Егер фирма қауіп деңгейін тек осы адамды топтың құрамынан алып тастау арқылы жоюға болатындығын анықтаса, онда фирма осы адам болмауы керек ақылға қонымды уақыт кезеңін анықтауы керек.

- (a) Куәландыру тапсырмасын орындау жөніндегі топтың мүшесі болу;
- (b) Куәландыру бойынша тапсырманың сапасын бақылауды жүзеге асыру; немесе
- (c) Тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер ету.

Осы уақыт кезеңі танысу қауіпі мен жеке мүдделерді жою үшін жеткілікті болуы керек.

950-ТАРАУ

АУДИТТЕЛЕТІН ТҰЛҒАҒА СЕНІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ

Кіріспе

- 950.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдамалық ұсынымды қолдануға міндетті.
- 950.2 Фирмалар өз клиенттеріне өздерінің дағдылары мен тәжірибелеріне сәйкес сенімділік білдірумен байланысты емес бірқатар қызметтерді ұсына алады. Кепілдіктер алатын клиенттерге кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес белгілі бір қызметтерді көрсету негізгі принциптердің сақталуына және тәуелсіздікке қауіп төндіруі мүмкін.
- 950.3 Осы тарауда клиенттерге кепілдікпен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде тәуелсіздікке төнетін қатерлерді анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануға қатысы бар талаптар мен қолданбалы материалдар баяндалады.
- 950.4 Іскерлік тәжірибенің жаңа түрлері, қаржы нарықтарының эволюциясы және технологиялық өзгерістер фирмалар кепілдік клиентіне ұсына алатын сақтандырумен байланысты емес қызметтердің кешенді тізімін жасауға мүмкіндік бермейтін факторлардың бірнешеуі ғана. Осы бөлімнің тұжырымдамалық негіздері мен жалпы ережелері фирма клиентке нақты талаптар мен қолданбалы материалдар жоқ кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді ұсынуды ұсынған жағдайларда қолданылады.

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

Қызмет көрсетумен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде басқарушылық міндеттерді қабылдау тәуекелі

- 950.5 A1 Фирма клиентке кепілдік қызметін ұсынған кезде, егер фирма R900.13 және R900.14 тармақтарындағы талаптардың орындалғанына көз жеткізбесе, фирма негізгі пән бойынша басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алады және сертификаттау кезінде кепілдік міндеттемесі туралы пәндік ақпарат болады.

Кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметті ұсыну бойынша міндеттемені қабылдау

- R950.6** Фирма клиентке кепілдікке жатпайтын қызметтерді ұсыну міндеттемесін қабылдас бұрын, фирма осындай қызметті ұсыну нәтижесінде туындауы мүмкін тәуелсіздік қауіпін анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолдануы керек.

Қауіпті анықтау және бағалау

- 950.7 A1 Фирма клиентке кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді ұсынған

КОДЕКС

кезде туындауы мүмкін қауіп санаттарының сипаттамасы 120.6 А3 тармағында көрсетілген.

950.7 А2

Клиентке кепілдіксіз қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындауы мүмкін әртүрлі қауіпі анықтау және бағалау кезінде маңызды факторларға:

- Қызметтің сипаты, көлемі, мақсатты қолданылуы және мақсаты
- Қызмет көрсетілетін әдіс, мысалы, тартылған персонал және оның орналасқан жері.
- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Клиент қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылады ма.
- Көрсетілетін қызмет түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.
- Қызмет көрсету нәтижесі негізгі пәнге және аттестаттауға берілген жағдайда кепілдікті қамтамасыз етуге арналған тапсырманың мәні туралы ақпаратта көрсетілген сұрақтарға әсер ете ме, егер солай болса, онда:
 - Қызмет көрсету нәтижесінің оның негізінде жатқан пәнге, ал аттестаттауға берілген жағдайда - сенімділікті қамтамасыз етуге арналған тапсырманың мәні туралы ақпаратқа айтарлықтай әсер ету дәрежесі.
 - Кепілдік беретін клиенттің сот шешіміне негізделген маңызды мәселелерді анықтау дәрежесі (R900.13 - R900.14 тармағын қара).
- Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттеме шеңберінде қызмет көрсету нәтижесінде көрсетілетін сенімділік дәрежесі.
- Аудиторлық емес қызмет көрсетуге байланысты төлем жатады.

Сенімділікті қамтамасыз ететін клиенттің ақпаратына қатысты маңыздылығы

950.8 А1

Маңыздылық – бұл клиентке кепілдік берумен байланысты емес қызметтерді ұсынудан туындайтын қауіпті бағалау кезіндегі маңызды фактор. Клиент ұсынатын тексеру нысанасы туралы ақпаратқа қатысты маңыздылық тұжырымдамасы сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелер бойынша *«Өткен кезеңдердегі қаржылық ақпараттың аудиттерінен немесе шолуларынан өзгеше сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелер» 3000 (Қайта қаралған) аудиторлық тексерулер жүргізу жөніндегі халықаралық стандартта* қаралады. Маңыздылықты анықтау кәсіби пайымдауды қолдануды қамтиды және сандық және сапалық факторларға байланысты.

Оған пайдаланушылардың қаржылық немесе басқа да ақпараттық қажеттіліктерін қабылдау да әсер етеді.

Бір клиентке бірнеше кепілдік қызметтерін ұсыну

950.9 A1 Фирма кепілдік клиентіне кепілдікке жатпайтын бірнеше қызметтерді ұсына алады. Мұндай жағдайларда мұндай қызметтерді ұсырудан туындайтын қауіптердің жиынтық әсері фирманың қауіптерді бағалауына байланысты болады.

Өзін-өзі талдау қауіпі

950.10 A1 Өзін-өзі бағалауға қауіп, егер сертификаттауға қатысу кезінде фирма пәндік ақпаратты дайындауға қатысса, кейіннен кепілдік міндеттемесі туралы пәндік ақпаратқа айналса, туындауы мүмкін. Кепілдік міндеттемесі туралы пәндік ақпаратпен байланысты қызметтерді ұсыну кезінде өзін-өзі бағалауға осындай қауіп төндіруі мүмкін кепілдік берумен байланысты емес қызметтердің мысалдарына мыналар жатады:

- (a) Перспективалық ақпаратты әзірлеу және дайындау және осы ақпараттың дұрыстығы туралы есепті кейіннен шығару;
- (b) Сенімділік міндеттемесінің мәні туралы ақпаратпен байланысты немесе оның бөлігі болып табылатын бағалауды орындау жатады.

Қоғамның мүдделерін білдіретін кепілдік клиенттері

950.11 A1 Фирманың тәуелсіздігіне қатысты күтулер фирма қоғамдық мүдделерді білдіретін субъект алдында кепілдік міндеттемесін алған жағдайларда артады және мұндай қатысудың нәтижелері келесідей болады:

- (a) Акционерлерге және басқа да мүдделі тараптарға жарияланады; немесе
- (b) Кәсіпкерлік сектордың немесе қызметтің жұмыс істеуін қадағалау үшін заңға немесе нормативтік актіге сәйкес құрылған органға немесе ұйымға беріледі.

Бұл күтулерді есепке алу кепілдік клиентіне кепілдік беру керек пе, жоқ па деген мәселені шешуде қолданылатын ақылға қонымды және негізделген үшінші тарап критерийінің бөлігі болып табылады.

950.11 A2 Егер A1(b) 950.11-тармағында сипатталған жағдайларда қабылданған міндеттемеге байланысты өзін-өзі бақылау қауіпі болса, онда фирмаға осындай қауіптің болуы туралы ақпаратты ашу ұсынылады. Фирманы тартатын тарапқа немесе сақтандыру бойынша клиентті басқаруға жауапты тараптарға, сондай-ақ органға немесе ұйымға қауіп пен оны жою үшін қабылданған шараларды қарастыру заңға немесе нормативтік актіге сәйкес кәсіпкерлік сектордың жұмыс істеуін немесе нәтижелері қамтамасыз етілетін қызметті қадағалау үшін құрылған қатысу субъектіге немесе ұйымға хабарлау ұсынылады.

Қауіпті жою

950.12 A1 R120.10-120.10 A2 тармақтарында кепілдіктердің сипаттамасын қоса алғанда, тәуелсіздік қатерлерін жоюға қатысы бар талаптар мен қолданбалы

КОДЕКС

материалдар қамтылады.

- 950.12 А2 Клиентке кепілдіктермен байланысты емес қызметтерді немесе бірнеше қызметтерді ұсыну нәтижесінде туындайтын тәуелсіздікке төнетін қатерлер кепілдік беруге байланысты фактілер мен жағдайларға және қызметтердің сипатына байланысты болады. Мұндай қауіптер кепілдіктерді қолдану арқылы немесе ұсынылатын қызметтің ауқымын түзету арқылы жойылуы мүмкін.
- 950.12 А3 Мұндай қатерлерді жоюдың кепілі бола алатын іс-әрекеттердің мысалдарына мыналар жатады:
- Қызметті орындау үшін сапаны қамтамасыз ету тобының мүшелері болып табылмайтын мамандарды пайдалану.
 - Сапаны қамтамасыз ету бойынша орындалған жұмысты тексеру үшін қызмет көрсетуге тартылмаған тиісті тексерушінің болуы.
- 950.12 А4 Клиентке кепілдікпен байланысты емес қызметтерді қолайлы деңгейге дейін ұсыну қатерін азайту үшін қолжетімсіз болуы мүмкін. Мұндай жағдайда тұжырымдамалық негізді қолдану ұйымнан:
- (a) Қауіп төндіретін мән-жайларды жою мақсатында ұсынылатын қызметті қамту аясын түзетуді;
 - (b) Жоюға немесе қолайлы деңгейге дейін төмендетуге болмайтын қауіп төндіретін қызметтерден бас тартуды; немесе
 - (c) Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді тоқтатуды талап етеді.

990-ТАРАУ

ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ ТАРАТУ ШЕКТЕУЛЕРІН ҚАМТИТЫН БАЯНДАМАЛАР (АУДИТПЕН ЖӘНЕ ТЕКСЕРУМЕН

БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС КЕПІЛДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР)

Кіріспе

- 990.1 Фирмалар тәуелсіздікке төнетін қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін негізгі принциптерді сақтауға, тәуелсіз болуға және 120-тарауда көрсетілген тұжырымдаманы қолдануға міндеттенеді.
- 990.2 Осы тарауда есепте пайдалануға және таратуға шектеулер болған кезде кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерге байланысты белгілі бір жағдайларда жол берілетін 4В бөлігіндегі кейбір өзгерістер баяндалады. Бұл бөлімде R 990.3 тармағында көрсетілген жағдайларда шектеулі пайдалану және бөлу кепілдігі туралы есепті шығару міндеттемесі "кепілдікке құқығы бар міндеттеме" деп аталады

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

R990.3 Фирма пайдалану мен таратуды шектеуді қамтитын кепілдік міндеттемесінің орындалуы туралы есепті шығаруға ниет білдірген кезде, 4В бөлігінде көрсетілген тәуелсіздікке қойылатын талаптар осы бөлімде рұқсат етілген өзгерістерге сәйкес келуі керек, бірақ егер:

- (a) Фирма қызмет көрсету кезінде қолданылуы тиіс тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптарға қатысты есепті болжамды пайдаланушылармен байланыста болады; және
- (a) Есептің болжамды пайдаланушылары есептің мақсатын, тақырыбы туралы ақпаратты және шектеулерін түсінеді және өзгерістерді қолданумен нақты келіседі.

990.3 A1 Есепті болжамды пайдаланушылар есептің мақсаты, пәндік ақпараты және шектеулері туралы оған тікелей немесе жанама қатысу арқылы болжамды пайдаланушылардың мүддесі үшін әрекет етуге, қатысудың сипаты мен ауқымын айқындауға уәкілетті өкіл арқылы түсінік ала алады. Қалай болғанда да, мұндай қатысу фирмаға тұжырымдамалық шеңберді қолдануға қатысты жағдайларды қоса алғанда, тәуелсіздік мәселелері бойынша болжамды пайдаланушылармен байланысуға көмектеседі. Бұл фирмаға тәуелсіздіктің өзгертілген талаптарына болжамды пайдаланушылардың келісімін алуға мүмкіндік береді.

R990.4 Егер болжамды пайдаланушылар жалдау шарттары белгіленген кезде аты-жөні бойынша нақты анықталмайтын пайдаланушылар тобы болса, фирма кейіннен мұндай пайдаланушыларға олардың өкілі келіскен тәуелсіздікке қойылатын талаптардың өзгеруі туралы хабарлайды.

990.4 A1 Мысалы, синдикатталған несиелік келісімдегі несие берушілер сияқты пайдаланушы санаттары болжамды пайдаланушылар болған жағдайда, фирма несие берушілердің өкіліне жіберілген міндеттеме хатында тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптарды сипаттай алады. Содан

КОДЕКС

кейін өкіл несиені берушілер тобының мүшелеріне фирманың мұндай пайдаланушыларға өкіл келіскен тәуелсіздікке қойылатын өзгертілген талаптар туралы хабарлау талабын орындау үшін фирманың міндеттеме хатын ұсына алады.

R990.5 Фирма кепілдік алуға құқығы бар кепілдікті қамтамасыз ету бойынша жұмысты орындаған кезде, 4В бөлігіндегі кез келген өзгерістер R990.7 және R990.8 тармақтарында көрсетілген өзгерістермен шектеледі.

R990.6 Егер фирма бір клиентке пайдалану және тарату шектеулері жоқ кепілдік есебін шығарса, фирма осы кепілдік міндеттемесіне 4В бөлігін қолданады.

Қаржылық пайыздар, несиелер мен кепілдіктер, жақын бизнес, отбасылық және жеке қатынастар

R990.7 Фирма кепілдік беру бойынша қолайлы міндеттемені орындаған кезде:

- (a) 910, 911, 920, 921, 922 және 924-тарауларда жазылған тиісті ережелер тек өзара әрекеттесу тобының мүшелеріне және олардың жақын және жақын туыстарына қолданылуы керек;
- (b) Фирма кепілдік клиенті мен тексеру тобының келесі мүшелері арасындағы 910, 911, 920, 921, 922 және 924 бөлімдерінде көрсетілген мүдделер мен қатынастар тудыратын кез келген тәуелсіздік қатерлерін анықтайды, бағалайды және жояды;
 - (i) Техникалық немесе салаға тән мәселелер, операциялар немесе оқиғалар бойынша консультациялар жүргізетін тұлғалар; және
 - (ii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететіндер, соның ішінде тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүргізетіндер; және
- (c) Фирма 910, 911, 920, 921, 922 және 924 бөлімдерінде көрсетілгендей, кепілдік міндеттемесін орындау нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін кепілдік беруші клиент пен фирманың басқа қызметкерлері арасындағы мүдделер мен қатынастардан туындаған өзара әрекеттесу тобының кез келген қаупін бағалауы және жоюы керек.

990.7 A1 Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі жұмыстың нәтижелеріне тікелей әсер етуі мүмкін фирманың басқа мүшелеріне өтемақы төлеуді ұсынатындар немесе кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерді орындауға байланысты тікелей қадағалауды, басқаруды немесе өзге де қадағалауды жүзеге асыратындар жатады.

R990.8 Фирма кепілдікке құқығы бар міндеттемені орындаған кезде, фирманың кепілдік клиентінде тікелей немесе жанама материалдық қаржылық мүддесі болмайды.

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚАМТИТЫН ГЛОССАРИЙ

Кәсіби бухгалтерлердің халықаралық Әдеп кодексінде (Тәуелсіздіктің халықаралық стандарттарын қоса алғанда) жекеше түр көптік жалғауы ретінде түсіндірілуі керек,

сонымен қатар керісінше, ал төмендегі терминдер оларға берілген келесі мағыналарға ие. Осы Глоссарийде белгілі бір терминдерге түсініктемелер қарапайым қаріппен берілген; курсив Кодекстің белгілі бір бөлімдерінде ерекше мағынасы бар терминдерді түсіндіру үшін немесе белгілі бір терминдерге қосымша түсініктеме беру үшін қолданылады. Кодексте сипатталған терминдерге сілтемелер де берілген.

Қолайлы деңгей	Бұл үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпарат берілген тестіні қолданатын кәсіби бухгалтер негізгі принциптерді ұстанады деген қорытындыға келуі мүмкін.
Жарнамалау	Кәсіби бизнесті жүргізу мақсатында қоғамдық практикада кәсіби бухгалтерлер ұсынатын қызметтер немесе дағдылар туралы ақпаратты жұртшылықтың назарына жеткізу.
Тиісті рецензент	<i>Бұл тиісті жұмысты немесе ұсынылған қызметті объективті бағалау үшін қажетті білімі, дағдылары, тәжірибесі мен өкілеттіктері бар маман. Осындай тұлға кәсіби бухгалтер бола алады.</i> <i>Бұл термин 300.8 А4 тармағында сипатталған</i>
Растаушы клиент	Жауапты тарап, сондай-ақ сертификаттау жөніндегі тапсырма шеңберінде объект туралы ақпарат үшін жауапкершілікті өзіне алатын тарап (жауапты тараппен сәйкес келуі мүмкін).
Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттеме	Қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтер жауапты тараптан басқа, болжамды пайдаланушылардың тақырып туралы ақпаратқа деген сенімін арттыруға бағытталған қорытынды шығару үшін жеткілікті тиісті дәлелдер алуға тырысатын тапсырма. (ISAE 3000 (Қайта қаралған) осы стандартқа сәйкес жүргізілетін сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырманың элементтері мен мақсаттарын сипаттайды, ал сенімділікті қамтамасыз ету жүйесі <i>Халықаралық аудит стандарттары (ISAs), Тексерулер жүргізу жөніндегі халықаралық стандарттар (ISRES) және Сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі халықаралық стандарттар (ISAEs)</i> қолданылатын сенімділікті қамтамасыз ету жөніндегі тапсырмалардың жалпы сипаттамасын қамтиды.) <i>4B бөлігінде «сенімділік міндеттемесі» термині аудит немесе шолу міндеттемелерінен басқа сенімділік міндеттемелерін білдіреді.</i>
Сенімділікті қамтамасыз ету тобы	(a) Сенімділікті қамтамасыз ету тапсырмасын өткізетін команданың барлық мүшелері; (b) Сенімділікті қамтамасыз ететін тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін фирмадағы барлық басқа

КОДЕКС

тұлғалар, оның ішінде:

- (i) Сыйақыны ұсынатын немесе сенімділікті қамтамасыз ету бойынша міндеттемені орындауға байланысты серіктеске тікелей қадағалауды, басқаруды немесе басқа қадағалауды қамтамасыз ететін тұлғалар;
- (ii) Техникалық немесе салалық мәселелер, мәмілелер немесе кепілдіктермен байланысты оқиғалар бойынша кеңес беретіндер; және
- (iii) Сенімділікті қамтамасыз ету тапсырмасы үшін сапаны бақылауды қамтамасыз ететіндер, соның ішінде кепілдікті қамтамасыз ету тапсырмасы үшін сапаны бақылауды тексеретіндер.

Сәйкестік бойынша аудит жұмысына қатысу

Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерден басқа тарап критерийлерге сәйкес негізгі мәселені өлшейтін немесе бағалайтын сенімділікті қамтамасыз ету міндеттемесі.

Бухгалтер емес тарап сонымен бірге есепте немесе тізімдемеде алынған зат туралы ақпаратты жиі ұсынады. Алайда, кейбір жағдайларда негізгі мәселе туралы ақпаратты бухгалтер аудиторлық қорытындыда ұсына алады. Аттестаттауды өткізу кезінде бухгалтердің қорытындысында тақырып туралы ақпаратта елеулі бұрмаланулар жоқ па деген мәселе қаралады.

Бухгалтердің қорытындысы терминдермен тұжырымдалуы мүмкін:

- (i) Негізгі мәселе және қолданылатын критерийлер;
- (ii) Зерттеу пәні және қолданылатын критерийлер туралы ақпарат; немесе
- (iii) Тиісті тарап жасаған мәлімдеме.

Аудит

4А бөлімінде «аудит» термині «шолуға» бірдей қолданылады.

Аудит клиенті

Компания аудиторлық тапсырманы орындайтын ұйым. Клиент тіркелген ұйым болған кезде, аудиторлық клиент әрқашан онымен байланысты ұйымдарды қамтиды. Егер аудиторлық клиент тіркелген ұйым болмаса, аудиторлық клиент клиенттің тікелей немесе жанама бақылауы бар байланысты ұйымдарды қамтиды. (Сонымен қатар R400.20 тармағын қараңыз.)

4А бөлігінде «аудит клиенті» термині «тексеру клиентіне» бірдей қолданылады.

Аудиторлық тапсырма

Ақылға қонымды сенімділікті қамтамасыз ету міндеттемесі, оның барысында мемлекеттік практикамен айналысатын кәсіби бухгалтер қаржылық есептіліктің қолданыстағы қаржылық есептілік принциптеріне сәйкес барлық маңызды қатынастарда

дайындалғандығы туралы пікір білдіреді (немесе шынайы түсінік береді немесе барлық маңызды қатынастарда бейтарап түрде ұсынылады), мысалы, қаржылық есептілікке сәйкес жүзеге асырылатын міндеттеме. *Халықаралық аудит стандарттарына* сәйкес. Бұған заңнамада немесе басқа ережелерде талап етілетін аудит болып табылатын міндетті аудит кіреді.

4А бөлімінде «аудиторлық тапсырма» термині «тексеру тапсырмасына» бірдей қолданылады.

Аудиторлық есеп *4А бөлімінде «аудиторлық есеп» термині «тексеру есебіне» бірдей қолданылады.*

Аудиторлық топ

- (a) Аудиторлық тапсырманы орындайтын команданың барлық мүшелері;
- (b) Сертификаттау тапсырмасының нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін фирмадағы барлық тұлғалар, оның ішінде:
 - (i) Сыйақыны ұсынатын немесе аудиторлық тапсырманы орындауға байланысты аудит бойынша серіктесті тікелей қадағалауды, басқаруды немесе басқа қадағалауды қамтамасыз ететін тұлғалар, соның ішінде барлық жоғары деңгейдегі, аудиторлық серіктестен жоғары, фирманың аға немесе басқарушы серіктесі болып табылатын тұлғаға дейін (бас атқарушы директор немесе баламасы);
 - (ii) Техникалық немесе салалық мәселелер, мәмілелер немесе келісімшартқа қатысты іс-шаралар бойынша кеңес беретіндер; және
 - (iii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететіндер, соның ішінде тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүргізетіндер; және

Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер ете алатын желілік фирмадағы барлық тұлғалар.

4А бөлімінде «Аудиторлық топ» термині «тексеру тобына» бірдей қолданылады.

Жақын отбасы Жақын отбасы мүшелері болып табылмайтын ата-ана, бала немесе ағасы/әпкесі.

Тұжырымдамалық негіз *Бұл термин 120-тарауда сипатталған.*

Шартты сыйақы Бұл транзакцияның немесе фирма көрсететін қызметтердің нәтижесіне байланысты алдын-ала белгіленген негізде есептелген сыйақы. Сот немесе басқа мемлекеттік орган белгілеген төлем шартты төлем болып табылмайды.

Күту кезеңі	<i>Бұл термин R540.11 - R540.19 тармақтарының мақсаттары үшін R540.5 тармағында сипатталған.</i>
Критерий	Сенімділік тапсырмасында негізгі тақырыпты өлшеу немесе бағалау үшін қолданылатын эталондар бар. «Қолданылатын критерийлер» - бұл белгілі бір тапсырма үшін қолданылатын критерийлер.
Тікелей өзара әрекеттесу	Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтер қолданылатын критерийлерге сәйкес негізгі затты өлшейтін немесе бағалайтын және бухгалтер нәтижесінде алынған зат туралы ақпаратты сенімділік туралы есептің бөлігі ретінде немесе оған ілеспе түрде ұсынатын сенімділік міндеттемесі. Тікелей өзара әрекеттесу кезінде бухгалтердің қорытындысы критерийлерге сәйкес негізгі объектіні өлшеудің немесе бағалаудың мәлімделген нәтижесіне қатысты болады.
Тікелей қаржылық қызығушылық	<p>Қаржылық қызығушылық:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Тікелей жеке немесе заңды тұлғаға тиесілі және оның бақылауындағы (басқа тұлғалар қалауы бойынша басқаратындарды қоса алғанда); немесе (b) Бенефициар ұжымдық инвестициялау механизмі, жылжымайтын мүлік, сенім немесе басқа делдал арқылы иелік етеді, оған жеке немесе заңды тұлға инвестициялық шешімдерге бақылау немесе ықпал ету мүмкіндігі бар.
Директор немесе менеджер	Ұйымды басқаруға жауапты немесе олардың лауазымына қарамастан баламалы түрде әрекет ететін тұлғалар, бұл юрисдикцияға байланысты өзгеруі мүмкін.
Қолайлы аудиторлық тапсырма	<i>Бұл термин 800-тараудың мақсаты үшін 800.2-тармақта сипатталған.</i>
Сенімділікті камтамасыз ету бойынша қолайлы міндеттеме	<i>Бұл термин 990-тараудың мақсаты үшін 990.2-тармақта сипатталған</i>
Өзара әрекеттесу бойынша серіктес	Тапсырма мен оның орындалуына жауапты фирмадағы серіктес немесе басқа тұлға, сондай-ақ фирма атынан жарияланатын және қажет болған жағдайда кәсіби, заңды немесе реттеуші органның тиісті өкілеттіктері бар есеп.
Өзара әрекеттесу кезеңі (Аудит және шолу тапсырмалары)	Өзара іс-қимыл кезеңі аудиторлық топ аудит жүргізуге кіріскен сәттен басталады. Тапсырманы орындау кезеңі аудиторлық есеп жарияланған сәттен бастап аяқталады. Егер тапсырма мерзімді болса, ол кез-келген тарапқа кәсіби қарым-қатынасты тоқтату

КОДЕКС

немесе соңғы аудиторлық есепті жариялау туралы хабарлама алғаннан кейін аяқталады.

Өзара әрекеттесу кезеңі (Аудит және шолу міндеттемелерінен басқа кепілдікті қамтамасыз ету міндеттемелері)	Тапсырманы орындау кезеңі сенімділікті қамтамасыз ету тобы нақты тапсырмаға қатысты сапаны қамтамасыз ету қызметтерін көрсете бастаған сәттен басталады. Тапсырманы орындау кезеңі растау туралы есеп жарияланған сәттен бастап аяқталады. Егер келісімшарт мерзімді болса, ол кез-келген тарапқа кәсіби қатынастарды тоқтату туралы хабарлама алғаннан немесе растау туралы қорытынды есеп жарияланғаннан кейін аяқталады.
Өзара әрекеттесу сапасын тексеру	Өзара іс-қимыл жөніндегі топ шығарған және олардың негізінде жасалған, өзара іс-қимыл сапасын тексеру жөніндегі маман орындаған және өзара іс-қимыл туралы есеп беру күніне немесе оған дейін аяқталған елеулі пайымдауларды объективті бағалау.
Өзара әрекеттесу сапасын бағалау жөніндегі маман	Серіктестік, фирмадағы басқа жеке тұлға немесе өзара әрекеттесу сапасын тексеру үшін фирма тағайындаған сыртқы тұлға.
Өзара әрекеттесу тобы	Тапсырманы орындайтын барлық серіктестер мен қызметкерлер, сондай-ақ тапсырманы орындау процедураларын орындайтын фирма немесе желілік фирма тартқан кез келген тұлғалар. Бұл фирма немесе желілік фирма тартқан сыртқы сарапшыларды жоққа шығарады. «Өзара әрекеттесу тобы» термині сонымен қатар сыртқы аудитор <i>Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану</i> ISA 610 (2013 жылы қайта қаралған) талаптарына сәйкес келген кезде аудиторлық тапсырманы орындауға тікелей көмек көрсететін клиенттің ішкі аудит қызметінен тұлғаларды алып тастайды.
Қазіргі бухгалтер	Қоғамдық практикамен айналысатын, қазіргі уақытта аудит жүргізетін немесе клиентке бухгалтерлік, салықтық, консультациялық немесе ұқсас кәсіби қызметтер көрсететін кәсіби бухгалтер.
Сыртқы сарапшы	Жеке тұлға (уақытша қызметкерлерді, фирманы немесе желілік фирманы қоса алғанда, кәсіби қызметкерлердің серіктесі немесе мүшесі емес) немесе бухгалтерлік есептен немесе аудиттен басқа салада дағдылары, білімі және тәжірибесі бар ұйым, оның осы саладағы жұмысы кәсіби бухгалтерге жеткілікті дәлелдер алуға көмектесу үшін пайдаланылады.
Қаржылық мүдделілік	Осындай үлеспен тікелей байланысты осындай үлесті және туынды қаржы құралдарын сатып алу жөніндегі құқықтар мен міндеттемелерді қоса алғанда, ұйымның үлестік қатысуындағы немесе басқа да бағалы қағаздарындағы, борыштық міндеттемесіндегі, қарызындағы немесе басқа борыштық құралындағы үлесі.
Қаржылық	Қаржылық есептілік қағидаттарына сәйкес белгілі бір уақыт

КОДЕКС

есептілік кезеңіндегі ұйымның экономикалық ресурстары немесе міндеттемелері туралы немесе олардағы өзгерістер туралы хабардар етуге арналған тиісті ескертулерді қоса алғанда, өткен кезеңдердегі қаржылық ақпаратты құрылымдық түрде ұсыну. Тиісті жазбаларда әдетте есеп саясатының негізгі принциптерінің қысқаша мазмұны және басқа түсіндірме ақпарат болады. Бұл термин қаржылық есептіліктің толық жиынтығын білдіруі мүмкін, бірақ ол жеке қаржылық есептілікке де қатысты болуы мүмкін, мысалы, баланстық есеп немесе кірістер мен шығыстар туралы есеп және тиісті түсіндірме жазбалар.

Бұл термин қаржылық есептіліктің нақты элементтеріне, шоттарына немесе баптарына қатысты емес.

Фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептер Жеке кәсіпорын жағдайында - бұл кәсіпорынның қаржылық есептілігі. Топтың қаржылық есептілігі деп аталатын шоғырландырылған қаржылық есептілік жағдайында шоғырландырылған қаржылық есептілік.

Фирма

- (a) Жеке кәсіпкер, серіктестік немесе кәсіби бухгалтерлер корпорациясы;
- (b) Мұндай тараптарды иелену, басқару немесе басқа тәсілдер арқылы бақылайтын ұйым; және
- (c) Осындай тараптар иелік ету, басқару немесе басқа тәсілдер арқылы бақылайтын ұйым.

400.4 және 900.3 тармақтарында «фирма» сөзі кәсіби бухгалтерлер мен фирмалардың сәйкесінше 4А және 4В бөлімдерін сақтағаны үшін жауапкершілігін білдіру үшін қалай қолданылатыны түсіндіріледі.

Негізгі принциптер

Бұл термин 110.1 А1 тармағында сипатталған. Негізгі принциптердің әрқайсысы өз кезегінде келесі тармақтарда сипатталған:

<i>Адалдық</i>	<i>R111.1</i>
<i>Объективтілік</i>	<i>R112.1</i>
<i>Кәсіби құзыреттілік және тиісті күтім</i>	<i>R113.1</i>
<i>Құпиялылық</i>	<i>R114.1</i>
<i>Кәсіби мінез-құлық</i>	<i>R115.1</i>

Тарихи қаржылық ақпарат

Белгілі бір кәсіпорынға қатысты қаржылық тұрғыдан көрсетілген, негізінен осы кәсіпорынның бухгалтерлік есеп жүйесінен алынған, өткен уақыт кезеңдерінде болған экономикалық оқиғалар туралы немесе өткен уақыттың белгілі бір кезеңдеріндегі экономикалық жағдайлар немесе жағдайлар туралы ақпарат.

Жақын туыстар

Жұбайы (немесе баламасы) немесе асырауындағы тұлға.

Тәуелсіздік

Тәуелсіздік мыналарды қамтиды:

- (a) Ойлаудың тәуелсіздігі - бұл кәсіби пікірге нұқсан келтірместен қорытынды шығаруға мүмкіндік беретін, осылайша тұлғаға адал әрекет етуге және объективтілік пен кәсіби скептицизм көрсетуге мүмкіндік беретін ақыл-ой қалпы.
- (b) Сыртқы тәуелсіздік - ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап фирманың немесе аудит немесе сенімділік тобының мүшесінің адалдығы, объективтілігі немесе кәсіби скептицизмі бұзылған деген қорытындыға келуі мүмкін фактілер мен жағдайлардан аулақ болу.

400.5 және 900.4 тармақтарында көрсетілгендей, жеке тұлғаның немесе фирманың «тәуелсіз» екендігіне сілтемелер жеке тұлғаның немесе фирманың 4А және 4В бөлімдерінің талаптарын орындағанын білдіреді.

Жанама қаржылық қызығушылық

Ұжымдық инвестициялау механизмі, жылжымайтын мүлік, сенім немесе жеке немесе заңды тұлға инвестициялық шешімдерге ықпал ете алмайтын немесе әсер ете алмайтын басқа делдал арқылы тиімді иелік ететін қаржылық қызығушылық.

Ынталандыру

Басқа тұлғаның мінез-құлқына әсер ету құралы ретінде қолданылатын, бірақ сол тұлғаның мінез-құлқына орынсыз әсер ету ниетімен міндетті емес объект, жағдай немесе әрекет.

Ынталандыру іскери әріптестер арасындағы (бизнестегі кәсіби бухгалтерлер үшін) немесе кәсіби бухгалтерлер мен бар немесе әлеуетті клиенттер арасындағы (көпшілік алдында жұмыс істейтін кәсіби бухгалтерлер үшін) қонақжайлылықтың шамалы көріністерінен заңдар мен ережелерді сақтамауға әкелетін әрекеттерге дейін болуы мүмкін. Ынталандыру әртүрлі формада болуы мүмкін, мысалы:

- *Сыйлықтар.*
- *Қонақжайлылық.*
- *Көңіл көтеру.*
- *Саяси немесе қайырымдылық көмек.*
- *Достық пен адалдыққа шақыру.*
- *Жұмысқа орналасу немесе басқа коммерциялық мүмкіндіктер.*
- *Артықшылық режимі, құқықтар немесе артықшылықтар.*

Аудит бойынша

Тапсырма бойынша серіктес, тапсырманың сапасын тексеруге

КОДЕКС

негізгі серіктес	жауапты тұлға және басқа да аудиторлық серіктестер, егер бар болса, фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілік аудитіне қатысты маңызды мәселелер бойынша негізгі шешімдер немесе пайымдаулар қабылдайтын тапсырма бойынша топтан. Аудитке қатысатын тұлғалардың жағдайлары мен рөліне байланысты «басқа аудит серіктестері», мысалы, маңызды еншілес компанияларға немесе бөлімшелерге жауапты аудит серіктестерін қамтуы мүмкін.
Тізімге енгізілген ұйым	Акциялары немесе борыштық міндеттемелері танылған қор биржасында баға белгіленетін немесе танылған қор биржасының немесе басқа баламалы органның ережелеріне сәйкес сатылатын ұйым.
Мүмкіндік	<i>Бұл термин Кодексте белгілі бір жағдайларда, соның ішінде талаптан ерекшелік ретінде белгілі бір әрекетті жасауға рұқсат беру үшін қолданылады. Ол мүмкіндікті көрсету үшін пайдаланылмайды.</i>
Пайда болу мүмкіндігі	<i>Бұл термин Кодексте мәселенің туындау мүмкіндігін, оқиганың басталуын немесе қабылданған әрекеттерді көрсету үшін қолданылады. Аталған термин қауіп-қатермен бірге қолданылған кезде қандай-да бір мүмкіндіктің немесе сенімділіктің нақты деңгейін жатқызбайды, өйткені қауіп деңгейін бағалау кез-келген нақты мәселенің, оқиганың немесе іс-әрекеттің фактілері мен жағдайларына байланысты.</i>
Желі	Үлкен құрылым: (a) Ынтымақтастыққа бағытталған; және (b) Пайданы немесе шығындарды бөлуге бағытталған немесе ортақ меншікке, бақылауға немесе басқаруға, сапаны басқарудың жалпы саясаты мен процедураларына, жалпы бизнес стратегиясына, жалпы брендті пайдалануға немесе кәсіби ресурстардың едәуір бөлігіне ие.
Желілік фирма	Желіге жататын фирма немесе заңды тұлға. <i>Қосымша ақпарат алу үшін 400.50 A1 -400.54 A1 тармақтарын қараңыз.</i>

Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау (Бизнестегі кәсіби бухгалтерлер)	<p><i>Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау («сақтамау») мынадай тараптар жасаған қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге қайшы келетін әрекетсіздік немесе қасақана немесе байқаусызда жасалған әрекеттерді қамтиды:</i></p> <p>(a) <i>Кәсіби бухгалтердің жұмыс беруші ұйымы;</i></p> <p>(b) <i>Жұмыс беруші ұйымды басқаруға жауапты тұлғалар;</i></p> <p>(c) <i>Жұмыс беруші ұйымның басшылығы; немесе</i></p> <p>(d) <i>Жұмыс беруші ұйымда немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалар.</i></p> <p><i>Бұл термин 260.5 А1 тармағында сипатталған.</i></p>
Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау (Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлер)	<p><i>Заңдар мен нормативтік актілерді сақтамау («сақтамау») мынадай тараптар жасаған қолданыстағы заңдарға немесе нормативтік актілерге қайшы келетін әрекетсіздік немесе қасақана немесе байқаусызда жасалған әрекеттерді қамтиды:</i></p> <p>(a) <i>Клиент;</i></p> <p>(b) <i>Клиентті басқаруға жауапты тұлғалар;</i></p> <p>(c) <i>Клиентті басқару; немесе</i></p> <p>(d) <i>Клиент үшін немесе оның басшылығымен жұмыс істейтін басқа тұлғалар.</i></p> <p>(e) <i>Бұл термин 360.5 А1 тармағында сипатталған.</i></p>
Кеңсе	<p>Географиялық немесе практикалық принцип бойынша ұйымдастырылған жеке кіші топ.</p>
Алдыңғы бухгалтер	<p>Жақында бухгалтері жоқ клиентке аудит жүргізген немесе бухгалтерлік, салықтық, консультациялық немесе ұқсас кәсіби қызметтер көрсеткен кәсіби бухгалтер.</p>
Кәсіби бухгалтер	<p>IFAC мүше-ұйымының мүшесі болып табылатын жеке тұлға.</p> <p><i>1-бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині бизнестегі жеке кәсіби бухгалтерлерге, сондай-ақ қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлерге және олардың фирмаларына қатысты.</i></p> <p><i>2-бөлімде «кәсіби бухгалтер» термині бизнестегі кәсіби бухгалтерлерге қатысты.</i></p> <p><i>4А және 4В бөлімдерінде «кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық тәжірибемен айналысатын кәсіби бухгалтерлер мен олардың фирмаларына қатысты.</i></p>

Бизнестегі кәсіби бухгалтер	Сауда, өнеркәсіп, қызмет көрсету, мемлекеттік сектор, білім беру, коммерциялық емес сектор немесе реттеуші немесе кәсіби органдар сияқты салаларда жұмыс істейтін кәсіби бухгалтер, ол қызметкер, мердігер, серіктес, директор (атқарушы немесе атқарушы емес), меншік иесі-менеджер немесе ерікті бола алады.
Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтер	<p>Кәсіби бухгалтер, функционалды жіктелуіне қарамастан (мысалы, аудит, салық салу немесе консалтинг) кәсіби қызмет көрсететін фирмада</p> <p><i>«Қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтер» термині қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтерлер фирмасына сілтеме жасау үшін де қолданылады.</i></p>
Кәсіби қызмет	Бухгалтерлік есеп, аудит, салық салу, басқару консалтингі және қаржылық менеджментті қоса алғанда, кәсіби бухгалтер жүзеге асыратын бухгалтерлік немесе сабақтас дағдыларды қажет ететін қызмет.
Кәсіби пайымдау	<p><i>Кәсіби пайымдау нақты кәсіби қызметтің сипаты мен ауқымын, сондай-ақ онымен байланысты мүдделер мен қатынастарды ескере отырып, фактілер мен жағдайларға сәйкес келетін тиісті дайындықты, кәсіби білімді, дағдылар мен тәжірибені қолдануды қамтиды.</i></p> <p><i>Бұл термин 120.5 А4 тармағында сипатталған.</i></p>
Кәсіби қызметтер	Клиенттер үшін жүзеге асырылатын кәсіби қызмет.
Ұсынылған бухгалтер	Әлеуетті клиентке (немесе кейбір жағдайларда бар клиентке) аудит тағайындауды немесе бухгалтерлік есеп, салық салу, кеңес беру немесе ұқсас кәсіби қызметтер бойынша тапсырманы орындауды қарастыратын кәсіби бухгалтер
Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым	<p>(a) Тізімге енгізілген ұйым; немесе</p> <p>(b) Ұйым:</p> <p>(i) Нормативтік актілермен немесе заңнамамен қоғамдық мүддені білдіретін ұйым ретінде айқындалған; немесе</p> <p>(ii) Оған қатысты нормативтік немесе заңнамалық актілерге сәйкес биржада тіркелген ұйымдардың аудитіне қолданылатын тәуелсіздік талаптарына сәйкес аудит жүргізу талап етіледі. Мұндай реттеуді кез келген тиісті реттеуші орган, соның ішінде аудиторлық реттеуші орган жариялай алады.</p>
	<p><i>Басқа ұйымдар да 400.8-тармақта көрсетілгендей қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар ретінде қарастырылуы мүмкін.</i></p>

Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап	<i>Үшінші тараптың ақылға қонымды және ақпарат берілген сынақ - бұл кәсіби бухгалтердің екінші тараптың дәл осындай қорытындыға келуі мүмкін бе деген мәселені қарауы. Мұндай қарау бухгалтерге белгілі немесе қорытынды жасау кезінде белгілі болады деп күтуге болатын барлық фактілер мен жағдайларды өлшейтін ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап тұрғысынан жүзеге асырылады. Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап бухгалтер болудың қажеті жоқ, бірақ бухгалтердің тұжырымдарының орындылығын бейтарап түсіну және бағалау үшін тиісті білім мен тәжірибеге ие болуы керек.</i>
Ақылға қонымды және ақпарат берілген үшінші тарап сынағы	<i>Бұл шарттар 120.5 А6 тармағында сипатталған.</i>
Байланысты ұйым	<p>Клиентпен келесі қатынастардың кез келгені бар ұйым:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Егер клиент осындай ұйым үшін маңызды болса, клиентке тікелей немесе жанама бақылау жасайтын ұйым; (b) Клиентке тікелей қаржылық мүдделілігі бар ұйым, егер бұл ұйым клиентке айтарлықтай әсер етсе және клиентке қызығушылық осындай ұйым үшін маңызды болса; (c) Клиент тікелей немесе жанама бақылауға ие заңды тұлға; (d) Жоғарыдағы (c) тармағына сәйкес клиент немесе клиентпен байланысты ұйым оған осындай ұйымға айтарлықтай әсер ететін тікелей қаржылық қызығушылыққа ие және бұл қызығушылық (c) тармағына сәйкес клиент пен онымен байланысты ұйым үшін маңызды; және (e) аудиттелетін тұлғамен ортақ бақылауда болатын ұйым («еншілес ұйымы»), егер ол да, аудиттелетін тұлға да оларды бақылайтын ұйым үшін маңызды болса.
Жауапты тарап	Кепілдік беру туралы келісім шеңберінде оның негізінде жатқан затқа жауапты тарап.
Клиенттің пікірі	Оған қатысты фирма шолу тексерісін жүргізетін ұйымға әсер ету.

КОДЕКС

Өзара әрекеттесуге шолу

Аудиторлық тапсырмалардың халықаралық стандарттарына сәйкес немесе оған теңестірілген аудиторлық тапсырма, онда қоғамдық практикамен айналысатын кәсіби бухгалтер бухгалтердің назарын аудит кезінде қажет болатын барлық дәлелдерді ұсынбайтын процедуралар негізінде аударған-тартпағаны туралы қорытынды жасайды. бұл бухгалтерді қаржылық есептілік дайындалды деп санайды қаржылық есептілікті жасаудың қолданыстағы қағидаттарына сәйкес барлық маңызды қатынастарда емес.

Шолу тобы

- (a) Шолу тексерісін жүргізетін команданың барлық мүшелері; және
- (b) Сертификаттау тапсырмасының нәтижесіне тікелей әсер етуі мүмкін фирмадағы барлық тұлғалар, оның ішінде:
 - (i) Өтемақыны ұсынатын немесе фирманың аға немесе басқарушы серіктесі болып табылатын тұлғаға дейін (бас атқарушы директор немесе баламасы) барлық жоғары деңгейдегі тұлғаларды қоса алғанда, тексеру тапсырмасын орындауға байланысты келісімшарт бойынша серіктесті тікелей қадағалауды, басқаруды немесе басқа қадағалауды қамтамасыз ететін тұлғалар;
 - (ii) Техникалық немесе салалық мәселелер, мәмілелер немесе келісімшартқа қатысты іс-шаралар бойынша кеңес беретіндер; және
 - (iii) Тапсырманың орындалу сапасын бақылауды қамтамасыз ететіндер, соның ішінде тапсырманың орындалу сапасын тексеруді жүргізетіндер; және

Аудиторлық тапсырманың нәтижесіне тікелей әсер ете алатын барлық тұлғалар.

Сақтық шаралары

Сақтық шаралары - бұл Кәсіби бухгалтер жеке немесе біріктірілген түрде қабылдайтын, негізгі принциптерді ұстану қаупін қолайлы деңгейге дейін тиімді төмендететін әрекеттер.

Бұл термин 120.10 А2 тармағында сипатталған.

Бизнестегі аға кәсіби бухгалтер	<i>Бизнестегі аға кәсіби бухгалтерлер-бұл жұмыс беруші ұйымның адами, қаржылық, технологиялық, физикалық және материалдық емес ресурстарын сатып алуға, пайдалануға және бақылауға және оларға қатысты шешім қабылдауға айтарлықтай әсер ете алатын директорлар, лауазымды тұлғалар немесе аға буын қызметкерлері.</i>
	<i>Бұл термин 260.11 А1 тармағында сипатталған.</i>
Арнайы мақсаттағы қаржылық есептілік	Қаржылық есептілік белгілі бір пайдаланушылардың қаржылық ақпаратқа деген қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін жасалған қаржылық есептілік жүйесіне сәйкес дайындалады.
Зерттеу мәні туралы ақпарат	Критерийлерге сәйкес негізгі пәнді өлшеу немесе бағалау нәтижесі, яғни негізгі пәнге критерийлерді қолдану нәтижесінде алынған ақпарат.
Елеулі зиян	<i>Бұл термин 260.5 А3 және 360.5 А3 тармақтарында сипатталған.</i>
Басқаруға жауапты тұлғалар	Ұйым қызметінің стратегиялық бағытын және ұйымның есеп беруіне байланысты міндеттемелерді қадағалауға жауапты тұлға (тұлғалар) немесе ұйым (ұйымдар) (мысалы, корпоративтік сенімгерлік басқарушы). Бұл қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылауды қамтиды. Кейбір ұйымдарда, кейбір юрисдикцияларда корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалар жеке немесе мемлекеттік сектор ұйымының атқарушы басқарма мүшелері немесе меншік иесі-менеджер сияқты басқарушы персонал болуы мүмкін.
Қауіп	<i>Бұл термин 120.6 А3 тармағында сипатталған және келесі санаттарды қамтиды:</i>
	<i>Өзін-өзі қызықтыру</i> 120.6 А3(a)
	<i>Өзін-өзі талдау</i> 120.6 А3(b)
	<i>Адвокаттық қызмет</i> 120.6 А3(c)
	<i>Танысу</i> 120.6 А3(d)
	<i>Қорқыту</i> 120.6 А3(e)
Уақыт аралығы	<i>Бұл термин R540.5 тармағында сипатталған.</i>
Баптың мәні	Критерийлерді қолдану арқылы өлшеу немесе бағалау объектісі болып табылатын құбылыс.

КОДЕКСТЕ СІЛТЕМЕ ЖАСАЛҒАН ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН СТАНДАРТТАРДЫҢ ТІЗІМДЕРІ

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

Қысқарту	Түсіндіру
Қамтамасыз ету жүйесі	Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелер үшін халықаралық негіз
CoCo	Канададағы сертификатталған кәсіби бухгалтерлерді бақылау критерийлері
COSO	Тредвей комиссиясының демеуші ұйымдарының комитеті
IAASB	Халықаралық аудит және сертификаттау стандарттары кеңесі
IESBA	Бухгалтерлерге арналған этикалық стандарттар жөніндегі халықаралық кеңес
IFAC	Халықаралық бухгалтерлер федерациясы
ISAs	Халықаралық аудит стандарттары
ISAES	Кепілдікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттемелерге қатысты халықаралық стандарттар
ISQMs	Сапаны менеджментінің халықаралық стандарттары
ISREs	Тексерулер жүргізудің халықаралық стандарттары

КОДЕКС СІЛТЕМЕ ЖАСАЙТЫН СТАНДАРТТАР ТІЗІМІ

Стандарт	Толық атауы
ISA 320	Аудитті жоспарлау және жүргізу кезіндегі маңыздылығы
MSA 610 (Қайта қаралған 2013)	Ішкі аудиторлардың жұмысын пайдалану
ISAE 3000 (Қайта қаралған)	Тарихи қаржылық ақпараттың аудиттерінен немесе шолуларынан өзгеше сенімділік міндеттемелері
ISQM 1	Қаржылық есептілікті тексеретін немесе тексеретін фирмалар үшін сапа менеджменті, сондай-ақ басқа да сапа кепілдігі немесе онымен байланысты қызметтер
ISQM 2	Өзара әрекеттесу сапасына шолулар
ISRE 2400 (Қайта қаралған)	Өткен кезеңдердегі қаржылық есептілікті тексеру жөніндегі міндеттемелер

КҮШІНЕ ЕНГЕН КҮНІ

2022 жылдың желтоқсанында күшіне енетін келесі өзгерістерді қоспағанда, Кодекс күшінде қалады.

- 2021 жылдың сәуірінде IESBA веб-сайтында жарияланған кепілдікке жатпайтын қызметтер туралы кодекстің (NAS) ережелеріне және төлемге байланысты ережелерге өзгерістер.
- Өзара әрекеттесу сапасы бойынша сарапшының (EQR) және басқа да тиісті рецензенттердің объективтілігін қамтамасыз етуге бағытталған өзгерістер IESBA веб-сайтында 2021 жылдың қаңтарында жарияланды.
- 2021 жылдың сәуірінде IESBA веб-сайтында жарияланған Халықаралық аудит және сапа кепілдігі кеңесінің (IAASB) сапа менеджменті стандарттарының жиынтығын әзірлеуді аяқтау нәтижесінде шығарылған сапаны басқаруға қатысты Кодекске тиісті түзетулер.

Ерте қолдануға рұқсат етіледі.

КОДЕКСТЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР

**КОДЕКСТЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР-ҚОҒАМДЫҚ МҮДДЕНІ
БІЛДІРЕТІН ҰЙЫМ МЕН ҰЙЫМНЫҢ ТІЗБЕСІНЕ ЕНГІЗІЛГЕН
АНЫҚТАМАЛАРДЫ ҚАЙТА ҚАРАУ**

МАЗМҰНЫ

400-тарау

КЕЙІНГІ ЖӘНЕ ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР

300-тарау

600-тарау

Қысқартулар тізімін қамтитын Глоссарий

**4А БӨЛІМІ - АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ
КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК****400-ТАРАУ****АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕ
ТӘУЕЛСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ҮШІН ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ
НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ****Кіріспе****Жалпы**

...

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар*[Қолданыстағы 400.8 тармағы төмендегі 400.8 тармағымен ауыстырылады]*

400.8 Осы бөлімде көрсетілген кейбір талаптар мен өтінім материалдар тек қоғамдық мүдделі ұйымдардың қаржылық есептілігінің аудитіне қолданылады, бұл олардың қаржылық әл-ауқатының мүдделі тараптарға ықтимал әсеріне байланысты осы ұйымдардың қаржылық жағдайына айтарлықтай қоғамдық қызығушылықты көрсетеді.

[400.9 және 400.10 тармақтары 400.8 тармағынан кейін қосылады]

400.9 Ұйымның қаржылық жағдайына кіретін дәрежені бағалау кезінде ескерілетін факторлар:

- Ұйым қызметтің немесе қызметтің сипаты, мысалы, кәсіпорынның негізгі қызметінің бөлігі ретінде қоғам алдындағы қаржылық міндеттемелерді қабылдау;
- Ұйым өзінің қаржылық міндеттемелерін орындайтынына сенімділік беретін реттеуші органдардың қадағалауына ұшырайды ма
- Нысанның өлшемі.
- Кәсіпорынның өзі жұмыс істейтін сектор үшін маңыздылығы, оның ішінде қаржылық күйреу жағдайында оны ауыстыру қаншалықты оңай.
- Инвесторларды, клиенттерді, несие берушілерді және қызметкерлерді қоса алғанда, мүдделі тараптардың саны мен сипаты.
- Басқа секторлар мен экономикаға ықтимал жүйелік әсерді тұтастай алғанда, кәсіпорынның қаржылық жағдайы.

400.10 Мүдделі тараптар ұйымның қаржылық жағдайындағы қоғамдық қызығушылықтың маңыздылығына байланысты қоғамдық мүдделі ұйым үшін аудиторлық тапсырманы орындайтын фирманың

КОДЕКСТЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР

тәуелсіздігіне қатысты жоғары үміттерге ие. 400.8-тармақта сипатталғандай, қоғамдық қызығушылық танытатын ұйымдарға қойылатын талаптар мен өтінім материалдарының мақсаты осы үміттерді қанағаттандыру болып табылады, осылайша ұйымның қаржылық жағдайын бағалау кезінде пайдаланылуы мүмкін ұйымның қаржылық есептілігіне мүдделі тараптардың сенімін арттырады.

[400.9-дан R400.14-ке дейінгі қолданыстағы тармақтар (NAS жобасының редакциясында) сәйкесінше 400.11-ден R400.16-ға дейін қайта нөмірленеді.]

Талаптар мен өтінім материалдары

[R400.17-R400.21 тармақтары төмендегі тақырыппен бірге R400.16 тармағынан кейін қосылады]

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар

R400.17

Осы бөлімнің мақсаттары үшін фирма ұйымды, егер ол келесі санаттардың кез келгеніне жататын болса, қоғамдық мүдделі ұйым ретінде қарастыруы керек:

- (a) Көпшілікке сатылатын ұйым;
- (b) Негізгі функцияларының бірі халықтан депозиттер қабылдайтын ұйым;
- (c) Негізгі функцияларының бірі халыққа сақтандыруды ұсынатын ұйым; немесе
- (d) 400.10-тармақта сипатталған мақсатқа жету үшін заңмен, қаулымен немесе кәсіби стандарттармен анықталған ұйым.

400.17 A1

«Қоғамдық қызығушылық ұйымынан» басқа терминдер 400.10-тармақта сипатталған мақсатқа жету үшін ұйымдарға заңмен, ережелермен немесе кәсіби стандарттармен қолданылған кезде, мұндай терминдер баламалы терминдер ретінде қарастырылады. Алайда, егер заң, нормативтік актілер немесе кәсіби стандарттар ұйымдарды 400.10-тармақта сипатталған мақсатқа байланысты емес себептер бойынша «қоғамдық мүдделі ұйымдар» ретінде анықтаса, мұндай ұйғарым мұндай ұйымдардың Кодекстің мақсаттары үшін қоғамдық мүдделі ұйымдар екенін білдірмейді.

R400.18

R400.17- тармағының талаптарын орындау кезінде фирма R400.17(a)-(c) тармақтарында көрсетілген санаттар үшін заңмен, ережелермен немесе кәсіби стандарттармен белгіленген нақты анықтамаларды ескеруі керек.

400.18 A1

R400.17(a)-(c) тармақтарында көрсетілген санаттар кеңінен анықталған және белгілі бір юрисдикцияда маңызды болуы мүмкін кез келген өлшемдер немесе басқа факторлар ескерілмейді. Осылайша, Кодексте кәсіби бухгалтерлер үшін этикалық стандарттарды белгілеуге жауапты органдар осы санаттарды неғұрлым нақты анықтауы керек, мысалы:

- Бағалы қағаздармен сауда жасау үшін нақты қоғамдық нарықтарға сілтеме.

КОДЕКСТЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР

- Банктерді немесе сақтандыру компанияларын анықтайтын жергілікті заңға немесе ережеге сілтеме.
- Өзара иелік ететін ұйым сияқты ұйымдардың нақты түрлеріне ерекше жағдайларды қосу.
- Нысандардың белгілі бір түрлеріне арналған өлшем критерийлерін орнату.

400.18 A2

R400.17(d) тармағы кәсіби бухгалтерлер үшін әдеп стандарттарын белгілеуге жауапты органдар 400.9-тармақта көрсетілгендерге ұқсас факторларды ескере отырып, 400.10-тармақта сипатталған мақсатқа жету үшін қоғамдық мүдделі ұйымдардың санаттарын қосады деп болжайды. Белгілі бір юрисдикциядағы фактілер мен жағдайларға байланысты санаттарға мыналар кіруі мүмкін:

- Зейнетақы қорлары.
- Ұжымдық инвестициялау тетіктері.
- Көптеген мүдделі тараптары бар жеке ұйымдар (инвесторлардан басқа).
- Коммерциялық емес ұйымдар немесе мемлекеттік органдар.
- Коммуналдық қызметтер.

400.19 A1

Фирмаға осы бөлімнің мақсаттары үшін басқа ұйымдарды қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар ретінде қарастыру керектігін анықтау ұсынылады. Осындай шешімді қабылдаған кезде фирма 400.9-тармақта көрсетілген факторларды, сондай-ақ келесі факторларды қарастыра алады:

- Ұйым жақын арада қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым болуы мүмкін бе?
- Осыған ұқсас жағдайларда алдыңғы компания осы ұйымға қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдардың тәуелсіздігіне қойылатын талаптарды қолданды ма.
- Фирма осындай жағдайларда басқа ұйымдарға қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдардың тәуелсіздігіне қойылатын талаптарды қолданды ма.
- Ұйым заңға, нормативтік актілерге немесе кәсіби стандарттарға сәйкес қоғамдық мүдделі ұйым болып табылмайды ма.
- Ұйым немесе басқа мүдделі тараптар фирмадан ұйымға қоғамдық мүдделі ұйымдар үшін тәуелсіздік талаптарын қолдануды сұрады ма, егер солай болса, бұл талапты орындамауға қандай да бір себептер бар ма.
- Ұйымның корпоративтік басқару тетіктері, мысалы, басқарушылық өкілеттіктері бар тұлғалар иелерінен немесе басшылығынан ерекшеленетініне қарамастан.

Ақпаратты жария ашу - қоғамдық мүддені білдіретін ұйымдар үшін тәуелсіздікке қойылатын талаптарды қолдану

- R400.20** R400. 21-тармаққа сәйкес егер ұйымның қаржылық есептілігіне аудит жүргізу кезінде фирма 400.8-тармақта сипатталғандай қоғамдық мүдделі ұйымдар үшін тәуелсіздік талаптарын қолданса, фирма бұл фактіні мүдделі тараптар үшін ақпараттың уақыты мен қол жетімділігін ескере отырып, қолайлы деп саналатын тәсілмен жария етуі керек.
- R400.21** Егер бұл ұйымның болашаққа арналған құпия жоспарларын ашса R400.20-тармағынан ерекшелік ретінде фирма мұндай ақпаратты ашпауы мүмкін.

[Қолданыстағы R400. 20 тармағы R400.22 нөміріне өзгертіліп, төмендегі R400.22 тармағымен ауыстырылады]

Байланысты ұйымдар

- R400.22** Анықтамаға сәйкес R400.17 және R400.18-тармақтары көпшілікке сатылатын ұйым болып табылатын аудит клиенті онымен байланысты барлық ұйымдарды қамтиды. Басқа ұйымдарға келетін болсақ, осы бөлімдегі аудиторлық клиентке сілтемелер клиенттің тікелей немесе жанама бақылауы бар байланысты ұйымдарды қамтиды. Аудиторлық топ клиентпен байланысты кез-келген басқа ұйымға әсер ететін қатынастар немесе жағдайлар фирманың клиенттен тәуелсіздігін бағалауға қатысты деп білсе немесе оған негіз болса, аудиторлық топ тәуелсіздік қаупін анықтау, бағалау және жою кезінде осы байланысты ұйымды қамтуы керек.

[400.23-400.29 тармақтары әдейі бос қалдырылды]

КЕЙІНГІ ЖӘНЕ ТИІСТІ ТҮЗЕТУЛЕР

3 БӨЛІМ-ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРІБЕДЕГІ КӘСІБИ БУХГАЛТЕРЛЕР

300-ТАРАУ

**ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРДІ ҚОЛДАНУ – КӘСІБИ
БУХГАЛТЕРЛЕР ҚОҒАМДЫҚ ТӘЖІРІБЕДЕ**

Талаптар мен өтінім материалдары

Қауіпті бағалау

Жаңа ақпаратты немесе фактілер мен жағдайлардағы өзгерістерді қарастыру

[Қолданыстағы 300.7 А7 тармағы төмендегі 300.7 А7 тармағымен ауыстырылады]

300.7 А7

Қауіп деңгейіне әсер етуі мүмкін фактілер мен жағдайлардағы жаңа ақпараттың немесе өзгерістердің мысалдары:

- Кәсіби қызмет көрсету саласы кеңейген кезде.
- Клиент көпшілікке сатылатын ұйымға айналғанда немесе басқа бизнес бірлігін сатып алғанда.
- Фирма басқа фирмамен біріктірілген кезде.
- Екі клиент кәсіби бухгалтерді бірлесіп жалдаған кезде және екі клиент арасында дау туындаған кезде.
- Кәсіби бухгалтердің немесе оның жақын туыстарының жеке қарым-қатынасында өзгерістер болған кезде.

4А БӨЛІМІ - АУДИТ ЖӘНЕ ШОЛУ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕГІ ТӘУЕЛСІЗДІК

600-ТАРАУ

АУДИТ КЛИЕНТІНЕ КЕПІЛДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ЕМЕС ҚЫЗМЕТТЕРДІ ҰСЫНУ

...

Талаптар мен өтінім материалдары

Жалпы

...

[Қолданыстағы 600.7 А1 тармағы төмендегі 600.7 А1 тармағымен ауыстырылады]

Кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну кезінде өзіне басқарушылық міндеттерді қабылдау тәуекелі

600.7 А1 Фирма немесе желілік фирма аудит клиентіне сенімділікті қамтамасыз етпейтін қызметтерді көрсеткен кезде, фирма немесе желілік фирма R400.16 тармақтың талаптары орындалғанына көз жеткізбесе, фирманың немесе желілік фирманың басқару жауапкершілігін өз мойнына алу қаупі орын алады.

Қауіпті анықтау және бағалау

Аудиттің барлық клиенттері

...

[Қолданыстағы 600.9 А2 тармағы төмендегі 600.9 А2 тармағымен ауыстырылады]

600.9 А2 Аудит клиентіне кепілдікті қамтамасыз етумен байланысты емес қызметтерді ұсыну және осындай қауіптің деңгейін бағалау нәтижесінде туындауы мүмкін түрлі қауіпті анықтау кезінде маңызды факторларға мыналар жатады:

- Қызметтің сипаты, көлемі, мақсатты қолданылуы және мақсаты.
- Қызмет көрсетілетін әдіс, мысалы, тартылған персонал және оның орналасқан жері.
- Қызмет көрсетілетін құқықтық және нормативтік орта.
- Клиент қоғамдық қызығушылық тудыратын субъект болып табылады ма.
- Көрсетілетін қызмет түріне қатысты клиенттің басшылығы мен қызметкерлерінің құзыреттілік деңгейі.
- Клиенттің маңызды сұрақтарды анықтау дәрежесі (Сілтеме: R400.15-тармақтан бастап R400.16-тармаққа дейін).

- Қызмет көрсету нәтижесі бухгалтерлік жазбаларға немесе фирма өз пікірін білдіретін қаржылық есептілікте көрсетілген сұрақтарға әсер ете ме, егер солай әсер етсе, онда қалай болады:
 - Қызмет көрсету нәтижесінің дәрежесі қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін.
 - Тиісті сомаларды анықтаумен немесе қаржылық есептілікте көрсетілген осы мәселелерге көзқараспен байланысты субъективтілік дәрежесі.
- Қызметтің сипаты мен дәрежесі, егер бар болса, клиент ақпаратының едәуір бөлігін құрайтын ақпаратты жасайтын жүйелерге әсер етеді:
 - Фирма өз пікірін білдіретін бухгалтерлік жазбалар немесе қаржылық есептер.
 - Қаржылық есептілікті ішкі бақылау.
- Аудит шеңберінде қызмет көрсету нәтижелеріне көрсетілетін сенім дәрежесі.
- Кепілдіктермен байланысты емес қызмет көрсетумен байланысты төлем.

...

Консультациялар мен ұсыныстар беру

[Қолданыстағы 600.17-тармақтағы (с) тармақша төмендегі (а) тармақшамен ауыстырылады]

R600. 17

R600.16-тармағынан ерекшелік ретінде фирма немесе желілік фирма аудит барысында туындайтын ақпаратқа немесе мәселелерге қатысты қоғамдық мүдделі аудит клиентіне консультациялар мен ұсыныстар бере алады:

- (a) Басқару жауапкершілігін өз мойнына алмайды (R400. 15 және R400. 16 тармағын қараңыз); және
- (b) Осындай ұсыныстар беру нәтижесінде туындауы мүмкін өзін-өзі бағалау, тәуелсіздік қаупінен басқа қауіпті анықтау, бағалау және жою үшін тұжырымдамалық негізді қолданады.

...

Белгілі бір байланысты ұйымдарға арналған ойлар

[Қолданыстағы 600.26 тармағы төмендегі 600.26 тармағымен ауыстырылады]

R600.26

Осы бөлімде фирмалар мен желілік фирмаларға аудиторлық клиенттерге белгілі бір сенімділікке жатпайтын қызметтерді ұсынуға тыйым салатын талаптар бар. Осы талаптардан және R400.15-тармақтың талаптарынан ерекшелік ретінде фирма немесе

КОДЕКСТЕГІ ӨЗГЕРІСТЕР

желілік фирма басқару міндеттерін өз мойнына ала алады немесе қаржылық есептілігі бойынша фирма өз пікірін білдіретін клиенттің келесі байланысты ұйымдарына басқаша тыйым салынатын сенімділікке байланысты емес белгілі бір қызметтерді ұсына алады:

- (a) Клиентке тікелей немесе жанама бақылау жасайтын ұйым;
- (b) Клиентке тікелей қаржылық мүдделілігі бар ұйым, егер бұл ұйым клиентке айтарлықтай әсер етсе және клиентке қызығушылық осындай ұйым үшін маңызды болса; немесе
- (c) Барлық келесі шарттар сақталған жағдайда клиентпен жалпы бақылаудағы ұйым:
 - (i) Фирма немесе желілік фирма байланысты ұйымның қаржылық есептілігі туралы пікір білдірмейді;
 - (ii) Фирма немесе желілік фирма қаржылық есептілігі бойынша фирма өз пікірін білдіретін ұйым үшін тікелей немесе жанама түрде басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алмайды;
 - (iii) Қызметтер өзін-өзі тексеруге қауіп төндірмейді; және
 - (iv) Фирма қолайлы деңгейге сәйкес келмейтін қызметтерді ұсыну кезінде туындайтын басқа қауіпті жояды.

...

Талаптар мен өтінім материалдары

...

Бухгалтерлік қызмет көрсету кезінде туындайтын ықтимал қауіп

...

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттер

...

[Қолданыстағы 601.5 А2 тармағы төмендегі 601.5 А2 тармағымен ауыстырылады]

601.5 А2

Күнделікті немесе механикалық деп санауға болатын қызметтердің мысалдары:

- Клиенттің бекітуі және төлеуі үшін клиенттен алынған мәліметтер негізінде жалақы есептеулерін немесе есептерді дайындау.
- Қайталанатын транзакцияларды жазу, олардың сомаларын бастапқы құжаттардан немесе клиент шоттың тиісті жіктелуін анықтаған немесе мақұлдаған коммуналдық төлемдер сияқты бастапқы деректерден анықтау оңай.
- Негізгі құралдар бойынша амортизацияны есептеу клиент есеп саясатын анықтап, пайдалы қызмет мерзімі мен қалдық құнын бағалаған кезде жүзеге асырылады.
- Клиент кодтаған транзакцияларды негізгі кітапқа тарату.
- Сынақ теңгеріміне клиент мақұлдаған жазбаларды енгізу.
- Клиент бекіткен сынақ балансынан алынған ақпарат негізінде қаржылық есептілікті дайындау және клиент бекіткен жазбалар негізінде тиісті ескертпелер дайындау.

Фирма немесе желілік фирма қызметке байланысты R400.16-тармағының талаптарына және R601.5 (b)-тармағының талаптарына сәйкес басқару жауапкершілігін өз мойнына алмауын қамтамасыз ету үшін, фирма немесе желілік фирма қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйымдар болып табылмайтын аудиторлық клиенттерге осындай қызметтерді ұсына алады.

605-КІШІ ТАРАУ - ІШКІ АУДИТ ҚЫЗМЕТТЕРІ

...

Талаптар мен өтінім материалдары

...

Ішкі аудит қызметтерін көрсету кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу тәуекелі

[Қолданыстағы R605.3 тармағы төмендегі R605.3 тармағымен ауыстырылады]

R605.3

R400.15-тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудит клиентіне ішкі аудит қызметтерін ұсыну кезінде фирма мыналарға сенімді болуы керек:

- (a) Клиент тиісті және құзыретті ресурсты тағайындайды, ол:
 - (i) Ішкі аудит қызметі үшін үнемі жауап береді; және
 - (ii) Ішкі бақылауды әзірлеу, енгізу, бақылау және қолдау үшін жауапкершілікті мойындау бойынша басшылық өкілеттіктері бар тұлғаларға есеп береді.
- (b) Клиент ішкі аудит қызметтерін ұсыну көлемін, тәуекелдерін және кезеңділігін қарайды, бағалайды және бекітеді;
- (c) Клиент ішкі аудит қызметтерінің барабарлығын және олардың жұмысының нәтижесінде жасалған қорытындыларды бағалайды;
- (d) Клиент ішкі аудит қызметтерінен туындайтын ұсыныстарды бағалайды және анықтайды және енгізу процесін басқарады; және
- (e) Клиент басшылық өкілеттігі бар тұлғаларға ішкі аудит қызметтерінің жұмысы нәтижесінде алынған маңызды қорытындылар мен ұсынымдар туралы хабарлайды.

606-КІШІ ТАРАУ - АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖҮЙЕЛЕРІ БОЙЫНША ҚЫЗМЕТТЕР

...

Талаптар мен өтінім материалдары

...

АТ жүйелерін ұсыну кезінде басшылықтың жауапкершілігін өз мойнына алу тәуекелі қызмет*[Қолданыстағы R606.3 тармағы төмендегі R606.3 тармағымен ауыстырылады]***R606.3**

R400.15-тармағы фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудит клиентіне АТ жүйелерінің қызметтерін ұсынған кезде фирма немесе желілік фирма:

- (a) Клиент ішкі бақылау жүйесін құру және бақылау үшін өзінің жауапкершілігін мойындайтынына;
- (b) Клиент құзыретті қызметкерге, жоғары басшылықтың мүшесіне аппараттық немесе бағдарламалық кешенді әзірлеуге және енгізуге қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдау жауапкершілігін жүктейді;
- (c) Клиент жобалау және енгізу процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін қабылдайтынына;
- (d) Клиент жүйені жобалау мен енгізудің барабарлығы мен нәтижелерін бағалайдынына; және
- (e) Клиент жүйені (аппараттық немесе бағдарламалық қамтылымды) пайдалануға және ол пайдаланатын немесе жасайтын деректерге жауап тініне сенімді болуы керек.

...

609-КІШІ ТАРАУ - ПЕРСОНАЛДЫ ІРІКТЕУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТЕР

...

Талаптар мен өтінім материалдары

...

Персоналды іріктеу бойынша қызмет көрсету кезінде басқарушылық жауапкершілікті өз мойнына алу тәуекелі

[Қолданыстағы R609.3 тармағы төмендегі R609.3 тармағымен ауыстырылады]

R609.3

R400. 15 тармағы кез келген фирмаға немесе желілік фирмаға басқару жауапкершілігін алуға тыйым салады. Аудиторлық клиентті жалдау бойынша қызметтерді ұсыну кезінде фирма мыналарға көз жеткізуі керек:

- (a) Клиент кандидатты құзыретті қызметкер лауазымына, жоғары басшылық қатарынан жалдау бойынша барлық басқарушылық шешімдерді қабылдау үшін жауапкершілікті жүктейді; және
- (b) Клиент жалдау процесіне қатысты барлық басқару шешімдерін, оның ішінде:
 - Әлеуетті кандидаттардың жарамдылығын анықтау және осы лауазымға лайықты кандидаттарды іріктеуді
 - Жалдау шарттарын анықтау және жалақы, жұмыс уақыты және басқа өтемақылар сияқты мәліметтерді келісуді қабылдайды.

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІН ҚАМТИТЫН ГЛОССАРИЙ

[«Аудит клиенті» және «қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым» терминдерінің қолданыстағы анықтамалары төменде көрсетілген анықтамалармен ауыстырылады.]

Аудит клиенті Фирма аудиторлық тапсырма жүргізетін заңды тұлға. Егер клиент R400.17 және R400.18 тармақтарына сәйкес көпшілікке сатылатын ұйым болса, аудиторлық клиент әрқашан онымен байланысты ұйымдарды қамтиды. Егер аудиторлық клиент көпшілікке сатылатын ұйым болмаса, аудиторлық клиент клиенттің тікелей немесе жанама бақылауы бар байланысты ұйымдарды қамтиды. (R400. 22 тармағын қараңыз.)

4А бөлімінде «аудит клиенті» термині «тексеру клиентімен» бірдей қолданылады.

Қоғамдық қызығушылық тудыратын ұйым 4А бөлімінің мақсаттары үшін ұйым, егер ол келесі санаттардың кез келгеніне жататын болса, қоғамдық мүдделі ұйым болып табылады:

- (a) Көпшілікке сатылатын ұйым;
- (b) Негізгі функцияларының бірі халықтан депозиттер қабылдайтын ұйым;
- (c) Негізгі функцияларының бірі халықты сақтандыруды қамтамасыз ету болып табылатын ұйым; немесе
- (d) 400.10-тармақта сипатталған мақсатқа қол жеткізу үшін осындай заңмен, нормативтік актілермен немесе кәсіби стандарттармен айқындалған ұйым.

Кодекс санаттарды неғұрлым нақты анықтауды немесе 400.18 А1 және 400.18 А2 тармақтарында сипатталғандай толықтырылды.

[Глоссарийда қамтылған «тізімге енгізілген субъект» терминінің қолданыстағы анықтамасы алынып тасталады.]

[Глоссарийға «көпшілікке сатылатын ұйым» терминінің анықтамасы және листинг ұйымының төменде көпшілікке сатылатын ұйымның мысалы ретінде сипатталуы қосылады].

Көпшілікке сатылатын ұйым Жалпыға қол жетімді нарықтық механизм арқылы, соның ішінде қор биржасында листинг арқылы берілетін және саудаланатын қаржы құралдарын шығаратын ұйым.

Көпшілікке сатылатын ұйымның мысалы-тиісті заңмен немесе бағалы қағаздар туралы қаулымен анықталғандай биржада тіркелген ұйым.

КҮШІНЕ ЕНГЕН КҮНІ

РІЕ қаулысында көрсетілген өзгерістер 2024 жылдың 15 желтоқсанында немесе одан кейінгі кезеңдердегі қаржылық есептілік аудиті үшін күшіне енеді.

Мерзімінен бұрын бұзуға рұқсат етіледі.

International
Federation
of Accountants[®]

529 Бесінші авеню, Нью-Йорк, НЙ 10017
Т +1 (212) 286 -9344 F +1 (212) 286-9570
www.ifac.org
ISBN: 978-1-60815-541-5